

Стална конференција
градова и општина

Савез градова и општина Србије

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ОМЛАДИНЕ
И СПОРТА

Др Горан Ћировић, др Душан Митић
Борисав Станковић, др Драган Атанасов
др Снежана Суботић, Зорица Арсенић Јовановић

ПРИРУЧНИК СПОРТ У ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОГРАМА РАЗВОЈА СПОРТА

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

СПОРТ У ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
Имплементација програма развоја спорта
ПРИРУЧНИК

СПОРТ У ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

Имплементација програма развоја спорта

ПРИРУЧНИК

Београд, 2018.

СПОРТ У ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

Имплементација програма развоја спорта

ПРИРУЧНИК

Аутори

Др Горан Ђировић

Др Душан Митић

Борисав Станковић

Др Драган Атанасов

Др Снежана Суботић

Зорица Арсенић Јовановић

Издавачи

Стална конференција градова и општина

– Савез градова и општина Србије

Македонска 22, Београд

За издавача

Ђорђе Станичић, генерални секретар СКГО

Лектура

Јасна Аничич

Илустрације

Дизајн и коријума за штампу

Атеље, Београд

www.atelje.rs

Штампа

Досије студио, Београд

www.dosije.rs

Тираж: 500 примерака

ISBN 978-86-88459-87-7

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Израду и објављивање ове публикације подржао је пројекат „Институционална подршка СКГО – друга фаза”, који финансира Швајцарска агенција за развој и сарадњу (СДЦ), а спроводи СКГО. Ова публикација не представља ставове Швајцарске агенције за развој и сарадњу (СДЦ)

Садржај

УВОД	9
1. УНАПРЕЂЕЊЕ ДЕЧИЈЕГ СПОРТА, УКЉУЧУЈУЋИ И ШКОЛСКИ СПОРТ	11
1.1. Увод	11
1.2. Дефиниција школског спорта.....	12
1.3. Школски спорт у законској регулативи Републике Србије.....	13
1.4. Систем школског спорта.....	17
1.4.1. Систем сјорјјских шакмичења	17
1.4.2. Школски сјорјјски програми	21
1.4.3. Физичко васпјјање у нашим школама.....	22
1.5. Функционисање школског спорта на локалном нивоу	24
1.5.1. Планирање школској сјорјја у локалној самоујрави	24
1.5.2. Носиоци активносјји школској сјорјја у јединицама локалне самоујраве	24
1.5.3. Финансирање школској сјорјја у јединицама локалне самоујраве.....	25
2. ПОВЕЋАЊЕ ОБУХВАТА БАВЉЕЊА ГРАЂАНА СПОРТОМ – РЕКРЕАТИВНИ СПОРТ	33
2.1. Увод	33
2.2. Дефинисање основних појмова	34
2.3. Редовна физичка активност и рекреација грађана.....	36
2.3.1. Пошребa и важносјји редовне физичке активносјји грађана свих узрасја.....	37
2.3.2. Обухвај – укљученосјји грађана у редовне физичке активносјји.....	39
2.3.3. Организације и сјорјјски клубови сјорјја за све, рекреације и фитнеса у Србији	41
2.3.4. Програме активносјји сјорјја за све, сјорјјске рекреације и масовној сјорјја у јединицама локалне самоујраве.....	47
2.4. Законски оквир дефинисања рекреације.....	57

2.5. Циљеви и правци развоја рекреације у ЈЛС	59
2.5.1. Посебни критеријуми за оцену програма у области рекреативног спорта, спорта за све, спортске рекреације и масовног спорта.....	59
2.5.2. Приоритетни стратегије развоја спорта у Републици Србији – области спортске рекреације	60
2.5.3. Финансирање програма спортске рекреације, спорта за све, масовног и рекреативног спорта	64
2.5.4. Праћење и извештавање.....	67
2.5.5. Спортски туризам и партнерство између спорта и животне средине	68
2.5.6. Медији у спорту.....	69
3. ОБОГАЂИВАЊЕ ВРХУНСКИХ СПОРТСКИХ ПОСТИГЊУЋА – ВРХУНСКИ СПОРТ.....	71
3.1. Увод.....	71
3.2. Врхунски спорт у програмима развоја спорта у јединицама локалне самоуправе и припадајућим акционим плановима	74
3.2.1. Израдња системске подршке врхунском спорту у програмима развоја спорта у јединицама локалне самоуправе и припадајућим акционим плановима	74
3.2.2. Општи и посебни циљеви Акционог плана и веза са Законом о спорту Републике Србије.....	81
3.2.3. Кључни актери и улога и надлежности ЈЛС у области развоја врхунског спорта у ЈЛС.....	82
3.3. Реализација успостављања подршке врхунском спорту у програмима развоја спорта.....	86
4. УНАПРЕЂЕЊЕ СПОРТСКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ.....	101
4.1. Спортска инфраструктура – спортски објекти	101
4.1.1. Основни појмови о израдњи објеката.....	102
4.1.2. О спортским објектима.....	103
4.1.3. Класификација, категоризација и стандардизација спортских објеката	119
4.2. Израдња спортских објеката – законски оквир.....	115
4.2.1. Инвестициона документација потребна за израдњу објеката у београдском окружењу	116
4.2.2. Правни аспекти	116
4.2.3. Технички аспекти	117
4.2.4. Економски аспекти.....	128
4.3. Спортски центри	133
4.3.1. Специфичности спортских центара	136

4.3.2. Техничко одржавање спортистских центара.....	137
4.3.3. Екстеријер и просторно уређење спортистских центара.....	138
4.3.4. Ентеријер и просторна организација у оквиру спортистског центра	139
4.3.5. Програмска шема и програмска ефикасност	140
4.4. Менаџмент спортских објеката – управљање спортским објектима	142
5. ПОДИЗАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНИХ АКТЕРА У ОБЛАСТИ СПОРТА	147
5.1. Увод	147
5.1.1. Шта је изградња капацитета у ЈЛС.....	147
5.1.2. Нивои изградње капацитета	150
5.1.3. Кораци у систематичном планирању изградње капацитета у ЈЛС.....	152
5.1.4. Традиционални приступи и методе изградње капацитета.....	154
5.2. Изградња капацитета у стратегији развоја спорта и АП.....	161
5.2.1. Изградња капацитета у стратегији развоја спорта и АП.....	161
5.2.2. Општи и посебни циљеви у АП и веза са Законом о спорту.....	163
5.2.3. Кључни актери и улога и надлежности ЈЛС у области изградње капацитета	166
5.3. Реализација изградње капацитета у програмима развијања спорта у ЈЛС	170
5.3.1. Изградња капацитета у програмима развијања спорта ЈЛС – општи приступ	170
5.3.2. Конкретни примери добре праксе планирања и изградње капацитета у ЈЛС.....	175
5.3.3. Праћење и извештавање – систем извештавања, инструменти, форми.....	178
6. ЛИТЕРАТУРА	183
6.1. Литература за поглавље I: Унапређење дечијег спорта, укључујући и школски спорт.....	183
6.2. Литература за поглавље II: Повећање обухвата бављења грађана спортом – рекреативни спорт	185
6.3. Литература за поглавље III: Обогаћивање врхунских спортских постигнућа – врхунски спорт.....	187
6.4. Литература за поглавље IV: Унапређење спортске инфраструктуре	189
6.5. Литература за поглавље V: Подизање капацитета локалних актера у области спорта	190

7. ПРИЛОЗИ	191
7.1. Анекс 1. Школски спорт - Оперативни модел оснивања Савеза за школски спорт у јединицама локалне самоуправе	191
7.2. Анекс 2. Извод из генералног урбанистичког плана града Београда.....	213
7.3. Анекс 3. Пример инвестиционог програма	223
7.4. Анекс 4. Београд - одлука о утврђивању доприноса за уређивање грађевинског земљишта	227
7.5. Анекс 5. Табела са прегледом висине доприноса за уређивање грађевинског земљишта - пример градских општина града Београда.....	247
7.6. Анекс 6. Врњачка Бања - Студија оправданости Спортска хала.....	249
7.7. Анекс 7. Циљеви, мере и активности за приоритет обогаћивање врхунских спортских постигнућа.....	295
7.5. Анекс 8. Упитник за извештавање о резултатима спровођења Акционог плана за имплементацију програма развоја спорта	299

УВОД

Највећи искорак у стратешком планирању у области спорта је урађено последњих неколико година, када је дошло до увезивања стратешких приоритета, циљева и активности, како на локалном, тако и на националном нивоу. Према Закону о спорту, јединице локалне самоуправе су у обавези да донесу програме развоја спорта на својој територији. На националном нивоу, усвојена је Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период 2014–2018. године (у даљем тексту: Стратегија) и у складу са њом, требало је да јединице локале самоуправа усвоје програме развоја спорта за своју територију. Програми развоја спорта јединица локалне самоуправе треба да обезбеде реализацију приоритета, општих и посебних циљева Стратегије, као и реализацију активности, мера, задатака који су дефинисани Акционим планом за њену примену. У току је израда нове Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период од 2019–2029. године, а која ће у приоритетима, принципима и методологији представљати континуитет у односу на претходни документ.

Циљ овог приручника је да кроз конкретне моделе и примере помогне јединицама локалне самоуправе да имплементирају своје локалне програме развоја спорта, а што би потенцијално довело и до унапређења имплементације приоритета наведених и у националној Стратегији. Предложени примери и модели нису временски строго одређени, за неке од њих је потребна дугорочна и системска имплементација, што ће овај Приручник чинити актуелним у наредних 10 година.

Да би се све активности које имају одредницу стратешке важности за наше друштво заиста и могле операционализовати до нивоа појединца, свака локална заједница треба да има прецизне и јасне програме развоја спорта које, у крајњем, дефинишу њену политику одрживог развоја кроз годишње буџете за сваку од делатности која представља јавни интерес.

Како је спорт једна од ретких делатности која се односи на баш све категорије становништва, јер јесте мера здравља нације и потенцијално велика компаративна предност и проминентни српски бренд, овај приручник је приређен као водич за примену програма развоја спорта јединица локалне самоуправе. Он је и незаобилазни елемент у раду креатора политика на основном нивоу организовања друштва и субјеката у систему спорта према решењима која се предлажу у новим законским прописима.

Ово је трећи приручник који је издала Стална конференција градова и општина у сарадњи са Министарством омладине и спорта и представља резултат системског и континуираног приступа јачању спорта и његовој институционализацији на локалном нивоу.¹

Приручник је обухватио следеће целине које су у складу са приоритетима из Стратегије и приоритетима из програма развоја спорта у јединицама локалне самоуправе:

- I Унапређење дечијег спорта, укључујући и школски спорт
- II Повећање обухвата бављења грађана спортом – рекреативни спорт
- III Обогаћивање врхунских спортских постигнућа – врхунски спорт
- IV Унапређење спортске инфраструктуре
- V Подизање капацитета локалних актера у области спорта

У оквиру сваке целине аутори су појаснили које су надлежности јединица локалне самоуправе у оквиру наведене целине, дали опис и предлоге инструмената за спровођење наведених надлежности, изнели примере добре праксе и предлоге за унапређење. Приручник је написан тако да обезбеђује једноставну употребу кроз комбинацију текста, слика, табела, боксова са наглашеним информацијама и указивање на додатне изворе знања (литература, интернет).

Термини којима су у овом приручнику означени положаји, професије, односно занимања, изражени у граматичком мушком роду, подразумевају природни мушки и женски род лица на која се односе.

Организације у области спорта означавају положаје, професије и занимања у области спорта утврђене у складу са Законом о спорту, у мушком, односно женском граматичком роду, у зависности од рода носиоца положаја, професије или занимања.

1 Спорт у јединицама локалне самоуправе - Приручник за финансирање програма развоја спорта, проф. др Ненад Ђурђевић, проф. др Душан Митић, мр Драган Атанасов, Бранко Вујовић, Београд 2014, издавач: Стална конференција градова и општина и Приручник за финансирање програма у области спорта у јединицама локалне самоуправе, проф. др Ненад Ђурђевић, Ивана Дукић, 2016. година, издавач Стална конференција градова и општина.

1. УНАПРЕЂЕЊЕ ДЕЧИЈЕГ СПОРТА, УКЉУЧУЈУЋИ И ШКОЛСКИ СПОРТ

1.1. Увод

Бављење физичким васпитањем и спортом представља фундаментално људско право, као суштински елемент целоживотног образовања у целокупном образовном систему.² Чланом 4. Закона о спорту утврђено је да свако има право да се бави спортом, а у ставу 2. се наводи: „Бављење спортом мора бити хумано, слободно и добровољно, здраво и безбедно, у складу са природном средином и друштвеним окружењем, фер, толерантно, етички прихватљиво, одговорно, независно од злоупотреба и циљева који су супротни спортском духу и доступно свим грађанима под једнаким условима, без обзира на узраст, ниво физичких способности, степен евентуалне инвалидности, пол и друго лично својство“. У ставу 11. истог члана дефинисано је следеће: „Република Србија, аутономна покрајина, јединица локалне самоуправе и организације у области спорта нарочито ће предузимати активности на повећању учешћа деце, младих, жена и особа са инвалидитетом у спортским активностима, омасовљавању женских спортских организација и давању равноправног значаја женама и особама са инвалидитетом у спорту.“

Чланом 3. Закона о спорту³ утврђено је да спортске активности јесу сви облици физичке активности укључујући и оне које обухватају учешће ученика, а имају за циљ изражавање или побољшање физичке спремности и духовног благостања, стварање друштвених односа или постизање резултата на такмичењима.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја и Министарство омладине и спорта морају заједно са јединицама локалне самоуправе да дефинишу активности и успоставе одрживи модел функционисања школског спорта у функцији повећања редовног вежбања ученика.

Стратегија развоја спорта у Републици Србији у периоду 2014–2018. године намеће императив доношења посебне Стратегије развоја школског спорта, која

2 (International Charter of Physical Education and Sport, 1078)

3 Закон о спорту („Службени гласник РС”, број 10 од 8. фебруара 2016).

треба да обједини укупни напор друштва да створи амбијент у коме ће ученици кроз наставу физичког васпитања, а посебно кроз ванчасовне облике рада и ангажовања имати систематску подршку за организовано вежбање и такмичење. Стратегија развоја школског спорта је резултат сарадње на нивоу министарства просвете, спорта, здравља, рада, запошљавања и социјалне политике уз подршку јединица локалне самоуправе.

Унапређење система школског спорта у Републици Србији подразумева: развој и унапређење физичког вежбања деце у предшколским установама, јачање школског и универзитетског спорта и успостављање система школских и универзитетских такмичења; системско планирање изградње и одржавања спортских објеката; стварање услова за врхунско спортско постигнуће; унапређење стручног рада у спорту.

1.2. Дефиниција школског спорта

Школски спорт повезује физичко васпитање, рекреацију и спорт. Суштина школског спорта јесте да се обезбеди редовно вежбање и неговање навике редовног вежбања, да се подигне ниво спортско-рекреативног образовања, помогне свестрани раст и развој личности.

Низ значајних међународних докумената истиче важност школског спорта. Тако, Европска повеља о спорту (European Sports Charter; 1992, 2001) дефинише низ мера које за циљ имају да сваком појединцу омогуће да учествује у спорту, укључујући и обезбеђивање могућности за све младе људе да имају наставу физичког васпитања и да стекну базичне спортске вештине.

Међународна федерација школског спорта (ISF) дефинише школски спорт као било коју спортску активност која се одвија у школама било које врсте и коју одобравају школске власти. У складу са одредбама статута Међународне федерације школског спорта, главни циљ школског спорта је физички, интелектуални, морални, социјални и културни развој свих учесника.⁴

И у националним документима је препознат школски спорт. У Закону о спорту чланом 143. утврђено је да школски спорт обухвата организоване наставне и ваннаставне спортске активности у области школског физичког васпитања, укључујући и школска спортска такмичења која се спроводе у оквиру школског система у складу са наставним планом и програмом.

Као што видимо, физичко васпитање и школски спорт су међусобно повезани, али ипак посебни ентитети. Физичко васпитање је обавезан наставни предмет за

4 Статут Међународне федерације школског спорта, Међународна федерација школског спорта (ISF), Портимао (Потругалија) 2000. – допуне 2002. – Каен (Француска), у 2004. – Каљари (Италија), у 2006. – Атина (Грчка), у 2008. – Мао (Шпанија) и у 2010. – Виласимиус (Италија).

све ученике основних и средњих школа у Републици Србији. Заступљен је у свим разредима, а у другом циклусу основног образовања и васпитања, поред обавезног наставног предмета физичко васпитање, постоји и обавезан изборни предмет физичко васпитање – изабрани спорт. Поред тога, физичко васпитање је једини предмет у школи који ученицима даје могућности за савладавање моторних вештина, развој физичке кондиције и разумевање физичке активности. Суштина физичког васпитања огледа се у доприносу развоју свестране личности и формирању навика редовног телесног вежбања као изузетно важне културне потребе.

Школски спорт је сегмент физичког васпитања чији су циљ и задаци у функцији остваривања циља и задатака физичког васпитања према важећем наставном плану и програму. Школски спорт припада систему физичког васпитања које је у надлежности Министарства просвете, науке и технолошког развоја, а други део је у систему Министарства омладине и спорта.

Школски спорт треба организационо и идејно да створи могућности за додатно вежбање (тренинг) што већег броја заинтересоване, а не само талентоване деце.

1.3. Школски спорт у законској регулативи Републике Србије

Различити закони и стратегије уређују област школског спорта, али и надлежности локалне самоуправе. Према члану 20. Закона о локалној самоуправи,⁵ јединице локалне самоуправе имају обавезу да:

- оснивају установе и организације у области физичке културе и спорта и обезбеђују и прате њихово функционисање;
- уређују и обезбеђују одржавање и коришћење рекреационих јавних површина, стварајући организационе, материјалне и друге услове;
- обављају друге послове од непосредног интереса за грађане.

Такође, чланом 143. Закона о спорту утврђено је да школски спорт обухвата организоване наставне и ваннаставне спортске активности у области школског физичког васпитања, укључујући и школска спортска такмичења која се спроводе у оквиру школског система у складу са наставним планом и програмом. Такође, Законом о спорту је поближе дефинисано функционисање школског спорта и на локалном, регионалном и националном нивоу.

Тако се чланом 137. Закона о спорту, у којем се дефинишу потребе и интереси грађана за чија се остваривања обезбеђују средства у буџету јединица локалне самоуправе, у следећим алинејама дефинише надлежност локалног нивоа за област школског спорта:

⁵ Закон о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, бр. 129/07 и 83/14).

- подстицање и стварање услова за унапређење спорта за све, односно бављења грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом;
- изградња, одржавање и опремање спортских објеката на територији јединице локалне самоуправе, а посебно јавних спортских терена у стамбеним насељима или у њиховој близини и школских спортских објеката и набавка спортске опреме и реквизита;
- организација спортских такмичења од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе;
- предшколски и школски спорт (рад школских спортских секција и друштава, општинска, градска и међуопштинска школска спортска такмичења и др.);
- рационално и наменско коришћење спортских сала и спортских објеката у државној својини чији је корисник јединица локалне самоуправе, кроз одобравање њиховог коришћења за спортске активности и доделу термина за тренирање учесницима у систему спорта и др.

И у националној Стратегији развоја спорта у Републици Србији за период од 2014. до 2018. године препознаје се значај школског спорта, и у њој се наводи:

Школски спорти представља важан елемент преко којег се може доћи до коначног циља у промоцији физичког вежбања, активног начина живота и развоју спортиста. У оквиру школског спортиста, школе имају централну улогу и њихов задатак је да обезбеде да се настава физичког васпитања и изабраног спортиста, реализује према утврђеним плановима и наставним програмима.

Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период 2014–2018. године у делу који се бави школским спортом у оквиру приоритетног циља развоја спорта деце и омладине, укључујући и школски спорт, дефинише посебне циљеве у оквиру општег циља, а то су:

- побољшани материјално-технички услови за реализацију активности школског и универзитетског спорта;
- повећан број спортских секција и других ваннаставних спортских активности у оквиру школског и универзитетског спорта;
- повећано учешће ученика и студената на школским и универзитетским спортским приредбама (спортским манифестацијама и спортским такмичењима);
- побољшан стручно-педагошки рад и унапређена институционална сарадња у оквиру школског и универзитетског спорта;
- подстакнуто значајније укључивање јединица локалне самоуправе у реализацију и унапређење школског и универзитетског спорта;
- унапређење медијског праћења и промоција школског и универзитетског спорта с циљем неговања културе спортског понашања, фер-плеја, сарадње, толеранције и поштовања различитости на спортским теренима и поред њих;
- унапређење веза између школа и организација у области спорта и подстицање програма у спортовима који привлаче децу и омладину.

Као важан циљ дефинисано је подстицање деце да се баве физичким вежбањем, да се кроз забаву и игру остваре основни приоритети школског спорта: свеобухватност, препознавање талената и здравствени аспект. Главни циљ школског спорта мора бити физички, интелектуални, морални, социјални и културни развој свих ученика.⁶

Када су у питању школска спортска такмичења, приоритет су такмичења унутар школа и на нивоу јединица локалне самоуправе, као и:

- да се обезбеди одговарајућа спортска инфраструктура како би деца и омладина имали бољи приступ и услове за бављење спортом;
- да школски и универзитетски спорт буду знатно унапређени;
- да се врхунским спортистима обезбеде посебни услови при упису на студије на високошколским установама и посебни услови студирања, у складу са законом.

Школски спорти у Стратегији развоја образовања у Србији до 2020. године

Значај школског спорта и физичког васпитања препознат је и у Стратегији развоја образовања у Србији до 2020. године и тако се међу политикама, акцијама и мерама остварења пројектоване визије система образовања наводи неопходност организовања целовитог спортског живота школе (поред часова физичког васпитања, који укључују све ученике, у складу са њиховим способностима и склоностима).

Такође, у склопу обезбеђивања другачије структуре и временске сатнице школске радне недеље, предвиђа се да ученици имају свакодневно радно време (од 8 до 16 сати), које обухвата редовну наставу, ваннаставне активности, сате за учење и консултовање са наставницима и обавезне спортско-рекреативне активности. Различите школске активности доприносе изградњи специфичног и препознатљивог профила школе, а значајан елемент тог јединственог профила чине и спортске активности.

И у Стратегији развоја школског спорта у Аутономној Покрајини Војводини за период од 2013. до 2017. године потребе и интереси грађана у области спорта за чије се остваривање обезбеђују средства у буџету аутономне покрајине, у складу са овим законом, јесу:

⁶ Национална стратегија је поставила општи циљ: „Да деца и млади усвоје потребна знања о здравим облицима физичке активности и о здравим стиливима живота и изграде правилне кретне навике“ како би се обезбедило: да млади у Републици Србији развију љубав према спорту која ће их водити ка њиховом доживотном учешћу у перманентним физичким активностима; да се основе за учешће у спорту успостављају током раних година (до 14. године); да се побољша, нормативно унапреди, свеобухватније и редовније контролише и прати и стално унапређује стручни рад у спорту деце и омладине; да јачају везе између школа и организација у области спорта; да се подстичу спортови и манифестације који привлаче децу и омладину.

- изградња, опремање и одржавање спортских објеката којима се доприноси развоју спорта на територији аутономне покрајине;
- промоција и подстицање бављења грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом на територији аутономне покрајине;
- организација спортских такмичења од значаја за аутономну покрајину;
- школска спортска такмичења на нивоу аутономне покрајине;
- спречавање негативних појава у спорту (допинг, насиље и недолично понашање) на нивоу аутономне покрајине и унапређење заштите здравља спортиста;
- унапређење стручног рада у спорту, као и награде и признања за постигнуте спортске резултате и допринос развоју спорта у аутономној покрајини;
- прикупљање и дистрибуција података у области спорта од значаја за аутономну покрајину, укључујући периодична тестирања и праћење стања физичких способности деце, омладине и одраслих на територији аутономне покрајине.

За потребе израде Стратегије развоја школског спорта у АП Војводини утврђе-ни су принципи на којима почива иста, а односе се на:

- једнакост и исте шансе свих ученика када је реч о праву на бављење квалитетним физичким васпитањем и школским спортом;
- важност редовног бављења физичком активношћу/спортом за физичко и ментално здравље и развој деце и младих, као и њихово школско постигнуће;
- важност омасовљавања спорта и јачања веза између школског спорта и других видова спорта;
- важност школског спорта за повезивање школе, родитеља и локалне заједнице, са циљем унапређења образовно-васпитне ефективности школе.⁷

Стратегија развоја школског спорта

Савез за школски спорт Србије, у оквиру процеса доношења Стратегије развоја спорта за период 2014–2018, планирао је и реализовао израду Стратегије развоја школског спорта, чиме је испунио законску обавезу, научно и стручно планирајући будући развој националног школског спорта кроз густу мрежу активности.

На изради Стратегије укључени су најзначајнији и најутицајнији стручњаци из области физичког васпитања и образовања који су бројним анализама дефинисали најзначајније активности неопходне за системски развој Савеза за школски спорт и националног школског спорта у Републици Србији.

Приоритет Стратегије развоја школског спорта јесте, пре свега, повећање броја активности и спортско-рекреативних садржаја у школи с циљем побољшања укупне физичке активности ради правилног раста и развоја физичких способности и

⁷ Стратегија развоја школског спорта у АП Војводини 2013–2017. Стратегија и акциони план развоја школског спорта у Аутономној Покрајини Војводини за период 2013–2017. године.

менталних капацитета ученика и стварање стабилних извора финансирања свих услова за развој школског спорта на свим нивоима – од основне јединице школске секције, спортског друштва до републичких такмичења. Стратегија је посебно усмерена на следеће приоритете:

- оснивање спортске организације за развој и унапређење школског спорта у јединицама локалне самоуправе;
- дефинисање стандарда за рад у школским спортским организацијама;
- подстицање примене научних резултата у спортској пракси;
- подстицање тимског рада унутар школског спорта
- стручни рад у организацији за унапређење школског спорта;
- усавршавање управљачког система у школским спортским организацијама (планирање, организовање, обезбеђивање кадрова, вођство и контролисање организације, укључујући и ангажовање људских, финансијских, технолошких и природних ресурса);
- успостављање ИНФО школског спортског система и његово инсталирање на свим нивоима;
- стварање услова за перманентно стручно усавршавање и иновирање свих стручњака и актера у школском спорту.

1.4. Систем школског спорта

Да би се разумео систем школског спорта у Републици Србији, потребно је да детаљније објаснимо како функционишу школски спортски програми и систем спортских такмичења, као и како функционише настава физичког васпитања.

1.4.1. Систем спортских такмичења

Систем школских спортских такмичења у Србији постоји дуже од 40 година, а у почетку се развијао кроз три одвојена система: тзв. ужа Србија – „Спортске игре школске омладине Србије“, Војводина – „Спортска олимпијада школске омладине Војводине“ и Косово – „Спортске игре школске омладине Косова“. Од 1992. године успостављен је јединствен систем такмичења на нивоу Републике. Такмичењима руководи и организује их Савез за школски спорт Србије.

Према резултатима који су објављени у Стратегији развоја школског спорта у АП Војводини 2013–2017. на репрезентативном узорку војвођанских основних школа, у скоро две трећине школа, секције су доступне млађим разредима (од I до IV разреда), а у нешто више од једне трећине, у секције су укључени само ученици старијих разреда (од V до VIII разреда). Школске секције постоје за следеће спортове: одбојка,

фудбал, кошарка, рукомет, стони тенис, мали фудбал, шах, рвање, стрељаштво, атлетика, ритмичка гимнастика, карате, мачевање, бадминтон, корективна гимнастика, спортска гимнастика, кик-бокс, теквондо, модеран плес, аикидо, плес, пливање, фолклор, спортски риболов, кајак, забавни полигон.

Савез за школски спорт Србије у сарадњи са савезима у јединицама локалне самоуправе током школске године организује државна првенства за основне и средње школе, а сваке четврте Олимпијске игре ученика Републике Србије. Основне школе учествују у 13 спортова а средње у 12, и то у мушкој и женској категорији.

Школска спортска такмичења Републике Србије представљају скуп више самосталних спортских такмичења, која се остварују независно једна од других, а реализују се по програму који се утврђује за период од четири године (олимпијски циклус). На основу програма доносе се годишњи планови за сваку школску годину. Право учешћа на такмичењима имају сви редовни ученици основних и средњих школа, узраста од I разреда основне школе до IV разреда средње школе.

Сва такмичења се спровode, по правилу, по нивоима, и то:

- I ниво чине такмичења унутар школе (школско првенство);
- II ниво чине такмичења у оквиру општине (општинска првенства);
- III ниво су такмичења у оквиру округа (окружна првенства);
- IV ниво чине такмичења између округа (међуокружна првенства);
- V ниво су финална – републичка првенства;
- VI ниво су међународна школска спортска такмичења.

I ниво такмичења – школска првенства

Први ниво чине такмичења унутар школе (школска првенства) која су основа система школског спорта. Право учешћа на првом нивоу такмичења имају сви заинтересовани редовни ученици и ученице основних и средњих школа

По правилу, овај ниво такмичења треба да обухвати највећи број ученика који наступају на такмичењима унутар разреда, као представници разреда или селекције генерације. Средства за реализацију такмичења у првом нивоу такмичења обезбеђују школе.

II ниво такмичења – општинска/градска такмичења

Програмске активности реализују општински/градски савези за школски спорт (у неким случајевима удружења педагога физичке културе, комисије за школски спорт формиране од локалних спортских савеза и сл.) у сарадњи са организацијама, јединицама локалне самоуправе и гранским спортским савезима.

Општинска/градска такмичења су најмасовнија и најдужа такмичења, а дужина такмичења варира од општине до општине и доста су различита (пример: град Ниш реализује такмичење у одбојци са око 260 одиграних утакмица, Панчево у 11 радних дана са 45 утакмица). У неким општинама (градовима) организују се посебна такмичења специфична за ту средину. У Панчеву се организује обука непливаача, спортски риболов, атлетски тробој, најбржи основац; у Инђији се

организује бициклизам и брдски крос; у Пожаревцу се организују такмичења за основце у мини рукомету (Табела 1).

У погледу броја школа које учествују на општинском такмичењу из девет спортских грана произлази следећа ситуација: највећи број школа учествује на општинском такмичењу из одбојке 50,5%, затим из атлетике 48,9%, кошарке 41,3%, рукомета 35,6%, фудбала 28,2%, стоног тениса 26%, пливања 10%, гимнастике 3,3%, и на последњем месту се налази ритмичка гимнастика 0,6% (Извештај „Истраживање стања у образовно-васпитним установама у Србији у вези са школским спортом”, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Београд, 2008).

Средства се обезбеђују из општинских, односно градских буџета.

Пропозиције такмичења у спортским гранама које су у систему Савеза за школски спорт Србије омогућавају учешће више од 318.000 ученика и ученица основних и средњих школа на општинском нивоу такмичења.

Табела 1. Заступљеност спортских дисциплина на такмичењима

Спортска дисциплина	% ш к о л а					
	Унутаршколска такмичења		Општинска такмичења		Републичка такмичења	
	нема	има	нема	има	нема	има
Атлетика	49,2	50,8	51,1	48,9	88,7	11,3
Гимнастика	92,4	7,6	96,7	3,3	96,4	3,6
Ритмичка гимнастика	98,2	1,8	99,4	0,6	99,4	0,6
Кошарка	35,7	64,3	58,7	41,3	88,7	11,3
Одбојка	32,4	67,6	49,5	50,5	88,8	11,2
Рукомет	51,4	48,6	64,4	35,6	89,9	10,1
Фудбал	51,4	48,6	71,8	28,2	88,0	12,0
Пливање	80,8	19,2	90,0	10,0	94,4	5,6
Стони тенис	58,4	41,6	74,0	26,0	88,9	11,1

III ниво такмичења – окружна такмичења

Окружна такмичења одржавају се у оквиру 26 округа Србије.

Право наступа на окружним такмичењима имају победници општинских/градских првенстава. Победници окружних првенстава у стрељаштву, пливању, стоном тенису и „Дечјим олимпијским играма” остварују право учешћа на републичким такмичењима.

Пропозиције такмичења у спортским гранама које су у систему Савеза за школски спорт Србије омогућавају учешће више од 64.000 ученика и ученица основних и средњих школа на окружном нивоу такмичења.

У погледу броја школа-победница општинских такмичења, које учествују на окружном нивоу такмичења, а на основу достављених извештаја координатора у 2014. години, добијају се следећи подаци: 42,19% школа учествује на окружном такмичењу у стоном тенису; 23,30% учествује у стрељаштву; у гимнастички

16,43%; у пливању 17,23%; у атлетици 31,78%. У спортским играма ситуација је нешто другачија. Наиме, мали фудбал је најпопуларнији спорт, те 71,49% школа-победница општинских првенстава учествује на окружном нивоу такмичења; у одбојци 65,37%; у кошарци 50,32%; док је у рукомету 41,54% школа учесница на окружном првенству. На „Малим олимпијским играма” на окружном нивоу такмичења учествује 11,68% школа.

Систем финансирања није дефинисан. Пример добре праксе је Сремски округ. Све општине округа удружују средства у Окружни савез за школски спорт Срема.

IV ниво такмичења – међуокружна такмичења

Међуокружни ниво такмичења реализује се по утврђеној шеми, односно по групама које чине више округа. Осам међуокруга подељено је на А (север) и Б (југ) групу. Овај ниво такмичења реализује се у кошарци, одбојци, малом фудбалу, рукомету, атлетици и спортској гимнастици.

Право наступа на овом нивоу имају победници окружних такмичења. Програм и пропозиције такмичења омогућавају учешће више од 7.000 ученика и ученица на овом нивоу такмичења.

Према извештајима координатора, готово 100% школа победница окружног нивоа такмичења учествује на међуокружном нивоу. Систем финансирања није дефинисан.

Државна школска спортска такмичења

Завршна првенства су републичка такмичења, која се организују сваке године у свим спортским гранама за све узрасне категорије. Сваке четврте године организују се Олимпијске спортске игре ученика Србије.

Право учешћа на републичком нивоу такмичења имају ученице и ученици који су победници окружног првенства у стоном тенису, стрељаштву, „Дечјим олимпијским играма” и пливању и победници међуокружног првенства у кошарци, одбојци, малом фудбалу, рукомету, атлетици и спортској гимнастици.

У 2011/2012. школској години на Олимпијским спортским играма ученика Републике Србије у Сремској Митровици учествовало је 5.024 ученика, од тога из основних школа 1.646 девојчица и 1.691 дечак; из средњих школа – мушких 935, женских 752. Број школских екипа на првенствима Србије: 455. Основне школе – дечаки: 140; број женских екипа: 140. Средње школе – мушких: 92, женских: 83 екипе.

На 10. јубиларним Олимпијским спортским играма ученика Републике Србије, које су одржане у од 9. до 15. маја 2016. године у Врању, учествовале су школске екипе које су оствариле то право, и то:

- 420 основних школа упутило је 3.642 ученика,
- 240 средњих школа представљало је 1.730 ученика.

На такмичењу 5.372 ученика и ученица пратило је 966 наставника, ангажоване су 324 спортске судије, а град Врање је укључио и 150 волонтера. Пројекат је поставио

Савез за школски спорт Србије, а реализован је уз помоћ 28 националних координатора за школски спорт.

Заступљеност женске популације била је 41,18%.

1.4.2. Школски спортички програми

На основу искустава прикупљених проучавањем 80 земаља из читавог света закључујемо да је школски спорт комплементаран настави физичког васпитања и уобичајено обухвата пет типова програма:

- *Едукативни програми*
Елементарни едукативни програм намењен је ученицима који желе да добију основну обуку о једној спортској грани изван наставног програма физичког васпитања.
Напредни едукативни програм намењен је ученицима који желе да савладају виши технички ниво у појединим спортским гранама и дисциплинама које су у наставном програму физичког васпитања.
- *Спортичко-рекреативни – њедственички програми*
Намењени су стварању амбијента у коме је сваки ученик добродошао и где баш од његовог учествовања зависи успешност разреда, школе или локалне заједнице у моделима типа Недеља школског спорта, Дан изазова, СПРЕТ ученика, Европска недеља спортског изазова, MOVE WEEK и слично. За реализацију оваквих програма потребна је едукација волонтера, који треба да помогну као аниматори спорта за све, судије, записничари, делегати и помоћни тренери.
- *Кондициони програми*
Намењени су ученицима који желе да побољшају и усаврше своје физичке способности.
- *Селективни програми*
Намењени су талентованим ученицима, члановима школских спортских секција у оквиру школских спортских друштава и члановима школских клубова – на пример Пројекат „Оглед о раду школских спортских секција” и Пројекат „Школа и врхунски спорт”.
- *Спорти за ученике са сметњама у развоју*
Намењен је ученицима са сметњама у развоју.

Позитивне карактеристике свих ових програма јесу:

- свесно усмерење на интересовања свих ученика;
- богатство понуда активности спортских грана за време школовања, које се могу применити током целог будућег живота;
- оријентација на коришћење природних ресурса;
- активно учешће ученика у доношењу одлука, планирању и извођењу програма;

- школски спорт представља мост између обавеза према учењу и активног провођења слободног времена;
- примарна је педагошка основа јер ученици током школовања треба да доживе спорт кроз задовољство, спонтаност и активност, а таленти кроз остваривање спортских резултата;
- развојна политика школског спорта базира се на чињеници да се обухватом и ангажовањем школске популације у спорту доприноси општедржавном интересу здравља младих.

Школски спорт треба да максимизира обухват ученика. Садашњих 15% ученика активних у школским спортским секцијама требало би етапно повећати на око 60%, колико износи у развијеним земљама Европе.

1.4.3. Физичко васпитање у нашим школама

Физичко васпитање као наставни предмет има важну улогу и посебну одговорност која се огледа у томе што се садржајима овог предмета обрађују многа савремена питања у оквиру образовног процеса са карактеристикама које не нуди ниједно друго наставно и школско градиво (Херман, 2009).

Према актуелним наставним плановима и програмима, физичко васпитање у основним и средњим школама је обавезан наставни предмет. У првом циклусу (I–IV разреда основне школе) физичко васпитање је заступљено са три часа недељно, а у другом циклусу (V–VIII разреда) као обавезан наставни предмет са два часа и обавезан изабрани спорт који је заступљен са једним часом недељно. Наставу физичког васпитања од V до VIII разреда реализују предметни наставници професори физичког васпитања. У првом циклусу наставу физичког васпитања реализују учитељи.

Постојећи програмски и законски оквир излази у сусрет специфичним потребама јединица локалне самоуправе и интересима и потребама школа и ученика, давањем могућности планирања и реализације курсне наставе (пливање, веслање, кајак...).

Поред фонда часова наставе физичког васпитања, наставни планови и програми прописују и друге облике рада.

Остали организациони облици рада

Поред редовних часова наставе физичког васпитања, који су у недељном распореду часова, у школама је предвиђено да се реализују и други облици рада (ваншколске и ванчасовне активности), као што су:

- слободне активности (спортске секције);
- спортске активности од значаја за друштвену средину;
- курсни облици рада;

- корективно-педагошки рад;
- школска спортска такмичења.

Слободне активности – секције организују се према посебном плану рада, једанпут недељно, који сачињава и реализује наставник физичког васпитања. Школске спортске секције су намењене ученицима који испољавају интересовање за спорт. На почетку школске године, ученици се опредељују за једну од активности за које школа има услове. По правилу, сваки наставник се опредељује да води једну секцију. Школске секције постоје за следеће спортове: фудбал, кошарка, рукомет, одбојка, атлетика, гимнастика, корективна гимнастика, стони тенис, плес, пливање, фолклор, спортски риболов, забавни полигон, стрељаштво, модеран плес, бициклизам, клизање, скијање и сл.

На основу фонда часова предвиђених за рад спортских секција и броја деце укључене у слободне активности, може се слободно рећи да школе незадовољавају потребе ђака.

Програми развоја спорта у јединицама локалне самоуправе у први план су поставили: повећање броја активности (секција) и спортско-рекреативних садржаја у школи, а ради повећања укупне физичке активности и правилног раста и развоја физичких способности и менталних капацитета ученика. Да би се остварио постављени програмски задатак, потребно је да се ЈЛС и школе врло прецизно договоре о начину обезбеђења услове рада спортских секција. Посебно је важна улога локалне самоуправе која треба да обезбеди услове за реализацију програмских садржаја у ванчасовној и ваншколској организацији рада и у том правцу пружи школи потребну материјалну помоћ.

Сиориске активности од значаја за *друштвену средину* организују се из фонда часова за заједнички програмски садржај, тако да школа може да планира 12 часова за ову спортску активност која није обухваћена овим заједничким програмом, а за коју средина у којој је школа има интереса (веслање, кајак, тенис). У актуелном наставном плану и програму утврђено је да се ова активност планира за децу од III до VIII разреда, а програм сачињава и спроводи наставник физичког васпитања.

Курсни облици рада сматрају се интегралним делом обавезног наставног програма физичког васпитања. За реализацију овог облика рада неопходни су специфични материјални услови (базен и сл.), па ову наставу треба организовати на посебан начин: у другим објектима, транспорт од школе до објекта, у супротној смени, на часовима у распореду редовне наставе, уз планирани број дана, упућства за родитеље и децу, лиценцирани инструктори.

Програмом предвидети најмање један курс за обуку пливања у трајању од 15 до 20 часова за децу од I до IV разреда или неку другу спортску активност која је од интереса за средину.

Корективно-педагошки рад организује се за децу која имају постуралне поремећаје (лоше држање тела). Рад се поверава наставнику физичког васпитања који сарађује са лекаром или физијатром који утврђује врсту и степен деформитета и одређује вежбе које треба применити. На основу систематских лекарских

прегледа организовати корективно-педагошки рад за три нивоа здравствених проблема: деца смањених физичких способности, деца са мањим постуралним поремећајима и деца са тежим здравственим проблемима.

Школска спортивска друштва / школска друштва за физичку културу – услови, рад и остварени резултати школског спортског друштва (ШСД) ни у једној школи не могу се посматрати изоловано од услова рада и остварених резултата у самој школи. У школама, у највећем броју случајева, не функционишу школска спортска друштва. Само у три школе друштва су регистрована као правна лица. Према подацима неких аутора, мање од 7% школа има регистрована школска спортска друштва као правна лица, што значи да по том основу могу остваривати и одређена средства из буџета јединице локалне самоуправе за потребе школског спорта.

1.5. Функционисање школског спорта на локалном нивоу

1.5.1. Планирање школског спорта у локалној самоуправи

Планови развоја спорта у јединицама локалне самоуправе кључни су документи за планирање развоја спорта у локалној заједници. До сада је 140 јединица локалне самоуправе израдило и усвојило планове развоја. Јединица локалне самоуправе преко својих органа уређује услове, критеријуме, начин и поступак доделе средстава из свог буџета за потребе школског спорта.

1.5.2. Носиоци активности школског спорта у јединицама локалне самоуправе

Савези/комисије за школски спорт на локалном нивоу

Анализа актуелне ситуације намеће закључак да не постоји јединствено решење које се може применити у свим срединама и да треба да се разраде оперативни модели функционисања школског спорта у зависности од величине и развијености општина, тако да се формирају три оперативна модела за:

- градове – треба да формирају Савез за школски спорт;
- општине средње величине – у случају да постоји више од пет школа, потребно је да се формира Савез за школски спорт;
- мале општине – које имају мање од пет школа или које имају разуђени модел школа са малим бројем ученика, треба да у локалном спортском савезу формирају Комисију за унапређење школског спорта.⁸

⁸ У Анексу 1. Школски спорт налазе се модели докумената потребних за оснивање Савеза за школски спорт.

Школе

Организовањем ваннаставних спортских активности ученика, кроз школске спортске секције као и организовано физичко васпитање деце предшколског узраста, кроз игру и спортске активности, као и у односу на обављање стручног рада у спорту, предшколске установе, *школе имају сјаташус орјанизација у обласћи сјорша*. Утврђивањем статуса организација у области спорта (члан 143. Закона о спорту) школама је дата могућност за организовано ваннаставно бављење спортским активностима ученика, а које се спроводи кроз школске спортске секције. Уколико школа нема услова за организовање самосталне спортске секције, организација спортске секције може се реализовати са организацијом у области спорта.

Треба нагласити да за бављење деце односно студената спортским активностима не може наплаћивати новчана накнада. Такође, организоване наставне и ваннаставне спортске активности имају приоритет у погледу коришћења школских спортских сала и терена у односу на активности лица изван школе.

Школе, високошколске установе, наставници, ученици и студенти могу оснивати и одговарајућа школска, односно студентска спортска удружења.

Овим је такође школама дата законска могућност учешћа на јавним конкурсима у јединици локалне самоуправе за суфинансирање посебних програма.

Кагар у школском сјорши су професори физичког васпитања, који реализују наставу физичког васпитања, и једини су носиоци активности у школском спорту, планери и реализатори слободних активности ученика у основним и средњим школама.

У школама су деца, наставници, спортски објекти отвореног и затвореног типа, опрема, справе и реквизити.

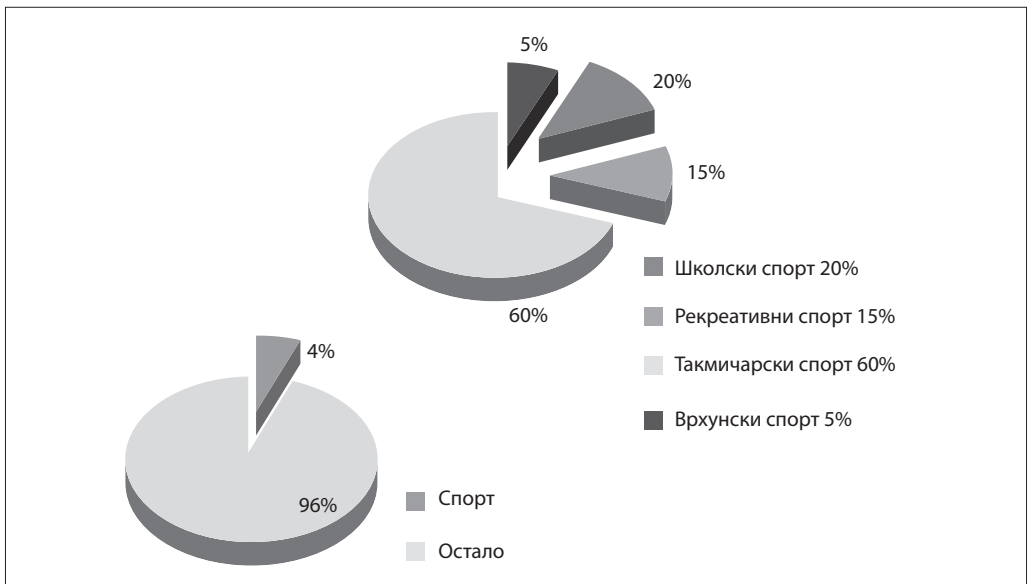
1.5.3. Финансирање школској сјорши у јединицама локалне самоуправе

Према Закону о спорту, јединица локалне самоуправе преко својих органа уређује ближе услове, критеријуме и начин и поступак доделе средстава из буџета јединице локалне самоуправе, односно одобрење програма за задовољавање потреба грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе и начин јавног објављивања података о предложеним програмима за финансирање, одобреним програмима и реализацији одобрених програма.⁹ Ово подразумева обавезно доношење правилника којим би се уредила наведена питања у вези са финансирањем из буџета задовољавања потреба и интереса грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе.

⁹ Проф. др Ненад Ђурђевић, проф. др Душан Митић, мр Драган Атанасов, Бранко Вујовић, професор Ф.К.: Спорт у јединицама локалне самоуправе – Приручник за финансирање програма и развој спорта, СКГО, 2014.

Одобравање годишњих и посебних програма, из члана 137. Закона о спорту, врши се у складу са Законом о спорту, Законом о локалној самоуправи, Законом о буџетском систему, Стратегијом развоја спорта у Републици Србији, Правилником о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта, Програмом развоја спорта на територији јединице локалне самоуправе, а код годишњих програма и у односу на националне и локалне категоризације спортова, спортиста, спортских стручњака и спортских објеката. Према Закону о спорту, одредбе тог закона које се односе на услове, критеријуме и начин одобрења програма, односно финансирање делатности којима се остварује општи интерес у области спорта, закључење уговора, подношење извештаја и обавезу враћања добијених средстава, сходно се примењују и на програме, односно делатности којима се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе.

Графикон 1. Расподела средстава на нивоу ЈЛС

Модел расподеле средстава на нивоу јединица локалне самоуправе (Графикон 1), где се заправо и реализује највећи обим активности које су дефинисане приоритетима националне Стратегије развоја спорта. Први корак је препорука да се за делатност спорта на нивоу ЈЛС одвоји 4% средстава од укупног буџета ЈЛС, а потом следи примарна расподела за приоритетне области спорта које дефинише национална Стратегија развоја спорта. Школски спорт, који је Стратегијом постављен много шире, почев од опредељења да се реализује спортска секција по детету, преко курсних облика наставе, Недеље школског спорта, промотивних модела такмичења на бази учествовања, Ваучера за вежбање средњошколаца и студената, Викенда у

школском дворишту и сл. опредељује 20% локалног буџета спорта. Спортска рекреација, спорт за све, рекреативни спорт за повећање обухвата грађана спортом ради здравља пре свега потражује минимално 15% буџета.^{10,11}

Закон о спорту прави битну разлику између тзв. годишњих и посебних програма. Ови програми се не разлику по својој суштини већ према лицима која могу да их поднесу и према динамици подношења.

Редовни годишњи програми

Основ за спровођење програма током школске године јесте оријентациони календар такмичења ученика Републике Србије који прописује министар просвете, а на предлог Савеза за школски спорт Србије. Календар такмичења је у свему подређен периодизацији наставног плана и програма физичког васпитања за основне и средње школе.

Редовни програм подразумева одржавање такмичења у следећим спортским гранама:

- Спортске гране: Атлетика, рукомет, кошарка, одбојка, стони тенис и стрељаштво
Категорије: ученици/ученице основних школа
 ученици/ученице средњих школа
- Спортске гране: Пливање и гимнастика
Категорије: ученици/ученице I–IV разреда основне школе
 ученици/ученице V и VI разреда основне школе
 ученици/ученице VII и VIII разреда основне школе
 ученици/ученице I–IV разреда средње школе
- Спортска грана: Мали фудбал
Категорије: ученици/ученице основних школа
 ученици средњих школа
- Спортска грана: Мале олимпијске игре
Категорије: ученици/ученице I–III разреда основне школе
- Спортска грана: Џудо, карате
Категорије: ученици/ученице основних школа
 ученици/ученице средњих школа
- Спортска грана: Тенис
Категорије: ученици/ученице основних школа

Програмска обавеза свих основних школа у Србији јесте да два пута годишње у сарадњи са локалном самоуправом и спортским организацијама подстичу ученике на редовну физичку активност и здраве стилове живота.

10 Проф. др Душан Митић, преузето из поглавља II Повећање обухвата бављења грађана спортом – рекреативни спорт.

11 У Анексу 1- Модел 2 овог Приручника је дат пример финансијског плана Савеза за школски спорт у јединици локалне самоуправе

Посебни програми

Широм Србије постоји великих број примера посебних програма. У наредном тексту биће поближе описана два примера добре праксе, а чијом су се имплементацијом постигли сјајни резултати.

Програм „ЗдравоРастимо“ – пример 1

Пројекат „ЗдравоРастимо“ има за циљ едукацију ученика VII разреда основне школе о важности правилне исхране, бављења спортом и физичком активношћу. На тај начин поруке здравих стилова живота допиру до ученика у фази у којој они формирају своје ставове и понашања, па им се на тај начин помаже да усвоје здраве навике које ће их касније пратити кроз живот.

Циљеви пројекта су едукација ученика о здравим навикама исхране, подстицање ученика на повећавање физичке активности, унапређивање њиховог знања о побољшању квалитета живота путем исхране и физичке активности сензибилизацијом кроз спортске вредности, подстицање околине (родитеља, ученика и професора) да буде спремна за прихватање и подржавање промена навика у исхрани.

Циљну групу представљају ученици старости 13 и 14 година, VII разреда основних школа, родитељи, околина, школе (које дају логистичку подршку у реализацији пројекта).

Пројекат „ЗдравоРастимо“ састоји се од три фазе: едукације, активације и евалуације.

Едукативни део се темељи на посебно креираној брошури обликованој у четири модула (основне поставке правилне исхране, планирање исхране, моје тело и храна, како побољшати навике у исхрани).

Едукација професора: пре него што почну са едукацијом ученика, професори пролазе кроз едукативну радионицу коју ће водити стручњаци из области нутриционизма).

Едукација ученика: након едукације, професори могу започети са реализацијом предавања у својим школама. Они програм реализују тако што треба да одрже четири предавања у свим одељењима VII разреда, односно у сваком одељењу посебно, у трајању од једаног школског часа. Она могу бити одржана на часу одељењског старешине или у терминима изван редовне наставе.

Активација ученика се постиже на неколико начина: активно учествовање у едукативној игри и/или могућност такмичења у једној од категорија:

- најбоља школа у изради кратког филма,
- најбоља школа у знању и
- најбоља школа у спорту.

Евалуација се реализује пре и после едукације. На првом предавању, пре почетка предавања, попуњава се Упитник 1. На последњем предавању, по завршетку предавања, попуњава се Упитник 2.

Програм „Спорт у школе“¹² – пример 2

Стратегијом развоја спорта у Републици Србији дефинисан је општи циљ унапређења школског спорта, и то да се „унапреди систем спорта у предшколским, школским и високошколским установама“. Истим документом утврђене су мере за остваривање постављеног циља које су дефинисане као „стварање услова за задовољење потребе деце за игром и такмичењем без обзира на пол, узраст, расну и верску припадност или инвалидитет“.

Стога, увођењем програма „Спорт у школе“, остварује се основни циљ који подразумева да се унапреди систем спорта у школским установама. На тај начин је у школски спорт укључен већи број деце узраста 6–10 година, која су иначе редовним такмичарским програмом школског спорта најмање заступљена.

Садржаји рада су извучени из контекста програма наставе физичког васпитања од првог до четвртог разреда и прилагођени узрасту деце као и простор и термин у школским салама.

У овај програм су се укључила деца по слободном избору, и то узраста првог, другог, трећег и четвртог разреда. Групе су се подељене по узрастним карактеристикама на групу за први и други разред – мешовито и трећи и четврти разред – мешовито.

Програм је са реализацијом започео у 2012. години са основном идејом да се у школски спорт укључи велики број деце, да им се понуди богат спортски програм усмерен ка стицању и усавршавању моторичких знања и навика, развијању физичких способности, да се мотивишу ученици да се укључе у даљи систем спорта. На тај начин ствара се широка спортска база.

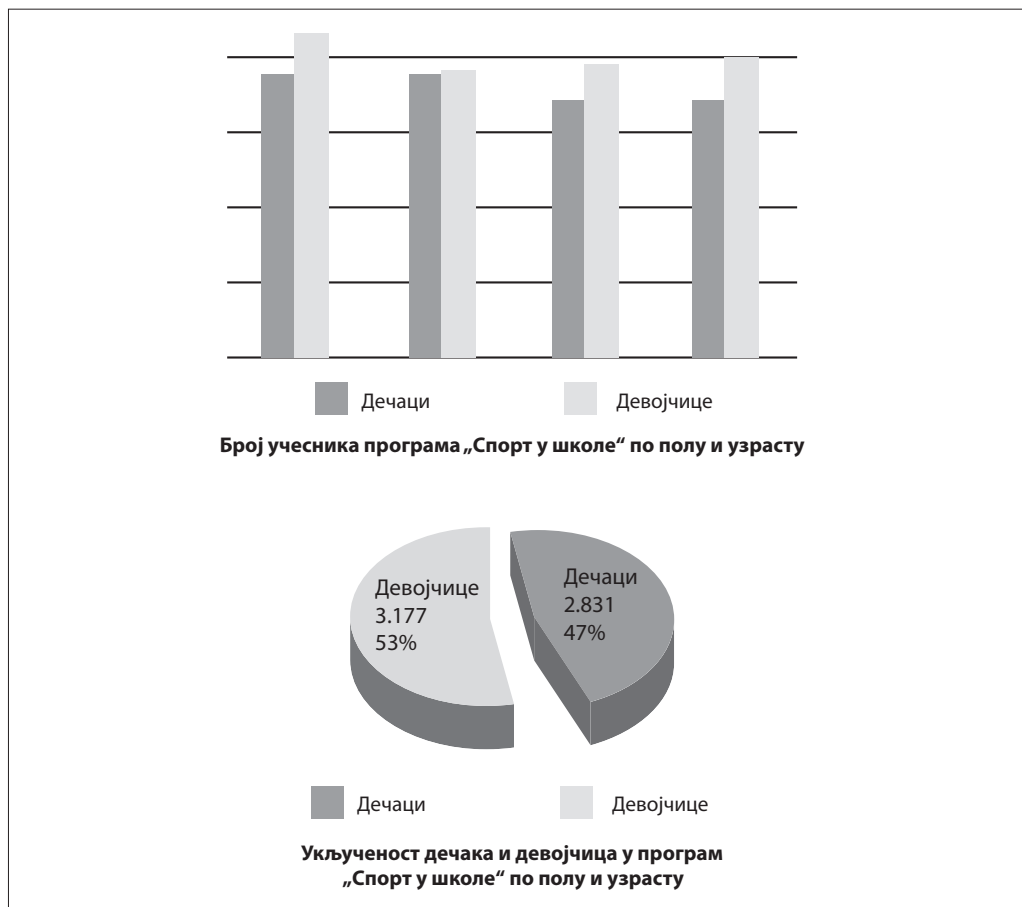
У школској 2015/2016. години програм је реализован у 77 градова широм Србије, у 101 школи а 5.912 деце апсолутно бесплатно учествује у програму. Отворене су 204 групе, ангажована 103 професора у 26 округа које финансира Савез из буџета одобреног од стране Министарства омладине и спорта Републике Србије.

У сарадњи са Заводом за спорт и медицину спорта Републике Србије, професори који реализују програм у обавези су да два пута годишње тестирају полазнике у Пројекту „Спорт у школе“.

Поједине јединице локалне самоуправе препознале су значај пројекта и укључиле се у њега преузимањем лиценцног права, а то су: Смедерево, Жабаљ, Пирот, Панчево, Пожаревац. Посебно се истичу Смедерево и Шабац, који су из буџета локалне самоуправе ангажовали све професоре физичког васпитања који су евидентирани у Националној служби за запошљавање. Број деце учесника пројекту у чијем финансирању учествује локална самоуправа је око 2.000.

¹² Програм „Спорт у школе“ може се у целости преузети са сајта www.skolskisportSrbije.org.rs

Графикон 2. Број учесника и укљученост дечака и девојчица у програм „Спорт у школе“

Навешћемо још неке посебне програме који се дуги низ година успешно остварују у појединим јединицама локалне самоуправе:

- реализација курсних облика наставе – пливање, вожња бицикла, ролера, стони тенис, веслање, скијање, шах, бадминтон и други спортови у зависности од услова и интересовања деце а у складу са програмом развоја спорта донетим од стране јединице локалне самоуправе. Осим у оквиру редовне наставе физичког васпитања, обуку непливача организовати у сарадњи са јединицом локалне самоуправе и територијалним спортским организацијама по моделу који се дуже од 40 година успешно реализује у Сомбору, Врбасу, Панчеву;
- подстицање на редовно вежбање развијањем нових модела спортско-рекреативних такмичења која се заснивају на учествовању, а не само на способности талентованих ученика;

- развој пројеката вршњачке подршке редовном вежбању и неговању такмичарског духа;
- подстицање самоорганизовања ученика кроз пројекте типа: Недеља школског спорта, Спортски дан, Европска недеља спортског изазова, Дан изазова, СПРЕТ¹³ модел и сличне манифестације;
- модел СПРЕТ-а – спортско-рекреативна међудодељењска такмичења која организују сами ученици тако што уз консултацију са професорима физичког васпитања планирају активности за следеће дане о чему се води јавна евиденција учествовања. Подстицање на самоорганизовање и заједничко планирање и реализација спортско-рекреативних садржаја експериментално су проверени у пракси и дају одличне резултате на плану повећаног и стабилнијег укључивања ученика у различите садржаје (према Митић 1994, Митић-Стефановић);
- едукација волонтерског рада ученика као аниматора спорта за све, помоћних тренера, судија, записничара, делегата и других укључених у систем школског спорта;
- организација летовања и зимовања, кампова и фестивала спорта, културе, рекреације и здравља;
- неговање редовних вежбања кроз моделе спорт у школе, корективна гимнастика, школски фитнес клуб;
- *Недеља школској сјорџи* је нови модел који је законска обавеза сваке школе да организује у сваком полугодишту, а остављено је школама да у сарадњи са локалном самоуправом нађу прави модел који ће промовисати вредности спорта кроз активно укључивање ученика у активности;
- спортско-рекреативни кампови ученика успешно се реализују и у месту становања и на туристичкој дестинацији. Град Београд је више година финансирао рад такозваних дневних кампова који су организовани у трајању од недељу дана само као дневни догађај од 8 до 16 часова. Реализовани су мешовити и чисто спортски кампови у којима су ученици одређеног узраста имали програм који је, пре свега, био намењен томе да ученици упознају што више различитих спортско-рекреативних садржаја и на тај начин обогате своја моторичка знања и вештине. Спортски кампови на туристичким дестинацијама по правилу су били организовани комерцијално. Изузетак су хуманитарна камповања за поједине групе деце и пројекти чисто спортских кампова које финансира МОС за талентоване и перспективне спортисте;
- викенд у школском дворишту даје могућност да се ставе у функцију постојећи, већ изграђени објекти, који су преко викенда ван функције. Правилник о наградивању професора физичког васпитања за додатни и допунски рад треба да предвиди модалитете награђивања за реализацију програма рада секција

13 СПРЕТ – спортско рекреативна такмичења

или спортских такмичења у слободно време других професора. У току школске године има 36 викенда, што даје значајну могућност да се однегује навика редовног вежбања код ученика;

- летњи и зимски распуст у школском дворишту дају могућност да се постојећа инфраструктура и стручни ресурси ставе у функцију неговања редовног вежбања ученика, што је један од основних циљева наставе физичког васпитања;
- купон за вежбање средњошколаца – Предлогом НПС је предвиђено да је могућ слободнији избор садржаја од стране школе и наставника, што омогућава успешније решавање задатака и добијање жељених исхода. Делови програма се креативно бирају и примењују у складу са условима рада школе и карактеристикама средине у којој школа ради. На тај начин био би омогућен диференцирани приступ ученицима на основу њихових способности (спортски аспект, спортско-рекреативни аспект, здравствено-хигијенски аспект усмерености програма физичког васпитања) а у склопу решавања свих образовних и васпитних компоненти предмета и васпитно-образовне области. Ваучер даје могућност да средњошколци вежбају, тј. тренирају изабрани спорт два пута недељно о трошку МОС-а и/или локалне самоуправе. Ваучер може да се реализује у оквиру школске спортске секције код професора физичког васпитања или у акредитованом спортском или фитнес клубу. Искуства реализације из Словачке указују на то да мора пажљиво да се разради модел едукације наставника, родитеља, ученика и тренера да би се подигао ниво ефикасности и смањиле потенцијалне злоупотребе;
- увођење нових спортова у школска такмичења у виду отворених првенстава, а у складу са интересовањима ученика и њиховим узрастним карактеристикама.

Проф. др Душан Митић

2. ПОВЕЋАЊЕ ОБУХВАТА БАВЉЕЊА ГРАЂАНА СПОРТОМ – РЕКРЕАТИВНИ СПОРТ

2.1. Увод

Спорт се мора посматрати двојако, као средство и као спорт у ужем смислу, односно такмичење. Он доприноси личном и друштвеном развоју кроз креативне активности и рекреацију, који служе задовољењу човекове потребе за физичким вежбањем ради личног физичког и менталног благостања. Спорт је посебно вредан за савремени свет који се брзо мења и који се, с једне стране, карактерише смањивањем слободног времена, а с друге, урбанизацијом и сталним технолошким развојем који теже да одвоје човека од његовог социјалног окружења и преместе га у виртуелни свет друштвених мрежа и догађања. Редовна физичка активност, спорт и рекреација могу да одиграју важну и активну, конструктивну улогу у јачању физичког, интелектуалног и моралног здравља становништва. То је један од кључних елемената у достизању хуманих вредности и у акцијама које се спроводе против различитих предрасуда, дискриминација и идеја насиља. Спорт има значајну улогу у друштву, доприноси социјалној кохезији, превазилажењу предрасуда, повећању позитивног утицаја на јавно мњење и ширење етичких и општих принципа који се кроз њега преносе. Сразмерно значају, развој спорта мора да буде подржан и охрабриван на свим нивоима друштва, укључујући и локалне заједнице.

Према Закону о спорту у Републици Србији подстицање и стварање услова за унапређење спортске рекреације, односно бављење грађана спортом представља приоритетну област потреба и интереса грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе, а истовремено је и општи интерес у области спорта у Републици Србији. Закон је јасно регулисао да свако има право да се бави спортом, и да бављење спортом мора бити хумано, слободно и добровољно, здраво и безбедно, доступно свим грађанима под једнаким условима без обзира на узраст, ниво физичке способности, степен евентуалне инвалидности, пол и друго лично својство, као и то да је забрањена свака дискриминација у спорту. Јавне власти свих нивоа су одговорне, било директно или оспособљавањем

других, за побољшање приступа спорту и спортским капацитетима свих људи без обзира на њихово социјално порекло, економски статус и приходе, узраст, пол или етичку припадност. Спорт не сме да буде ексклузивно право заштићених категорија људи, већ доступан свим грађанима. Јавне власти свих нивоа израдом стратегија и програма развоја спорта и финансирањем програма у области спорта доприносе реализацији тих циљева који су јасно дефинисани Законом, а односе се на подстицање и стварање услова за унапређење спортске рекреације, односно бављење грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом, на изградњу, одржавање и опремање спортских објеката, едукацију, информисање и саветовање грађана, спортиста и осталих учесника у систему спорта о питањима битним за одговарајуће бављење спортским активностима и делатностима.

2.2. Дефинисање основних појмова

Закон о спорту у члану 3. став 3) дефинише: спортска рекреација (рекреативни спорт, спорт за све, масовни спорт) јесте област спорта која обухвата добровољно бављење физичким вежбањем, односно спортским активностима ради одмора, освежења, забаве, унапређивања здравља или унапређивања сопствених резултата и ради задовољења потреба за кретањем, игром и дружењем, у свим сегментима становништва.

Трагање за дефинисањем суштине значења појма *рекреација* има дугу историју. Разлажући тезу Благајца да „Спортска рекреација представља културан, физички активан и здрав начин живота“, Матић каже да је то „...акција испуњена одређеном активношћу... односно да рекреација представља особени допринос управљању сопственим животом“ (1991. стр. 286). Матић 1992. говори о рекреацији као *стварању бића...*, односно о томе да рекреација представља *најор за њостизање себе*.

Из угла психолога, који годинама истрајава на редовном подневном трчању „рекреације ради“, Покрајац указује на чињеницу да се психолози мало баве добробитима и позитивним аспектима и ефектима рекреације код здравих особа и да се појам *срећа* тешко проналази у анализама. Он промовише идеју да „рекреациони спорт (или рекреација телесним вежбањем) буде планска активност којом се, коришћењем тела, тежи унапређењу или одржању физичке и психолошке добробити човека... Рекреација је обнављање телесних и менталних моћи“. Даљом анализом стања у које доспева учесник рекреације он упозорава: „Дубљи доживљај среће се јавља, не у било каквој јурњави, него само ако је човек везан за активност, ако је опажа као релевантну за нека својства или способности које су ближе центру његовог ја-концепта.“

На истој „таласној дужини“ је и професор Смодлака, који каже: „Рекреација је покрет најразноврснијих активности с циљем да подигне радну способност, квалитет живота и опште емоционално стање, радост живота” (писмо од 11. септембра 1995).

„Емоционална добробит” – „здрав начин живота” – „најор за њостизање себе” у условима „радној друштва слободној времена” (коме неумитно њежимо), ѡресњавања ѡлазаштје за наше даље саљедавање особа које имају свој ѡрограм рекреације.

Уважавајући чињеницу да је тачка ослоња рекреације њен однос према раду, усмереност на ојрепљење (освежење) припрему за нови рад, учоава се да инвестиција у рекреативне пројекте по обиму, интензитету и по смислу, данас, далеко превазилази почетну степеницу развоја. Реална основа рекреације јесте спремност инвестирања у програм за развој сопствене личности.

Рекреативно бављење спортом, у складу са стандардима и препорукама ЕУ, јесте оно рекреативно бављење спортом које се реализује: редовно (минимум једном недељно), по квалитетним програмима, под вођством стручних лица, на за то адекватним спортским објектима и уз одговарајућу лекарску контролу.

Спортске области и спортске дисциплине у оквиру области спорта у Републици Србији јесу:¹⁴

Спортска рекреација (спорт за све, рекреативни спорт, масовни спорт):
дисциплине (жене и мушкарци свих узроста): ѡланирање и сировођење образовно-васијшних ајивносји са децом, омладином и одраслима; рекреативно вежбање ради одржавања здравља и ѡвећања радне сјособносји; рекреација зајослених; ајивна ѡауза зајослених у ѡоку радној времена; сјорјска и рекреативна ѡакмичења зајослених, рејонална и сјрукловна корјоративна ѡакмичења; дојунски одмор радника; корјоративне ѡим билдині сјорјско-рекреативне ајивносји; аеробик; акваробик; ѡилајес; јоја; крос фјиј; сјей и денс аеробик; вежбање са ѡејовима, еластичним ѡракама, лойшама и друји модалијетји јрујних фјијнес ѡрограма; ѡерсонални фјијнес; ѡешачење; ѡрчање; вежбање на ојвореним вежбаљишјима, ѡрим-сјази, сјази здравља; ѡливање; вожња бицикла; ѡланинарење; оријенјирині и друји физичко вежбање кроз рекреативне сјорјске ајивносји у ѡјединим јранама сјорја, као и јромојивна ѡакмичења; једнодневне и викенд јромојивне ајије и манифесјајије, фесјивали, камјови, лејовања и зимовања у функцији учења нових вешјина и ѡдсјицања и нејовања здравих сјилова живоја; сјорјско-рекреативне ајивносји, вежбања и ѡакмичења на јуријшничком јушовању и јуријшничкој десјинајији; вежбање и надмењања у јрадијионалним сјорјовима и вешјинама; сеоске олимјјске ѡре; сјорјско-рекреативне ајивносји, вежбања и ѡакмичења на селу; сјорјско-рекреативне ајивносји, вежбања и ѡакмичења у дијасјори; сјорјско-рекреативне ајивносји, вежбања и ѡакмичења сјаријих особа.

14 Правилник о спортским гранама и областима спорта у Републици Србији и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта – „Службени гласник РС”, број 51 од 4. 6. 2016. године.

Закон о спорту у члану 35. инсистира на томе да, после доношења Закона о спорту 2013, назив клуб могу да носе само оне нове спортске организације које учествују у систему такмичења, што спортске организације у којима не постоји такмичење као што су аикидо и јога доводи у врло непријатну ситуацију. Истовремено, у Боди билдинг савезу поред великог броја такмичара доминирају чланови клуба који вежбају ради рекреације. Код клубова за аеробик и друге групне фитнес програме доминантно је вежбање ради рекреације, а сва такмичења су пре свега у функцији подстицања на редовност вежбања.

2.3. Редовна физичка активност и рекреација грађана

Лисабонска конвенција из 1998, Бела књига о спорту 2004, Препорука Светске здравствене организације о исхрани и физичкој активности 2007. биле су полазиште за политичку одлуку ЕУ, децембар 2010, да се до 2020. године покрене нових 100.000.000 Европљана на редовну физичку активност. Редовна физичка активност је основ за очување и унапређење здравља а *сјорти за све* препознају као основно средство у реализацији тих циљева. Јавноздравствене активности у циљу промоције здравих стилова живота и пружање могућности свим грађанима да се баве спортским активностима, један је од приоритетних задатака сваке државе.

Спорт за све као покрет цивилног друштва пружа могућност бављења спортом читавој популацији грађана и спроводи препоруке да се спортске активности реализују током целе године, и то најмање два пута недељно. Спорт за све је средство у стварању јаке и радно способне нације (смањењем трошкова лечења, продужењем радног века, стварањем бољег и задовољнијег радника и грађанина...).

Држава као најсложенији облик друштвенополитичког организовања у својој структури организовања брине и о организацији у физичкој култури. Послератни период обележен је укупном бригом о физичком васпитању, спорту и масовном спорту. Због потребе доказивања успешности функционисања нашег модела социјализма посебно је инвестирано у развој спорта који је годинама то и оправдавао. Поред бриге о врхунском спорту Министарство је водило рачуна и о осталим регистрованим спортистима и масовним облицима физичке културе. Друштвена превирања и транзиција, која је започела средином осамдесетих година, значајно су утицала и на укупан однос државе према рекреацији грађана.

Закон о спорту из 1996. године, у терминолошком и суштинском смислу, бави се само спортом, док је рекреација грађана постала практично брига појединца, без озбиљније подршке државе. Спорт је тада изгубио друштвени значај и то нас је генерално усмерило на тржишно функционисање и у овој области, што је у комбинацији са продуженом економском кризом довело до поништавања постојећег система вредности и лагано гашење аматеризма и волунтаризма у области спорта у најширем

смислу. Олакшана је могућност формирања и регистровања нових врста спортова, клубова и савеза, тако да смо за непуне две деценије утростручили број регистрованих спортова и спортских савеза. Светски процес повећаног учествовања жена у спорту и код нас је повећао број спортова и дисциплина у којима се оне такмиче. Такође, ушли смо у проблем ране спортске специјализације која је довела до великог броја медаља у најмлађим узрастима и опадања тренда квалитетних резултата код врхунских спортиста. Евидентирамо велики број повреда код младих спортиста и тренд одустајања од спорта код младих у фази када би се очекивало да пређу у најјаче селекције. Јавна је тајна да сада практично имамо селекцију од деце оних родитеља који то могу да плате, тако да се знатно смањила база оних који се баве спортом.

Поновно формирање самосталног Министарства омладине и спорта, које је креирало прву националну Стратегију развоја спорта у СР Србији 2009–2013, и Закон о спорту из 2009. креирали су амбијент са стабилнијим условима за развој спорта у најширем смислу. Тежиште прве стратегије било је стављено је на спорт деце и омладине, развој врхунског спорта и ревитализацију и грађење спортске инфраструктуре. Закон о спорту и пакет усвојених подзаконских аката и даље су усмеравали развој спорта и финансирања на основу спортског резултата. Нова Стратегија развоја спорта у Републици Србији за периоду 2014–2018. као приоритет поставља повећање обухвата грађана који имају редовну физичку активност, те развој школског спорта и спортске инфраструктуре. На тај начин Република Србија се приближава европском систему вредности који заступа тезу да:

Стање једне нације у погледу спорта огледа се у томе колико та земља брине о сваком грађанину и стварању услова да се сви баве спортом.

2.3.1. Пошреба и важносћ редовне физичке активносћии грађана свих узрасћиа

Светска здравствена организација (*World Health Organization* – WHO) од свог оснивања покушава да кроз „отворена писма“, упућена свим владама света, укаже на позитивне ефекте редовне физичке активности код свих структура грађана. WHO наглашава да недовољна физичка активност, евидентна у свакодневном животу и раду, посебно угрожава: предшколску децу, адолесценте, особе изложене стресним ситуацијама, жене, особе у трећем добу и особе које болују од хроничних незаразних болести (гојазност, хипертензија, дијабетес мелитус, остеопороза...). Недовољна физичка активност или хипокинезија, како се уобичајено назива, проглашава се за самостални фактор ризика по живот наведених категорија грађана (Вуори, 1996).

Лични режим живота и животни стил имају 50% важности за здравствени статус, тврди Хрчка (1990). Здрав начин живота, који подразумева режим живота, рада, еколошко окружење, режим исхране, одмарање и читав низ активности

спроведених у слободно време у којима може да доживи самопотврђивање, очигледно није само проблем појединца, јер угрожавањем појединца поремећена је стабилност породице, а преко ње и шире друштвена заједница.

Највећи део наше свакодневне животне активности, укључујући превоз, рад око куће, на послу, школу, слободно време, смањило је нужност физичке активности. Као последица тога, уочавамо општи тренд смањивања укупне физичке активности. Подаци истраживања Еуробарометра из 2002. показују да је две трећине одрасле популације у земљама Европске уније физички недовољно активно за достизање оптималне здравствене користи (*European Opinion Research Group 2003*). Такође, због напретка технологије и описаних социјалних промена физичка неактивност постаје све већи проблем у детињству.

Према подацима истраживања Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, у Републици Србији гојазан је скоро сваки пети одрасли становник (18,6%), сваки трећи становник конзумира цигарете (33,6%), око 40% свакодневно или повремено конзумира алкохол, а скоро половина становништва има хипертензију (46,5%).

Табела 2. Учесталост обољења или стања становништва узраста 20 и више година, Србија, 2000, 2006. и 2013. година.

Обољења/стања	2000.	2006.	2013.
	%	%	%
Повишен крвни притисак (хипертензија)	19,7	23,1	33,2
Деформитет доње кичме или други хронични проблем са леђима (бол у леђима)	18,0	-	20,3
Вратни деформитет или други хронични проблем са вратном кичмом	4,6	8,0	13,9
Повишена масноћа у крви (холестерол)	5,7	8,0	13,0
Артроза – дегенеративно обољење зглобова (без артритиса – запаљење зглобова)	5,0	-	11,0
Коронарна болест срца или ангина пекторис	-	-	9,9
Алергија (без алергијске астме)	-	5,3	8,9
Шећерна болест (дијабетес)	-	5,3	8,1
Депресија (или хронична анксиозност)	4,6	6,0	6,7

Истраживање које је 2013. године спровео Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ и Министарство здравља показало је да се фитнесом, спортом или рекреацијом најмање три пута недељно бавило 8,8% становника Републике Србије, док је сваки девети становник довољно физички активан. Интензивним физичким активностима намењеним јачању мишића најмање три пута недељно се у 2013. години бавило 4,8% становника Републике Србије. На основу измерене вредности ИТМ, у Републици Србији 2013. године било је 40,4% нормално ухрањеног становништва, док је више од половине (56,3%) било прекомерно ухрањено, односно предгојазно (35,1%) и гојазно (21,2%). Између два истраживања, у 2006. и 2013. години, дошло је до знатног повећања процента гојазног становништва (са 17,3% на 21,2%).

Исто истраживање нам даје и слику тренда пораста проблема хроничних незаразних болести (Табела 2) из које видимо даљи пораст хипертензије са 23,1% на 33,2%; повишене масноће у крви (холестерол) са 8% у 2006. години на 13%; шећерна болест (дијабетес) са 5,3% расте на 8,1%. Светска здравствена организација у најновијој препоруци физичку активност, односно физичку неактивност означава као први фактор у превенцији хроничних незаразних болести.

Истовремено, екстремна дечја гојазност у периоду од 2006. до 2013. године практично се удвостручује јер са 2,6% расте на 4,9% (Графикон 3).

Графикон 3. Ухрањеност деце и младих узроста 7–14 година, Србија, 2006. и 2013. година

2.3.2. Обухваћ – укљученост грађана у редовне физичке активности

Област спорта за све, рекреативног, масовног спорта и спортске рекреације обухвата читаву популацију и за сада не постоји систематско праћење свих садржаја и активности, јер највећи број грађана, као и у читавој Европи, себи организује и реализује неки облик активности.

Када анализирамо податке о организованом вежбању и такмичењима, можемо да искористимо податке које је прикупило Министарство омладине и спорта:

Пет најзаступљенијих спортова у Републици Србији према броју регистрованих организација јесу:¹⁵ фудбал, кошарка, карате, одбојка и *сиорјска рекреација (рачунајући заједно рекреативни сиорј и сиорј за све)*.¹⁶ Преглед броја спортских удружења и савеза по гранама спорта је следећи: фудбал – 3.047 (16,92%); кошарка – 811 (4,50%); карате – 750 (4,17%); одбојка – 643 (3,57%); *фитнес* – 638 (3,54%);

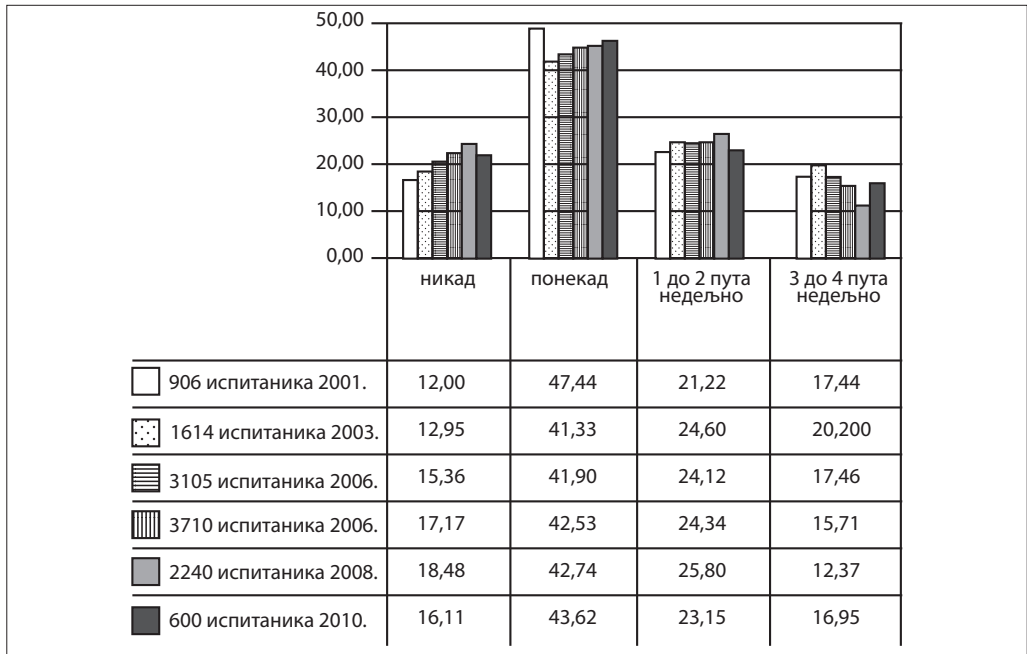
15 Образложење Предлога закона о спорту у РС 2013.

16 Очигледно је да се аутори образложења нису бавили суштинским деловањем појединих спортских организација, па смо били слободни да укажемо на већи број спортских организација у којима је знатна, претежна или доминантна спортска активност учесника ради рекреације.

сиорџски риболов – 606; рекреативни сиорџ – 567; боди билдинг – 337; аеробик – 223; плес (спортски, модерни) – 249; џланинарсиџво – 241; сиорџ за све – 201; аики-џо – 213; џоџа – 169; спорт особа са инвалидитетом – 93; боћање – 72; оријентиринг – 67; раднички спорт – 61; џтрадиционални сиорџови – 41; муџиссиорџови – 241; спорт особа са инвалидитетом, глуви и наглуви – 24; соколски сиорџ – 19; сеоски сиорџ – 18; спорт особа са инвалидитетом, слепи и слабовиди – 17; спорт особа са инвалидитетом, специјална олимпијада – 13; сиорџ у дијассиори – 10.

Ако упоредимо резултате добијене у последњих десет година, кроз пригодна истраживања (Графикон 3), видећемо да ови бројеви имају прилично стабилне вредности у различитим годинама. Разлике које се ипак јављају су, нажалост, неповољне. Уочавамо да расте број особа које никада не вежбају, док истовремено опада број оних који најредовније вежбају (3–4 пута недељно).

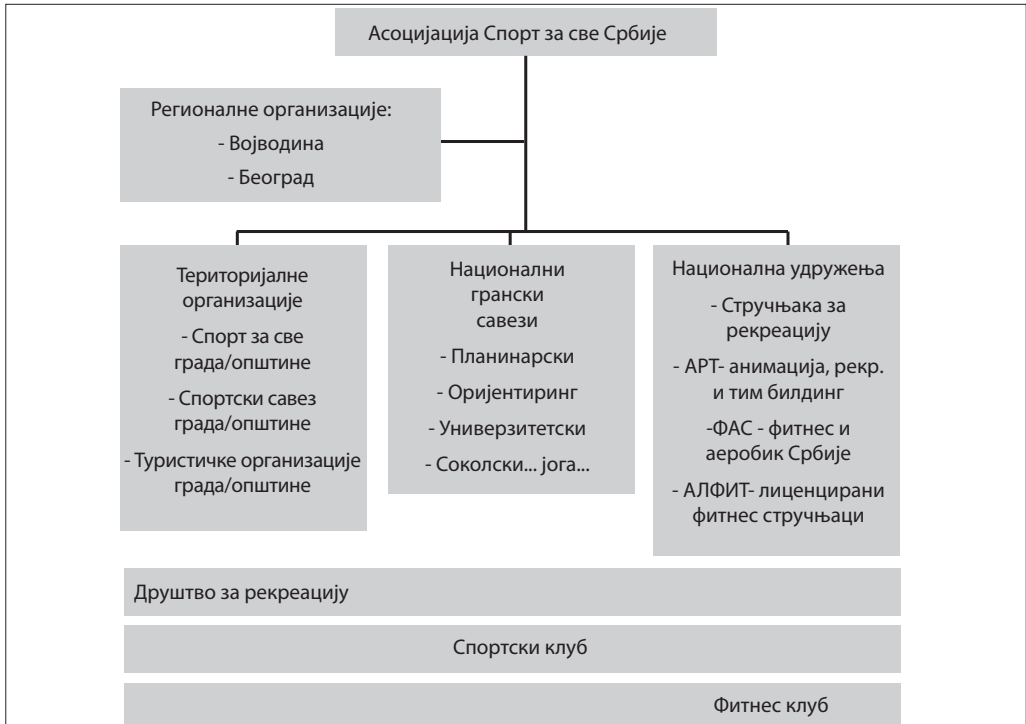
Графикон 4. Бављење рекреацијом запослених грађана у периоду од 2000. до 2010. године

На Графикону 4. видимо да према подацима које је прикупило Министарство омладине и спорта уочавамо позитиван тренд, односно расте број особа које имају редовну физичку активност.

2.3.3. Организације и спортички клубови спорта за све, рекреације и фитнеса у Србији

Графикон 5. Организације и спортички клубови спорта за све, рекреације и фитнеса у Србији

Спортске организације у области спорта за све, спортске рекреације, масовног спорта и фитнеса удружују се у неколико различитих организација, сходно својим дефинисаним интересима и жељама за заједничко деловање. На Графикону 5. видимо структуру Асоцијације Спорт за све Србије која има статус надлежног националног спортског савеза у области спортске рекреације и спорта за све.¹⁷

1. Асоцијација Спорт за све Србије

Асоцијација је формирана 1996. године из Савеза за спортску рекреацију Југославије, који је проистекао из организације „Партизан“. Последња трансформација назива је проистекла из потребе повезивања организације са међународним асоцијацијама, које су се трансформисале такође под називом *Sport for all*, а најзначајнија је *TAFISA Trim and fitness and sport for all*. Савез формирају Асоцијација Спорт

¹⁷ Правилник о надлежним националним спортским савезима за спортске гране и области спорта у Републици Србији, члан 2. став 1. тачка 6, број 2, 9.

за све Београда и Савез Спорт за све Војводине и друге спортске и друштвене организације које реализују програме рекреације.

Одлуком Међународног олимпијског комитета проширено је деловање Олимпијског покрета и у породицу олимпијских организација 1996. примљена је TAFISA као њен еминентни представник. Анализирајући укупни развој спорта у свету, а посебно сопствене идеје, уочили су да је заједнички интерес обе организације и становника планете да се озваничи веза између „чистог такмичарског спорта“, који представља максимум људских способности, са једне стране, и „спорта за све“, који представља модификацију спорта према мери човека и доприноса његовом здрављу, са друге стране.

Асоцијација Спорт за све Србије подржава самостално деловање гранских спортских савеза у оквиру мултиспортова. Закон о спорту и Стратегија развоја спорта Србије врло јасно се залажу за удружено и координисано деловање већег броја министарстава и организација.

Струковна удружења стручњака за рекреацију, фитнес и аеробик инструктора Србије и лиценцираних фитнес стручњака такође су део Асоцијације који се активно брине о стручном усавршавању својих чланова у складу са законским обавезама и потребом да се на тржишту позиционирају квалитетом свог рада.

Асоцијација реализује већи број међународних и републичких манифестација: Летњи фестивал рекреације, Зимски фестивали рекреације, Дан изазова, Светски дан пешачења, Дан без лифтова, Дан без аутомобила, Европска недеља спорта, Европска недеља спортског изазова, Европски час физичког васпитања, Европска недеља фитнеса, Европска недеља школског спорта, *Flesh Mob* – и покровитељ је већег броја манифестација рекреације. Преко Асоцијације Спорт за све се одржава директан контакт са међународним организацијама као што су TAFISA, ISCA, Балканска асоцијација спорта за све, EFCS – Европска и светска организације компанијског спорта, BAWs – Балканска асоцијација радничког спорта, а редовно се организују и стручна окупљања.

Програмске и спортско-рекреативне дисциплине и активности у области спорта за све јесу:¹⁸

- планирање и спровођење глобалних циљева и задатака TAFISA ;
- планирање и реализација активности из области спорта за све и спортске рекреације у Републици Србији;
- организација међународних и националних манифестација из области спорта за све и спортске рекреације;
- јачање капацитета удружења за развој рекреативног спорта и спортске рекреације;
- планирање и организација стручног оспособљавања, спровођења процеса издавања дозвола за рад, система сертификације и усавршавања физичких и правних лица у области спортске рекреације, спорта за све и рекреативног

18 Статут Асоцијације спорт за све Србије, 31. јануар 2017.

спорта (члан 28, члан 4 – Асоцијација у сарадњи са одговарајућом акредитованом високошколском установом, издаје, обнавља и одузима дозволу за рад спортским стручњацима у складу са овим законом, правилима тог савеза и правилима надлежног међународног спортског савеза и води евиденцију издатих, обновљених, односно одузетих дозвола за рад);

- планирање и реализација сертификације програма и пројеката из области спортске рекреације, спорта за све и рекреативног спорта;
- спровођење процеса евиденција у спорту за све и спортској рекреацији (члан 5. Закона о спорту);
- планирање и реализација издавања стручних мишљења и сертификата из области рекреативног спорта и спорта за све;
- реализација и организација вођења статистика у области спорта за све и спортске рекреације (члан 168. Закона о спорту);
- планирање и спровођење процеса израде и издавања статусних докумената из области спорта за све и спортске рекреације;
- аналитичко праћење, спровођење и реализација иновативних програма и појавних облика и пројеката из области спорта за све и спортске рекреације и њихова системска имплементација у програме и активности;
- планирање и спровођење активности са децом, у складу са чланом 22. Закона о спорту;
- спровођење свих облика спортско-рекреативних активности у функцији превенције и очувања здравља грађана;
- спровођење спортско-рекреативних активности и организације догађаја из области рекреативног спорта са циљем стварања адекватних позитивних ефеката у локалној заједници;
- планирање спортско-рекреативних програма и пројеката;
- планирање и спровођење спортско-рекреативних активности свих узрасних категорија без обзира на полне, расне, верске и друге различитости – једном речју рекреација грађана;
- планирање и спровођење рекреације радника – спортиста, спортско-рекреативног васпитања, обучавања и спортско-рекреативног усавршавања;
- креирање, планирање и организовање пропагандних кампања и акција, односа са јавношћу и контаката са средствима јавног информисања у рекреацији;
- планирање и спровођење програмских спортско-рекреативних приредби, манифестација, фестивала, хепенинга и сл.;
- контрола психофизичких и функционалних способности учесника у спортско-рекреативним активностима;
- стручно-саветодавни и стручно-информативни рад;
- документовање спортско-рекреативне стручне литературе, припремање и уређивање секундарних информационих извора у рекреацији;
- извештавање са рекреативних приредби, писање информативних и аналитичких новинских чланака у области рекреације;

- организовање спортског пословања;
- суђење на спортско-рекреативним такмичењима;
- старање о безбедности, реду и сигурности на спортско-рекреативним приредбама и у спортским објектима;
- спортско-рекреативни менаџмент;
- додатне специфичне активности из области рекреације као што су: планирање и спровођење образовно-васпитних активности са децом, омладином и одраслима; рекреативни програми; спортско-рекреативна такмичења и спортске олимпијаде радника и друга такмичења рекреативаца; спорт у дијаспори, планирање и реализација свих групних и персоналних фитнес програма и тренинга; планирање, анимирање и спровођење програма спортске рекреације, антистрес програма; оријентиринг, трекинг, слободно пењање, бициклизам, маунтин бајкинг, пливање, роњење, скијање на води, веслање, кајак, кану, рафтинг, једрење на дасци, СУП-сурфовање, нордијско и алпско скијање, сноуборд, клизање, пешачење, народни и водени вишебој, феријалне олимпијаде, феријалне плаве вечери, лов, риболов, СРА и манифестације на ролерима, народна надметања (бацање камена с рамена, скок удаљ из места, ход на штулама, обарање руку, увртање куке, надвлачење конопа и сл.), планирање и спровођење часова групног и персоналног фитнеса и програма рекреације, кинезитерапијског вежбања, пилатеса, јоге, плесних садржаја, гимнастичких, борилачких спортова и вештина, вежбање са спортским реквизитима (мале и велике лопте, медицинке, тегови, бућице, полулопте, еластичне траке, палице, степери, кангу и сл., а све у циљу рекреативног бављења спортом као и осталих сродних активности у фитнес, спа и велнес центрима, рекреативним клубовима и организацијама, спортско-рекреативним центрима, спортским салама, хотелима, бањама, студијима на отвореним просторима, трим-стазама;
- старање о спречавању допинга у рекреативним такмичењима и спорту за све.

2. *Спорти за све Војводине*

Наслањајући се на традицију организације и реализације Спортске радничке олимпијаде Војводине, формиран је Савез Спорт за све Војводине који има 62 чланице и функционише по моделу структурне спортске организације. Активно учествују у програмским активностима Асоцијације Спорт за све Србије и поред тога имају сопствене пројекте које реализују заједно са својим чланицама:

- Фестивал спорта за све Војводине
- Европска недеља спорта и физичке културе – *Move week*
- Бесплатно вежбање жена
- Јавни часови и такмичења на вежбалиштима на отвореном
- Летњи дани поред реке
- Укључи се у игру на обалама река и језера
- Вежбањем до бољег здравља – буди фит

- Трим-стаза – вежбајмо заједно
- Куп Војводине 2016 – 12. СОРВ – Спортска олимпијада радника Војводине
- Обука пливања за све ученике II разреда основне школе јесте традиционална акција коју од 1972. непрекидно реализују градови: Панчево, Врбас, Сомбор

3. Савез за рекреацију и фитнес Србије

Савез постоји 10 година. Има више од 200 фитнес клубова из читаве Србије. До маја 2016. године био је чланица Асоцијације спорт за све Србије. Поред активног учествовања у креирању фитнес индустрије у Србији активно сарађује на међународном плану са асоцијацијама из области фитнеса. Организовао је шест европских фитнес конгреса као стручну платформу за размену искустава. Редовно издаје часопис „Фитнес менаџмент“. Реализује едукацију у области персоналног фитнеса и сарађује са неколико факултета у процесу едукације и лиценцирања. Реализује промотивне фитнес догађаје, Фестивал фитнеса, Сајам фитнеса и неколико пута је био реализатор комерцијално-промотивних манифестација као што су *City Run* и *Challenge Race*.

4. Савез за рекреативни спорти Србије

Савез истрајава на идеји неговања традиционалних спортских такмичења кроз модел Сеоских олимпијских игара.

5. Каџегра за рекреацију

Каџегра за рекреацију Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду више деценија активно учествује у креирању, организацији и реализацији нових модела промотивних акција и манифестација Спорта за све које могу директно да се преузимају за потребе појединих јединица локалне самоуправе: *Фестивал аеробика* су осмислили и реализовали усмеранти рекреације заједно са својим наставницима и неговали културу сарадње и стручне размене идеја које окупљају заљубљенике вежбања уз музику. Фестивал је од 2002. претворен у *Аеробик хејенин*, који се заснива пре свега на јавним часовима и приказима различитих модалитета програма, справа и реквизита. Пројекат успешно реализују студенти завршне године смера рекреација на основним струковним студијама. Поред осмишљавања концепта програма, избора програмских садржаја и инструктора посебно се баве маркетингом и пропагандом догађаја и пласирањем програма путем социјалних мрежа преко којих стиже информација до циљне групе. *Рекреативно саветовалиште* функционише 20 година као самостални пројекат и као део Летњих фестивала рекреације где учесници који обаве УКК2км тест ходања добијају препоруку потребне физичке активности и исхране. *Фестивал традиционалних игара студената* такође је настао у радионици звука и покрета на ФСФВ у Београду. Реализују га као наставни задатак усмеранти рекреације, студенти треће године академских студија који дају свој креативни допринос, од носно самостално осмишљавају концепт и реализацију манифестације која је део

ширег пројекта студената под називом „Настави традицију“ и у сарадњи са Асоцијацијом спорт за све Београда. *Олимпијски дан љичања* је пројекат МОК-а који последњих пет година самостално реализује национални Олимпијски комитет Србије почетком јуна.

Олимпијада здравља, спорти културе треће доба јесте пројекат који су заједно покренули Асоцијација спорт за све Србије, Фондација за хуману старост „Др Лаза Лазаревић“ и Савез пензионера Србије. После пет година формиран је Покрет треће доба, који је регистрован као спортска организација која је преузела даљу организацију и реализацију манифестације. Вежбање у дневним центрима и домовима за старија лица јесте део система социјалне заштите која на локалном нивоу сарађује са појединим организацијама из области рекреације и независним стручњацима. Бројни су примери невладиних организација које кроз донације освежавају опрему и реквизите које користе ове установе.

Као пример добре праксе истражићемо Асоцијацију Спорти за све Београда која окупља више од 40 организација са којима читаве године организује и реализује велики број програма за све узрасне категорије грађана. Асоцијација Београда стално иновира програм и покушава да примени искуства и тенденције развоја из читавог света.

6. Асоцијација Спорти за све Београда

Асоцијација спорт за све Београда настала је 1992. године транзицијом тадашње организације Партизан Београда. Уважавајући савремене трендове организовања рекреације приступило се промени начина организовања и називу организације. Уместо дотадашње организованости која се заснивала на класичном територијално-пирамидалном удруживању друштава у градске општинске савезе, а који су се на нивоу града пак удруживали у Савез за рекреацију и физичко васпитање - Паризан, прешло се на интересно окупљање ширег круга друштвених организација које у својим програмима имају делове намењене онима који се баве спортом и другом физичком активношћу ради личне рекреације (Партизан, Соко, феријалци, планинари, извиђачи, спорт и рекреација инвалида, Маунтинбајк савез, Пријатељи деце...).

Уместо једне организације која за реализацију појединих догађаја позива друге организације, сада је формирана асоцијација као форма интересног организовања. Свака од организација је препознала свој интерес кроз заједничко медијско промовисање, маркетиншки наступ према спонзорима, штампање пропагандних материјала и финансирање преко секретаријата са спорт и омладину града Београда. Асоцијација је место за координисање акција по заједничком календару, који је обавезујући за чланице. Асоцијација је носилац неколико великих градских догађаја: Експо зим¹⁹, Дан изазова, Зимски фестивал рекреације ученика, Светски дан пешачења. Поред тога Асоцијација организује Зимски новогодишњи

¹⁹ Међународни сајам зимске спортске опреме, туризма и рекреације - Експо зим

боравак на Копаонику, једнодневне излете на Дивчибаре, хуманитарне акције типа „Воз романтика“ за децу без родитеља. Највећи број мањих појединачних акција носе поједине чланице: школа оријентације, планинарски излети на Авалу, бицикличке туре... Посебан акценат Асоцијација полаже на стручно усавршавање кроз организацију семинара, стручних екскурзија и округлих столова.

- Покренута је и еколошко-рекреативна база у кампу „Ђанићи“ на Дрини, која осим студената који имају наставу, окупља заљубљенике у воду и нетакнуту природу (риболовци, планинари, извиђачи...).
- На *Кока-кола бициклијади* редовно учествује неколико хиљада бициклиста, а поред тога имамо неколико сличних манифестација које реализују неформалне групе ентузијаста који се залажу за већи број стаза за бициклисте („Критична маса“, „Новосадска иницијатива“, „Дебели бициклисти“ и сл.).
- Дан породичне рекреације окупља и подстиче међугенерацијско, заједничко учествовање.

2.3.4. Програме активности спортиста за све, спортистке рекреације и масовног спортиста у јединицама локалне самоуправе

Закон о спорту, члан 137, дефинише да јединице локалне самоуправе треба да финансирају редовне и повремене програме у складу са препорукама Европске уније.

Физичка активност је основни фактор који доприноси здрављу појединца и популације, како је у уводу Извештаја за *Surgeon General of U. S. (1996)* навео др Ендрју Ф. Менли (Andrew F. Maneley): „Иако је наука о физичкој активности комплексна област која се још увек развија, данас имамо јаких доказа који јасно указују на то да редовна физичка активност веома повољно утиче на здравље... Морамо озбиљно да прионемо на побољшање здравља популације афирмишући здраву физичку активност на свим нивоима: појединца, породице, заједнице, организације и државе. Пошто је физичка активност директно повезана са спречавањем болести и преране смрти, као и са одржавањем високог квалитета живота, морамо јој посветити исто толико пажње колико поклањамо другим питањима здравља од општег друштвеног значаја. На тај начин се физичка активност прикључује здравој исхрани, коришћењу сигурносних појасева и борби против пушења. Потенцијална вредност физичке активности као здравствене мере повећања је њеном безбедношћу и могућношћу да је прихвати велики број људи.“

Редовни програми

Група физиолога са ФФК Београд (Николић, Илић, Тодоровић, 1994), у прегледном чланку који се односи на проблем физичке активности и старења, посебно указује на препоруку Астранда да особе које имају више од 60 година живота морају да имају свакодневно барем 60 минута активности: одједанпут, шест пута

по 10 минута или 60 пута по један минут, ствар је избора, али то је доња граница физичке активности да би организам могао ваљано да функционише.

Наша љрејорука за особе млађе од 60 година јестје да морају да имају љроћрам физичких активностии у љоку дана онолико минутиа колико имају година. Код млађих биолошки развој може да компензује донекле физичку активност, а са годинама расте и потреба да се посвети више пажње очувању онога што имамо јер основна идеја јесте да сачувамо здравље и на тај начин продужимо „младост“ као доба способности и синоним радости живљења.

Редовна физичка активност је најбоља врста животног осигурања и инвестиција са најбољом каматом, па је то врста активности која се системски подстиче и кроз деловање јединица локалне самоуправе.

Кроз цикличне активности, као што су ходање, трчање, вожња бицикла, веслање, пливање или трчање на скијама, физичка активност се једноставније дозира по обиму и интензитету који је потребан за свакога појединачно. Највећи број рекреативаца и у Европи и код нас опредељује се за самостално вежбање ван класичних спортских организација. Електронске социјалне мреже су као нови облик формирања друштвене свести и код нас постале начин за окупљање истомишљеника и формирање грађанских иницијатива за градњу бицикличких стаза и укључивања у поједине модалитете вежбања као што су трчање, крос фит (Cross Fitt) и сл.

Вежбалишта на отвореном, уређене трим-стазе, стазе здравља, обележене бицикличке и планинарске стазе, те пешачка зоне и паркови најчешћи су терени које граде и одржавају јединице локалне самоуправе.

1. Трим-стаза

Трим-стаза је намењена првенствено за анимирање свих учесника који се налазе у близини излетишта или парка у коме се стаза гради. Обично је дужине 800–1.200 м, ређе 1.600 м, са посебно уређеним справама које се налазе на сваких 80–100 м растојања са нацртаним упутством како се користи постављена справа и које се вежбе препоручују. У пракси се показало да је мали број оних који је користе баш на препоручени начин, углавном су то комплетне породице са мањом децом и особе које после дуже неактивности желе да се мало опробају. Најчешће, рекреативци са озбиљнијим намерама обично прво ходају или трче неколико кругова да обаве свој аеробни део тренинга у трајању од 12 до 25 минута, а потом тамо где се налазе њима интересантне справе ураде преостали део планираног програма вежбања. Због тога се каснији планери оваквих објеката у природи опредељују за варијанту *љрим-љолићона*, која подразумева такође стазу 800–1.600 м, а све справе за вежбање су груписане на једном простору.

Трим-полигони су доживели нову трансформацију, тако да их данас граде многе јединице локалне самоуправе, друштвено одговорне компаније са идејом да *вежбалиштиа на оћвореном* буду места за неговање навике редовног вежбања и окупљање ентузијаста и заинтересованих грађана. На Слици 1. можемо видети пример добре праксе из Сомбора.

Слика 1. Вежбалиште на отвореном у Сомбору 2015.

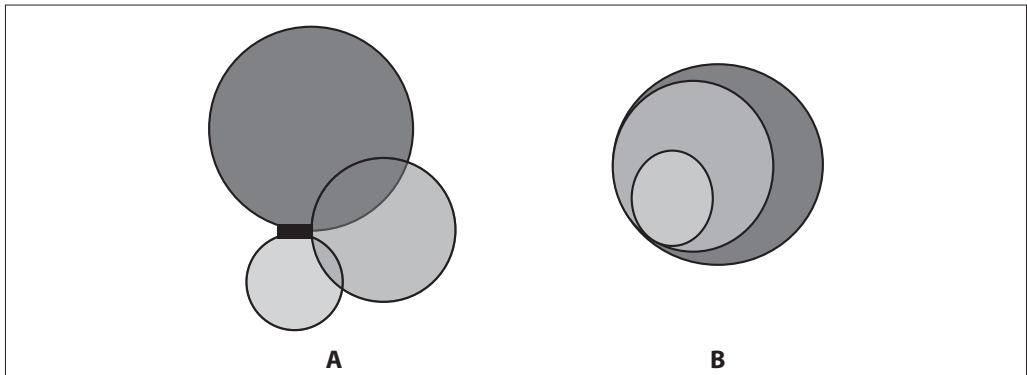
2. Стаза здравља

Ходање и трчање су активности које се најчешће препоручују од стране стручњака за рекреацију и лекара који прате стање здравља нације. Програм се обавља уз пуно дејство природних фактора првенствено ваздуха и сунца који благотворно делују на људски организам. Економска страна, такође, није занемарљива јер је природа изузетан домаћин који релативно јефтино може да угости велики број корисника. Стаза здравља се први пут у овом делу Европе као термин појавила још 1885. године када је швајцарски лекар Арнолд Рикли такву стазу изградио поред Бледског језера под паролем „Вода свакако помаже, ваздух је вреднији, а сунце је најбоље“ (према Вучковићу, 1999). Обележене стазе за шетњу и планинарење присутне су у масовној рекреацији љубитеља природе кроз читав XX век. Са појавом трим-покрета, односно са покретањем акције „Здрав и способан“, стручњаци су креирали јефтини и ефикасни модел под називом *стаза*

здравља која је дуга 2–3–5 км; налази се у природи и на сваких 200 м има обележену дужину пређеног пута. Уобичајено је да свака стаза има одговарајућу маркацију у својој боји (бела – 2 км, жута – 3 км, црвена – 5 км) и да се старт и циљ свих стаза налазе на једном месту (модалитети а, б, на Слици 2), где се обично поставља табла са упутством за коришћење, гардероба, лекар и стручњак који саветују кориснике стазе. Приликом пројектовања стазе треба водити рачуна о томе:

- да буде близу насеља, градског превоза и да постоји паркинг за возила;
- да је терен валовит са приближно истим деоницама успона, низбрдице и равног дела и да постоји комбинација шума и ливада;
- да је могуће искористити постојеће стазе, путеве, понеку природну препреку (дебло, јаруга, кратка узбрдица);
- да је подлога по могућству мекша: трава, суво лишће, пиљевина и сл.;
- ако је могуће избегавати прелаз преко саобраћајница и уопште постављање поред фреквентних путева.

Графикон 6. Модалитети стазе здравља

Стаза здравља је намењена за самостално коришћење и зато је њен саставни део пано са упутством за коришћење које се заснива на Куперовом програму развоја и одржавања физичке кондиције који подразумева редовност, од три до пет пута недељно, ходања или трчања, одређене дистанце према таблицама. Да подсетимо, Купер сматра да треба достићи 30 бодова недељно да би се одржао задовољавајући ниво кардиореспираторних функција које знатно утичу на укупно здравствено стање.

Од некадашњег покрета „Здрав и способан“ најчешће се реализују кампање и активности типа:

- „Ходајте људи“ – стална активност у облику свакодневних шетњи, пешачење 5 км а суботом или недељом 10 км;
- „Трчи ради здравља“ – програми индивидуалног трчања 15–60 минута дневно, комбинованог са оријентационим трчањем, фартлеком, кросом, интервалним трчањем и другим погодним методима за одржавање добре физичке кондиције људи разних узраста и професија;

- „Викенд-туре“ – дводневни излети у природу пешице, бициклом, чамцима, коњима, аутомобилима и другим средствима, уз интензивни програм физичке активности и друштвеног живота.

Повремени и сезонски програми, акције, манифестације и промовисање спортивно-рекреативних активности

Промена животних навика и прихватање активног стила живљења у коме значајно место треба да има редовна физичка активност пре свега у функцији очувања здравља, радне способности и виталности дуготрајан је процес на којем заједно морају да делују и појединац и породица и локална самоуправа и држава. За сада имамо јавно исказану спремност државе која је кроз Стратегију развоја спорта препознала да постоји проблем и поставила као први приоритет повећање обухвата бављења спортом свих грађана. Транзиција система спорта према постављеним приоритетима јесте процес који траје мање-више успешно, јер после две деценије функционисања у којем је једини критеријум за финансирање био број освојених медаља сада имамо нова опредељења и нове критеријуме по којима се вреднују резултати и постављају циљеви. Спортска рекреација, спорт за све, масовни спорт и рекреативни спорт поново добијају ширу друштвену подршку за своје активније деловање.

Област масовних манифестација и акција, које су у основи имале промоцију вежбање ради здравља, код нас је годинама покривао покрет „Здрав и способан“, који је прерастао у „Спорт за све“. Представљамо их као моделе добре праксе који се данас реализују као пројекти финансирани из буџетских средстава, пре свега локалне самоуправе, заинтересованих малобројних спонзора и понекад као део пројеката међународних организација типа TAFISA, ISCA и сл.

Као примере добре праксе акција и манифестација представљамо препознатљиве моделе које годинама успешно реализују већ поменуте асоцијације и савези који делују у области спорта за све:

1. *Дан здравља спортиста и рекреације* реализован до средине деведесетих представљао је манифестацију на којој се промовише – учи и такмичи се. Препознатљиви су јавни часови борења, плеса, аеробика, разговори са спортистима, глумцима, политичарима, као и пригодна такмичења у оријентационом кретању, екипним спортовима. До 2000. су још једино организоване студентске промотивне акције поводом почетка и краја наставе.
2. *Експо зим* бележи већ четврту деценију постојања и од размене опреме испред зграде националне телевизије постао је Међународна сајамска приредба првог викенда у децембру која окупља 15.000–18.000 посетилаца, који долазе да се друже са заљубљеницима зимских активности, замене стару ски-опрему, информишу се о трендовима развоја ски-опреме и искористе сајамски попуст за опрему и ски-пас.

3. *Промојивни излети* возом, бициклом, аутобусом или пешице чине окосницу програма свих организација које делују у склопу покрета „Спорт за све“, који је по инерцији деловао до почетка 21. века а последњих десет година евидентирамо повећано интересовање гранских спортских савеза и струковних удружења да постану део породице спорта за све који практично делује као покрет који обједињава организације и грађанске иницијативе које у фокусу имају поједине активности као што су трчање, израдња бициклистичких стаза и сл.
4. *Светски дан пешачења* се организује средином октобра од почетка деведесетих.
5. *Дан изазова* – Како утврдити који је град „спортскији“, односно у којој је средини присутнији „спорт у слободном времену“ као основно мерило развијености у тој области. Норвежани и Швеђани су седамдесетих година осмислили акцију под називом ТРИМ-МЕЧ са основном идејом да се утврди чија је нација више укључена у „спорт у слободном времену“. У току недељу дана евидентиран је сваки учесник, а победила је заједница која је имала процентуално већи број учесника. Канађани су 1983. године у граду Саскатон започели нови облик надметања између комуна. Назвали су га Дан изазова и одредили су да такмичење траје од поноћи до 21 час. Да би неко имао право да евидентира учествовање за свој град, мора да буде укључен у неку од активности која траје барем 15 минута. Намерно је изабрано да то буде среда као радни дан у коме свако треба да пронађе своје време за вежбање. На основу процентуалног односа, одређује се успешност у акцији. Врло брзо акција је проширена на читаву Канаду, а правилима је регулисано да се међусобно одмеравају градови и комуне слични по броју становника. Уведено је и жребање парова који се налазе у истој категорији. Дозвољено је да се пре жребања градови међусобно договоре, ако се усагласе, о паровима, а то се приликом жребања и формално потврђује. Следећи корак у протоколу јесте измена делегација коју чине истакнути привредници, спортски радници и политичари који представљају потенцијале своје средине и упознају могућности града противника. Врло често је из оваквих контаката остваривана и привредна сарадња, а понекад и братимљење градова. По правилу, градоначелник започиње службени део програма,²⁰ који мора на време да буде јавно објављен и достављен делегацији конкурентског града присутној у нашој средини у току манифестације. Званични записник је пуноважан када га потпишу представници делегације конкурентског града. Читава акција се заснива на моралном односу сваког појединца који пријављује своје учествовање. Град који има слабији резултат мора недељу дана испред градске скупштине да држи на свом јарболу заставу победничког града, симболично, али довољно да се негује спортски дух и прихвати пораз.

²⁰ Да подсетимо да су својевремено Небојша Човић, Зоран Ђинђић и Војислав Михаиловић у време својих мандата као градоначелници започињали свечано отварање манифестације.

Не постоји никакав обавезни део програма већ свако припрема програм према својим могућностима и традицији. Уобичајено је да сви спортски центри, клубови, организације и друштва буду тог дана отворени свима који желе да вежбају у њиховом објекту. Поред тога на централном пункту током читавог дана одвија се културно-забавни програм у коме учествују културно-уметничка друштва, одржавају се јавни часови аеробик секција, борилачких вештина, ревијалне утакмице у спортским играма. На бини су присутне истакнуте личности из јавног и културног живота као и афирмисани спортисти, тако да својим личним примером и присуством учествују у манифестацији и дају свој активни и промотивни допринос средини којој припадају. Поред очекиваних класичних спортова и рекреативних активности, појављују се за ту прилику смишљени програми као што су: поноћна улична трка, гурање градског аутобуса, заједничко вежбање, пењање степеницама на највишу зграду, надвлачење конопца цариника преко граничне линије или традиционална надметања (бацање камена с рамена, скок удаљ из места, пењање уз бандеру, обарање руку...).

Манифестација траје један дан, сведено на појединог учесника само 15 минута непосредне активности, па би неко ко је мање обавештен могао да закључи да нема смисла улагати средства у овакву врсту активности. Због интересовања општинских структура да се учествује у оваквом догађају формирана су посебна тела на нивоу општине која су се и после одржавања ове манифестације бавила развојем масовних облика рекреације грађана. Влада СРЈ је у периоду 1993–2000. била покровитељ манифестације, тако да је поред минималних средстава максимално отворан медијски простор за презентовање здравог начина живота. Током читавог маја у емисији „Србија данас“, која је емитована свакодневно, добијено је пет минута да се из разних студија говори о потреби редовне физичке активности и о томе шта се у том смислу припрема у појединим градовима. На Дан изазова цела емисија је била посвећена манифестацији што отвара читав низ могућности за представљање организације и других редовних програма. С обзиром на медијску покривеност, читав догађај је много лакше и маркетиншки одговарајуће валоризовати. Позитивна искуства говоре да је код реализације ове акције, када ју је радила екипа експерата, преостајало средстава и за друге програме.

6. *Евројска недеља сјорџској изазова од 2009. TAFISA EVROPE и Евројска недеља сјорџа од 2015. ISCA* настале су на основу искустава реализације Дана изазова, који се продужава на читаву недељу и реализује у читавој Европи. Пројекти се финансирају из европских фондова у оквиру идеје да се до 2020. повећа број Европљана који имају редовну физичку активност. Асоцијација Спорт за све Београда сваког дана је имала посебну манифестацију за поједине узрасне категорије и групе грађана.

7. *Европски час физичког васпитања, Европска недеља фитнеса, Европска недеља школског спорта*: реализују се у читавој Европи од 2015. Пројекти се финансирају из европских фондова у оквиру идеје да се до 2020. повећа број Европљана који имају редовну физичку активност.
8. *Свејски дан без аутомобила* – Традиционална манифестација међусобног подстицања на мање коришћење аутомобила у превозу на посао пре свега, промоција ходања и вожње бицикала за све дистанце краће од 3–5 км.
9. *Дан без лифтова* – Заједничка акција свих чланица асоцијације, друштвено одговорних компанија, установа које подржавају здраве стилове живота и смањено коришћење лифтова и покретних степеница, који су тог дана симболично ван употребе.
10. *FLASH MOB* – Групне кореографије и заједничко промотивно јавно вежбање које се најављује, објављује и коментарише пре свега на друштвеним мрежама.
11. *Фестивал лејне рекреације* је догађај који промовише здрав начин живота и окупља поклонике активног начина живљења и односа према себи и околини. Фестивал је прилика да се изврши контрола психофизичког статуса кроз батерију тестова и провери тренутно стање. На Фестивалу се промовишу нова достигнућа, нови начини вежбања, актуелни технолошки и технички проналасци, врши промоција нових спортова и стварају контакти са стручњацима различитих области. Кроз предавања, стручне дискусије, размену мишљења и идеја оплемењује се сваки појединац-учесник-рекреативац јер ова област, иако има велики број стручњака, почива на квалитету образовања сваког појединог учесника.
12. *Ју ски фест* се реализује од марта 1993, када га је покренуо стручни одбор Асоцијације спорт за све Београда. Модификована је идеја летњег фестивала и уграђена искуства европских зимских фестивала који су започети неколико година раније. Програм фестивала има неколико целина:
Програм *Ју ски фест*:
 - велеслалом
 - паралел бизнис куп
 - велеслалом (*ски холион*)
 - трчање на скијама (*хендикей њрка*)
 - сноуборд велеслалом (*прво њакмичење у Југославији*)
 - синхроно скијање (*прво њакмичење школа скијања и инструктора у пруйном извођењу фиура на снеу*)
 - игре без лавина (*снежна варијанца иара без ираница*)
 - пешачке туре
 - ски-трансверзала
 - школа скијања за почетнике и напредне
 - ноћно скијање и игре без лавина
 - оријентационо забавна игра
 - стручна трибина

- вечерњи забавни програми
- модне ревије и промоције

Асоцијација Спорт за све Србије организује међународни фестивал на Копаонику крајем марта и окупља редовно од 500 до 650 заљубљеника у скијање и дружење. Захваљујући доброј реализацији, Асоцијација Спорт за све Србије добила је поверење Европске федерације компанијског спорта (EFCS) да се 2018. на Копаонику организује Зимски фестивал компанијског спорта.

13. *Зимски фестивал дечје рекреације* одржан је до сада на Дивчибарама, Тари, Златибору и Копаонику. Фестивал је предвиђен за ученике од 10 до 14 година. Програмски је замишљен као групно такмичење (екипу чини 10 ученика) где се води јавна евиденција о сваком појединачном учествовању. Групе формирају школе, друштвене организације (Црвени крст, извиђачи, фолклор, балет...), најбољи ученици из појединих општина, победничке екипе са такмичења (игре без граница, драмске секције) и хуманитарне организације.

Млади показују највеће интересовање за путовања, дружења и бављење спортско-рекреативним активностима. Сматрамо да активан боравак на чистом планинском ваздуху у зимском амбијенту представља праву прилику за дружење и побољшање укупне здравствене ситуације. Дечји зимски фестивал заснива се на јавној евиденцији учествовања у понуђеним активностима, која се бодују за појединачни и екипни пласман. Ученик који оствари више од 1/2 могућих бодова добија диплому *МАЈСТОП снежних њагина*, а ко оствари више од 3/4 могућих бодова, аутоматски добија диплому *Снежни АС*. За пет најбоље пласираних екипа планира се специјална награда.

Паралелно са спортским савезима и организацијама које су искључиво у домену спорта за све евидентиран је и већи број акција и манифестација које организују медијске куће и друге институције, а могу се сврстати у категорију ПРОМОЦИЈА ВЕЖБАЊА РАДИ ЗДРАВЉА. Без претензија да су набројане све акције, дајемо списак оних које су актуелне:

- КРОС издавачких кућа Политике и Борбе спада у манифестације са најдужом традицијом која се одржала до данашњих дана у нешто скромнијој и пре свега у такмичарској форми.
- Крос РТС-а у сарадњи са Министарством просвете, науке и технолошког развоја најбројнији је, јер се у истом тренутку реализује у свим школама Србије.
- БЕЛИ КРОС је покренут још 1973. године, редовно се одржава крајем јануара у Кошутњаку и окупља поклонице трчања и наравно спортисте који се такмиче.
- Спортско-рекреативни центри по градовима, по посебним програмима које финансира локална управа, у току распуста имају термине за слободно коришћење пре свега ученика. Поред рекреације организоване су школе пливања или клизања, у зависности од сезоне.
- ФРУШКОГОРСКИ МАРАТОН више од три деценије окупља поклонице оријентационог кретања и такмичења у природи.

- Од 1988. године Београд је ушао у породицу градова који организују МАРАТОНску трку која има и своју *FUN RUN* – трку задовољства која окупља хиљаде рекреативаца. Евидентирамо да је у последњих неколико година, на иницијативу тркача рекреативаца, формирано више школа и клубова рекреативног трчања, тако да је број полумаратонаца и маратонаца достигао око 4.500 учесника. Маратонске и полумаратонске трке редовно се одржавају у десетак градова широм Србије.
- почетком деведесетих година почињу да се организују КАМПОВИ и ЛЕТЊЕ ШКОЛЕ спорта, језика, компјутера, лековитог биља, манекена, ликовне и друге колоније као својеврсна школа здравог живота, јер без обзира на то која врста кампа је у питању, значајан временски и програмски део припада спортско-рекреативним и друштвеним активностима које чине окосницу психофизичке равнотеже и развоја младих.
- ОБИЋИ КРУГ И БУДИ МИ ДРУГ почетком деведесетих година на Ади Циганлији покренуо је Атлетски клуб Раковице као промотивну трку која се организује у току пролећа и јесени сваких месец дана. Постоји Листа рекордера по полу и по узрасту од 4 до 84 године старости.

Поред постојећег система рекреативног спорта, као последица најаве другачијих европских модела о превентивном вежбању ради здравља почињу да брину организације које се до тада нису превише интересовале за ову област физичке културе посвећену најширим слојевима друштва:

- Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ покреће НАЦИОНАЛНУ КАМПАЊУ ЗА ЗДРАВЉЕ под називом ВАШЕ СРЦЕ У ВАШИМ РУКАМА, где кроз серију промотивних предавања и стручних скупова окупљају првенствено медицинске раднике запослене у домовима здравља, који иначе треба да буду носиоци превентивног деловања.
- *STREET BASKET* као систем такмичења замењује некадашња такмичења под називом „Клинци из моје улице“ и одвија се под окриљем кошаркашке организације и невладиних организација које постају незаобилазни део начина финансирања после 2000. године. Евидентирамо да смо у новом формату такмичења у баскету 3 на 3 на сва три одржана такмичења освојили највећа одличја.
- Спортски кампови доживљавају нове модалитете, посебно на нивоу града Београда који посебно финансира систем омладинских спортских кампова где деца уче различите спортове и спортске игре у кућној варијанти, десетодневне циклусе на Ади Циганлији, у Пионирском граду... а као реализатори појављују се управо формирана предузећа, удружења, агенције које, нити су постојале, нити су се бавила том проблематиком док нису постојали чврсти системи финансирања, до којих они сада имају директни приступ на бази до сада непознатој у стручним оквирима.
- ССС синдикат путара Србије за децу својих чланова, у две до три смене по 10 дана, уз помоћ донатора из иностранства, организује камп „Играј се и учи“.

Основа програма је школа здравог начина живота и успостављање позитивног система вредности који се заснива на јавној евиденцији учествовања. Реализатори програма су првих 10 година били усмеранти рекреације са ФСФВ из Београда.

2.4. Законски оквир дефинисања рекреације

Закон јасно прави разлику између спортских савеза за одређену грану спорта и спортских савеза за одређену област спорта (спортска рекреација, школски и универзитетски спорт, спорт у војсци, спорт у полицији и др.). Осим у области спортске рекреације, спортске организације морају да се повежу како би заједнички организовале спортска такмичења и бринуле се о развоју спортске гране којој припадају.

Закон о спорту Републике Србије кроз читаву вертикалу организовања усмерава се пре свега на давање права свима да се баве спортом и посебно наглашава обавезе јединица локалне самоуправе на стицању и неговању навика редовне физичке активности. У члану 137. овог закона посебно се истиче следеће:

Потребе и интереси грађана за чије се остваривање обезбеђују средства у буџету јединица локалне самоуправе, у складу са законом, јесу:

1. подстицање и стварање услова за унапређење спортске рекреације, односно бављење грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом;
2. изградња, одржавање и опремање спортских објеката на територији јединице локалне самоуправе, а посебно јавних спортских терена у стамбеним насељима или у њиховој близини и школских спортских објеката, и набавка спортске опреме и реквизита;
6. физичко васпитање деце предшколског узраста и школски спорт (унапређење физичког вежбања, рад школских спортских секција и друштава, општинска, градска и међуопштинска школска спортска такмичења и др.);...

Члан 138. разрађује обавезе из *члана 137.* на следећи начин:

Одредбе овог закона и подзаконских аката донетих на основу овог закона које се односе на услове, критеријуме и начин одобрења програма и пројеката, односно финансирање делатности којима се остварује општи интерес у области спорта, закључење уговора, подношење извештаја, контролу реализације и обавезу враћања добијених средстава, сходно се примењују и на програме, односно делатности којима се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе.

Јединица локалне самоуправе преко надлежних органа уређује ближе услове, критеријуме и начин и поступак доделе средстава из буџета јединице локалне

самоуправе, односно одобрење програма за задовољавање потреба грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе и начин јавног објављивања података о предложеним програмима за финансирање, одобреним програмима и реализацији одобрених програма.

Градови у којима су образоване градске општине уређују и обезбеђују задовољавање потреба и интереса грађана у области спорта у тим градским општинама сходном применом одредаба овог закона које се односе на потребе и интересе грађана у јединицама локалне самоуправе.

Једној организацији у области спорта не може се одобрити више од 20% средстава од укупне суме средстава буџета јединице локалне самоуправе предвиђених за финансирање програма из области спорта, с тим да се трошкови програма којима се задовољавају потребе и интереси грађана у јединици локалне самоуправе морају односити, по правилу, најмање 15% на активности повезане са спортом деце.

Предлог свог годишњег програма и годишњих програма организација у области спорта са седиштем на територији јединице локалне самоуправе из члан 137. став 1. тач. 1), 2), 3), 5), 6), 8), 10), 12), 13), 14) и 16) овог закона, подноси надлежни територијални спортски савез јединице локалне самоуправе, а предлог посебних програма из члана 137. став 1. тач. 4), 9), 11) и 15) овог закона – територијални спортски савез јединице локалне самоуправе и друге организације у области спорта са седиштем на територији јединице локалне самоуправе, у складу са динамиком утврђеном у члану 117. став 1. овог закона.

Под територијалним спортским савезом из става 5. овог члана сматра се онај територијални спортски савез који је учлањен у Спортски савез Србије.

Пошребете грађана из члана 137. став 1. тач. 1), 2) и 6) овог закона имају приоритет при избору програма којим се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе, односно други програми могу бити одобрени тек након што се задовоље потребе грађана из члана 137. став 1. тач. 1), 2) и 6) овог закона.

Одобравање годишњих и посебних програма из става 4. овог члана у гранама и областима из члана 120. став 2. тачка 2) овог закона врши се у складу са овим законом, Стратегијом, националним категоризацијама и Програмом развоја спорта у јединици локалне самоуправе, а код годишњих програма и у односу на категоризације организација у области спорта у јединици локалне самоуправе.

Уговор о одобрењу програма, односно пројекта којим се задовољавају потребе и интереси грађана у јединици локалне самоуправе који је закључен супротно овом закону или без постојања акта из става 2. овог члана ништав је.

Члан 153. дефинише: Приликом израде просторних и урбанистичких планова, потребно је посебно водити рачуна о намени простора за спорт и рекреацију деце, омладине, лица са посебним потребама и грађана.

2.5. Циљеви и правци развоја рекреације у ЈЛС

Величина једне нације, када је рекреација у питању, не мери се само бројем медаља већ процентуалним односом учесника у рекреацији, који је директно зависан од нивоа личног образовања за овакву активност. Образовање почива на традицији друштва, породице, личном искуству и систему образовања, пропаганди коју спроводи организација због потреба друштва.

Кроз реализовање рекреативних програма сјановници оштинске остварили би бројне користи: унапређење индивидуалне здравствене заштите, посебно борбе против растућег проблема гојазности; унапређење здравља, превенције болести и рехабилитације; допринос кохерентнијем и одрживијем развоју друштва; очување животне средине; спречавање антисоцијалног понашања; омогућавање младим људима најбоље могуће стартне позиције за даљи живот; омогућавање што дуже радне ангажованости и развоја радних способности; повећање индивидуалних и колективних способности, посебно жена; обезбеђење једнакости полова; борба против дискриминације и маргинализације; спречавање полне дискриминације, дискриминације особа са инвалидитетом, старих и сиромашних; спречавање дискриминације припадника других етничких група и предупређење сукоба; подстицање друштвене интеграције; стварање повољнијих услова за рехабилитацију и реинтеграцију избеглица; подстицање сарадње и друштвене покретљивости; заштита људских права; подизање образовних критеријума.

2.5.1. Посебни критеријуми за оцену програма у области рекреативног спорта, спорта за све, спортске рекреације и масовног спорта

Јединице локалне самоуправе својим правилником треба да дефинишу посебне критеријуме за оцену програма у области спорта за све. Основни критеријума су:

- допринос стварању услова за задовољење потреба грађана за бављење спортом (физичком активношћу), без обзира на пол, узраст, расу и верску припадност, или инвалидитет;
- број учесника који је обухваћен програмом;
- број спортских организација које су укључене у реализацију програма;
- број спортских стручњака који су укључени у реализацију програма;
- вредновање нивоа едукације или оспособљености ангажованих спортских стручњака за рад са децом, омладином, женама, запосленима, пензионерима, односно особама са инвалидитетом;
- досадашње верификовано искуство у области спорта за све ангажованих спортских стручњака за рад са децом, омладином, женама, запосленима, пензионерима, односно особама са инвалидитетом;

- допринос афирмацији спортске рекреације и идеје спорт за све, као и промоцији здравих стилова живота и значаја редовне физичке активности;
- процена утицаја програма на социјализацију деце, омладине, жена, запослених, пензионера, односно особа са инвалидитетом;
- процена утицаја на здравствени статус учесника програма;
- процена утицаја програма на заинтересованост учесника програма за учешће у спортским активностима;
- процена афирмације значаја бављења спортом учесника програма и стварање услова за њихово равноправно учешће у спортским такмичењима.

Важно је нагласити да је овде реч о додатним критеријума за оцену квалитета поднетог програма који ни на који начин не искључују примену општинских и подзаконских критеријума за процену програма.

2.5.2. Приоријетни Стратегије развоја спорта у Републици Србији – област спортске рекреације

Улога јавних власти у Републици Србији (државе, аутономне покрајине, јединице локалне самоуправе) јесте да омогући и подржи остваривање социјалних функција спорта. Сви органи јавне власти треба да развију реципрочну сарадњу са спортским покретом, у циљу промоције вредности спорта и користи које даје, полазећи од тога да је њихова улога првенствено комплементарна активности спорта. Блиска сарадња јавних власти свих нивоа са невладиним спортским организацијама од суштинског је значаја за остваривање улоге спорта у друштву.

Како се постиже остваривање улоге локалних заједница у области спорта?²¹

Остваривање улоге локалне заједнице у развоју спорта принципијелно се постиже:

- обезбеђивањем спортских објеката, и то стварањем мреже спортских капацитета широм градске територије или урбаних насеља тако: да задовољавају садашње и будуће потребе; да задовољавају хигијенске захтеве; да се уклапају у садашња урбана насеља и она која ће се тек развити и да се при томе води рачуна о саобраћајним везама и сличним условима; обезбеђивањем комплементарности јавних спортских капацитета са капацитетима добровољних спортских удружења или комерцијалних организација; планирањем у новим урбаним срединама или обезбеђивањем у постојећим отворених простора, зелених површина са дрвећем, игралишта, водених површина и стаза за бицикле у циљу стимулације рекреативних активности;

21 Проф. др Ненад Ђурђевић, проф. др Душан Митић, мр Драган Атанасов, Бранко Вујовић, професор ФК, *Спорт у јединицама локалне самоуправе*, Приручник за финансирање програма и развоја спорта, Београд, 2014, Стална конференција градова и општина – Савез градова и општина Србије.

- унапређивањем учешћа у спортским активностима групација са ниским примањима кроз субвенције;
- сарадњом са комерцијалним и добровољним секторима у циљу поспешивања мешовите јавне и приватне помоћи спорту;
- охрабривањем и подржавањем већег учешћа у спортским активностима старијих особа, жена, младих, хендикепираних, и то стављањем акцента на физичке активности, а не на техничке и такмичарске елементе спорта;
- едукацијом и рекламирањем спорта и осталих физичких активности и истицањем њиховог позитивног деловања на здравље;
- обезбеђивањем да физичко образовање буде део свих наставних програма са акцентом на физичко и ментално здравље ученика и физичку активност, а не на технички и такмичарски елемент;
- максималним коришћењем постојећих спортских капацитета;
- улагањем у људске ресурсе (спортски стручњаци, спортски лидери, спортски аниматори и др.);
- обезбеђивањем одговарајућег физичког образовања у оквиру часова спорта у школама;
- обезбеђивањем адекватног спортско-здравственог образовања, укључујући и антидопинг образовање;
- истраживањима и адекватним увидом у стање на терену;
- отклањањем физичких, социјалних, економских и физичких ограничења која спречавају урбане становнике да узму учешће у спорту;
- подршком спортиста који су достигли ниво професионалности у спорту, у побољшању перформанси и постизању савршенства, путем обезбеђења и адекватног опремања, у сарадњи са надлежним спортским савезима, основних спортских капацитета који могу да се користе за такмичења и тренинг професионалних спортиста, као и реализацију структуралних програма тренинга и такмичења и ангажовања добрих тренера;
- умањењем финансијске неравноправности у потребама која постоји између врхунског спорта и спорта за све.

Очекивани исходи Стратегије развоја спорта у РС

До 2018. године путем реализације ове стратегије очекивани исходи су следећи:²²

- да више грађана Републике Србије буде укључено у физичко вежбање у оквиру организација у области спорта и кроз различите видове неорганизованог бављења спортом;
- да се унапреди кохерентност система финансирања спорта на свим нивоима јавних власти, укључујући прецизније и јасније дефинисање критеријума и процедура за транспарентно финансирање програма у области спорта;

²² Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период 2014–2018. године.

- да се повећа учешће особа са инвалидитетом, како у области врхунског спорта, тако и у области рекреативног вежбања;
- да све јединице локалне самоуправе имају усвојене програме развоја спорта на својој територији, усклађене са овом стратегијом, уз уважавање потреба и специфичности локалне средине;
- да се побољша и унапреди постојећа и изгради недостајућа спортска инфраструктура, укључујући и завршетак започетих спортских објеката;
- да се повеже спорт са осталим областима друштвеног живота;
- да се заједно са медијима промовишу праве вредности и приближи значај бављења спортом свим грађанима Републике Србије.

Очекивани исходи би се у кључним областима спорта могли процентуално, оквирно, квантификовати на следећи начин:²³

- повећан број деце и омладине која се организовано баве спортом, односно спортским активностима за 15–20% до 2018. године;
- повећан број деце и младих који се баве школским и универзитетским спортом за 10–15% до 2018. године;
- повећан број рекреативаца и учесника масовног спорта, укључујући и стара лица, за 50–60% до 2018. године;
- повећан број особа са инвалидитетом који су укључени у спортске активности за 30–50% до 2018. године;
- повећан број жена које се баве спортским активностима за 10–15% до 2018. године;
- повећан број врхунских спортских резултата на међународним спортским такмичењима за 10–20% до 2018. године;
- број организација у области спорта чији се програми финансирају из буџета Републике Србије до 2018. године остаје на достигнутом нивоу, уз могуће повећање до 5%;
- број међународних спортских такмичења која се организују у Републици Србији остаје на достигнутом нивоу, уз евентуално повећање до 5%;
- повећан број реализованих спортских кампова за 5% до 2018. године, уз повећање броја спортиста учесника тих кампова за 20%;
- број стипендираних категорисаних спортиста који се стипендирају за спортско усавршавање остаје на достигнутом нивоу, уз евентуално повећање до 5%;
- повећан број квалификованих спортских стручњака ангажованих у организацијама у области спорта за најмање 20%;
- повећан број волонтера ангажованих у организацијама у области спорта и организацији спортских приредби за најмање 20% до 2018. године;
- смањен број негативних појава у спорту за најмање 50% до 2018. године.

²³ Акциони план Стратегије развоја спорта у републици Србији за период 2014–2018. у Прилогу.

Јединице локалне самоуправе имају посебно значајно место у примени стратегије. Законом о спорту је дефинисано да је обавеза сваке јединице локалне самоуправе да утврди програм развоја спорта на својој територији који ће бити у сагласности са овом стратегијом, а да ће се у расподели средстава водити рачуна о критеријума прописаним на републичком нивоу и да ће цео процес бити јаван и транспарентан. Циљ ове стратегије је сужавање простора за коришћење тзв. дискреционих права која су често и извор корупције кроз вођење рачуна како се троши новац из буџета и успостављање јасне и транспарентне процедуре за праћење токова новца у спорту и поштовање свих позитивних законских и подзаконских прописа.

Циљ ове стратегије је јесте да се креира, очува и унапредује способан, одржив и координиран рекреативни спорти који може да обезбеди квалитетне могућности за учешће у својим програмима за шире већи броја грађана Републике Србије. У том погледу треба подстицајати све облике спортске рекреације и коришћења свих потенцијала светској покрети „спорт за све“.

Применом ове стратегије у области рекреације постигло би се да се:

- створи способан, одржив и координисани сектор који ће се бавити организацијом рекреације свих грађана Републике Србије и који ће омогућити грађанима повећање обухвата бављењем спортом;
- подстакне осмишљавање и реализација програма и пројеката у области спортске рекреације и да се организују рекреативне спортске манифестације;
- младима да прилика и створи мотивациони амбијент да се баве рекреативним вежбањем и да стекну навику и потребу која ће трајати целог живота.

Општи циљ:

- повећан обухват бављења спортом у свим сегментима становништва, посебно жена, особа са инвалидитетом и старих.

Посебни циљеви:

- подстакнута и ојачана свест о важности редовне физичке активности;
- побољшани материјално-технички услови у циљу доступности свим грађанима да се баве спортом;
- подстакнуто значајније укључење јединица локалне самоуправе у финансирање програмских активности из области спортске рекреације, спорта за све и масовног спорта и спорта особа са инвалидитетом;
- дефинисани критеријуми у оквиру области спортске рекреације кроз правилнике и унапређени стручни потенцијали с циљем израде критеријума за финансирање ове области;
- унапређена сарадња спортске рекреације са школским и универзитетским спортом, врхунским спортом, спортом у војсци и полицији, радничким спортом и спортом на селу с циљем повећања обухвата бављења спортом у свим сегментима становништва посебно жена, особа са инвалидитетом и старих;

- унапређена сарадња са удружењима и савезима пензионера, спортским покретима трећег доба, невладиним организацијама и гранским спортским савезима ради повећања обухвата и развоја нових облика и садржаја који су намењени старим особама у функцији одржавања здравља, виталности и дигнитета;
- унапређено финансирање развоја спорта у јединици локалне самоуправе кроз формирање фонда за развој спорта.

2.5.3. Финансирање програма спортске рекреације, спортиа за све, масовној и рекреативној спортиа

Закон о спорту је установио програмско финансирање задовољавања потреба и интереса грађана у јединици локалне самоуправе тако да никоме није загарантовано добијање средстава из буџета јединице локалне самоуправе само зато што постоји и обавља одређену спортску активност и делатност. Јединица локалне самоуправе искључиво финансира одређени програм којим се у текућој години задовољавају законом утврђене потребе и интереси грађана у области спорта.

Према Закону о спорту, јединица локалне самоуправе преко својих органа уређује ближе услове,²⁴ критеријуме и начин и поступак доделе средстава из буџета јединице локалне самоуправе, односно одобрење програма за задовољавање потреба грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе и начин јавног објављивања података о предложеним програмима за финансирање, одобреним програмима и реализацији одобрених програма. Ово подразумева обавезно доношење правилника којим би се уредила наведена питања у вези са финансирањем из буџета задовољавања потреба и интересима грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе.

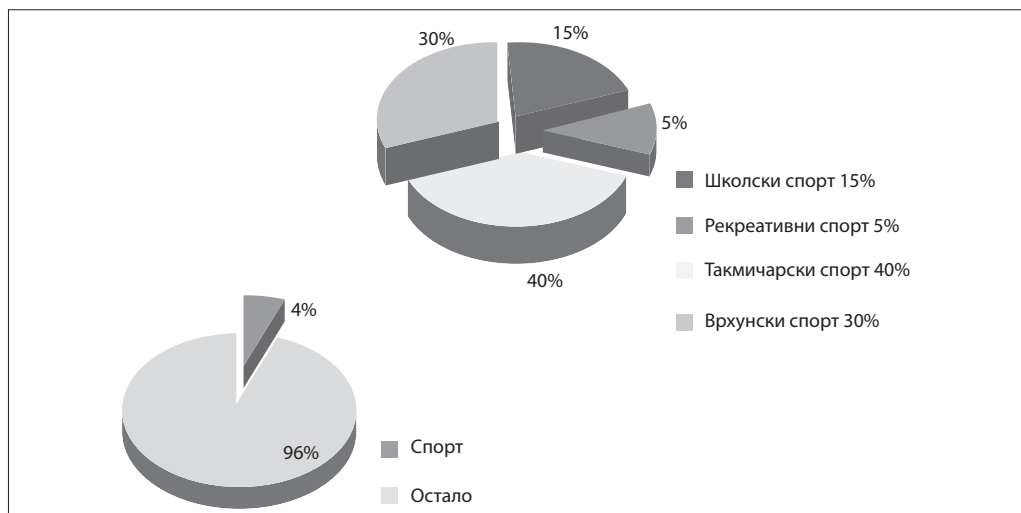
Данас је пројектно финансирање доминантан модел у ЕУ који и код нас представља стандардну процедуру. На нивоу Београда функционише скоро 15 година и на основу тога смо схватили да морају да се изграде посебни стандарди по питањима инфраструктуре, програма, кадрове и здравствене заштите. Стабилан проценат финансирања програма спорта за све на нивоу МОС-а 3–5% од буџета спорта, односно 15–20% на нивоу ЈЛС јесте модел који може да гарантује остварење приоритета да се повећа обухват грађана који имају редовну физичку активност. Пројектно финансирање се већ примењује у раду спортских организација које су још увек у фази прилагођавања новим правилима.

Расподела средстава на нивоу Министарства омладине и спорта, на основу постављених приоритета је приказана на Графикону 7, из чега видимо да је на нивоу републике примарни проблем да спорт у најширем смислу повећа свој удео

²⁴ Проф. др Ненад Ђурђевић, проф. др Душан Митић, мр Драган Атанасов, Бранко Вујовић, *Спорти у јединицама локалне самоуправе – Приручник за финансирање програма и развој спортиа*, СКГО, 2014.

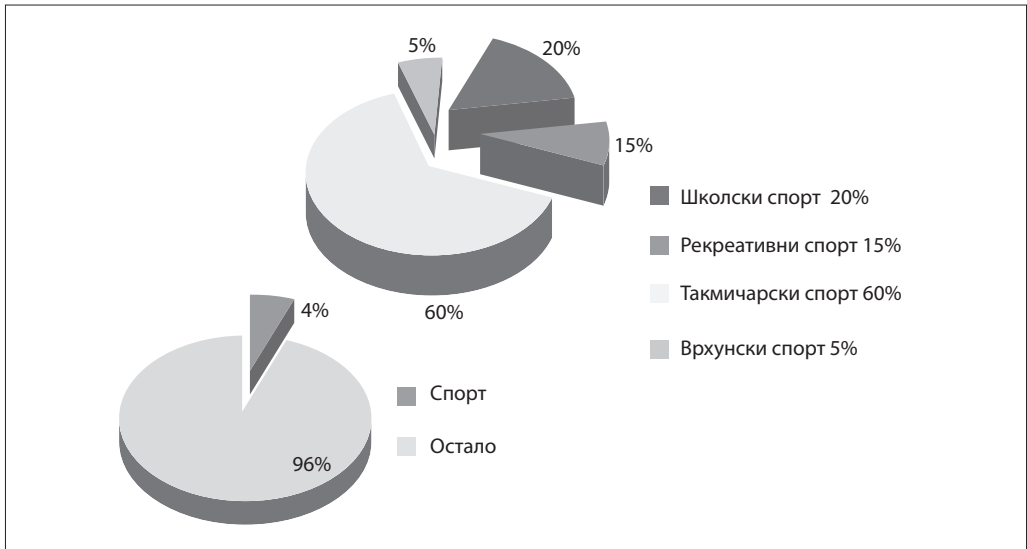
у укупном Буџету, тако да у складу са европским препорукама добије 5%, што је неколико пута више од садашњег позиционирања. Значајан део буџета спорта одлази за националне пензије заслужним спортистима, а за подршку планираним програмским активностима и даље је највећи део, око 70%, опредељен за такмичарски и врхунски спорт. Школски спорт као област спорта на нивоу републике повлачи око 15% средстава, а спортска рекреација, спорт за све и рекреативни спорт, да би могли да реализују планирано повећање обухвата грађана спортом, потражује са нивоа буџета спорта Србије око 5% средстава.

Графикон 7. Расподела средстава на нивоу Министарства омладине и спорта

На Графикону 8. приказан је модел расподеле средстава на нивоу јединица локалне самоуправе где се заправо и реализује највећи обим активности, што је дефинисано приоритетима националне Стратегије развоја спорта. Први корак је препорука да се за делатност спорта на нивоу ЈЛС одвоји 4% средстава од укупног буџета ЈЛС, а потом следи примарна расподела за приоритетне области спорта које дефинише национална Стратегија развоја спорта. Школски спорт, који је Стратегијом постављен много шире, почев од опредељења да се реализује спортска секција по детету, преко курсних облика наставе, Недеља школског спорта, промотивни модели такмичења на бази учествовања, Ваучер за вежбање средњошколаца и студената, Викенд у школском дворишту и сл. опредељује 20% локалног буџета спорта. Спортска рекреација, спорт за све, рекреативни спорт за повећање обухвата грађана спортом ради здравља пре свега потражује минимално 15% буџета. Такмичарски спорт је и даље доминантан са око 60% средстава, а поједине локалне средине у складу са достигнутим спортским резултатима треба да подржавају и своје врхунске спортисте у складу са опредељењем да из средстава пореских обвезника могу да се финансирају видљиви трошкови закупа простора, рад млађих селекција, без одвајања за професионалне уговоре.

Графикон 8. Расподела средстава на нивоу ЈЛС

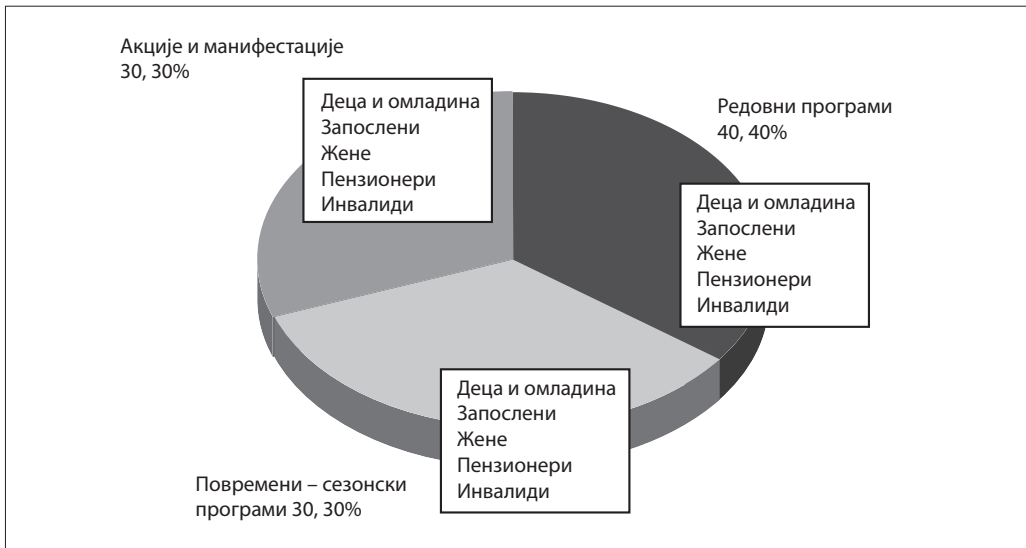
После расподеле средстава по областима спорта на нивоу јединице локалне самоуправе може да се приступи расподели према усвојеном Програму развоја спорта у ЈЛС. Област спорта за све је комплексна јер треба да обухвати све узрасте који показују интересовање за велики број активности и садржаја током читаве године. Досадашња пракса расподеле средстава усмерава нас према моделу који препознаје неколико модалитета програма које можемо да групушемо као редовно вежбање током читаве године, повремене сезонске активности и акције и манифестације које су промотивне. На Графикону 9. можемо да видимо предлог расподеле средстава у области спорта за све.

Други критеријуми, које такође морамо да поштујемо, јесу да посебна пажња треба да буде усмерена на подстицање деце и младих да прихватају редовну физичку активност, односно да посебну пажњу заслужују угрожене категорије где спадају жене, запослене особе, старији грађани и инвалидна лица, тј. да средстава унутар категорија по критеријуму редовности распоређујемо према овим групама.

Одобравање годишњих и посебних програма из члана 137. Закона о спорту врши се у складу са Законом о спорту, Законом о локалној самоуправи, Законом о буџетском систему, Стратегијом развоја спорта у Републици Србији, Правилником о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта, Програмом развоја спорта на територији јединице локалне самоуправе, а код годишњих програма и у односу на националне и локалне категоризације спортова, спортиста, спортских стручњака и спортских објеката. Према Закону о спорту, одредбе овог закона које се односе на услове, критеријуме и начин одобрења програма, односно финансирање делатности којима се остварује општи интерес у области спорта, закључење уговора, подношење извештаја

и обавезу враћања добијених средстава, сходно се примењују и на програме, односно делатности којима се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе.

Графикон 9. Расподела средстава унутар области рекреативног спорта, спорта за све, масовног спорта

Закон о спорту прави битну разлику између тзв. годишњих и посебних програма.²⁵ Ови програми се не разликују по својој суштини већ према лицима која могу да их поднесу и према динамици подношења. Наиме, Закон о спорту је прописао програмски календар за подношење програма и одлучивање о поднетим предлозима. Ова материја је детаљно разрађена у другим сегментима овог приручника, па нема потребе да се и у области спортске рекреације, спорта за све, масовног и рекреативног спорта понавља.

2.5.4. Праћење и извештавање

Носилац програма је у обавези да у року од 15 дана од дана завршетка реализације програма достави јединици локалне самоуправе завршни (коначни) извештај о реализацији програма, са фотокопијама комплетне документације о утрошку средстава, оверене сопственим печатом, и са извештајем ревизора (ревизија испуњења уговорних обавеза).

²⁵ Пример добре праксе имамо – Попуњене формуларе за пројекат „Бесплатно вежбање жена“ у Прилогу овог сегмента.

Носиоци одобреног програма у завршном извештају о реализацији програма врше и процену постигнутих резултата са становишта постављених циљева.

Област спорта за све, спортске рекреације, рекреативног и масовног спорта јесте комплексна област која обухвата све грађане и зато овај сегмент спорта који је намењен свима и свакоме појединачно мора да развија своје критеријуме и стандарде. За разлику од спорта у коме је победа основни критеријум вредновања, у спорту за све до победе се стиже повећањем обухвата грађана који имају редовну физичку активност, пре свега у функцији одржавања добре здравствене ситуације и позитивне енергије која је потребна да се превазиђу свакодневни стрес и општа економска ситуација.

Сматрамо да је важно да се у овом делу посебно представе и два сегмента националне Стратегије развоја спорта који се односе на спортски туризам, очување животне средине и одговорност медија у области спорта. Сматрамо да је довољно да интегрално представимо наредне две целине.

2.5.5. Спортски туризам и партнерство између спорта и животне средине

Данас су спорт и туризам неодвојиви феномени и њихов синергијски учинак даје врхунске резултате. Туризам и спорт се све више преплићу, што нарочито долази до изражаја током великих спортских догађања. Осим тога, рекреација као вид спортске активности управо почива на туризму. Заједничко деловање туризма и спорта у наредном периоду значи деловање у складу са модерним европским начином пословања у ове две области. Туризам и спорт, представљају добар пут и за интегрисање у европске туристичке токове. Спој туризма и спорта, оба у функцији спајања људи, чине пут ка стварању једне хармоничне планете, без граница и предрасуда, планете која се кроз здрав спортски дух и обогаћивање знања, окреће ка бољем уважавању и разумевању различитости које постоје међу људима. Савремени спорт и савремени туризам међусобно су се испреплетили у нераздвајојој интеракцији да је постало немогуће посматрати их одвојено, а често је и немогуће рећи због чега се неки човек упустио у одређену активност – због спорта или због туристичког доживљаја (нпр. одлазак у скијашки центар). Активности спортског туризма могу се одвијати у урбаним или руралним срединама, на отвореном или у затвореним просторијама, у свим сезонама и климама.

У Стратегији развоја туризма Републике Србије до 2015. године потенцирано је да је за будући развој српског туризма најважније брендирање Србије, а управо учешће у спортским догађајима и спортским активностима, по којима смо у свету препознати у позитивном смислу, представља начин да свету понудимо оно чиме се поносимо, јер ти садржаји могу донети висок девизни прилив и, повратно, допринети позитивном имиџу земље. Република Србије има значајне спортске, инфраструктурне и природне потенцијале за спортски туризам, и то како

у области спортско-рекреативног туризма тако и у области туризма спортских догађаја, али ти потенцијали нису до сада на одговарајући начин искоришћени. Развој спортског туризма у Србији првенствено подразумева промоцију здравог начина живота и редовних физичких активности, али он мора бити подстакнут и изградњом одговарајуће саобраћајне и друге инфраструктуре, као и обезбеђењем адекватног стручног кадра.

Обезбеђивање и унапређивање људског физичког, друштвеног и менталног благостања из генерације у генерацију захтева да спортске активности, укључујући оне у градским, природним и воденим подручјима буду усклађене са ограниченим ресурсима планете, и практиковане у складу са принципима одрживог развоја и уравнотеженог управљања околином. То укључује: узимање у обзир природе и вредности природне средине у планирању и изградњи спортских капацитета; подржавање и стимулисање спортских организација у њиховим напорима да очувају природу и околину; повећање људског знања и свести о односима између спорта и оправданог развоја, као и њиховог разумевања природе. Важно је да у спорту може уживати највећи број људи, како данас, тако и у будућности, у најбољим могућим условима, под чиме се подразумева спорт у здоровој и чистој животној средини. Спорт у свим својим појавним облицима и на свим нивоима дели са читавим човечанством дужност неговања и заштите природе и животне средине, како за садашње тако и за будуће генерације.

Како би се избегли негативни ефекти који прате спортске активности, догађаје и производњу спортске опреме, сви учесници у систему спорта морају пронаћи начине да смање негативне последице попут потрошње енергије, загађења ваздуха, емисије гасова који изазивају ефекат стаклене баште као и оних штетних по озонски омотач, одстрањивање отпада, ерозије и штетних утицаја по биодиверзификацију средине. Спорт се мора развијати у складу са правилима очувања еколошке исправности, поштујући принцип да је здрава средина предуслов за здрав спорт. Учесници морају научити да поштују и цене природно окружење, а самим тим и да постану спремнији да узму учешће у активностима заједнице.

Општи циљ:

- унапређен однос спорта и туризма и животне средине.

Посебан циљ:

- подстакнуте и ојачане везе спорта и туризма и животне средине.

2.5.6. Медији у спорту

Подразумевајући чињеницу да већина медија издваја велики простор за садржаје који се баве различитим аспектима спорта и полазећи од независности спортских организација и аутономије медијских кућа по питањима креирања програма и свакодневног руковођења, национални спортски савези, укључујући и њихове чланице, и медији треба да успоставе снажну сарадњу са циљем међусобних

консултација о свим питањима која се тичу обе стране, као и о средствима и начинима на које медији могу да стимулишу бављење спортом и помогну у решавању неких од проблема који су повезани са спортом (популаризација нових и малих спортова; давање приоритета у извештавању домаћем спорту; третман који треба да имају сцене насиља повезане са спортом, како оне које се дешавају на терену, тако и оне ван њега; спречавање комерцијалног утицаја на аматерски спорт; указивање на штетност и неприхватљивост допинга у спорту и др.).

Свакодневни и динамичан развој телекомуникација намеће обавезу за све организаторе спортских приредби да посебну пажњу посвете растућој улози и значају који информационе технологије имају приликом организовања и спровођења спортске приредбе. Медијска покривеност спортске приредбе мора бити саставни део мера за организацију сваке спортске приредбе. У склопу тога, посебно је важно остваривање улоге медија у складу са Националном стратегијом за борбу против насиља и недоличног понашања на спортским приредбама за период од 2013. до 2018. године.

У односу спорта и медија посебну пажњу треба посветити и промоцији потенцијала спорта у друштвеној интеграцији (инклузији) и изградњи друштва једнаких могућности.

Општи циљ:

- унапређена улога и одговорност медија за развој спорта.

Посебни циљеви:

- медијска промоција спорта као здравог начина живота и мотивација грађана за бављење спортским активностима;
- стручно усавршени спортски новинари;
- подигнута свест грађана о позитивним вредностима спорта.

Др Драган Атанасов

3. ОБОГАЋИВАЊЕ ВРХУНСКИХ СПОРТСКИХ ПОСТИГНУЋА – ВРХУНСКИ СПОРТ

3.1. Увод

Уколико сагледамо националну Стратегију развоја спорта и припадајућег Акционог плана који је усвојила Влада Републике Србије из свих аспеката, видећемо да постоји очигледна потреба за успостављањем јединственог система спорта у Републици Србији, и то у сваком његовом сегменту – како по вертикали, тако и по хоризонталној целокупној систему. Дакле, постоји потреба за повезивањем различитих сегмената система спорта у Републици Србији, који су до сада често функционисали одвојено и паралелно са другим системима. Примењивање увећаног и кохерентног система спорта на свим нивоима довело би до рационалнијег система финансирања програма спорта и до постизања бољих резултата у свим областима: од врхунског спорта, преко спортске рекреације, па до унапређења спортске инфраструктуре.

Када се говори о врхунском спорту и његовом месту у систему спорта на територији јединица локалних самоуправа, онда је сигурно реч о једном од првих приоритета у систему финансирања на нивоу јединица локалне самоуправе, као и оних чинилаца система који доносе одлуке о финансирању. Међутим, ту се одмах отварају две дилеме: прво, да ли програми из области врхунског спорта, а које финансирају јединице локалне самоуправе, заиста за циљ имају унапређење општих капацитета за постизање врхунских спортских постигнућа, или се пак под плаштом врхунског спорта „покривају“ и програми који то нису. Друга дилема се односи на чињеницу да су Законом о спорту дефинисани приоритети у финансирању програма и у јединицама локалне самоуправе. Тако се у члану 138. став 7. Закона о спорту каже: „Потребе грађана из члана 137. став 1. тач. 1), 2) и 6) овог закона имају приоритет при избору програма којим се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе, односно други програми могу бити одобрени тек након што се задовоље потребе грађана из члана 137. став 1. тач. 1), 2) и 6) овог закона.“

Када се погледа члан 137. став 1, наведене тачке Закона односе се на:

1. подстицање и стварање услова за унапређење спортске рекреације, односно бављења грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом;
2. изградња, одржавање и опремање спортских објеката на територији јединице локалне самоуправе, а посебно јавних спортских терена у стамбеним насељима или у њиховој близини и школских спортских објеката, и набавка спортске опреме и реквизита;
6. физичко васпитање деце предшколског узраста и школски спорт (унапређење физичког вежбања, рад школских спортских секција и друштва, општинска, градска и међуопштинска школска спортска такмичења и др.);...

О овим дилемама и како правилно дефинисати позицију врхунског спорта у складу са надлежностима локалне самоуправе, њиховој повезаности са осталим системима на републичком и покрајинском нивоу, биће више речи касније у тексту.

Један од веома важних сегмената развоја и унапређења врхунског спорта јесте прецизно мапирање чинилаца система спорта у локалној самоуправи. Када се говори о чиниоцима система који доносе одлуке о финансирању програма у области спорта, говоримо најпре о кадровима који долазе из политичког миљеа, а који се налазе у позицијама оних који управљају, на пример, секретаријатом за спорт, или су постављени на места градских већника за спорт и сл. Са друге, стране, управљањем системом спорта баве се и они који долазе из невладиног сектора, и то су представници територијалних спортских савеза и спортских организација које раде на територији јединица локалне самоуправе. Када се анализира систем спорта, мора се истаћи и чињеница да су спортски клубови најважнији чинилац овог система јер да нема спортских клубова не би било ни националних гранских савеза нити репрезентативног спорта. Дакле, одговорност за уређење система спорта у локалној заједници не сме бити усмерена само на локалну управу, већ део одговорности носе и територијални спортски савези, спортски клубови, али и локални медији, привредна друштва која остварују профит на територији јединица локалне самоуправе и др.

Пошто су буџетска средства ограничена, важно је да се направи најправеднија расподела средстава, у складу системом категоризовања спортских организација и израђених критеријума за расподелу буџетских средстава. Дешава се да јавност очекује да сви спортски клубови морају бити на буџету јединице локалне самоуправе, без обзира на ниво организованости, на понуђене програме и сл. Зато је потребно нагласити да су спортски клубови невладина, непрофитна удружења грађана настала слободном вољом оснивача. То даље значи да самим оснивањем и постојањем нико нема обавезу да финансира њихове програме, што се односи и на јединице локалне самоуправе. Приликом оснивања клубови нису у обавези да траже било какво одобрење за своје оснивање од стране општине/града, што значи да се овакве спортске организације оснивају добром и слободном вољом

својих оснивача и да су самим тим одговорни за стварање услова за рад и пословање истих. Овакав популистички став нас заправо може довести до тога да системско критеријумско финансирање програма из области спорта на територији јединица локалне самоуправе постане само „фарса” где се формално поштују процедуре и законске норме, а заправо се води једна лоша политика која никако не служи и не доводи до унапређења система спорта, како у тој јединици локалне самоуправе, тако и у Републици Србији као целини система. Као потврда овој тврдњи јесте и чињеница да у неким јединицама локалне самоуправе број финансираних спортских организација прелази 100 клубова, и то у општинама које су веома мале, а да се при томе није никада повела озбиљна дебата о томе ко и како ради у тим клубовима, на који начин се спроводе финансирани програми од стране јединице локалне самоуправе, који су резултати рада тих клубова, имају ли финансирани клубови ангажована лица са одговарајућим формалним или неформалним образовањем, поседују ли дозволе за рад надлежних националних гранских савеза и сл. Заправо, под плаштом финансирања програма спортских клубова често се крије и интерес појединаца, тј. да држава на овај начин субвенционише приватна предузећа, која то формалноправно нису јер су регистрована као удружење грађана, али када се види структура клубова, запажа се да су у органима управљања најчешће ужа родбина оснивача и да заправо један човек често води и упоравља спортским клубом.

Законом о спорту се покушало стати на пут овој пракси и уколико желимо да успоставимо ваљан система подршке програмима који долазе из сфере врхунског спорта, важно је поставити праве критеријуме за програмско финансирање спорта у јединицама локалне самоуправе, поштујући категоризацију спортова, и рангирати клубове како би они стварно постали мотор развоја спорта у јединицама локалне самоуправе, а све то водећи рачуна о општем интересу те исте локалне заједнице. На тај начин ће се заправо коначно доћи до тога да сви чиниоци система спорта у Републици Србији јасно сагледају и препознају шта је заправо врхунски спортски резултат, а када је препознат, онда и како да он буде валоризован на јединствен начин као један од критеријума за финансирање програма из области спорта на територији јединица локалне самоуправе.

У наредним поглављима ћемо више говорити о законским уређењима овог система и о томе на који начин би требало уредити систем врхунског спорта у локалној заједници.

3.2. Врхунски спорт у програмима развоја спорта у јединицама локалне самоуправе и припадајућим акционим плановима

3.2.1. *Изградња системске подршке врхунском спорту у програмима развоја спорта у јединицама локалне самоуправе и припадајућим акционим плановима*

Постизање врхунског спортског резултата је специфичан процес и никада не постоји гаранција да ће одређени процес довести до достизања врхунског спортског резултата. Велики број чинилаца истовремено у својој синергији утиче на то и у теорији постоји велики број модела који на сликовит и јасан начин наводе шта је све потребно урадити да би се успоставила систематска подршка за достизање врхунског резултата. На пример, издвајање финансијских средстава без обзира на то да ли се ради о новцу који долази из буџета или од стране спонзора и донатора нису гаранција да ће врхунски спортски резултат бити и остварен и постигнут. У другом случају, медаље на Олимпијским играма би освајали само они најбогатији, али то у пракси није тако. Са друге стране, висина финансијских улагања у процесу постизања врхунског спортског резултат јесте и те како важан сегмент, али је пракса показала да је сврсисходност тог улагања много значајнији фактор.

Фактори који утичу на постизање врхунских спортских резултата могу се поделити на три нивоа (De Bosscher et al., 2006), и то на макро, мезо и микро ниво. Интересантно је да и када говоримо о циклусу припрема спортиста, нпр. управо се срећемо са оваквом поделом на макро, мезо и микро циклусе припрема спортиста. Фактори макронивоа утичу на (динамичке) друштвене и културне средине у којима људи живе, укључујући економију, демографију, географију и климу, урбанизацију, политику и националну културу. Фактори мезонивоа утичу на животну средину политике народа (на пример, политика на развој тренера, правила о идентификацији талената и селекције). На микронивоу су фактори који утичу на успех појединих спортиста, у распону од биолошких фактора, као што су наслеђени гени, па преко друштвених фактора као што су васпитни утицај родитеља, утицај вршњачке групе, тренера.

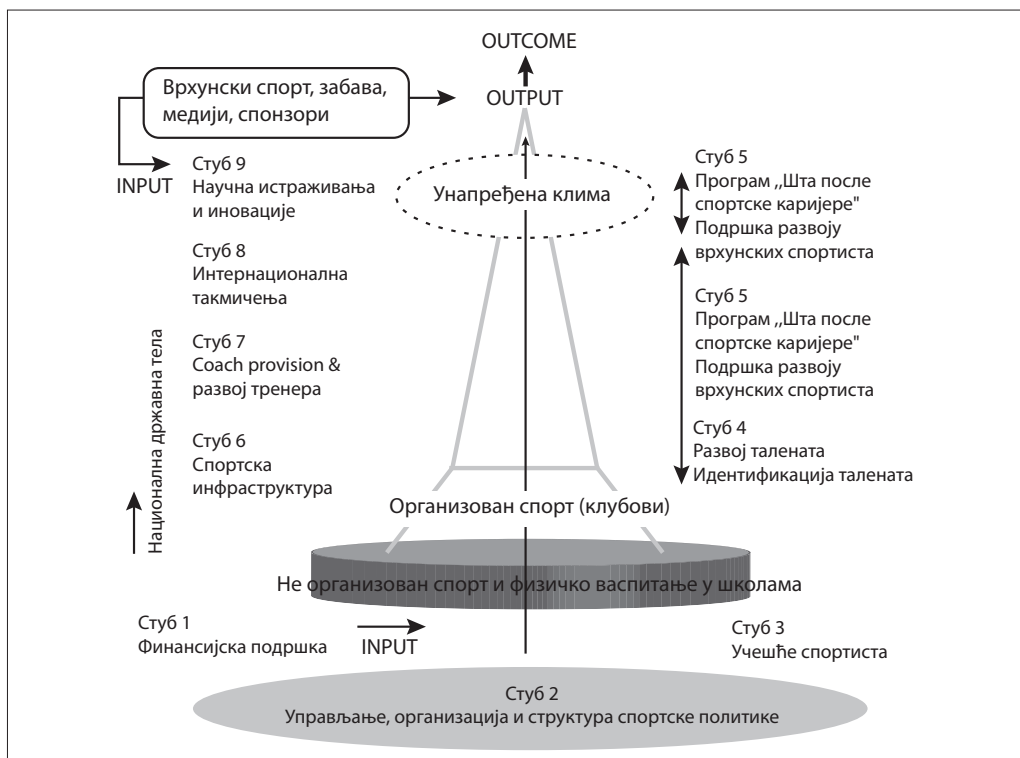
Многи истраживачи су покушали да објасне успех појединих спортиста уместо поређења нација.²⁶ Теоретичари су зато и дефинисали 9 стубова који утичу на постизање врхунских спортских резултата и који су зависни од јавних политика (видети Графикон бр. 1).

Уколико се погледа Графикон 10,²⁷ јасно се могу видети кораци или активности које је потребно спровести како би се дошло до постизања врхунских спортских резултата и тако успоставити јасан систем подршке спортисти.

26 Successful Elite Sport Policies, Veerle De Bosscher, Simon Shibil, Hans Westerbeek, Maarten van Bottenburg.

27 SPLISS модел организације спорта.

Графикон 10. 1 SPLISS модел организације спорта

Систем спорта у Републици Србији има успостављен систем подршке врхунским спортистима већ доказаним на светским „борилиштима“ кроз постизање резултата који су препознати Националном категоризацијом спортова и спортиста. Међутим, ова подршка је ограничена висином финансијских средстава која се могу одвојити из буџета Републике Србије, тако да многи који такође испуњавају високе критеријуме нису у могућности да користе ове бенефите а посебно не они који су перспективни и који тек треба да развију свој такмичарски капацитет. Међутим, како се већина спортских клубова данас налазе у веома тешкој финансијској ситуацији, стиче се утисак недовољне бриге државних органа пре свега за наш врхунски спорт јер, по Закону о спорту, бригу о спортским клубовима треба да воде јединице локалне самоуправе.

Хармонизовани систем, који повезује све нивое спорта, почео је да се успоставља од 2008. године, када је установљен систем финансијске подршке идентификованим талентима: кроз програмско финансирање дошло се до тога да сви они који су испуњавали критеријуме на основу већ постигнутих врхунских спортских постигнућа финансијски су подржани. Међутим, овакав вид подршке није остварен и на нижем нивоу власти, па тако многи таленти нису добили своју шансу и једноставно су нестали са мапе потенцијалних кандидата за постизање врхунских резултата.

У периоду пре 2008. године подршка државе је била усмерена углавном ка екипним спортовима, а нарочито према клупском спорту, а мање пажње се поклањало подршци програмима спортистима који долазе из породице појединачних спортова. Стратешким документом из 2009. године, који је тада израдило Министарство омладине и спорта, препознати су капацитети који нису били довољно искоришћени, па се кренуло у финансијску подршку програма припрема спортиста у екипним спортовима али и у реализацију програма припрема и учешћа на такмичењима за спортисте који су долазили из појединачних спортова као што су: Ивана Шпановић, Милица Мандић, Ивана Максимовић, Зорана Аруновић, Асмир Колашинац, Емир Бекрић, Михаил Дудаш, Велимир Стјепановић, Давор Штефанек, Виктор Немеш, Александар Максимовић, Кристјан Фрис, сестре Молдован, Александар Кукољ и многи други.

Неколико година касније управо су ови спортисти постали наши хероји постигавши врхунске резултате као што је освајање медаља на Олимпијским играма. Дакле, системска подршка врхунском спорту је почела и она гравитира ка републичком нивоу јер се данас спорт финансира по принципима и моделу који је постављен те 2008. године и ово је још један показатељ колико је важан континуитет у реализацији имплементације одређеног система. Ипак, ту је цео процес стао јер обухват подршке потенцијалним освајачима медаља на великим међународним првенствима није се проширио. То проширење је требало да се оствари на нивоу јединица локалне самоуправе и зато се указује на потребу да се процес настави и прошири. Тако јединице локалне самоуправе треба да подрже програме препознавања талената, њиховог праћења и финансирања програма припрема, лечења, суплементације, едукације и наступа на међународним такмичењима. Шта је потребно урадити да би се проширио обухват за подршку врхунским спортским талентима, разрађује се у наставку текста где говоримо о SPLISS моделу развоја врхунског спорта којег смо се држали и током израде првог стратешког документа из области спорта у историји Србије. Израдили смо га као „пионирски“ документ па су сви принципи SPLISS модела били јасно прецизирани и дефинисани кроз конкретне активности и мере у Акционом плану стратегије.²⁸

Уколико погледамо Графикон бр. 9, видећемо да модел SPLISS система постизања врхунског спортског резултата зависи од девет нивоа или стубова подршке. Први се односи на значај *системске финансијске подршке* у процесу развоја спортисте до постизања врхунског резултата, а која зависи од јасно прописаних критеријума. Када се говори о финансијској подршци, веома је значајно нагласити да та подршка мора би континуирана и без икаквих неизвесности о томе да ли ће до ње доћи, или пак да ли ће се кренути са финансирањем одређеног програма

28 Стратегија развоја спорта за период 2009–2013. објављена је у „Службеном гласнику РС“, бр. 110/08 од 2. 12. 2008. године.

У Анексу 8 овог Приручника је део Акционог плана за имплементацију Стратегије развоја спорта за период 2014–2018. године, а који се односи на Приоритет 3: *Настајанак обезбеђивања услова за развој врхунског спорта и стварање услова за развој професионалног спорта.*

па стати због проблема у реализацији буџета. Нарочито напомињемо то да је на републичком нивоу постигнут висок степен дисциплине у планирању и реализацији буџета, па тако реализација дефинисаних и усвојених програма није довођена у питање. Међутим, када се говори о финансирању програма подршке врхунском спорту на нивоу јединица локалне самоуправе, често долази до неизвесности, тј. лошег планирања и реализације буџета. Велики број притужби спортских клубова односи се на то да се уговори о реализацији програма касно потписују у односу на почетак године и да прва средства клубови добијају тек након неколико месеци, а некада тек у другој половини године када је већ већи део програма и завршен, или да су током године одобрени износи за реализацију одређених програма једноставно смањени. Зато се у свим стратешким и законским документима инсистира на *финансијској дисциплини и на добром ујрављању*, што је управо и други ниво подршке. Овај ниво подршке се односи на обезбеђивање услова за квалитетно управљање, организацију и структуру спортске политике. То значи да је препозната вредност квалитетног управљања процесом који се у теорији још назива *Good governance*. У каснијим разматрањима ће се видети да неке развијене државе, као што је то Немачка, препознају значај квалитетног управљачког кадра у спортским организацијама које су финансиране и подржаване од стране немачке владе.

Трећи стуб је назван *учешће сјорџисџа*, тј. на трећем месту се налази спортиста и његов лични ангажман у смислу реализације подршке програму постизања врхунских спортских резултата.

Четврти стуб се односи на *прејознавање и унајређење џаленаџа* код спортиста који имају предиспозиције за постизање врхунских спортских резултата. Како се овакав вид идентификације талената открива у најранијој младости, онда је одговорност јединице локалне самоуправе веома велика. Ту се пре свега мисли на повезивање науке и праксе и коришћење капацитета које наша земља има у смислу постојања Републичког завода за спорт, Покрајинског завода за спорт и надлежних високошколских институција из области спорта. Управо су ове организације и институције одговорне за то да, користећи своје капацитете, идентификују таленте који могу уз квалитетан рад и подршку постићи врхунске спортске резултате. Такође, важна је улога тренера који раде у спортским клубовима и професора физичке културе, јер су у директном контакту са целом популацијом младих људи кроз реализацију наставе физичког васпитања у основним и средњим школама. Када говоримо о идентификацији талената, та веза између професора физичке културе и спортских клубова морала би бити боља, чвршћа и заснована на јасним критеријумима.

Пети стуб се односи на *системску њодришку већ формираној врхунској сјорџисџе* који постиже изузетне спортске резултате на такмичењима, а узраста је кадета, јуниора и млађих сениора. У оквиру овог стуба подршке имамо и програм „Шта после спортске каријере“, где се наводи значај образовања врхунских спортиста које због његове спортске каријере не сме бити запостављено. Тиме се

избегава ситуација у којој спортисти након својих успешних спортских каријера могу остати на маргинама друштва јер немају основних знања да управљају својим новцем који је зарађен током каријере па га зато „губе“, немају основне вештине да се прилагоде животу који долази након спортске каријере, било да се ради о ангажовању у спорту било у некој другој области. Зато је веома важно да спортисти већ од најранијих дана, када уђу у програм системске подршке у њиховом развоју ка врхунском спортском резултату, буду свесни да се морају и школовати. Данас у нашем систему спорта не стиче се утисак да се млади спортисти мотивишу да се школују већ обрнуто – имамо утисак да се ствара клима да није могуће да се дете истовремено бави врхунским спортом и да се школује. Тако, млади спортисти средњошколци све чешће се одлучују на похађање наставе ванредно или чак и престају са школовањем. Зато је неопходно да и систем образовања буде отворен у васпитању и образовању спортиста, у смислу формирања спортских одељења, оснивања спортских гимназија, које би свој рад организовале тако да млади људи који се баве врхунским спортом могу да тренирају два пута дневно и да имају времена за долазак и учешће у настави. Такође, важно је да овакву врсту подршке пруже и факултети, кроз дефинисање статуса врхунских спортиста-студената, а кроз обезбеђивања услова за полагање испита у периодима када се спортиста не налази на припремама или такмичењима.

Шести стуб се односи на *развој и унапређење спортистичке инфраструктуре*. Без одговарајуће спортске инфраструктуре није могуће постизати врхунске спортске резултате. Зато је и национална Стратегија развоја спорта дефинисала развој спортске инфраструктуре као један од својих главних приоритета. Када се говори о јединицама локалне самоуправе, ово питање је можда једно од најкомплекснијих, јер је постојећа спортска инфраструктура девастирана, а о енергетској ефикасности оваквих објеката се не може ни говорити. Средстава за изградњу нових спортских објеката углавном нема у буџету, али га можда треба потражити у оквиру међународних пројеката подршке за чије аплицирање често нема довољно знања. Као пример добре праксе можемо навести општину Пирот, која је показала да је могуће успешно градити спортску инфраструктуру новцем из фондова Европске уније. Рецепт за овакав успех јесте у томе што су прво обучени људи за писање пројеката у ЕУ формату, а кроз подизање капацитета Општине Пирот и, коначно, постојање јединствене политике за реализацију самог пројекта, кроз налажење одговарајућих партнера и одличне координације свих служби које учествују у реализацији пројекта.

Седми стуб се односи на рад и *унапређење тренерског кадра*. Реч је о паралелном раду, како у процесу формалног образовања, тако и у сегменту стручног усавршавања. Закон о спорту је у овом сегменту веома јасан и прецизан, тако да је читав систем перманентног стручног усавршавања и образовања кадрова који раде у спорту кренуо правим путем. Одговорност за подизање квалитета рада тренерског кадра зависи и од сарадње са међународним спортским организацијама које подржавају организовање семинара и едукацију спортских стручњака.

Осми стуб представљају *интернационална такмичења*. Да би се један врхунски спортиста развио, он мора да учествује на међународним такмичењима, али и да би се подизали капацитети спортских организација, потребно је да се организују и међународна спортска такмичења. Организовањем великих спортских догађаја повећава се мобилности читавог система спорта од органа управљања, преко стручних комисија до волонтера. Тако се обезбеђују и бољи услови за развој спорта уопште: након одржаног такмичења кроз куповину и набавку опреме и спортских реквизита подиже се позорност јавности и потенцијалних спонзора и донатора на одређену спортску грану, нарочито ако се постигне и одговарајући врхунски резултат, подиже се углед земље у свету и на најбољи начин репрезентује њен идентитет у међународним оквирима.

И, коначно, девети стуб представљају *научна истраживања и иновације*. Повезивање науке и праксе кључни је фактор када говоримо о условима за постизање врхунских спортских резултата. Важно је нагласити и значај иновација и померање граница у постизању врхунских спортских резултата на основу нових технологија. Професори и предавачи на факултетима представљају релевантан део интегралног система спорта и кроз њихов рад реализоваће се могућност да наука допринесе спорту, а да спорт допринесе развоју науке.

Када се погледа предложени систем подршке постизања врхунског резултата, видеће се да Закон о спорту даје референтни оквир и у складу с њим чиниоци спорта функционишу у Републици Србији, док су у стратегији развоја спорта и акционом плану дефинисани циљеви развоја и конкретне активности и мере у циљу примене. Другим речима, постоји законски оквир за успостављање јасног система подршке развоја спортиста до постизања врхунског спортског резултата, али је неопходан и интензиван рад на успостављању јединственог система подршке врхунском спорту кроз активности јединица локалне самоуправе.

Модели финансирања врхунског спорта на локалном нивоу

Како финансирати врхунски спорт и које критеријуме уважити, питање је које подједнако мучи и оне „богате“ земље али и оне „сиромашне“. Зато ћемо навести неколико примера на који начин се врши финансирање програма врхунских спортиста, и то у Немачкој, Сједињеним Америчким Државама и Великој Британији.

Полемика је почела у Немачкој пре Олимпијских игара, али се наставила и након Олимпијаде у Рију, а односила се на дилему шта финансирати, да ли се базирати на финансирање широке базе или се усмерити на врхунске спортске резултате.

Немачка јавност критикује досадашњи систем финансирања и тражи да финансирање почне „шире“, тј. да се повећа подршка клубовима уз јачање професионалног кадра који води клубове. Дакле, стручна јавност је схватила значај подршке клубовима, али уз услов да се повећају капацитети тих клубова, кроз јачање професионалног кадра који воде те клубове. Из овог примера се јасно види

да и богатије земље имају проблема са добрим управљањем у спорту јер се често веома компликовани задаци поверавају волонтерима који немају капацитета да на квалитетан начин воде једну спортску организацију. Чест је случај да спортисти, својим врхунским спортским постигнућима, буду испред менаџмента који би требало да им буде подршка.

Слична ситуација је и код нас где су у спортским клубовима доносиоци одлука волонтери којима вођење и управљање спортским клубом није основно занимање, а одговорност, по Закону о спорту, веома је велика. Чланом 89. став 3. дефинисано је да „након брисања спортског удружења из Регистра у случају из става 2. овог члана, за обавезе спортског удружења са примаоцем имовине неограничено солидарно одговарају лица из члана 75. став 2. овог закона, а лица из члана 62. став 1. овог закона одговарају солидарно са примаоцем имовине до висине штете коју су својим одлукама нанели спортском удружењу“. Коначно, један од могућих праваца развоја спортског система у Немачкој јесте ојачавање капацитета јединица локалне самоуправе у смислу бољег управљања у спорту како би се на тај начин направио и већи обухват подршке како идентификованим талентима, тако и већ доказаним врхунским спортистима.

Велика Британија, са друге стране, не подржава политику финансирања великог броја програма или гранских савеза (спортова) већ је њихова подршка усмерена на финансирање спортова и дисциплина у којима постоји шанса да спортисти Велике Британије освоје медаље на Олимпијским и Параолимпијским играма. Да оваква политика није новијег датума, говори и чињеница да се спортови који су веома популарни у свету као што су кошарка, рукомет, ватерполо, стрељаштво не налазе на агенди подршке и финансирања у већем капацитету, а то је могуће довело до тога да Велика Британија у овим спортовима нема представника на Олимпијским играма. У периоду од ОИ у Лондону 2012. до ОИ у Рију 2016. Велика Британија је у спорт инвестирала 440 милиона евра. Трећина од тога је из лутрије, а две трећине од буџетских средстава. План владе Велике Британије је да се буџет за припрему врхунских спортиста за наредни олимпијски циклус повећа за 29% до 2020. године.

Национални Олимпијски комитет Сједињених Америчких Држава (USOC) већ по традицији нема подршку од стране државе у финансирању програма развоја спортиста до врхунских спортских постигнућа, али и те како има подршку великих компанија. У периоду 2009–2012. године уложено је 568 милиона долара за спорт по принципу – ко осваја медаље, тај добија новац. Последица овакве политике је јасна: богати клубови постају све богатији, а богати клубови такође привлаче спортисте и из сиромашнијих клубова. Позиција Олимпијског комитета Сједињених Америчких Држава у односу на друге је специфична, као и цео систем подршке спорта кроз такозвани колеџ систем.

Из ова три примера се могу видети и могући правци подршке врхунском спорту који се могу користити као модели у сегменту успостављања јавних политика али и подршке врхунском спорту у јединицама локалне самоуправе.

3.2.2. Ојшћии и посебни циљеви Акционој плану и веза са Законом о спорту Републике Србије

Стратегија развоја спорта, али и програми развоја спорта јединица локалне самоуправе који су до сада донети имају јединствене опште и посебне циљеве, и то:

Ојшћии циљ:

- наставак обезбеђивања услова за развој врхунског спорта и стварање услова за развој професионалног спорта.

Посебни циљеви су:

- подизање капацитета и даље унапређење стручног рада у области врхунског спорта;
- стварање услова за одржавање и даље постизање врхунског спортског резултата;
- унапређење услова за развој спортисте до врхунског резултата;
- дефинисана и унапређена област професионалног спорта.

Графикон 11. Пример СВОТ анализе у Плану развоја спорта града Крушевца

<p>S – Предности</p> <ul style="list-style-type: none"> • Остварени врхунски спортски резултати • Искуство у организовању великих спортских приредби и такмичења • Постојање лиценцираних тренера са највишим лиценцама гранских савеза • Организација едукативних семинара са најеминентнијим предавачима из области спорта • Значајан број младих талентованих спортиста 	<p>W – Слабости</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недостатак врхунских спортских стручњака са искуством • Недостатак савремене спортске опреме и реквизита • Недовољна подршка спортисте ка постизању врхунског резултата • Непостојање категоризације спортиста • Непостојање категоризације спортских стручњака • Непостојање фонда за стипендирање младих талентованих спортиста • Непостојање савремене дијагностичке спортске амбуланте
<p>O – Могућности</p> <ul style="list-style-type: none"> • Формирање фонда за младе талентоване спортисте • Набавка савремених спортских реквизита и помагала • Израда категоризације спортиста • Израда категоризације спортских стручњака • Формирање савремене дијагностичко-спортске амбуланте у граду • Потписивање споразума са акредитованим високошколским установама у области сталне едукације спортских стручњака • Изградња амбуланте за функционалну дијагностику спортиста 	<p>T – Претње</p> <ul style="list-style-type: none"> • Одлазак младих и перспективних спортиста у друге средине због неадекватних услова • Одлазак перспективних спортских стручњака у друге средине због бољих услова • Неформирање фонда за стипендирање младих талентованих спортиста • Лоша привредна клима • Непостојање стимулације привредника

Јединице локалне самоуправе су се током израде својих програма развоја спорта водили националном стратегијом и акционим планом, али су поштовали специфичности својих средина. Као пример добре праксе у дефинисању локалне

спортске политике у сегменту развоја и унапређења врхунског спорта јесте и пример Крушевца.

Они су пре дефинисања своје јавне политике израдили СВОТ анализу за све сегменте развоја спорта где један значајан сегмент чини врхунски спорт. На основу тога касније су дефинисали активности, мере, показатеље, изворе верификације, претпоставке, надлежне институције и изворе финансирања.

3.2.3. Кључни актери и улога и надлежности ЈЛС у области развоја врхунског спорта у ЈЛС

Врхунски спорт јесте област спорта која обухвата спортске активности које за резултат имају изузетне (врхунске) резултате и спортске квалитете.²⁹

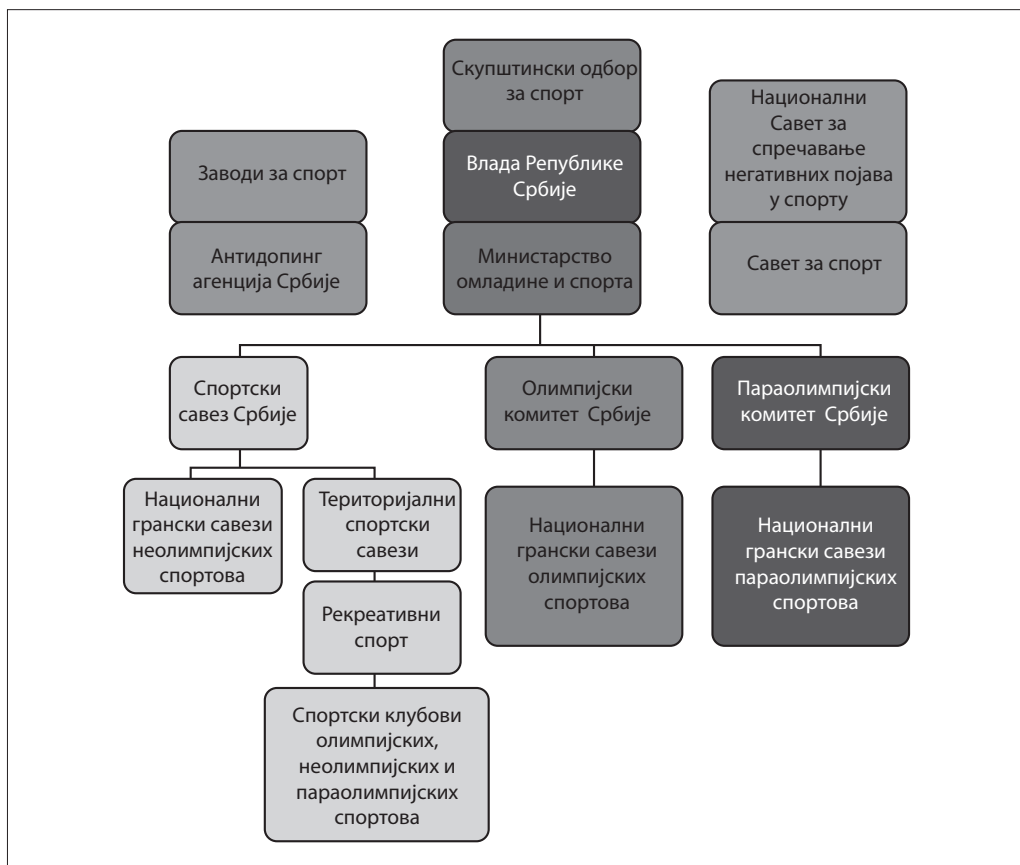
Ова дефиниција врхунског спорта, по Закону о спорту, јасно указују на то које спортске резултате и спортска постигнућа држава Србија препознаје и класификује у групу врхунског спорта. Оваква дефиниција и позиција врхунског спорта дефинисана је и националном Стратегијом развоја спорта као и Акционим планом које је донела Влада Републике Србије. Шта је то врхунски спортски резултат, може се видети у Правилнику о националној категоризацији спортова који се приређују сваке две године. Чест је случај да јединице локалне самоуправе издвајају значајна буџетска средства за финансирање активности спортских клубова који не испуњавају Законом дефинисане услове већ су њихова спортска остварења у знатној мери скромнија од прописаних норми, па се чак могу у сврстати у сегмент рекреативног спорта или спорта за све. Овде се пре свега мисли на клубове који повлаче велика буџетска средства из буџета јединица локалне самоуправе за реализацију својих програма, а заправо се такмиче у нижеразредним лигама, што никако не спада у корпус врхунских спортских постигнућа. Идеја креатора овог приручника јесте у томе да се подигне свест свих чинилаца система спорта, а нарочито оних који доносе одлуке.

Како се ближе дефинише процес успостављања јединственог система подршке врхунском спорту, почевши од сагледавања читавог система, али и у сагледавању права и одговорности чинилаца система, јасно се у Графикону 12 види где је позиција спорта у јединицама локалне самоуправе и где су позиције спортских клубова који су у надлежности јединица локалне самоуправе.

Уколико се пажљиво погледа приложени графикон, може се приметити да је надлежност развоја врхунског спорта на републичком нивоу у делокругу три организације (Олимпијског комитета Србије, Параолимпијског комитета Србије и Спортског савеза Србије), док је на територијама јединица локалне самоуправе, без обзира на то да ли се ради о олимпијском, неолимпијском или параолимпијском спорту, одговорност на територијалним спортским савезима који су крвне организације за спортске клубове.

²⁹ Закон о спорту („Службени гласник Републике Србије“, бр. 10/16).

Графикон 12. Систем спорта у Републици Србији

Једно од првих питања које се намеће у пракси и које се поставља, како на јавним расправама и трибинама тако и у парламетну од стране посланика, јесте да ли је јединици локалне самоуправе потребан територијални спортски савез и да ли један спортски клуб мора свој годишњи програм да поднесе јединици локалне самоуправе преко надлежног територијалног савеза или пак то може учинити самостално.

Одговор на ово питање је да сваки спортски клуб свој годишњи програм подноси јединици локалне самоуправе преко територијалног спортског савеза. Уколико јединица локалне самоуправе игнорише ову чињеницу па у процесу кандидовања програма који ће бити финансирани „заобиђе“ територијални спортски савез, ризикује да буде кажњена за кршење Закона о спорту, а на основу члана 175. тачка 39. где се каже да ће се казном од 500.000 до 2.000.000 динара казнити за прекршај спортска организација или друго правно лице ако:

не уреди ближе услове, критеријуме и начин и њосиуиак доделе средстава из буџета јединице локалне самоуправе и начин јавној објављивања њодаијака о

предложеним пројектима за финансирање, одобреним пројектима и реализацији одобрених пројеката (члан 138. став 2).

Оваквим законским решењем законодаписац је јасно дефинисао права и обавезе како јединица локалних самоуправа тако и територијалних савеза у процесу доношења критеријума али и доношења одлука о финансирању програма из области спорта са територија јединица локалне самоуправе. Тако је територијални савез на локалном нивоу препознат као кључни партнер јединицама локалне самоуправе у процесу доношења одлука о критеријума и начину расподеле буџетских средстава на нивоу јединица локалне самоуправе. Ова тврдња је јасно видљива у члану 138. став 5. Закона о спорту где се каже:

*Предлој свој годишњеј пројекта и годишњих пројекта организација у области спорта са годишњем на територији јединице локалне самоуправе из члана 137. став 1. тач. 1), 2), 3), 5), 6), 8), 10), 12), 13), 14) и 16) овој закона, **подноси надлежни територијални спортички савез јединице локалне самоуправе**, а предлој посебних пројекта из члана 137. став 1. тач. 4), 9), 11) и 15) овој закона – територијални спортички савез јединице локалне самоуправе и друге организације у области спорта са годишњем на територији јединице локалне самоуправе, у складу са динамиком утврђеном у члану 117. став 1. овој закона. Под територијалним спортичким савезом из става 5. овој члана сматра се онај територијални спортички савез који је учлањен у Спортички савез Србије.*

Дакле, овде се никако не ради о могућности или слободној процени јединице локалне самоуправе да ли ће процес израде критеријума и начина финансирања програма спортских организација спровести са територијалним спортским савезом или не; овде је реч о императиву да је само тако могуће да спортске организације у једној локалној самоуправи могу конкурисати за коришћење средстава из буџета јединице локалне самоуправе. Током израде Закона о спорту законодаписац је био свестан чињенице да у неким јединицама локалне самоуправе нема или је „замрла“ активност територијалног спортског савеза па је са тим у вези чланом 102. став 3. тачка 10. Закона о спорту предвиђено да Спортички савез Србије привремено остварује надлежности територијалној спортичкој савеза јединица локалне самоуправе у јединици локалне самоуправе у којој није образован територијални спортски савез или он не функционише у складу са овим законом. У ставу 5. истог члана наведено је да министарство решењем утврђује испуњеност услова да Спортски савез Србије привремено остварује надлежности територијалног спортског савеза. Ово упућује на то да се ради само о *привременом решењу*, и то све док се не оформи територијални спортски савез који би наставио дужности, а које је само привремено преузео Спортски савез Србије. На овај начин се јасно види обавеза да сви годишњи програми за финансирање спортских организација морају ићи преко територијалног спортског савеза, а који је и члан Спортског савеза Србије

Из горенаведеног јасно се види колико је важна функција територијалних спортских савеза у систему финансирања програма врхунског спорта и колико

је велика одговорност на поменутој институцији у дефинисању критеријума за финансирање програма из области врхунског спорта.

Након разрешене прве дилеме ко, како и на основу којих критеријума предлаже годишње програме на територији јединице локалне самоуправе намећу се и наредна питања са којима се сусрећу доносиоци одлука о финансирању програма из области спорта нарочито када се говори о подршци програмима из области врхунског спорта.

1. Да ли финансирати само програме неколико спортских клубова које би јединица локалне самоуправе прогласила за клубове који су од посебног интереса на територији јединице локалне самоуправе?
2. На који начин вршити категоризацију спортских клубова и њихово рангирање и шта то доноси у смислу финансирања њихових програма?
3. Како да се финансирају локални клубови и како да подржимо њихове програме?
4. Да ли је боље за јединицу локалне самоуправе да финансира програме клубова који ће се такмичити у елитним домаћим и европским и светским такмичењима, а да екипу чине спортисти из других градова, иностранства, или подржати спортисте који живе, школују се и раде у тој локалној средини?
5. Да ли буџетски новац издвајати за плате играча који су дошли из других јединица локалне самоуправе или иностранства или финансирати стипендије младих спортиста који живе у тој локалној средини?
6. Да ли ће такав клуб привући више младих спортиста да се баве одређеним спортом или ће производити незадовољне младе спортисте који ће напуштати ту средину јер због квалитета доведених играча шанса за напредак и играње у матичном клубу заправо неће ни постојати?
7. Како задржати младе врхунске спортисте да остану чланови клубова када крену на школовање у веће средине (средње школе и факултете)?
8. На који начин унапредити здравствену заштиту врхунских спортиста и обезбедити обавезно осигурање врхунских спортиста и како решити њихов радноправни статус?

Многи од одговора на постављена питања налазе се у Закону о спорту, стратегији развоја спорта, акционом плану и подзаконским актима. Свака јединица локалне самоуправе је специфична сама по себи па зато и нема универзалног модела, тако да је дијалог на локалном нивоу између струковних удружења, спортских клубова и представника општинских и градских органа и те како важан.

Када говоримо о финансирању програма, онда се намеће и тема контроле утрошка тих средстава, а свакако се примећује да је у овој области постигнут велики напредак у претходном периоду, у смислу праћења трошења буџетских средстава и поштовања Закона о јавним набавкама. Међутим, у пракси је важно имплементирати концепт, који се зове контрола сврсисходности. На овај начин нећемо само контролисати форму већ и суштину – да ли је инвестиран новац

сврсисходно утрошен и да ли је та активност дала некакве резултате. Када будемо стигли на овај ниво, видећемо заправо колико се буџетских средстава одлива на активности које ни по својој форми ни по својој суштини не спадају у корпус активности које су усмерене на постизање врхунских спортских резултата. То ће даље довести до тога да ће више новца остати и за друге активности, као што су развој и унапређење школског спорта, спорта за све и др.

Финансирање спорта на територији јединице локалне самоуправе зависи и од стања и развијености привредних субјеката на тим територијама. Наиме, уколико је економија једне локалне заједнице развијена и јака, утолико су шансе за боље финансирање програма спорта веће. Са друге стране, важна је улога медија, али због слабог интересовања публике за домаћи спорт, слабо је и интересовање медија за праћење „домаћих“ првенстава, па су телевизијска права, која су један од највећих извора прихода у светском спорту, код нас потпуно обесмишљена. Други сегмент који и те како утиче на заинтересованост привредних субјеката да инвестирају у спорт јесте и пореска политика. Уколико желимо да повежемо заинтересованост за инвестирање у спорт, потребно је да се другим законима обезбеде услови који би омогућили пореске олакшице за све оне који желе да инвестирају у спорт, културу и образовање. У ситуацији када окружење нема баш много мотива да инвестира новац у спорт, још је важније да се успоставе јасни критеријуми када говоримо о расподели буџетског новца и зато је потребно све капацитете усмерити за дефинисање истих у циљу праведнијег и сврсисходнијег финансирања програма и пројеката из области спорта.

3.3. Реализација успостављања подршке врхунском спорту у програмима развоја спорта

Главни носиоци локалне спортске политике у локалној заједници јесу локална управа и територијални спортски савези. Територијални спортски савези имају велики значај као носиоци система и подршка владином сектору у реализацији усвојених јавних политика, али и подршка спортским клубовима да своје јавне политике такође синхронизују са усвојеним документима. Оваква улога даје велику снагу територијалним спортским савезима, али и одговорност јер су они одговорни за имплементацију Закона о спорту, подзаконских аката и стратешких докумената. То даље значи да је значајно за цео систем спорта да се капацитети територијалних спортских савеза константно подижу како би они постали сервис спортским клубовима и владином сектору. Територијални спортски савези су надлежни за развој свих спортских клубова са територије јединица локалне самоуправе без обзира на то да ли припадају породици олимпијских или не-олимпијских спортова. Да би се реализовала ова обавеза коју имају територијални

спортски савези, потребно је да они успоставе тесну сарадњу са представницима националних гранских савеза како би и у том аспекту активности биле координисане и како не би долазило до дуплирања финансирања програма са различитих нивоа власти (што је и Законом о спорту забрањено). Други важан аспект рада територијалних спортских савеза, а када говоримо о развоју и унапређењу врхунског спорта, јесте сарадња са Заводима за спорт (Републичким заводом за спорт и медицину спорта и Покрајинским заводом за спорт и медицину спорта), Антидопинг агенцијом Србије и високошколским установама из области спорта. Простор, у смислу едукације, превенције и перманентног праћења развоја спортских талената и већ афирмисаних врхунских спортиста, веома је велики, а потребе врхунског спорта за сталним напредовањем у том простору су неограничене.

Територијални спортски савези и представници власти у јединицама локалне самоуправе имају велику одговорност расподеле буџетских средстава за програме из области спорта. Да би се овај посао квалитетно обавио, потребно је доследно поштовати Закон о спорту, подзаконске и стратешке документе, у којима се јасно наглашава потреба израде јасних и прецизних критеријума и услова.

Основни алат за праведно успостављање система финансирања програма спортских клубова у јединицама локалне самоуправе јесте Категоризација спортских клубова и њихово рангирање и израда правилника о финансирању програма из области спорта на територијама јединица локалне самоуправе. Тако би током процеса доношења одлука о финансирању, комисије за оцену програма спортских клубова уважавале неколико веома важних критеријума, а то су квалитет понуђеног програма, резултат спортиста у претходној години, стручни кадар који реализује програм и њихови капацитети за квалитетну реализацију понуђених програма, масовност, популарност одређеног спорта и др. Оваквим начином оцењивања програма избегло би се да се у корпусу врхунског спорта и врхунских спортских резултата валоризују они резултати који заправо то нису. Уважавајући постављене критеријуме, врхунски спорт би се јасно одвојио од рекреативног спорта. Већ смо помињали да су Законом о спорту утврђени приоритети у финансирању програма из области спорта на територији јединица локалне самоуправе, где се као приоритет уочавају програми из области рекреативног и школског спорта.

Нажалост, у јединицама локалне самоуправе понајвише се финансирају фудбалски клубови који играју у нижеразредним лигама или у националним лигама без икаквих успеха у европским и светским оквирима, а што би, по утврђеним критеријумима и подели на врхунски спорт и рекреативни спорт, припадало заправо сегменту рекреативног спорта. Постоји очигледна потреба да се изврши дубинска анализа колико се средстава одваја за развој и унапређење врхунског спорта јер се стиче утисак да превише новца одлази управо на рекреативни спорт без обзира на то што је он приоритет у Закону о спорту, где се не наводи тачан проценат колико би који сегмент спорта требало да буде финансиран. Стиче се утисак да се за врхунски спорт издвајају недовољна средства и да баш ту лежи проблем финансирања програма идентификованих талената који би у будућности могли да

постижу врхунске спортске резултате. Са друге стране, младе таленте, који имају резултат, а који је препознат као врхунско спортско постигнуће, јединица локалне самоуправе треба да препозна и у оквиру програма за стипендирање младих и перспективних спортиста.

Дакле, неопходна је анализа сврсисходности која треба да нам да одговоре на питања колики је тачан број врхунских спортиста у јединици локалне самоуправе који испуњавају критеријуме из усвојених категоризација; колико имамо спортских клубова који такође испуњавају дефинисане критеријуме и колико је тачно потребно средстава за финансирање њихових програма. Тек након ове анализе можемо прећи на следећи ниво координације са националним гранским савезима и њиховим плановима за идентификоване спортисте, а онда и координације активности са заводима за спорт и високошколским институцијама у смислу подршке реализације програма припрема спортиста за постизање још бољих врхунских постигнућа.

Када се говори о анализи сврсисходности, онда нам се нужно намеће још један проблем са којима се срећу доносиоци одлука на територији јединица локалне самоуправе. Наиме, онима који су доносиоци одлука и који имају и политичку одговорност према грађанкама и грађанима који су их бирали да такве одлуке доносе, поставља се питање: да ли је за једну ЈЛС добро да има тим који се такмичи у највишим ранговима такмичења, како на националним, тако и европским и светским, а који није састављен од играча који су родом из те јединице локалне самоуправе.

Одговор на ово питање ишао би у два смера. Први би се односио на сагледавање и анализу чињеница да ли је боље за јединицу локалне самоуправе да финансира екипу чији спортисти заправо нису становници те јединице локалне самоуправе, већ су ангажовани из других клубова или се ослонили на своје „снаге“, на тренере и на играче из тог места. Краткорочно је сигурно брже постићи резултат уколико се доведу најбољи играчи и тренери из других средина који поседују врхунски квалитет и тако брзо постићи успех како у домаћим такмичењима тако и на европским и светским такмичењима. Уколико се одлучи да се иде овим путем, као аргументи за доношење такве одлуке могу се навести следећи: „када наш клуб игра, хала ће бити пуна“, „хоћемо да приуштимо нашим грађанима да гледају најквалитетнија спортска постигнућа у нашем граду“, „на овај начин мотивисаћемо младе да се баве спортом“ и сл. Сви ови наведени разлози имају утемељење и аргументе да је ова одлука веома добра за једну локалну средину, али наравно мора се узети у обзир њен краткорочни карактер. У нашој историји у многим спортовима и у многим јединицама локалне самоуправе било је оваквих експеримената који су се увек завршавали на исти начин: када нестане новца, тј. када изостане финансијска и политичка подршка јединице локалне самоуправе, долази до распада екипа, одлазака играча, тренера, испадања из виших рангова такмичења у ниже, разочарања грађана али оно што је најважније – разочарања деце која нису могла да добију своју шансу јер

за њих није било „места“, и тада почиње криза тог спорта у тој средини у дужем периоду. Дакле, оваква политика даје краткорочне „резултате“, али дугорочно сматрамо да доноси контраефекте који имају далекосежне последице на читав систем спорта на локалном нивоу.

Други начин да се дугорочније планира јесте одлука свих чинилаца система спорта да се у оквиру финансирања програма спортских клубова подрже развојни програми којима се мотивишу клубови да развијају своје школе и своје играчке „погоне“, и то од најмлађих до најстаријих. Ово је дугорочан модел који у дужем периоду даје боље резултате и на суштински начин помаже својим грађанима да им квалитет живота буде бољи, садржајнији и целовитији.

Овакву врсту политике је могуће спроводити, а утемељење се може наћи у члану 137. Закона о спорту, где је тачно дефинисан оквир надлежности јединица локалне самоуправе у смислу финансирања програма из области спорта и уставношвања приоритета у финансирању.

Међутим, то није једини члан Закона којим се даје могућност јединицама локалне самоуправе да бирају шта ће им бити приоритет у финансирању. Један од таквих чланова је и члан 137. став 4. Закона о спорту, у којем се каже:

Јединица локалне самоуправе утврђује које су организације у области спорта из става 1. тачка 8) овог члана од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе, сходном применом критеријума прописаних чланом 120. став 3. овог закона и на основу категоризације организација у области спорта у јединици локалне самоуправе и Програма развоја спорта у јединици локалне самоуправе.

На овај начин могуће је у приоритет ставити финансирање програма баш тих спортских организација за које је управо јединица локалне самоуправе изразила интересовање да буду њихов приоритет.

Закон о спорту пружа јединицама локалне самоуправе и дубље мешање у рад спортских клубова који су организовани као удружење грађана. Чланом 71. Закона о спорту омогућено је да:

Спортско удружење може да промени правни облик у спортско привредно друштво доношењем одлуке о организовању као друштво са ограниченом одговорношћу и преношењем оснивачких права на јединицу локалне самоуправе на чијој територији има седиште, уз преходну сагласност те јединице локалне самоуправе. Привредно друштво из става 3. овог члана је правни следбеник спортског удружења чијом променом правног облика је настало, те преузима имовину и сва права и обавезе спортског удружења из кога је настало, укључујући и зајослене. Привредно друштво настало променом правног облика спортског удружења обавезно је да обавља исте спортске активности и спортске делатности као и спортско удружење. Одлуку из става 3. овог члана доноси скупштина спортског удружења двојстрепинском већином од укупног броја чланова скупштине спортског удружења. Спортско удружење пре доношења одлуке из става 3. овог члана проценом утврђује вредност имовине и укупног капиталала. Одлука из става 3. овог члана садржи и одлуку о оснивачком акцију привредног друштва и преходности

јединици локалне самоуправе да бира прве органе привредној друштва. Уписом привредној друштва из става 3. овог члана у регистар привредних субјеката заступник сјорјског удружења подноси пријаву за брисање сјорјског удружења из Регистра. Пријава се подноси у року од седам дана од дана када је привредно друштво уписано у регистар привредних субјеката који води Агенција, а Агенција брише сјорјско удружење из Регистра са даном уписа привредној друштва у регистар привредних субјеката.

Због свега горенаведеног може се поставити питање да ли јединица локалне самоуправе може тражити промену статута неке спортске организације или савеза са своје територије. Јединица локалне самоуправе *не може* утицати на промену статута спортске организације чак и када ју је прогласила променом од посебног значаја. Скупштина спортског удружења је искључиво надлежна за усвајање статута, укључујући и измене и допуне статута спортског удружења (члан 53. став 3. тачка 1) Закона о спорту). Међутим, неодговарајућа и недемократска унутрашња организација неке спортске организације или савеза који конкурише за средства буџета може бити један од критеријума за неодобравање програма за финансирање.

Када се говори о могућностима за унапређење врхунског спорта на територији јединице локалне самоуправе, сматрамо да је веома корисно анализирати све тачке члана 137. Закона о спорту, где су дефинисане потребе и интереси грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе и где се каже:

Потребе и интереси грађана за чије се остваривање обезбеђују средствима у буџету јединица локалне самоуправе, у складу са законом, јесу:

- 1. подстицање и стварање услова за унапређење сјорјске рекреације, односно бављења грађана сјорјом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом;*
- 2. изградња, одржавање и опремање сјорјских објеката на територији јединице локалне самоуправе, а посебно јавних сјорјских терена у стамбеним насељима или у њиховој близини и школских сјорјских објеката, и набавка сјорјске опреме и реквизиата;*
- 3. организација сјорјских такмичења од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе;*
- 4. обезбеђење услова и организовање сјорјских кампова за сјорјски развој талентованих сјорјиста и унапређење квалитета сјорјског рада са њима;*
- 5. учешће сјорјских организација са територије јединице локалне самоуправе у домаћим и европским клубским такмичењима;*
- 6. физичко васпитање деце предшколског узраста и школски сјорј (унапређење физичког вежбања, рад школских сјорјских секција и друштва, олимпијска, градска и међуопштинска школска сјорјска такмичења и др.);*
- 7. делатности организација у области сјорја чији је оснивач јединица локалне самоуправе;*

8. делатности организација у области спорта са седиштем на територији јединице локалне самоуправе које су од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе;
9. унапређење здравља спортиста и обезбеђивање адекватној спортивно-здравственој образовања спортиста, посебно младих, укључујући и анкетно истраживање;
10. стицање за спортивно усавршавање категорисаних спортиста, посебно перформансних спортиста;
11. сарађивање невладиних организација у спорту (дојини, насиље и недолично понашање, намењивање спортистских резултата и др.);
12. едукација, информисање и саветовање грађана, спортиста и осталих учесника у систему спорта о питањима битним за одговарајуће бављење спортистким активностима и делатностима;
13. периодична тестирања, сакупљање, анализа и дистрибуција релевантних информација за адекватно задовољавање потреба грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе, истраживачко-развојни пројекти и издавање спортистских публикација;
14. унапређивање стручног рада учесника у систему спорта са територије јединице локалне самоуправе и подстицање запошљавања висококвалификованих спортистких стручњака и врхунских спортиста;
15. рационално и наменско коришћење спортистских сала и спортистских објеката у државној својини чији је корисник јединица локалне самоуправе и спортистских објеката у својини јединице локалне самоуправе кроз одобравање њиховог коришћења за спортистске активности и доделу термина за тренирање учесницима у систему спорта;
16. награде и признања за постигнуће спортистских резултата и допринос развоју спорта.

За задовољавање потреба и интереса грађана из става 1. овог члана јединице локалне самоуправе обезбеђују у свом буџету одговарајућа средства, уз поштовање приоритета утврђених овим законом.

Носилац програма којим се обезбеђује остваривање потреба и интереса грађана из става 1. овог члана не може за финансирање истих активности да подноси програме и за средства од другог нивоа власти у Републици Србији.

Спортистска организација која је носилац годишње програма мора бити члан одговарајуће надлежне националне странке спортистског савеза преко кога се остварује исти интерес у области спорта.

Јединица локалне самоуправе утврђује које су организације у области спорта из става 1. тачка 8) овог члана од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе, сходном применом критеријума прописаних чланом 120. став 3. Закона о спорту и на основу категоризације организација у области спорта у јединици локалне самоуправе и Програма развоја спорта у јединици локалне самоуправе.

Чланом 138. Закона о спорту јасно је дефинисана обавеза јединица локалне самоуправе да израде правилник о финансирању спорта у јединици локалне самоуправе, а чланом 141. обавеза да јединица локалне самоуправе утврди категоризацију организација у области спорта са своје територије, водећи рачуна о националним категоризацијама спортова и националних гранских спортских савеза и специфичним потребама и интересима јединице локалне самоуправе. Ова два документа би требало да буду израђена уз потпуни консензус како представника јавних власти тако и представника невладиног сектора.

Након израђене категоризације спортских клубова потребно је извршити рангирање спортских клубова како би се формирала јединствена листа. Оваква врста рангирања и позиција клуба на том списку треба значајно да утичу и приликом оцењивања квалитета програма једног спортског клуба јер ако један клуб учествује у Програмском финансирању за област врхунског спорта, врхунски спортски резултат треба да има највећу специфичну тежину у процесу оцењивања. На тај начин се избегава доношење одлука о висини опредељених средстава по било којој другој основи осим врхунског спортског резултата. Ове процедуре су посебно појашњене у Приручнику који је израдила Стална конференција градова и општина, на тему финансирања спорта у јединицама локалне самоуправе, па није потребно оптерећивати и овај текст истом темом.

Међутим, када говоримо о финансирању програма клубова који се односе на развој и унапређење врхунског спорта, у члану 138. ст. 4. и 7. Закона о спорту постоје два веома битна ограничења.

Прво ограничење се види у ставу 4. поменутог члана, где се каже: „Једној организацији у области спорта не може се одобрити више од 20% средстава од укупне суме средстава буџета јединице локалне самоуправе предвиђених за финансирање програма из области спорта, с тим да се трошкови програма којима се задовољавају потребе и интереси грађана у јединици локалне самоуправе морају односити, по правилу, најмање 15% на активности повезане са спортом деце.“

Друго ограничење се односи на потребе грађана из члана 137. став 1. тач. 1), 2) и б) Закона о спорту, где се установљавају приоритети у финансирању програма, па би тако програми подршке врхунском спорт могли бити одобрени тек након што се задовоље потребе грађана из члана 137. став 1. тач. 1), 2) и б) овог закона. То значи да све потребе и интереси грађана у области спорта нису равноправни. Када се говори о избору шта ће се финансирати из буџета јединице локалне самоуправе, заправо приоритет у финансирању програма су подстицање и стварање услова за унапређење спортске рекреације, односно бављење грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом, физичко васпитање деце предшколског узраста и школски спорт (унапређење физичког вежбања, рад школских спортских секција и друштава, општинска, градска и међуопштинска школска спортска такмичења и др.), изградња, одржавање и опремање спортских објеката на територији јединице локалне самоуправе, а посебно јавних спортских терена у стамбеним насељима или у њиховој близини и школских спортских објеката,

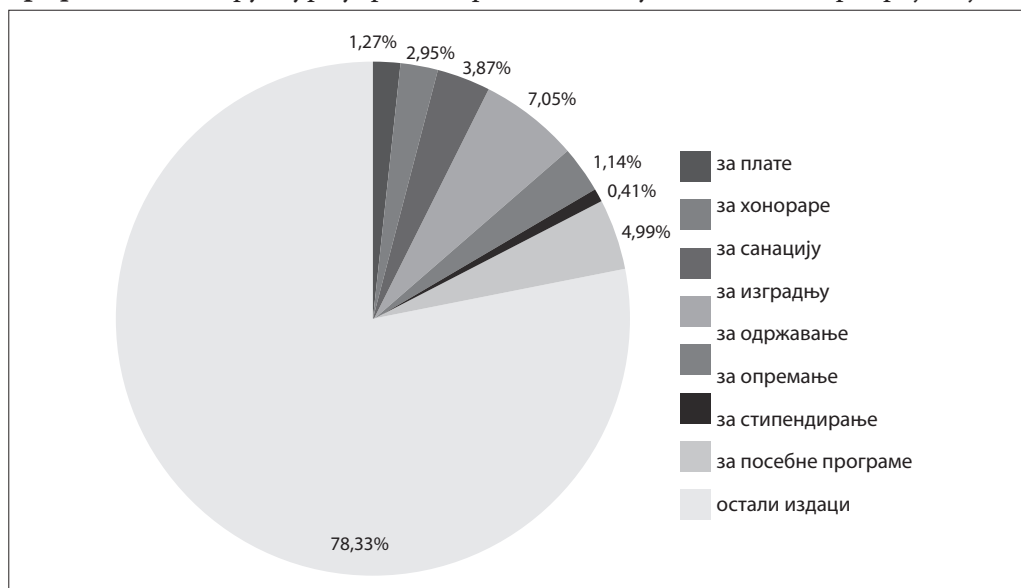
и набавка спортске опреме и реквизита, физичко васпитање деце предшколског узраста и школски спорт (унапређење физичког вежбања, рад школских спортских секција и друштава, општинска, градска и међуопштинска школска спортска такмичења и др.).

Коначно, тек тада када се расподеле средства за горенаведене потребе, остатак буџетских средстава може бити усмерен на осталих 13 тачака члана 137, где спада и подршка програмима врхунског спорта.

Како данас изгледа примена Закона о спорту у јединицама локалне самоуправе, најбоље говоре подаци које је добила Стална конференција градова и општина у истраживању финансирања спорта у јединицама локалне самоуправе, које је обављено 2016. године.

Из приложеног графика се јасно види да се за програме финансирања спортских клубова троши око 78,33%. Већ смо обрадили тему нејасно дефинисане позиције врхунског спорта, тако да овај проценат никако није усмерен у те сврхе већ се већина финансираних програма односи на клубове који немају постигнут врхунски спортски резултат па тако припадају групи рекреативног спорта.

Графикон 13. Структура утроска средстава из буџета ЈЛС по апропријацијама

Чланом 137. тачка 3. дефинисана је организација спортских такмичења од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе као једна од активности. Организација великих спортских догађаја даје вишеструку корист како самим учесницима, тј. врхунским спортистима, тако и јединицама локалне самоуправе, у смислу прихода који се остварују током реализације оваквих активности (смештај, транспорт, исхрана учесника и гостију, куповина сувенира, посета угоститељским објектима...).

Организацијом великих спортских догађаја подижу се капацитети постојећих организација зато што се мобилност тих организација диже на високи ниво јер су и стандарди за организацију оваквих догађаја највиши. Зато је важно у своје планове ставити кандидатуре и организацију великих спортских догађаја, наравно у сарадњи са националним гранским савезима који су увек носиоци те организације. За успешну организацију великог спортског догађаја најважнија је сарадња више нивоа власти, па је тако увек потребно укључити како републичке тако и покрајинске и локалне органе власти водећи при томе рачуна да се за исту врсту трошкова не аплицира више пута, тј. код истих тих органа власти. Члан 163. Закона о спорту јасно детерминише шта су то велика међународна такмичења:

Велика међународна спортивска такмичења, у смислу овог закона, јесу:

1. олимпијске и параолимпијске игре;
2. светска и европска јрвенства;
3. медитеранске игре;
4. универзијаде;
5. светски купови и финални турнири светске лиге;
6. зимски и летњи Олимпијски фестивал младих Европе;
7. балканска и друга регионална јрвенства;
8. финала и финални турнири европских клубских спортивских такмичења, осим финала европских клубских такмичења која су резултат спортивских успеха домаћих спортивских организација;
9. кријеријумски и квалификациони међународни спортивски турнири националних спортивских репрезентација.

Чланом 162. Закона о спорту јасно су дефинисане процедуре кандидатуре за организацију великих међународних такмичења. Све ово помаже доносиоцима одлука у јединицама локалне самоуправе да јасно направе разлику између организације великог међународног такмичења и обичне спортске манифестације која нема статус врхунског спортског догађаја.

Чланом 137. тачка 4. дефинисано је обезбеђење услова и организовање спортских кампова за спортски развој талентованих спортиста и унапређење квалитета стручног рада са њима. Ова активност је веома значајна за развој и унапређење врхунског спорта на територији јединица локалне самоуправе. Реализацијом спортских кампова били би створени услови за већи обухват младих врхунских и перспективних спортиста који би имали системску подршку за постизање врхунских спортских резултата. Заправо, круг оних који добијају такву систематску подршку са различитих нивоа власти довео би до тога да се у том систему подршке младим спортистима број оних који су обухваћени програмом знатно прошири, што би даље значило да би и више од 2.000 младих спортиста било укључено у програм.

Чланом 137. тачка 5. дефинисано је учешће спортских организација са територије јединице локалне самоуправе у домаћим и европским клубским такмичењима. Ово је ставка на коју се троши највише буџетских средстава, али нажалост не

за сегмент учешћа у европским клупским такмичењима, већ за учешће спортских клубова са територије јединице локалне самоуправе у домаћим такмичењима. Спортски клубови у многим спортским гранама спорта оптерећени су компликованим системима такмичења, која изискују доста путовања по земљи, велике судијске и делегатске таксе, закупе простора за реализацију такмичења и сл. Да би се олакшала ситуација око финансирања програма спортских клубова, потребно је радити на изменама система такмичења што је у надлежности националних гранских савеза, али и на утврђивању максималних такса судијама и делегатима. Национални грански савези би као носиоци активности развоја одређених спортова требало да пронађу спонзоре лига како би се ти трошкови које имају спортски клубови или смањили или чак у потпуности пренели као обавеза националног гранског савеза. У овом тренутку је веома важно водити рачуна о поштовању Закона о спорту и других позитивних прописа којима се регулише финансијско пословање спортских организација јер, нажалост, још увек имамо много случајева где се судије и делегати плаћају „на руке“, а не преко рачуна, уз плаћање припадајућих пореза. Мора се водити рачуна и о томе да су делегати и судије стручно оспособљени и да заједно са медицинским особљем поседују одговарајуће дозволе за рад, тј. „лиценце“ које издају национални и грански савези.

Када се говори о учешћу спортских клубова у европским куповима, Законом о спорту је та обавеза делегирана управо јединицама локалне самоуправе. Учешће у оваквој врсти такмичења изискује велика средства и није редак случај да екипе на основу своје позиције у националној лиги имају право учешћа на европским куповима, али да не учествују због недостатка средстава.

Чланом 137. тачка 7. дефинисана је подршка делатностима организација у области спорта чији је оснивач јединица локалне самоуправе. Значајан ресурс у којем јединице локалне самоуправе могу решити проблеме већег обухвата грађана који се баве физичким вежбањем. Установе физичке културе, тј. спортски центри (који имају и друге облике власништва) јесу места где се реализују програми припрема екипа и такмичења, па је у том смислу веома значајно да ти спортски објекти испуњавају стандарде, како за одржавање домаћих, тако и међународних спортских такмичења. Установе физичке културе би требало да буду место окупљања младих где би им, пре свега, били понуђени разноврсни програми из области рекреативног спорта.

Чланом 137. тачка 8. дефинисана је подршка делатностима организација у области спорта са седиштем на територији јединице локалне самоуправе, које су од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе. Овом тачком је отворена могућност да се јединица локалне самоуправе може одлучити које су то спортске организације са њене територије које су од посебног интереса. То даље имплицира да би финансирање програма оваквих спортских организација било приоритет од стране јединица локалне самоуправе. Наравно, оно о чему треба водити рачуна јесу јасно дефинисани критеријуми на основу којих се доноси одлука да једна спортска организација може постати организација од посебног интереса за јединицу локалне самоуправе. Тиме би се избегло доношење одлука на основу

дискреционог права, што је по свим документима Савета Европе и Европске спортске комисије препознато као могућ основ за корупцију.

Чланом 137. тачка 9. дефинисане су активности које служе унапређењу заштите здравља спортиста и обезбеђивању њиховог адекватног спортско-здравственог образовања, посебно младих, укључујући и антидопинг образовање. Едукација спортиста о проблему допинга и изазовима који у том смислу могу бити изложени веома је значајна. Искуства која је до сада имала Антидопинг агенција Србије, у оквиру едукације стипендиста Министарства омладине и спорта, веома су добра. Заправо, након успостављања система перманентне едукације младих спортиста дошло се до резултата у коме је проценат допинг позитивних у нашој земљи сведен на ниво који је прихватљив по стандардима Светске антидопинг агенције (WADA). Овакву врсту едукације је потребно спустити и на ниво јединица локалне самоуправе, па се у том смислу могу подржати и програми едукације чији би носилац требало да буде територијални спортски савез, који би едукације организовао у сарадњи са Антидопинг агенцијом Србије.

Када говоримо о медицинској заштити врхунских спортиста, јединице локалне самоуправе би морале водити рачуна о томе да сви категорисани спортисти и категорисани спортски стручњаци, према члану 21. Закона о спорту, буду осигурани. Зато је потребно да територијални спортски савез има дефинисану листу категорисаних спортиста и спортских стручњака за сваку годину и да на основу те листе као један од програма подршке врхунском спорту јединица локалне самоуправе одвоји буџетска средства за њихово обавезно осигурање или да у сарадњи са осигуравајућим кућама које раде на територији јединице локалне самоуправе направе спонзорски пакет како би ови трошкови били што мањи. Интерес осигуравајућих кућа био би у томе што би имали као заштитна лица врхунске спортисте, које би могли користити у својим кампањама, а са друге стране, спортисти би били осигурани и збринуте. Када говоримо о здравственој заштити спортиста, јединице локалне самоуправе могу користити своје ресурсе за већи обухват деце која би била обухваћена редовним лекарским прегледима. Постоји неколико примера добре праксе где јединице локалне самоуправе финансирају редовне лекарске прегледе преко својих медицинских установа. Други веома важан сегмент у процесу здравствене заштите врхунских спортиста јесте и њихово лечење након повреда и спортских траума којима су редовно изложени. Зато је координација различитих служби медицинске заштите, које су у надлежности јединица локалне самоуправе и Министарства здравља, посебно важна како би врхунски спортисти на време добили врхунски третман у смислу лечења повреда.

Чланом 137. тачка 10. Закона о спорту дефинисано је стипендирање за спортско усавршавање категорисаних спортиста, посебно перспективних спортиста. Ово је веома важна тачка јер пружа могућност да јединица локалне самоуправе прво препозна категорисане спортисте, а нарочито оне перспективне, и да кроз једно системско решење као што су стипендије финансијски подржи њихов развој.

Међутим, ситуација на терену показује да је управо у овом сегменту ситуација на локалу веома лоша јер свега неколико општина има институцију стипендирања врхунских спортиста са малим бројем стипендираних категорисаних врхунских спортиста. Према Закону о спорту, територијалну организацију Републике Србије као територијалне јединице чине: општине (150), градови (23) и Град Београд, тј. 174 јединице локалне самоуправе, и аутономне покрајине – као облици територијалне аутономије. Када би све ове општине, градови и аутономне покрајине доделили само по 15 стипендија по општини/граду/АП за перспективне младе спортисте, дошло би се до импозантног броја од укупно 2.950 стипендираних младих перспективних спортиста, што је знатно већи број од досадашњих 340 стипендираних на републичком нивоу. Овако великим обухватом омогућило би се да млади категорисани спортисти имају своју реалну шансу за напредовање у процесу постизања врхунских спортских резултата, а те стипендије би се могле користити за организацију њихових путовања и учешћа на највећим спортским такмичењима.

Чланом 137. тачка 10. Закона о спорту дефинисане су активности у циљу спречавања негативних појава у спорту (допинг, насиље и недолично понашање, намештање спортских резултата и др.). Још једна активност којом се може бавити територијални спортски савез у оквиру својих редовних годишњих активности и програма јесте подизање свести о значају наведених проблема, како код спортиста, тако и код спортских функционера. Наиме, ови изазови и те како негативно могу да утичу на развој врхунских спортских постигнућа, тако да постоји стална потреба за перманентном едукацијом свих чинилаца система спорта.

Чланом 137. тачка 13. Закона о спорту дефинисана је потреба периодичних тестирања, сакупљања, анализе и дистрибуције релевантних информација о адекватном задовољавању потреба грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе, истраживачко-развојним пројектима и издавањем спортских публикација. Још једна у низу активности које поред спортских клубова могу да буду тема територијалних спортских савеза. Рана идентификација талената, њихово праћење и перманентни мониторинг њиховог напредовања неопходни су за успешно развијање талента до врхунског спортисте. Сарадња науке и тренера који воде и реализују програме припрема спортиста неопходна је јер постизање врхунских спортских достигнућа умногоме зависи од повезивања лабораторијских истраживања и тестирања са практичним радом у спортским клубовима. Ово даље имплицира сталну потребу за перманентном едукацијом нарочито тренера који раде у спортским клубовима, а све у циљу правилног развоја спортиста до врхунског спортског резултата. Територијални спортски савези би зато требало да уз координацију са заводима за спорт и високошколским институцијама раде на перманентној едукацији и сарадњи са спортским клубовима са територије јединице локалне самоуправе.

Чланом 137. Закона о спорту тачком 14. дефинисана је потреба за унапређивањем стручног рада учесника у систему спорта са територије јединице локалне самоуправе и подстицањем запошљавања висококвалификованих спортских

стручњака и врхунских спортиста. Још једна активност која се може тицати како спортских клубова тако и територијалних спортских савеза. Интенција државе је да подстакне запошљавање висококвалификованих спортских стручњака у систему спорта као и повезивање „практичара“ са онима који се баве науком који би своја истраживања усмерили ка решавању конкретних, а не неких апстрактних проблема и петпоставки. Зато научни радови треба да дају одговоре на конкретна питања која се појављују у пракси и на тај начин ће бити успостављена веза између тренера и научних радника, а опет све у смислу развоја талената и постизања врхунских спортских резултата. Када се говори о унапређењу стручног рада, онда стручно оспособљавање као неформално образовање представља веома важан сегмент и простор за унапређење система. Перманентна едукација свих кадрова који учествују у стварању врхунског спортског резултата неопходна је и зато је на територијалним спортским савезима да организују редовне стручне скупове и трибине на којима би се презентовали најновији трендови у тренажном процесу, суплементацији, опоравку, лечењу, кондиционим припремама и др.

Чланом 137. тачка 15. Закона о спорту дефинисана је потреба за рационалним и наменским коришћењем спортских сала и спортских објеката у државној својини чији је корисник јединица локалне самоуправе и спортских објеката у својини јединице локалне самоуправе, кроз одобравање њиховог коришћења за спортске активности и доделу термина за тренирање учесницима у систему спорта. Ова активност је обрађена и у тачки 7. овог члана. Данас у Србији постоје веома леви примери, где јединице локалне самоуправе плаћају закупе коришћења сала за тренинге спортских клубова, којима је таква помоћ веома важна, а са друге стране, то је подршка и тим спортским објектима који су углавном већ оронули и стари, па им је због нпр. енергетске неефикасности потребно знатно више средстава за одржавање (а неки од таквих примера добре праксе су Општина Аранђеловац, Град Београд и многи други).

Чланом 137. тачка 16. Закона о спорту дефинисан је начин награђивања и доделе признања за постигнуте спортске резултате и допринос развоју спорта. Уколико се реализује поменута активност, број награђених спортиста за постизање врхунских спортских достигнућа драстично ће се повећати, а самим тим и сигурност спортиста да ће им се вредан, предан и поштен рад исплатити. То је добра порука и за све оне који желе да се баве врхунским спортом, а коначно све ово чини амбијент за постизање веома добрих резултата јер се целокупни систем тако заокружује.

Из свега горенаведеног види се да посла и простора за унапређење врхунског спорта, у складу са Законом о спорту, има веома много. Осмишљавање конкретних активности за сваку наведену тачку треба да буде саставни део Програма развоја спорта на територији јединица локалне самоуправе, што је и основа за програмско финансирање и буџетирање спортских клубова. Ови програми имају и своје акционе планове, где су утврђени приоритети активности, носиоци реализације тих активности, индикатори којима би се пратила реализација

активности и, коначно, финансијски аспект који пресудно утиче на то да ли ће активност бити реализована или неће. Следећи закључак који се намеће јесте позиција територијалних спортских савеза који имају велику и значајну улогу не само у смислу подношења годишњих програма у име спортских клубова и контроле њихове реализације, већ и као носилац значајних сегмената у развоју и унапређењу врхунског спорта на територији јединица локалне самоуправе. Зато је веома важно да у овом процесу подизање капацитета територијалних спортских савеза буде један од приоритета, а посебан акценат треба усмерити и на формирање територијалних савеза уколико их у овом тренутку нема. Утисак је да у овом тренутку не постоји довољно развијена свест, нарочито код људи који воде територијалне савезе, да имају велику могућност у креирању политике али и у реализацији конкретних програма у смислу постизања врхунског спортског резултата. Територијални спортски савез је дужан да прати реализацију програма које је предложио за финансирање као овлашћени предлагач годишњих програма организација у области спорта, да прати реализацију одобрених годишњих програма и да на крају реализације програма поднесе извештај јединици локалне самоуправе о остваривању циљева и ефеката програма, а ако се уоче озбиљни проблеми и недостаци у реализацији програма, и пре тога.

Организације у области спорта обавезне су да спортском савезу пруже све потребне информације и омогуће увид у сва документа и све активности везане за реализацију програма, као и да им достављају, у исто време кад и јединици локалне самоуправе, примерак извештаја о реализацији програма.

Недостатак буџетских средстава је сигурно један од највећих проблема када говоримо о сегменту развоја врхунског спорта у јединици локалне самоуправе. Зато је чланом 111. Закона о спорту отворена могућност јединицама локалне самоуправе да обезбеде додатна средства за додатно финансирање програма у области спорта кроз формирање Фонда за развој спорта. Овај фонд из ст. 3. и 4. овог члана оснива се као буџетски фонд, у складу са законом којим се уређује буџетски систем и за остваривање својих циљева првенствено се финансира из донација, од стране организација у области спорта и других правних лица, као и из других средстава у складу са законом. Фонд мора да обезбеди да се новац троши на транспарентан начин и уз поштовање јасно дефинисаних критеријума, а да бенефит оних који улажу новац буде промоција позитивних вредности, реклама, стварање нових, правих вредности и обезбеђивање услова да се унапреди квалитет живота грађана јединице локалне самоуправе. Оно што је посебно важно јесте то да се Законом о спорту потпуно изједначавају потребе особа са инвалидитетом и особа без инвалидитета, чиме се могућности и прилика за укључивање већег броја спортиста у систем спорта јединице локалне самоуправе повећавају.

Када се говори о изналагању додатних средстава за подршку врхунском спорту, један од значајних фактора је аплицирање за коришћење средстава из фондова ЕУ. Ова могућност се у нашој земљи не користи у довољном капацитету, а један од разлога је и слаба обученост за писање пројеката у ЕУ формату. Зато смо у делу

који говори о подизању капацитета управо навели ову потребу, и то нарочито у области инфраструктурних пројеката.

На крају, уколико желимо да успоставимо системско финансирање врхунског спорта у јединицама локалне самоуправе, намеће се неколико закључака, и то:

- израда и усвајање Програма развоја спорта и Акционог плана уз успостављање највећег могућег дијалога свих чинилаца система у ЈЛС;
- апсолутно поштовање и доследна примена донетих програма развоја спорта али и Закона о спорту и подзаконских аката;
- успостављање контроле спортских клубова како у смислу њихове формалне активности (одржавање скупштина, поседовање правилника и сл.), али и у смислу њихових суштинских активности (израда планова и програма рада, стручна оспособљавања, лиценцирани тренери и сл.);
- подизање капацитета територијалних спортских савеза који морају постати прави сервис клубовима у смислу правне помоћи, вођења финансија уз поштовање закона и др.;
- идентификација талената на нивоу јединице локалне самоуправе у сарадњи са научним институцијама из области спорта, нарочито у сарадњи са републичким и покрајинским заводима за спорт;
- подршка талентима кроз стипендије и награде;
- финансирање програма припрема и учешћа на такмичењима идентификованим талентима који нису у програму подршке на републичком нивоу;
- финансирање организације великих спортских догађаја на територији јединица локалне самоуправе, али уз сарадњу свих нивоа власти и организованости спорта од републике преко покрајина до локалног нивоа;
- подстицање научног рада и повезивања науке и праксе;
- перманентна едукација руководства и менаџмента спортских клубова у смислу доброг управљања;
- инвестиција у сегменту стручног оспособљавања тренера, а нарочито оних који раде са најмлађом популацијом;
- изналажење нових начина финансирања нарочито спортске инфраструктуре уз коришћење фондова ЕУ.

Проф. др Горан Ђировић

4. УНАПРЕЂЕЊЕ СПОРТСКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

4.1. Спортска инфраструктура – спортски објекти

Под појмом инфраструктура подразумева се обухват елемената и система и њихових основних функција. У етимолошком смислу, инфра (лат. *infra*) значи под, испод, доле, и структура (лат. *structura*) означава начин грађења, састав, распоред, склоп, грађевину. Реч је о објектима који су неопходни за функционисање савременог друштва и обично захтевају значајне капиталне инвестиције и обезбеђују јавне услуге или решавају проблеме за које се сматра да су у домену јавне одговорности. Планирају се, пројектују, граде и експлоатишу од стране или под надзором владе, њених служби, локалне управе или владиних агенција, а, евентуално, и од стране приватних компанија. Стање инфраструктуре утиче на стил живота и безбедност.

То су различити просторни, технички и саобраћајни системи који служе као база функционисања свих корисника неког простора и одвијања свих основних активности у том простору.³⁰ Ови системи имају превасходну функцију превоза људи, материјалних добара, информација и енергије, обезбеђујући човеку непосредан, ефикасан и економичан контакт са природом и друштвеном стварношћу (контакти између људи, људи и природне и друштвене средине, друштвених заједница и друштвених система, индивидуалних друштвених и привредних субјеката). То су комбиновани капацитети који обезбеђују основне јавне услуге: транспорта, снабдевања (вода, гас, струја), енергетике, телекомуникација, одношења отпада, зелених површина, спортских активности, рекреације и становања – паркови, музеји, стадиони и остали културни и рекреациони објекти и капацитети за комуникацију.

Класификација инфраструктурних објеката је могућа на различите начине и за различите потребе (параметри функције, обима, просторних карактеристика и др.): према пореклу – природна или техничка инфраструктура, према функцији – привредна или непривредна, према обиму – у насељу или регионална, према значају – главна или допунска, према виду потрошње – индивидуална, заједничка или у мрежи, према рангу у граду – примарна, секундарна или терцијарна.

30 aggfbl.org/wp-content/uploads/2016/01/01-Infrastruktura.pdf

Спортски објекти се могу сврстати у интерну инфраструктуру – инфраструктура у границама појединачне локације са прикључцима, и може бити у јавном или приватном власништву, на јавном или приватном земљишту.

4.1.1. Основни појмови о изградњи објеката

Објекат је грађевина спојена са тлом која представља физичку, функционалну, техничко-технолошку или биотехничку целину (зграде свих врста, саобраћајни, водопривредни и енергетски објекти, објекти инфраструктуре електронских комуникација – кабловска канализација, објекти комуналне инфраструктуре прикључак на електроенергетску мрежу, индустријски, пољопривредни и други привредни објекти, објекти спорта и рекреације, гробља, склоништа и сл.), која може бити подземна или надземна.³¹

Објекти јавне намене су објекти намењени за јавно коришћење и могу бити објекти јавне намене у јавној својини, по основу посебних закона (линијски инфраструктурни објекти, објекти за потребе државних органа, органа територијалне аутономије и локалне самоуправе итд.) и остали објекти јавне намене који могу бити у свим облицима својине (болнице, домови здравља, домови за старе, објекти образовања, отворени и затворени спортски и рекреативни објекти, објекти културе, саобраћајни терминали, поште и други објекти).

Изградња објекта је скуп радњи који обухвата: претходне радове, израду и контролу техничке документације, припремне радове за грађење, грађење објекта и стручни надзор у току грађења објекта.

Грађење је извођење грађевинских и грађевинско-занатских радова, уградња инсталација, постројења и опреме.

Индекс заузетости парцеле је однос габарита хоризонталне пројекције изграђеног или планираног објекта и укупне површине грађевинске парцеле, изражен у процентима.

Индекс изграђености парцеле је однос (количник) бруто развијене грађевинске површине изграђеног или планираног објекта и укупне површине грађевинске парцеле.

Реконструкција је извођење грађевинских радова на постојећем објекту у габариту и волумену објекта, којима се: утиче на стабилност и сигурност објекта и заштиту од пожара; мењају конструктивни елементи или технолошки процес; мења спољни изглед објекта или повећава број функционалних јединица; врши замена уређаја, постројења, опреме и инсталација са повећањем капацитета.

Инвестиционо одржавање је извођење грађевинско-занатских, односно других радова зависно од врсте објекта у циљу побољшања услова коришћења објекта у току експлоатације.

31 У складу са Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 81/09 – испр., 64/10 – одлука УС, 24/11, 121/12, 42/13 – одлука УС, 50/13 – одлука УС, 98/13 – одлука УС, 132/14 и 145/14).

Текуће (редовно) одржавање објекта је извођење радова који се предузимају ради спречавања оштећења која настају употребом објекта или ради отклањања тих оштећења, а састоје се од прегледа, поправки и предузимања превентивних и заштитних мера, односно то су сви радови којима се обезбеђује одржавање објекта на задовољавајућем нивоу употребљивости, а радови на текућем одржавању стана јесу кречење, фарбање, замена облога, замена санитариија, радијатора и други слични радови.

Доградња је извођење грађевинских и других радова којима се изграђује нови простор ван постојећег габарита објекта, као и надзиђивање објекта, и са њим чини грађевинску, функционалну или техничку целину.

Адаптација је извођење грађевинских и других радова на постојећем објекту, којима се: врши промена организације простора у објекту, врши замена уређаја, постројења, опреме и инсталација истог капацитета, а којима се не утиче на стабилност и сигурност објекта, не мењају конструктивни елементи, не мења спољни изглед и не утиче на безбедност суседних објеката, саобраћаја, заштите од пожара и животне средине.

Санација је извођење грађевинских и других радова на постојећем објекту којима се врши поправка уређаја, постројења и опреме, односно замена конструктивних елемената објекта, којима се не мења спољни изглед, не утиче на безбедност суседних објеката, саобраћаја и животне средине и не утиче на заштиту природног и непокретног културног добра, односно његове заштићене околине, осим рестаураторских и конзерваторских радова и радова на ревитализацији.

4.1.2. О спортским објектима

Спортски објекти су уређене и опремљене површине и објекти намењени обављању спортских активности.³²

Спортски објекат, поред простора намењеног спортским активностима, може да има и *прайвећи простор* (санитарни, гардеробни, спремнишни, гледалишни и др.) и уграђену опрему (грађевинску и спортску).

Спортски објекти морају бити приступачни особама са инвалидитетом, деци и старијим особама.

Према врсти простора у коме се обављају спортске активности, објекти могу бити:

- затворени спортски објекти;
- отворени спортски терени.

Спортски објекат који у свом саставу има и затворене и отворене просторе у којима се обављају спортске активности разврстава се према претежној површини врсте простора (отвореног и затвореног дела простора).

³² У складу са Законом о спорту („Службени гласник РС“, бр. 10/16) и Правилником о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности („Службени гласник РС“, бр. 17/13).

Затворени спортски објекти су објекти који представљају физичку, функционалну и техничко-технолошку целину са свим инсталацијама, постројењима и опремом намењени за обављање одређених спортских активности (хале, базени, балон-сале и сл.).

Отворени спортски терени јесу посебно уређене површине намењене за обављање одређених спортских активности (трим-стазе, скијалишта, планинарске стазе и пешачки путеви, бицикличке стазе, плаже и сл.).

Изузетно, за потребе обављања тренинга и реализације такмичења и јавни пут, река и језеро сматрају се отвореним спортским теренима.

Спортски објекти од националног значаја јесу објекти који имају националну и репрезентативну улогу у развоју спорта и очувању спортских вредности. Спортским објектима од националног значаја утврђеним актом Владе не може се мењати намена.

Јавни спортички објекти су спортски објекти јавне намене. Јавни спортски објекти могу се користити за обављање спортских активности под условом да су уређени, обележени, опремљени и одржавани у стању које омогућава одговарајући ниво обављања спортских активности и осигурава безбедно коришћење. Јавни спортски објекти морају бити доступни грађанима под једнаким условима.

Део школе, односно високошколске установе намењен за остваривање наставног плана и програма физичког васпитања ученика, односно студената (школска спортска сала, школски спортски терен и сл.) има положај спортског објекта.

Власник, односно корисник, спортског објекта обавезан је:

- да га користи у складу са прописима и наменом објекта, укључујући и обезбеђење употребне дозволе;
- да га одржава у технички исправном стању и да обезбеди одговарајуће санитарно-хигијенске услове;
- да предузме мере које омогућавају предупређење, односно смањење ризика настанка штете за кориснике и трећа лица и којима се утиче на повећане ризике.

Објекти и уређене површине који су основни услов за обављање спортских активности на одређеном подручју (планинарски домови, хангари за такмичарске чамце и др.) такође се сматрају спортским објектима.

Спортске делатности су делатности којима се обезбеђују услови за обављање спортских активности, односно омогућава њихово обављање, а нарочито обезбеђење и управљање спортском опремом и објектима.

Спортска организација може да обавља спортске активности и спортске делатности ако, у складу са спортичким *правилима*, има обезбеђен одговарајући простор, односно спортске објекте и спортску опрему. И предузетник може да обавља спортску делатност ако има обезбеђен одговарајући објекат и одговарајућу опрему. Такође, установе и привредна друштва могу обављати спортску делатност ако имају обезбеђен одговарајући простор, односно објекат и одговарајућу опрему.

Општи интерес у области спорта јесте изградња, опремање и одржавање спортских објеката који су од значаја за развој спорта на целом подручју Републике Србије, при чему се мора водити рачуна о регионалној покривености и степену развоја спортске инфраструктуре у јединицама локалне самоуправе.

Предлог пројекта изградње, опремања и одржавања спортског објекта подноси власник, односно корисник земљишта или спортског објекта уз сагласност власника земљишта, односно спортског објекта.

Националном категоризацијом спортских објеката утврђују се критеријуми и мерила за категорисање спортских објеката на основу врсте спортских активности, техничких карактеристика спортског објекта и нивоа такмичења за који испуњава услове.

Потребе и интереси грађана за чије се остваривање обезбеђују средства у буџету јединица локалне самоуправе јесу:

- изградња, одржавање и опремање спортских објеката на територији јединице локалне самоуправе, а посебно јавних спортских терена у стамбеним насељима или у њиховој близини и школских спортских објеката, и набавка спортске опреме и реквизита;
- рационално и наменско коришћење спортских сала и спортских објеката у државној својини чији је корисник јединица локалне самоуправе и спортских објеката у својини јединице локалне самоуправе кроз одобравање њиховог коришћења за спортске активности и доделу термина за тренирање учесницима у систему спорта.

Спортске организације, спортска друштва, грански, територијални и други спортски савези и спортска удружења (у даљем тексту: организација у области спорта) могу обављати спортске активности и спортске делатности уколико, у складу са законом, спортским правилима и овим правилником имају обезбеђен одговарајући простор, односно спортске објекте и спортску опрему.

Организација у области спорта има одговарајући простор, односно спортске објекте ако поседује:

- спортски објекат, односно простор за припреме (тренинг) и вежбање спортиста у току целе године (са основним просторијама, односно површинама за извођење једне или више спортских активности, пратећим простором, инсталацијама и одговарајућом техничком опремом), који испуњава услове утврђене спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза, у зависности од врсте и нивоа спортских активности;
- спортски објекат за организовање спортских такмичења, уколико се организација бави таквом спортском делатношћу, који испуњава услове утврђене спортским правилима надлежног националног и међународног гранског спортског савеза, у зависности од врсте и нивоа такмичења;
- пословну просторију (канцеларију) у којој се налази седиште организације, најмање површине од 6 м² (по једном кориснику – организацији), са пратећим

тоалетом, с тим да пословни простор спортске организације која се такмичи у националном рангу такмичења и професионалном спортском такмичењу и националног спортског савеза мора бити површине од најмање 20 м² (по једном кориснику – организацији).

Спортска организација испуњава претходне услове уколико је власник спортског објекта, односно пословног простора или уколико га користи на основу права коришћења, уговора о закупу, уговора о послузи или на основу другог допуштеног правног основа.

Простор, односно спортски објекат испуњава услове за обављање спортских активности и делатности ако има:

- основне просторије и пратећи простор који испуњавају опште услове за коришћење (санитарно-хигијенске, противпожарне и друге услове);
- димензије које омогућавају да се на њему несметано одвија најмање једна спортска активност, у зависности од тога да ли је у питању тренинг или такмичење, с тим да простор намењен само спортском обучавању или развоју физичких способности не може бити мањи од 4 x 4 м, висине 2,20 м, за покривени простор, односно 1 x 20 м за отворени простор;
- подлогу терена на коме се обавља спортска активност од материјала прописаног спортским правилима;
- гардеробу, с тим да женска гардероба буде одвојена од мушке гардеробе, односно најмање две гардеробе ако се на спортском објекту организује такмичење;
- тоалет и купатило, са по једним местом, односно тушем и умиваоником на сваких двадесет корисника истог пола;
- просторију за спортску опрему, одговарајуће величине;
- гледалишни простор од најмање 100 места, уколико се на спортском објекту организује спортско такмичење;
- прикључке за водоводну и електричну мрежу;
- опрему за противпожарну заштиту, у складу са законом;
- комплетан прибор и средства за пружање прве помоћи;
- инсталације за равномерно осветљавање затворених делова објекта где се одвија спортска активност, које емитују светлост јачине 150 лукса на висини од 1 м од пода (тла), на начин којим се онемогућава стварање сенки, треперење и блесак, уколико се на спортском објекту спортске активности обављају по мраку;
- инсталације и капацитете грејних тела који омогућавају да се температура у сали са пратећим просторијама прилагоди потребама обављања спортских активности. Температура у простору за вежбање, гардероби и купатилу не може бити нижа од 21 °С. Грејна тела у сали за тренинг морају бити на сигурној удаљености од простора за вежбање или заштићена меким материјалом;
- инсталације филтерског постројења у објектима базена и инсталације за загревање воде које обезбеђују квалитет воде и температуру у складу са одговарајућим стандардима и прописима;

- инсталације за вентилацију у затвореним спортским објектима, у складу са одговарајућим стандардима и прописима;
- постављена огледала када то природа спортских активности захтева, с тим да огледала на зиду морају бити најмање 2 м удаљена од простора за вежбање;
- лекарску амбуланту уколико се на спортском објекту организује спортско такмичење;
- постављена најмање три јарбола на којима ће се истицати заставе, уколико се на спортском објекту организује такмичење.

Спортски објекат у којем или на којем се организује спортско такмичење мора да испуњава следеће *безбедносне услове*:

- сви делови спортског објекта морају бити у складу са условима прописаним законом којим је уређено спречавање насиља и недоличног понашања на спортским приредбама и спортским правилима надлежних националних и међународних спортских савеза;
- сви делови спортског објекта укључујући и улазе, излазе, степеништа, врата, пролазе, кровове, просторије, све јавне и приватне зоне и просторије, и сва опрема на спортском објекту морају бити у складу са законом;
- сви јавни пролази и степеништа у зони гледалишта морају бити офарбани истом јарком светлом бојом, што важи и за све капије које воде од зоне гледалишта ка терену за игру и излазне капије спортског објекта;
- сва излазна врата и капије на стадиону и све капије које воде из зоне гледалишта ка зони игралишта морају да се отварају у правцу од гледалаца и морају да остану откључана док су гледаоци на спортском објекту;
- код свих врата и капија мора да се обезбеди присуство једног редара;
- у циљу спречавања нелегалног упада на стадион, врата морају имати уређај за закључавање (резу), којим свако изнутра може брзо и једноставно да рукује;
- објекат мора да поседује заштиту особа на терену и трибинама од удара грома, у складу са законом;
- објекат мора да има довољно јако и равномерно распоређено озвучење, које ће омогућити јасну комуникацију са гледаоцима на свим деловима објекта, уколико се на спортском такмичењу очекује присуство већег броја гледалаца;
- објекат мора поседовати план евакуације, којим се осигурава да се спортски објекат на најбржи могући начин може испразнити у хитним случајевима, на који је сагласност дао менаџер за безбедност надлежног националног спортског савеза;
- уколико су на спортском објекту постављена седишта, она морају бити фиксирана, одвојена од осталих седишта, анатомска, нумерисана и морају поседовати атест произвођача седишта (столица);
- трибине на спортском објекту морају бити подељене на независне целине, по секторима, ради лакше оријентације и безбедности, које су међусобно физички одвојене;

- на спортском објекту мора постојати простор на коме ће се обезбедити паркинг-места за возила организатора учесника, судија и других званичних лица, који је изолован од публике;
- на спортском објекту морају бити изложена, на видним местима, правила понашања, ван и унутар спортског објекта, како би била доступна свим посетиоцима, која садрже информације о: праву уласка на спортски објекат; правилима у вези с отказивањем или одлагањем такмичења; опис забрана и казни према гледаоцима који прекрше правила понашања (нпр. упад на терен, бацање разних предмета, коришћење непристојних, увредљивих или расистичких транспарената или речи и др.); казнама према клубу – организатору такмичења које му се могу изрећи у случају слабе организације такмичења или некоректног понашања навијача наведеног у претходној алинеји; забрани употребе алкохолних пића; забрани уношења одређених предмета на спортски објекат (упаљачи, ракете, заставе са дршкама и сл.); правилима у вези са седењем (сваки гледалац мора седети на месту које му пише на улазници); могућности да редарска служба и полицијски органи удаље са спортског објекта гледаоца који се не понаша у складу са правилима; свим другим разлозима за избацивање са спортског објекта;
- излаз из свлачионица и пут (пролаз) до терена мора бити недоступан за гледаоце и представнике медија;
- на прозорима око спортског терена мора бити постављена одговарајућа жичана или друга заштита од ломљења стакла услед удара.

Спортски објекат у којем или на којем се организује такмичење националног ранга, професионално такмичење или међународно спортско такмичење мора да поседује најмање једну просторију за прву помоћ и негу гледалаца у случају да је медицинска помоћ потребна на лицу места.

На самом спортском објекту морају бити постављене јасно видљиве ознаке, које ће омогућити да се лако и брзо стигне до собе за прву помоћ.

Спортски објекат у којем или на којем се организује такмичење националног ранга, професионално такмичење или међународно спортско такмичење мора бити тако припремљен да је гледаоцима са инвалидитетом омогућено да посматрају такмичење на приближно истом нивоу као и остали присутни на спортском објекту.

За гледаоце са инвалидитетом морају се обезбедити следећи услови:

- засебна улазна капија, са одговарајућим приступом (рампом) сектору гледалишта који је за њих одређен;
- места у сектору на спортском објекту која имају добар, неометан преглед терена;
- обезбеђен смештај и за пратиоце хендикепираних лица;
- на сваких 3.000 седишта на спортском објекту треба обезбедити најмање 10 места за гледаоце са инвалидитетом.

Организација у области спорта има одговарајућу спортску опрему, и то:

- лопте, тренерке, дресове, справе, уређаје и друге спортске реквизите потребне за опремање и активности спортиста, у складу са спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза;
- канцеларијску опрему – сто, столицу, орман на закључавање, телефон (фиксни или мобилни), а спортске организација које се такмиче у сениорској конкуренцији у највишем националном рангу такмичења и национални спортски савези и факс, компјутер, штампач и интернет везу.

Ова опрема мора бити атестирана и мора одговарати стандардима који се траже за спортску опрему.

Ову опрему могу обезбедити и сами спортисти, под условима и на начин утврђен спортским правилима надлежног националног спортског савеза.

Програм развоја омладинског спорта мора да садржи инфраструктуру која је на располагању омладинском сектору (објекти за тренирање и за такмичења и др.).

4.1.3. Класификација, катџејоризација и сџандардизација сџорџских објекџа

Термини:

- *Класификација* (лат. *classificatio*), подела, распоред, разврставање
- *Катџејоризација* (грч. *κἀτџуорџ*), уређење, сређивање (по родовима, струкама), и по себи подразумева квантитативне и квалитативне појмове и релације између тих појмова
- *Сџандардизација* (енгл. *standardization*), узор, образац, типичан (истог типа)

Класификација сџорџских објекџа

Да би се обавила класификација објеката, нужно је прво успоставити класификацију потреба корисника за одговарајућим објектима.

Потребе корисника је најпогодније класификовати према њиховом узрасту и преко категоризације активности.

Могуће је обавити и једну од основних класификација објеката:

- за децу предшколског узраста – дечја игралишта и сале;
- за школску децу и омладину – школски објекти физичког васпитања;
- за омладину, одрасле, треће доба – објекти месних заједница, спортско-рекреативни центри;
- за запослене – објекти уз радне организације или у функцији радних организација;
- за такмичарски спорт и спортске приредбе – спортски објекти;

- за потребе болесних и повређених – специфични објекти уз болнице и рехабилитационе центре;
- за војне обвезнике – објекти при касарнама и војним установама.

У зависности од других показатеља, објекти се још класификују и:

- према циљу и задатку,
- према локацији у односу на зоне насеља,
- према грађевинском облику,
- према активностима за које су намењени,
- према урбанистичкој сталности.

Класификација према циљу и задатку подразумева поделу објеката на:

- објекте за школско физичко васпитање,
- објекте за спортске активности,
- објекте за масовно коришћење,
- слободне површине.

Према локацији у односу на зоне насеља, објекти се класификују на:

- објекте у стамбеним зонама,
- објекте у радним зонама,
- објекте у зонама градског и приградског зеленила,
- објекте у специфичним зонама насеља.

Према грађевинском облику, објекти се могу класификовати на :

- отворене објекте,
- затворене објекте,
- полузатворене објекте,
- објекте који се могу трансформисати,
- објекте комплексног типа.

Према активностима које се на њима одвијају, објекти се могу класификовати у више група:

- објекти за спортске игре,
- објекти намењени атлетици,
- објекти за гимнастику,
- објекти за борилачке спортове,
- објекти за активности на води,
- објекти за активности на снегу и леду,
- објекти за стрељаштво и стреличарство,
- објекти за бициклизам и ауто и мото спорт,
- објекти за коњички спорт итд.

Класификација врсте објеката у Србији – спортски објекти

- Републички завод за статистику Србије, 2005. године издао је Класификацију врста грађевина
- Класификација врста грађевина урађена је на основу одговарајуће Класификације врста грађевина Европске уније

Структура класификације врста спортских грађевина

- 12 Нестамбене зграде
 - 1265 Спортске дворане
- 24 Остале непоменуте грађевине
 - 241 Грађевине за спорт и рекреацију
 - 2411 Спортски терени
 - 2412 Остале грађевине за спорт и рекреацију
 - 24121 Пристаништа у marinaма
 - 24122 Остале грађевине за спорт и рекреацију

Иако је класификација објеката, па и спортских објеката у Србији иновирани, у складу са захтевима Европске уније и Уједињених нација, она не покрива у потпуности све објекте и све ситуације.

Спортски објекти и особе са инвалидитетом

Постојећи спортски објекти су углавном неприступачни спортистима са инвалидитетом због архитектонских баријера. Из тога произлази да не постоје специјализовани, или барем прилагођени спортски објекти и центри, нити потребна спортска опрема и реквизити за тренинг и припреме спортиста са инвалидитетом. Објекти високоградње јавне и пословне намене морају бити пројектовати и саграђени тако да особама са инвалидитетом, деци и старим особама буде омогућен несметан приступ и кретање, нарочито у односу на:

- паркинг,
- хоризонтално кретање,
- вертикално кретање,
- различите активности и димензије неопходних простора.
- опрему и инсталације.

Категорије особа са инвалидитетом:

I категорија	II категорија	III категорија	IV категорија
Особе у инвалидским колицима	Особе које имају потешкоће приликом ходања али нису принуђене да због тих потешкоће користе инвалидска колица	Слепе и слабовиде особе	Особе са оштећењем слуха

Мере за остваривање циљева у области спортиских објеката

ЦИЉЕВИ	АКТИВНОСТИ
Постојање модерне и функционално изграђене и одржаване спортске инфраструктуре	Спровођење анализе потреба за бројем и величином спортских објеката и отворених спортских терена у Републици Србији Израда базе података о спортским објектима и отвореним спортским теренима
Одређивање приоритета у одржавању и изградњи спортских објеката и отворених спортских терена	Дефинисање критеријума за одређивање приоритета у одржавању и изградњи спортских објеката Израда плана изградње и одржавања у складу са претходно спроведеним анализама и дијагностичком студијом
Реконструкција постојећих спортских објеката и отворених спортских терена у складу са претходно припремљеним плановима и програмима реконструкције и изградња нових спортских објеката који задовољавају међународне стандарде	Планирање потребних финансијских средстава у буџетима Републике, укључујући и средства аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе и дефинисање међусобних односа, права и обавеза свих учесника у процесу реконструкције постојећих спортских објеката и отворених спортских терена и изградња нових спортских објеката који задовољавају међународне стандарде

Класификација спортиских објеката

У оквиру категоризације спортских објеката могу се разликовати квантитативни и квалитативни показатељи.

Квантитативни показатељи:

- у односу на врсту објекта – отворени, затворени, комбиновани;
- у односу на власничку структуру – државни, приватни, мешовита власничка структура...;
- у односу на спорт – спортске игре (сале), спортови на води (базени, језера за веслање и др.), атлетика (атлетски стадиони и тартан-стазе) итд.;
- у односу на такмичарски ниво – за обуку и тренинг (почетници, јуниори, сениори, елита...), за такмичење националног нивоа, међународног нивоа, европска, светска, Олимпијске игре...;
- у односу на кориснички ниво – само спортисти (спортско-тренажни и такмичарски центри), комбиновано (градски центри);
- у односу на компатибилност – мултифункционални, специјализовани...
- ...

Квалитативни показатељи:

- по врсти изградње – монтажно, летње, зимско, комбиновано, привремено, стално;

- по услужном квалитету – са спавањем, здравственим и рехабилитационим сегментом;
- по *cost effectiveness* фактору – скупо а неупотребљиво, јефтино и неупотребљиво, скупо и просечно употребљиво, јефтино и просечно употребљиво, скупо и врхунски употребљиво, јефтино и врхунски употребљиво итд.
- ...

Стандардизација спортиских објеката

- Просторно-грађевински стандарди
 - одређена намена / функција
 - спортски / спортско-рекреативни објекат
 - пратећи простор
 - уграђена опрема
- Хигијенски стандарди
- Организациони стандарди
 - руковођење и управљање објектима
 - начин финансирања
- Програмски стандарди
 - програмска спортска / рекреативна шема

Стандарди³³ спортских објеката односе се на:

- пројектантске параметре;
- сигурност, безбедност, приступачност;
- санитарне просторије;
- пратеће просторије (свлачионице, справарнице, реквизитарнице, просторије за стручњаке);
- везе између свлачионица и спортских сала.

Објекат испуњава услове (према закону и правилницима) ако има:

- основне просторије (сале...);
- пратеће просторије (гардеробе...);
- инсталационо-техничке уређаје;
- прибор и средства за пружање прве помоћи;
- спортску опрему;
- мере које омогућавају предупређење ризика.

33 Колико је стандардизација важан фактор када је реч о спортским објектима, опреми, справама и реквизитима, може се илустровати на примеру следећих развијених стандарда:

- ISO /TC 83 Sports and recreational equipment,
- CEN/TC 136/SC 1 Playground equipment for children,
- EN 1177:1997 Impact absorbing playground surfacing – Safety requirements and test methods,
- EN 12197:1997 Gymnastic equipment – Horizontal bars – Safety requirements and test methods...

Енергетска ефикасност и реконструкција стarih или изградња нових спортиских објеката

Под енергетском ефикасношћу подразумевају се мере које се примењују у циљу смањења потрошње енергије. Без обзира на то да ли је реч о техничким или нетехничким мерама, или о променама у понашању, све мере подразумевају исти, или чак и виши, степен оствареног комфора и стандарда.

Најчешће мере које се предузимају у циљу смањења губитака енергије и повећања енергетске ефикасности јесу:

- замена необновљивих енергената обновљивим;
- замена енергетски неефикасних потрошача ефикасним;
- изолација простора који се греје или хлади;
- замена дотрајале столарије у просторима који се греју или хладе;
- уградња мерних и регулационих уређаја за потрошаче енергије;
- увођење тарифних система од стране дистрибутера који ће подстицати штедњу енергије и сл.;
- контрола уласка сунчеве светлости и топлоте у простор.

Пнеуматске конструкције за спортиске објекте

Иако пнеуматске конструкције нису новост у савременој светској архитектури и изградњи, у Србији су тек у последњој деценији добиле свој потпуни значај као савршена форма за привремено или перманентно покривање спортских игралишта. Предмет рада је анализа пнеуматских конструкција без носећих конструктивних елемената било које врсте. Насупрот перманентним конструкцијама, пнеуматске конструкције обезбеђују јефтин, монтажано-демонтажни, покривени простор јасних распона. Конструкција се састоји од унапред скројене мембране од транспарентног винила, као што су ПВЦ или тефлон, полиетилена, уретана и сличних материјала. Мембрана се анкерује околу свог пречника у бетонски темељ, са мрежом жичаних каблова обложених пластиком који покривају и саму мембрану и темељ.

Јединственост ових конструкција огледа се у:

- естетској слици и луксузном тону – конструкције се лако комбинују и уклапају са другим материјалима;
- трајности – специјални ПВЦ, ПВДФ или тефлонски материјали за покривање нису осетљиви на загађења из околине;
- брзој изградњи;
- конструкције су лаке и малих транспортних тежина;
- малој потреби за изразито грађевинским радовима (8–25%) – нема ослоначке конструкције у унутрашњости објекта без обзира на његове димензије;
- чувању енергије;
- различитим бојама и величинама, укључујући провидне тканине које дозвољавају пролаз природне светлости;

- лакоћи поправке у случају техничког оштећења материјала – код великих омотача у случају евентуалних оштећења може данима да траје отицање затвореног ваздуха услед сопствене тежине мембране.

Кабловске мембране могу да се подигну у два дана за део трошкова круте конструкције, покривајући велики унутрашњи простор без сталних ослонаца. Могу да се демонтирају и поново саставе за дан. Напони се углавном прихватају мрежом челичних каблова, тако да мембрана може да буде провидна, стварајући светлију и пријатнију унутрашњу атмосферу. Током дана није неопходно додатно осветљење, па се смањују рачуни за електричну енергију. Ризик вандализма је смањен због постављања мреже челичних каблова. Употреба анкера у тлу је јефтинија од бетонирања темеља. Повећана је унутрашња акустика и појава еха смањена.

Балон-хале

Слично мембранама, за спортске активности у затвореном могу се користити и тзв. балон-хале. Популаран назив су добиле по дуваним балонима који су намењени спорту.

Модификација и разлика у односу на дуване балон-хале јесу балон-хале које за основу имају конструкцију која се покрива текстилом. Балон-хале произведене на овај начин омогућавају веома широку примену.

Балон-хале се користе у свим сегментима модерне индустрије, трговине, логистике и транспорта, пољопривреде и, наравно, балон-хале намењене спорту.

Квалитетне балон-хале за потпору морају имати правилно, стабилно и квалитетно пројектовану челичну или дрвену конструкцију, која може да поднесе и јаке ударе ветра и велике снежне падавине.

4.2. Изградња спортских објеката – законски оквир

Под *инвестицијом* се подразумевају новчана улагања у основна средства која су у формирању – нпр. изградња неког објекта, али и у обртна средства.

То је процес који се одиграва пре него што предмет инвестиције постане основно средство инвеститора.

Ради одређивања производне и тржишне цене спортског објекта потребно је урадити економске анализе, зависно од начина финансирања, и одредити економске параметре: рентабилност, нето садашњу вредност, дисконтну стопу и време повраћаја инвестиције.

Основни закони и прописи који се односе на планирање, реализацију, функционисање и организовање спортских објеката јесу:

- Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 81/09 – испр., 64/10 – одлука УС, 24/11, 121/12, 42/13 – одлука УС, 50/13 – одлука УС, 98/13 – одлука УС, 132/14 и 145/14) и одговарајући правилници;
- Закон о спорту („Службени гласник РС“, бр. 10/16);
- Правилник о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности („Службени гласник РС“, бр. 17/13).

4.2.1. Инвестициона документација потребна за изградњу објеката у београдском окружењу

Инвестициона документација представља скуп свих докумената, пројеката, елабората, финансијских анализа и показатеља потребних да би се неки инвестициони пројекат планирао и реализовао. Може се разматрати *правни, технички и економски* аспект документације. Мора се истаћи да је израда документације као и реализација једног инвестиционог пројекта у грађевинарству, с обзиром на активности које је потребно извршити и струку извршиоца који учествују у раду, мултидисциплинарни подухват. Претходно извршена подела је учињена према сврси којој одређена документација служи.

4.2.2. Правни аспекти

Правни аспект инвестиционог деловања, у већем делу, бави се имовинско-правним пословима и користи документацију за решавање имовинско-правних односа приликом експропријације³⁴ објеката предвиђених за рушење. Као правни основ за почетак активности на реализацији инвестиционог пројекта јесте документ општинског/градског органа о додели земљишта инвеститору на коришћење, ради његовог привођења намени по програму уређења, односно изградњи планираних објеката. Решавање имовинско-правних односа на локацији обављају се у фази припремања грађевинског земљишта за изградњу. Уређивање грађевинског земљишта обухвата:

- припремање земљишта за изградњу;
- комунално опремање земљишта.

Допринос за уређивање грађевинског земљишта плаћа инвеститор.

Допринос за уређивање грађевинског земљишта не обрачунава се за објекте јавне намене у јавној својини, објекте комуналне и друге инфраструктуре, производне и складишне објекте, подземне етажне објеката високоградње (простор намењен за гаражирање возила, подстанице, трафо-станице, оставе, вешернице

³⁴ Експропријација је правни институт који дозвољава (принудни) прелаз непокретности из приватне својине у државну својину због општег интереса, а уз накнаду.

и сл.), осим за делове подземне етаже који се користе за комерцијалне делатности, *ојворена деџа ијралишија, ојворене спортске шерене и ајлетијске сјазе.*

Документација која се користи за решавање имовинско-правних односа (експропријација, расељавање, рушење) садржана је у *комунално-економском елаборату*, који се састоји од:

- плана катастарских парцела локације која се припрема за изградњу, са свим постојећим објектима као и адресама објеката;
- планова објеката предвиђених за рушење, који садрже: основе етажа објекта, корисну површину и намену објекта, фотографије спољашњег изгледа/фасаде објекта, структуру и намену просторија у објекту, опис материјала од којих је објекат саграђен и датум када је саграђен;
- имена корисника објеката предвиђених за рушење, основ по којем користе објекат и власничку документацију објекта.

На основу показатеља комунално-економског елабората може се сагледати цена коштања расељавања локације као једна од компоненти укупне вредности инвестиционог пројекта; планира се стратегија динамике расељавања, преговарања са расељеницима и уговарања правичне накнаде која им припада за експроприсану имовину.

Израда комунално-економског елабората врши се на основу података добијених из катастра и података прикупљених на терену. У изради елабората учествују извршиоци правне, грађевинске/архитектонске и геодетске струке.

Осим наведене документације која се користи у активностима које су по својој природи правног карактера, у ту категорију може се сврстати и документација укњижбе власника објеката на завршетку инвестиционог циклуса.

4.2.3. *Технички аспект*

Комуналним опремањем земљишта и изградњом објеката грађевинско земљиште се приводи намени. Ове активности се могу сврстати у технички аспект инвестиционог деловања. За њихово извршење је потребна обимна документација. Ту спадају: урбанистичка документација, техничка документација потребна за извођење објеката и објеката инфраструктуре, уговорна документација, документација која прати извођење радова, као и документација потребна за прибављање употребне дозволе ових објеката.

Урбанистичка документација

Израда урбанистичке³⁵ документације претходи осталим активностима реализације инвестиционог пројекта. На основу урбанистичке документације израђује

³⁵ На најширем нивоу, урбанизам представља уређење градова с обзиром на естетске, хигијенске и практичне потребе становника.

се техничка документација за извођење објеката. Такође, на основу урбанистичке документације врши се основна/почетна процена рентабилности и/или оправданости улагања у један инвестициони пројекат.

Плански документи су просторни и урбанистички планови.

Просторни планови су:

- Просторни план Републике Србије;
- Регионални просторни план;
- Просторни план јединице локалне самоуправе;
- Просторни план подручја посебне намене.

Урбанистички планови су:

- Генерални урбанистички план;
- План генералне регулације;
- План детаљне регулације.

Уређење градског простора врши се у складу са прописима о општим правилима урбанистичке регулације на основу донетих урбанистичких планова.

Посебно, Анекс 2³⁶ уз ово поглавље садржи, као пример, поглавље о спортским објектима и комплексима, а како је планирано Генералним урбанистичким планом Београда.³⁷

Информација о локацији садржи податке о могућностима и ограничењима градње на катастарској парцели, односно на више катастарских парцела, на основу планског документа.

Локацијски услови су јавна исправа која садржи податке о могућностима и ограничењима градње на катастарској парцели која испуњава услове за грађевинску парцелу, а садржи све услове за израду техничке документације. Локацијски услови се издају за изградњу, односно доградњу објеката за које се издаје грађевинска дозвола, као и за објекте који се прикључују на комуналну и другу инфраструктуру.

Локацијски услови садрже све урбанистичке, техничке и друге услове и податке потребне за израду идејног пројекта, односно пројекта за грађевинску дозволу и пројекта за извођење, као и:

- податке о броју и површини катастарске парцеле, осим за линијске инфраструктурне објекте и антенске стубове;
- податке о називу планског документа, односно планском документу и урбанистичком пројекту на основу којег се издају локацијски услови и правила грађења за зону или целину у којој се налази предметна парцела;
- услове за прикључење на комуналну, саобраћајну и другу инфраструктуру;

36 Анекс 2 Спортски објекти и комплекси – Генерални урбанистички план Београда.

37 Генерални урбанистички план Београда („Службени лист града Београда“, бр. 11/16).

- податке о постојећим објектима на тој парцели које је потребно уклонити пре грађења;
- друге услове у складу са посебним законом.

Грађење објекта врши се на основу грађевинске дозволе и техничке документације.

Техничка документација

Техничка документација израђује се као:

- генерални пројекат;
- идејно решење;
- идејни пројекат;
- пројекат за грађевинску дозволу;
- пројекат за извођење;
- пројекат изведеног објекта.

Пројекат за грађевинску дозволу израђује се за потребе прибављања решења о грађевинској дозволи.

За објекте за које је законом којим се уређује заштита од пожара прописана мера обавезне заштите од пожара, саставни део пројекта за грађевинску дозволу јесте и елаборат о заштити од пожара.

Пројекат за извођење израђује се за потребе извођења радова на грађењу.

Пројекат за извођење је скуп међусобно усаглашених пројеката којим се утврђују грађевинско-техничке, технолошке и експлоатационе карактеристике објекта са опремом и инсталацијама, техничко-технолошка и организациона решења за градњу објекта, инвестициона вредност објекта и услови одржавања објекта.

Пројекат изведеног објекта израђује се за потребе прибављања употребне дозволе, коришћења и одржавања објекта.

Постављање и уклањање мањих монтажних објеката привременог карактера на јавним и другим површинама (киосци, баште угоститељских објеката, тезге и други покретни мобилијар), *балон-хала сјорџске намене*, надстрешница за склањање људи у јавном превозу, објекта за депоновање и сепарацију речних агрегата и пловених постројења на водном земљишту, обезбеђује и уређује јединица локалне самоуправе.

Грађевинска дозвола и обједињена процедура

Локацијски услови су јавна исправа која садржи податке о могућностима и ограничењима градње на катастарској парцели која испуњава услове за грађевинску парцелу, а садржи све услове за израду техничке документације. Локацијски услови се издају за изградњу, односно доградњу објекта за које се издаје грађевинска дозвола, као и за објекте који се прикључују на комуналну и другу инфраструктуру.

Локацијска дозвола издата у складу са Законом о планирању и изградњи, по правноснажности представља основ за издавање грађевинске дозволе.

Информација о локацији и локацијска дозвола издају се на основу постојећих просторних и урбанистичких планова.

Грађевинска дозвола се издаје инвеститору који уз захтев за издавање грађевинске дозволе достави пројекат за грађевинску дозволу, има одговарајуће право на земљишту или објекту и који је доставио доказе прописане подзаконским актом којим се ближе уређују садржина и начин издавања грађевинске дозволе и платио одговарајуће административне таксе. Саставни део захтева је и извод из пројекта за издавање грађевинске дозволе потписан и оверен печатом личне лиценце од стране главног пројектанта.

Карактеристике обједињене процедуре:

- Поступак прибављања потребне документације за градњу спроводи се у обједињеној процедури, на једном месту, од издавања локацијских услова до издавања употребне дозволе.
- Инвеститор у поступку прилаже само оне доказе које надлежни орган не може да прибави по службеној дужности.
- Сва права се остварују на катастарској парцели која испуњава услове за грађевинску парцелу.
- Право на градњу има лице које има одговарајуће право на земљишту или објекту.
- Финансијер – лице које поред инвеститора има право у поступку, али не стиче право својине нити на објекту, нити на земљишту.

Процедура од инвестиционе одлуке до уписа својине на објекту (са трајањем у данима):

- израда идејног решења;
- прибављање локацијских услова (5+15+5);
- израда пројекта за издавање грађевинске дозволе;
- прибављање грађевинске дозволе (5);
- израда пројекта за извођење;
- пријава радова;
- извођење радова;
- технички преглед објекта;
- израда пројекта изведеног објекта (само ако је дошло до измена у току грађења);
- прибављање употребне дозволе (5);
- упис права својине.

Локацијски услови:

- садрже податке о могућностима и ограничењима градње на катастарској парцели, односно све услове потребне за израду пројекта за грађевинску дозволу;
- издаје их министарство надлежно за послове грађевинарства, односно надлежни орган аутономне покрајине или орган ЈЛС (јединице локалне самоуправе);

- инвеститор уз захтев прилаже идејно решење будућег објекта;
- рок за издавање је 25 дана од дана подношења захтева (5+15+5);
- на издате локацијске услове може се уложити приговор општинском, односно градском већу или Влади;
- ако није донет план детаљне регулације, локацијски услови се издају на основу акта којим се утврђују општа правила уређења и грађења или на основу постојећег планског документа ако садржи регулациону линију.

Грађевинска дозвола:

- управни акт који издаје надлежни орган у року од пет дана од дана достављања уредног захтева;
- издаје се инвеститору који достави извод из пројекта за грађевинску дозволу и пројекат за грађевинску дозволу, који има одговарајуће право на земљишту или објекту, који је уредио односе са ЈЛС у погледу доприноса за уређивање грађевинског земљишта и платио административну таксу;
- надлежни орган искључиво врши проверу испуњености формалних услова за изградњу;
- инвеститор нема обавезу плаћања доприноса за уређивање грађевинског земљишта до пријаве радова;
- по издавању грађевинске дозволе, инвеститор може приступити извођењу припремних радова и изради пројекта за извођење.

Пријава радова:

- по изради пројекта за извођење, осам дана пре почетка извођења радова, инвеститор подноси пријаву почетка радова органу који је издао грађевинску дозволу;
- уз пријаву се подноси доказ о регулисању односа са ЈЛС (допринос за уређивање грађевинског земљишта);
- пријава садржи датум почетка и рок завршетка грађења;
- рокови за завршетак објекта почињу да теку од дана подношења пријаве.

Употребна дозвола:

- инвеститор обезбеђује технички преглед објекта;
- технички преглед објекта врши комисија или привредно друштво коме инвеститор повери вршење тих послова;
- уз захтев за издавање употребне дозволе прилаже се налаз комисије за технички преглед којим се утврђује да је објекат подобан за употребу са предлогом за издавање употребне дозволе, пројекат за извођење или пројекат изведеног објекта, елаборат геодетских радова за објекат и подземне инсталације и енергетски пасош (ако је потребно);
- употребна дозвола се издаје у року од пет дана и доставља се инвеститору и надлежном грађевинском инспектору.

Упис права својине:

- захтев за упис права својине подноси се служби за катастар непокретности на територији ЈЛС где се објекат налази;
- у року од пет дана по правноснажности издате употребне дозволе, надлежни орган по службеној дужности доставља органу надлежном за послове државног премера и катастра употребну дозволу, елаборат геодетских радова за изведени објекат и подземне инсталације;
- орган надлежан за послове државног премера и катастра доноси решење о кућном броју и врши упис права својине на објекту, односно посебним деловима објекта, и о томе обавештава инвеститора и надлежни орган управе у року од седам дана од дана достављања употребне дозволе, а у року од 30 дана врши одговарајући упис у катастар водова.

Просторно и урбанистичко планирање:

- укинут је концепт плана;
- рани јавни увид – спроводи се по доношењу одлуке о изради плана;
- нови урбанистичко-технички документ: геодетски елаборат исправке граница суседних парцела и спајање две суседне парцеле истог власника;
- главни градски урбаниста;
- за ГУП – генерални урбанистички план (прописан само за градове) и ПГР – план генералне регулације седишта насељеног места не прибавља се сагласност министарства;
- ПДР – план детаљне регулације и урбанистички пројекат могу се израђивати и када то није предвиђено планом ширег подручја, а могу се финансирати и средствима физичких и правних лица.

Грађевинско земљиште:

- прецизиране одредбе о коришћењу земљишта, закупу, отуђењу, стицању и размени грађевинског земљишта, као и прецизиран поступак за претварање пољопривредног и шумског земљишта у грађевинско земљиште;
- недостајућа инфраструктура се може изградити кроз финансирање, односно суфинансирање инвеститора и ЈЛС – допринос се умањује за читав износ средстава уложених у суфинансирање;
- уместо накнаде за уређивање грађевинског земљишта уводи се допринос;
- утврђује се максимални износ доприноса (основица је просечна цена квадрата стана – новоградња у ЈЛС, а највиша стопа је 15%);
- ЈЛС утврђује коефицијенте према зонама и намени објеката, тако да распон не може бити већи од 1 : 6;
- допринос се не плаћа за таксативно наведене објекте, односно радове: инфраструктурни, производни, складишни, подземне етаже итд.
- допринос се утврђује решењем и чини саставни део грађевинске дозволе;

- плаћање доприноса није услов за издавање грађевинске дозволе, доспева пре пријаве радова;
- установљено начело јединства непокретности.

Министарство надлежно за послове грађевинарства, надлежни орган аутономне покрајине, односно надлежни орган јединице локалне самоуправе, дужни су да одреде посебну организациону целину у свом саставу, која спроводи обједињену процедуру за: издавање локацијских услова; издавање грађевинске дозволе; пријаву радова; издавање употребне дозволе; прибављање услова за пројектовање, односно прикључење објеката на инфраструктурну мрежу; прибављање исправа и других докумената које издају имаоци јавних овлашћења, а услов су за изградњу објеката, односно за издавање локацијских услова, грађевинске дозволе и употребне дозволе из њихове надлежности, као и обезбеђење услова за прикључење на инфраструктурну мрежу и за упис права својине на изграђеном објекту (у даљем тексту: обједињена процедура).

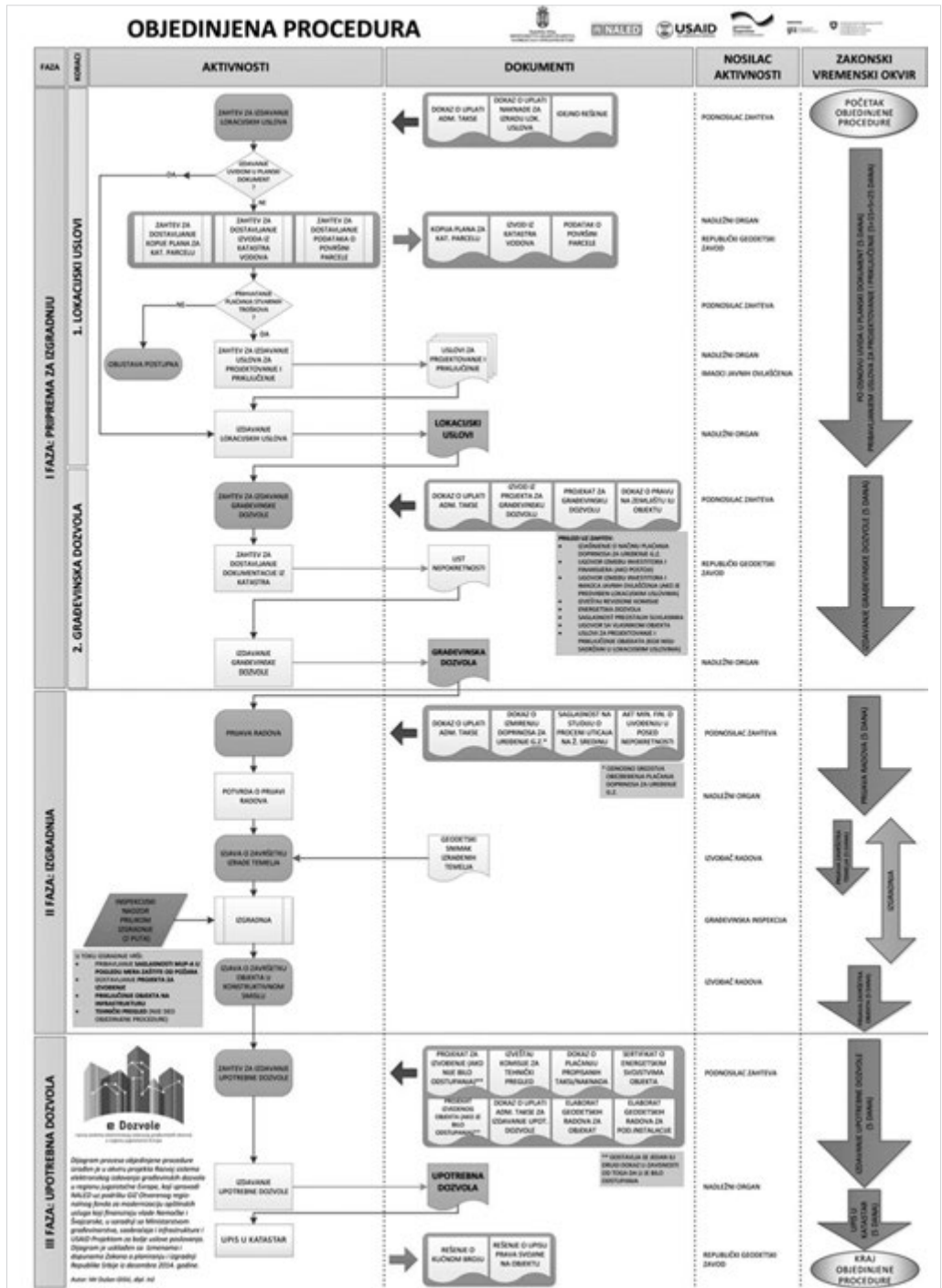
Размена докумената и поднесака у обједињеној процедури обавља се електронским путем.

Сва акта која у вези са обједињеном процедуром доносе надлежни органи и имаоци јавних овлашћења, поднесци и документи који се достављају у обједињеној процедури, укључујући и техничку документацију, достављају се у форми електронског документа.

Следи шематски приказ обједињене процедуре.³⁸

38 Преузето од Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре.

Графикон 14. Шематски приказ обједињене процедуре

Претходно шематски приказана обједињена процедура добијања грађевинске дозволе (ради могућности увећања шеме) приказана је у Анексу 2³⁹ овог поглавља.

Уговорна документација

Услови давање земљишта

Конкурсни елаборат за израду понуде и пријаву учешћа на конкурс за давање грађевинског земљишта за изградњу објеката садржи:

- податке из услова урбанистичког плана:
 - опис локације и ближе податке,
 - графичке прилоге;
- услове за давање грађевинског земљишта:
 - опште услове,
 - посебне услове;
- образац понуде;
- предуговор.

Услови давање радова – лиценцициони елаборати

Извођењу радова, осим пројектовања и процедура које се тичу припремања локације, предстоји избор извођача радова који се, најчешће, обавља позивним или јавним надметањем, тј. спровођењем лицитације, односно тендерском процедуром.

Спровођење лицитације подразумева:

- организацију и управљање процесом подношења понуда,
- процену, вредновање понуда и уговарање.

Организација и управљање процесом подношења понуда обухвата следеће активности, ако се спроводи јавно надметање:

- општа објава о намери спровођења лицитације;
- припрема и објављивање позива на лицитацију;
- достављање понуђачима тендерске документације;
- евентуални обилазак локације градилишта;
- разјашњења понуђачима – питања и одговори који се односе на тендерску документацију,
- евентуална припрема додатка тендерске документације (адендума);
- регистровање потврда пријема понуда;
- јавно отварање понуда и припрема и потписивање записника од стране свих учесника у лицитацији.

Процена, вредновање понуда и уговарање (у случају јавног надметања) подразумева следеће активности:

³⁹ Анекс 2 Обједињена процедура добијања грађевинске дозволе.

- комисијско оцењивање, вредновање и рангирање понуда;
- припрема нацрта извештаја о оцењивању тендера;
- припрема и подношење извештаја надлежним органима;
- потписивање уговора;
- где је то неопходно, добијање сагласности од стране финансијера;

Део документације коју обезбеђује инвеститор садржи:

- подлоге и услове;
- упутства понуђачима;
- услове уговарања;
- опште услове уговарања;
- посебне услове уговарања;
- радове;
- карактеристичне делове пројекта;
- предмер радова.

Део документације коју обезбеђује понуђач садржи:

- понуду са прилозима;
- рекапитулацију вредности свих понуђених радова;
- пропратно писмо уз понуду;
- понуду;
- гаранцију уз понуду;
- прилоге;
- списак радова који се издају подизвођачима;
- детаљни пројекат организације грађења;
- списак сопствене и потребне грађевинске механизације;
- план радне снаге са структуром и списком стручњака;
- финансијски план по месецима и врстама радова;
- цене механизације, радне снаге и материјала;
- предлог методологије за обрачун разлике у цени;
- предлог обрачуна неподвижених и накнадних радова;
- анализе цена за све позиције радова.

Ујовори са извођачима

Односи између инвеститора и извођача прецизно су дефинисани уговорном документацијом: општим и посебним условима уговарања и елементима уговора о извођењу радова и опремању објекта.

Општии услови ујоварања између инвеститора и извођача тичу се дефинисања обавеза као што су: права и обавезе надзорног органа, пренос права из уговора, обим уговора, уговорна документа, опште обавезе, радна снага, материјал и из-рада, почетак извођења радова и закашњења, гарантни рок, измене и накнадни радови, механизација, припремни радови и материјали, плаћање радова, хитне

поправке, решавање спорова, обавештавање, измене пројекта, раскид уговора и придржавање важећих прописа.

Посебни услови уговарања између инвеститора и извођача дефинишу следеће: предмет уговора, техничку документацију, локацију, дужности извођача, квалитет, контролу, увођење у посао, почетак и рок завршетка, уговорну цену, пријем радова, градилишну документацију и алтернативна решења уз понуду.

Битни елементи уговора су: уговорне стране, предмет уговора, вредност радова, рок завршетка радова, гарантни рок за квалитет, уговорна казна и начин спровођења стручног надзора.

Осим уговора о изградњи, у току реализације/изградње неког објекта, битни су и следећи уговори:

- уговори за пројектовање/израду техничке документације и контролу техничке документације;
- уговор за надзор над извођењем радова;
- уговори са градским комуналним предузећима ради плаћања партиципације и обезбеђење прикључака за енергенте.

Документација која прати извођење радова:

- грађевинска дозвола,
- овлашћење за руковођење грађењем,
- стручни надзор,
- грађевински дневник,
- грађевинска књига,
- књига грађевинске инспекције,
- пројекат заштите на раду,
- атести,
- пројекат бетона,
- пројекат организације и технологије грађења.

Целокупну документацију, осим пројеката и сагласности на пројекте, чине: уговори, протоколи, изјаве, записници, документа о разлици у цени, захтеви за предуговарање радова, извештаји о временским приликама, атести о квалитету материјала, списа о раду појединих комисија, решења инспекција, писмени докази о штети причињеној на објекту, налази контроле, закључци вештака или арбитражних комисија итд.

Документација потребна за прибављање употребне дозволе

Сагласности на изведено стање:

- снимак подземних инсталација;
- потврда да је објекат постављен на регулациону линију;
- потврда да је објекат пријављен за геодетско снимање;

- потврда о исправности димњачких и вентилационих канала;
- сагласност на употребу просторије за смеће;
- решење о кућном броју;
- потврда о извршеном прикључењу водовода на примарну мрежу;
- потврда о извршеном прикључењу канализације на примарну мрежу;
- бактериолошки налаз водоводне мреже;
- санитарна сагласност на изведено стање;
- сагласност да су спроведене мере противпожарне заштите;
- извештај о натпритиску у хидрантској противпожарној мрежи;
- атест за склониште;
- атест о испитивању звука;
- записник о испитивању водоводне и канализационе мреже на пропусност;
- записник о праћењу слегања објекта;
- записник о пријему подтла;
- атест о испитивању електроинсталација;
- атест о испитивању лифта;
- атест о исправности ТВ (антенских) инсталација.
- Записник о техничком прегледу

4.2.4. Економски аспекти

Инвестициони програм

Инвестициони програм је елаборат који садржи све битне елементе о инвеститору, о инвестицији и о могућим ефектима инвестиције у коришћењу за одређени период.

Инвеститор је физичко или правно лице, односно више учесника, које је од почетка именовано као инвеститор, које је власник и финансијер инвестиције и које, у складу са прописима, има права и обавезе инвеститора. Извођач инвестиције, пројектант, кредитор, надзор и сви други учесници су само извођачи одређених послова у своје име за рачун инвеститора, односно како се то уреди уговором. Извођач може имати подизвођача и друге учеснике, такође, у складу са уговором закљученим са инвеститором.

По правилу, инвестициони програм и сва документација, од захтева за локацију до употребне дозволе, гласе на инвеститора.

Потреба израде програма

Инвестициони програм је потребан инвеститору за две основне намене. Прво, то је основни документ за доношење инвестиционе одлуке на основу анализом утврђених услова и ефеката остварења инвестиције и њеног коришћења у одређеном времену, најчешће у првих пет година, или најкраће у року отплате кредита. Затим, инвестициони програм је саставни део захтева за кредит, за тражење суфинансијера,

страног улагања и друге сличне активности приликом утврђивања „финансијске конструкције“, односно извора и услова финансирања инвестиције и почетка њеног коришћења.

У условима кад је инвеститор поуздано способан да уредно отплати кредит и испуњава друге услове за учешће у подухвату, уобичајено је да се основни подаци представе у виду инвестиционог програма.

Ради рационалности и повећања степена сигурности неки инвеститори прво ураде прелиминарну студију, која садржи основне елементе о инвестицији, условима њене изградње, тржишту и другим подацима. На основу такве студије приступа се изради инвестиционог програма, односно даљем истраживању или одустајању од инвестиционог подухвата.

У зависности од предмета инвестиције и њене сложености, инвеститор организује израду програма у сопственој режији или за то ангажује стручне институције, односно стручна лица. За сложенији технолошки процес неопходно је ангажовање стручног тима, који почиње од технолошког пројекта, којим се утврђује потреба опреме, њеног распоређивања за коришћење, што је услов за утврђивање потребних грађевинских објеката. Машинци, електростручњаци, еколози, спортски стручњаци и остали треба да ураде део пројекта из своје струке. Све је то основа за утврђивање предрачуна инвестиције и израду инвестиционог програма од стране инжењера, уз сарадњу са економистима.

Прилагођавање намени

Инвестициони програм треба да буде прилагођен намени инвестиције. Повраћај уложених средстава и добити треба рачунати у роковима просечног трајања технолошке опреме. То је најчешће процена шта се може остварити у року од 10 до 15 година коришћења, при чему је значајно да се на основу ефеката из калкулација и економског тока пројекта утврди рок повраћаја реалне вредности улагања, после ког времена почиње остваривање финансијског интереса инвеститора.

Кад је предмет инвестиције из области промета или „рентијерства“ (давања спортског објекта у закуп), време повраћаја често ће бити у дужем року, јер је ефекат по годинама релативно нижи, али се интереси коришћења таквог објекта (спортског, пословног, комерцијалног) могу остваривати око 60 година, уз трошкове одржавања.

Методологија за израду инвестиционог програма најчешће је доношена на основу захтева кредитора о томе које све елементе и податке програм треба да садржи. Тако је настала методологија која има „међународни“ карактер, јер се њоме служе кредитори и инвеститори на широком подручју.

Израда инвестиционог програма

Инвестициони програм се мора прилагодити конкретној инвестицији и њеној намени. У даљем тексту ће бити приказан пример израде финансијске анализе за улагање у изградњу спортског објеката. Ради се анализа целокупне финансијске

процедуре, која подразумева све трошкове на реализацији (урбанистички планови, прибављање локације, плаћање партиципација јавним предузећима за обезбеђење енергената, припремање и опремање локације, пројектовање и изградња, остали пратећи трошкови) и процену могућности продаје или издавања по планираној цени, у сврху обезбеђења добити.

Инвестиционим пројектом се дефинише структура цене једне инвестиције, што подразумева производну – планирану цену објекта, са свим трошковима, као и планирану тржишну цену у односу на садржај објекта и конкретни временски пресек. Инвестициони програм омогућава сагледавање могуће – планиране добити као разлике између продајне (тржишне) цене и производне цене.

У цену изграђеног објекта улазе и трошкови:

- накнаде за уређење градског грађевинског земљишта,
- накнаде за обезбеђење електричне енергије, даљинског грејања и телефонског саобраћаја,
- трошкови припремања локације,
- трошкови опремања локације,
- трошкови израде и овере техничке документације,
- трошкови извођења радова на објекту и трошкови стручног надзора над извођењем радова,
- таксе,
- остали пратећи трошкови, укључујући и трошкове стручњака који управљају пројектом.

Када се ради о инвеститорима – фирмама / органима управе, који објекте финансирају или за сопствене потребе или делимично за изнајмљивање појединих садржаја, онда они треба до краја градње, односно добијања употребне дозволе, да финансирају велики број ставки које се не односе само на изградњу објекта, односно грађевинске, грађевинско-занатске и инсталатерске радове. То су следећи трошкови:

Накнада за градско грађевинско земљиште, према зонама погодности локације, из које град обезбеђује изградњу инфраструктурних објеката (велике трафо-станице, канализациони колектори, паркови, рехабилитација улица и сл.), односно уређује грађевинско земљиште.

Партиципације (учествовање инвеститора у трошковима) јавним градским комуналним предузећима за обезбеђење енергената до објекта инвеститора (електрична енергија са трафо-станицом, даљинско грејање са подстаницом и др.). У ово не спада плаћање за водовод и канализацију које градови финансирају из накнада за грађевинско земљиште.

Припремање грађевинског земљишта – парцеле обухвата:

- истражне радове,
- израду геодетских и других подлога,
- израду планске и пројектне документације,
- обављање имовинско-правних послова,

- расељавање,
- рушење објеката који су за то планом предвиђени,
- санирање терена,
- израду програма за уређивање земљишта и др.

Опремена грађевинског земљишта – парцеле обухвата изградњу објеката:

- мреже водоснабдевања,
- мреже канализације,
- саобраћајних површина са комплетном опремом,
- паркинг-површина,
- пешачких површина,
- јавних зелених површина, као и њихово уређивање са пратећим садржајем и др.

У даљем тексту је приказан пример инвестиционог програма, односно пројекта производне вредности једног спортског објекта, са свим елементима који чине цену. Суштина је да планери спортског објекта треба да узму у разматрање не само вредност грађевинско-занатских радова већ и све трошкове који чине цену: партиципације јавним комуналним предузећима, трошкове опремања, трошкове припремања, пратеће трошкове, таксе, као и трошкове управљања целокупном инвестицијом.

У приказаном примеру се могу сагледати и ефекти производне цене, али и тржишне цене која садржи могућу добит, уколико је у питању комерцијални аспект.

Посебно, Анекс 3⁴⁰ уз ово поглавље садржи интерактиван пример инвестиционог програма (у MS Excel-у) на основу којег је могуће (изменом улазних података) добити различите могуће варијанте финансирања.

Анекс 4⁴¹ садржи копију Одлуке о утврђивању доприноса за уређење грађевинског земљишта на територији Београда, а Анекс 5⁴² конкретну табелу – Допринос за уређивање грађевинског земљишта на појединачним општинама Града Београда.

40 Анекс 3 Пример инвестиционог програма.

41 Анекс 4 Одлука о утврђивању доприноса за уређење грађевинског земљишта на територији Београда. („Службени лист града Београда“, бр. 2/15, 16/15 и 74/15.)

42 Анекс 5 Допринос за уређивање грађевинског земљишта на појединачним општинама Града Београда.

Студија оправданости

Предвиђање цене коштања инвестиција/објеката, пуна цена и приносна моћ улагања одвијају се преко прединвестиционих студија, студија оправданости и инвестиционих програма/планова. Такође, преко ових докумената може се сагледати и оправданост улагања у планирану инвестицију.

Планирање/програмирање трошкова пројекта врши се, како је то претходно приказано, инвестиционим програмом. Структура инвестиционог програма зависи од врсте објекта, услова локације на којој се објекат реализује и законских прописа, а вредност појединих ставки од тржишних услова. Да би се извршила процена стања инвестиције, у одређеном временском пресеку, потребно је знати њену укупну финансијску вредност и вредност појединих фаза. На основу овога могу се утврдити потребна финансијска средства за окончање пројекта, рокови завршетка пројекта, динамика изградње и коначна цена.

По актуелном Закону о планирању и изградњи, инвестициони програм није обавезан. Међутим, не само да је врло користан већ, практично, представља основни извор података за формирање финансијске конструкције пројекта и пружа могућност за праћење/контролу и анализу улагања финансијских средстава током грађења. Као такав, инвестициони програм је повезан са студијом оправданости.⁴³

Ове студије су обавезне за објекте од посебног значаја за Републику Србију (односно за објекте за које грађевинску дозволу издаје министарство надлежно за послове грађевинарства), као и за неке објекте који се финансирају из друштвених средстава: буџета и фондова. Остали инвеститори (правна и физичка лица) могу, у складу са својим интересима, радити или наручити да им се израде ове студије за објекте које намеравају да граде. На основу претходне студије оправданости доноси се одлука о улагању средстава у израду идејног пројекта, претходне и истражне радове који су неопходни за квалитетно извршење израде идејног и касније главног пројекта.

У студији оправданости се доказује финансијска, тржишна, економска и друштвена оправданост инвестирања у изградњу објекта за изабрано варијантно решење из генералног пројекта и претходне студије оправданости. У њој се формулише закључак о оправданости инвестиције са одговарајућом оценом те оправданости, образложењем и степеном поузданости те оцене. Претходна студија оправданости и студија оправданости чине стручну документациону основу за доношење одлуке од стране инвеститора за изградњу објекта.

43 Студија (енгл. *study*) означава истраживање разних утицаја у вези са планираном изградњом (нпр. тржишни услови, могућности финансирања, извори набавке итд.). Инвестициона студија / студија оправданости (енгл. *feasibility study, investment study*), најважнија је студија јер садржи разрађен техноекономски елаборат којим се дефинише концепција објекта и на основу спроведених истражних радова анализирају се услови и оправданост изградње. Саставни делови те студије су идејни пројекти објекта.

Студијом оправданости се одређује нарочито просторна, еколошка, друштвена, финансијска, тржишна и економска оправданост инвестиције за изабрано решење, разрађено идејним пројектом, на основу којег се може донети одлука о оправданости улагања и покретању поступка за добијање одобрења за изградњу.

За објекте за које се планира изградња, односно коришћење у етапама, претходна студија оправданости мора да садржи елементе за све етапе које су планиране, а студија оправданости може се израђивати и за поједине етапе.

Посебно, Анекс 6⁴⁴ уз ово поглавље приказује студију оправданости за изградњу спортске хале у Врњачкој Бањи.⁴⁵ Осим економских показатеља, разматрани су и остали. На овом примеру се може сагледати да се некад на основу чисто економских показатеља не може донети одлука. У конкретном случају друштвена корист је одлучујућа у односу на повраћај уложених средстава.⁴⁶

Пример који се овде приказује не треба схватити универзално, то је само један од објеката за који се може радити студија – конкретно, то је објекат високоградње. У изради претходне студије оправданости и студије оправданости треба уважити врсту објекта, спољашње услове, услове производње или транспорта итд.

4.3. Спортски центри

Спортишки центри су објекти за спорт и рекреацију ваншколске омладине и одраслих – тзв. масовни спорт. Имају отворене и затворене просторе, а програм спортских центара се дефинише у зависности од величине насеља или дела града у којем се центар налази и броја становника – потенцијалних корисника који гравитирају том подручју.

Затворене просторе спортских центара чине:

- једна или више дворана/сала,
- пливачки базен за одрасле,
- евентуално пливачки базен за децу.

Отворене просторе чине:

- разне врсте игралишта,
- отворени базен за одрасле,
- отворени базен за децу,

44 Анекс 6 Студија оправданости за изградњу спортске хале.

45 Ова хала не припада објектима за које грађевинску дозволу издаје министарство надлежно за послове грађевинарства, за које је потребно радити претходну студију оправданости и студију оправданости, али се ипак овде студија оправданости приказује као илустративан пример.

46 Планирани период реализације објекта је био 2002/2003. година, па будући да су финансијски прорачуни рађени у динарима, треба имати у виду да је тада средњи курс евра био око 63 динара.

- трим-стазе,
- бициклистичке стазе,
- отворени терени (пољане) за сунчање и игру.

За ове објекте не постоје прецизно израђене норме које се односе на димензије – габарите појединих простора.

Према Милану Митровићу,⁴⁷ професору на Архитектонском факултету у Београду, типови спортских зона и спортских центара деле се на следећи начин:

- 1,6 ха – А тип спортске зоне (нпр. Студентски град у Новом Београду), за 5.000 становника (простор 125 м x 125 м);
- 2,8 ха – Б тип спортске зоне, за 10.000 становника (простор 167 м x 167 м);
- 4,0 ха – Ц тип спортске зоне, за 15.000–20.000 становника (простор 200 м x 200 м).

Према истом аутору, типови спортских центара јесу:

- 6,0 ха – А спортски центар, за око 50.000 становника (простор 245 м x 245 м);
- 8,0 ха – Б спортски центар, за град/насеље 100.000 становника (простор 282 м x 282 м);
- 9,0 ха – Ц спортски центар, за град изнад 100.000 становника (простор 300 м x 300 м).

При томе, треба рачунати на то да око 30% површине комплекса треба да је под зеленилом, а око 12% површине под комуникацијама и саобраћајницама.

Генерално, постоји велики број облика и садржаја рада – програмских садржаја на подручју спорта и рекреације. Они су иницирани различитим потребама корисника.

Према архитекти Слободану Илићу,⁴⁸ спортски центри могу бити рејонски, градски, универзитетски, народни. Они подразумевају мању или већу скупину објеката и површина на сувом и на води намењених деци, омладини, грађанима свих старосних група, и спортистима – аматерима и професионалцима. Величина спортског центра зависи од броја становника области, рејона или града, као и од минималног програмског садржаја који задовољава потребе физичке културе – спорта. Свакако да зависи и од низа других условљености које улазе у домен урбанистичке делатности планирања. Имајући ово у виду, Интернационална академија за спорт, рекреацију и изградњу спортских објеката (IAV) предложила је, на основу рада својих многобројних стручњака и предлога многих националних савеза, податке за урбано планирање, програмирање и димензионисање величине спортских центара и објеката, при чему глобални садржај, без обзира на област, рејон или величину града, треба да има:

47 Митровић, М. (1981): *Спортски објекти*, Београд.

48 Илић, С. (1998): *Спортски објекти*, Београд.

- отворене површине за борилишта – игралишта и површине зеленила;
- водене површине – језера, реке, делове морског приобаља и базене разних димензија и намена;
- објекте високоградње за разне врсте спортова у затвореном простору из области индивидуалних, колективних, дуелних спортова, што се односи и на отворене површине.

Данас се у свету и у нас подижу многобројни објекти вишенаменског карактера, у којима се могу једновремено остварити функције спота и рекреације, разоноде, трговине и угоститељства, скупова, концерата и сл. (нпр. „Спенс“ у Новом Саду, „Чаир“ у Нишу). Циљ је да се што више људи/корисника привуче ка спорту и рекреацији, да слободни део времена појединца буде у функцији рекреације било на отвореним просторима, било у дворанама.

Проблематиком спортских објеката и спортских, односно спортско-рекреативних центара баве се многе струке: архитекте, лекари, спортски радници, биолози и др.

Сматра се да спортски објекат не би требало да буде удаљен од корисника више од 1,5 км, односно не више од 15 мин. хода.

Спортски, односно спортско-рекреативни објекат је грађевина, односно простор (грађевински објекат, односно његов део или уређена површина), намењен за спортске активности, који може да има пратећи простор (санитарни, гардеробни, спремишни, гледалишни и др.) и уграђену опрему (грађевинску и спортску). То је простор у којем се изводе одређене спортске или спортско-рекреативне активности, подразумевајући вежбалиште – простор на којем, или у којем се изводи активност, пратеће просторе – просторе потребне корисницима за функционално и удобно извођење активности, помоћне просторе – просторе потребне за одговарајуће функционисање објекта, гледалиште са својим пратећим просторима, као и све остале просторе, типа прилаза, пролаза, паркинга или слично.

Руковођење и управљање објектима спорта и спортске рекреације јесте област која се у нас недовољно изучава. Руководиоци – управљачи објектима ретко се образују за ове специфичне послове. Други проблем је да објекти, раније финансирани буџетским средствима, прелазе на систем самофинансирања, за шта је потребна умешност менаџера. Често се дешава да се, услед неуспешног преласка на нови систем финансирања који се заснива на комерцијалним садржајима и исплативости функционисања ових објеката по програмској спортској или рекреативној шеми, мења основна планирана функција објекта, неадекватна друштвеним потребама и у супротности са уложеним друштвеним средствима планираним за одређену намену/функцију.

Менаџмент (енгл. *management* – управљање) спортских и спортско-рекреативних објеката јесте процес којим се омогућава одговарајуће функционисање („живот и рад“) објекта планираног и уређеног за одређене друштвене потребе. Тај процес представља суштину обезбеђења материјалних услова за обављање

спортских активности, односно спортске делатности, чији је главни планер и извршилац менаџер спортског, односно спортско-рекреативног објекта.

Постоји више подела спортских објеката. Они могу бити отворени и затворени (сале за физичко васпитање, вишенаменске спортске хале, комплексни спортски центри), могу бити намењени организованом спорту или врхунском спорту или рекреацији грађана. Неки простори се такође могу прилагодити спортским активностима (паркови, дворишта, холови или ходници школа у недостатку сала за физичко васпитање) или спортским манифестацијама (тргови, улице). Посебно се у свету води рачуна о изградњи или прилагођавању ових објеката, тако да их могу користити хендикепирана лица, чиме се премошћују баријере које имају у свакодневном животу.

4.3.1. Специфичности спортских центара

Власници спортских центара могу бити држава или локална управа, непрофитне организације, приватна лица или корпорације. Од извора средстава којима се финансирају ови објекти зависи и управљачка структура, квалитет одржавања, организованост коришћења и свеукупна ефикасност употребе. Основни циљ је да објекте квалитетно користи што више људи за спорт и рекреацију. Планирање, изградњу и коришћење спортских објеката прати велики број друштвених делатности и грана индустрије – локална управа, институције које се баве урбанизмом и уређењем грађевинског земљишта, секретаријати и управе за спорт, пројектни бирои, грађевинска предузећа, индустрија грађевинског материјала, произвођачи опреме и специфичних инсталација које се уграђују у ове објекте, произвођачи и дистрибутери спортских реквизита, фирме које се баве маркетингом, организације које изнајмљују опрему за масовна спортска такмичења.

Специфичност управљања оваквим објектима произлази из великог броја корисника, различитог броја спортских активности које се у њима одвијају, посебним хигијенским и осталим стандардима, неопходним захтевима који се односе на сигурност и безбедност коришћења. Такође, просторне карактеристике и пројектантски захтеви морају бити у складу са овим специфичним параметрима. У том смислу се у последње време у овакве објекте уграђују специјални материјали у погледу подлога или одводњавања и сл.

Принципијелно, управљању спортским и спортско-рекреативним објектима не поклања се довољна пажња већ се оно третира као пратећи садржај спортске делатности и спортских манифестација. Менаџмент спортских објекат је врло развијен у свету. И у нас је потребно променити схватања и примењујући савремене теорије организације и управљања, уздићи ове процедуре на виши ниво, као адекватан одговор на нове захтеве међународних спортских манифестација и на њихове високе стандарде.

Значајно је да права и одговорности учесника у власништву и управљању објектом буду стриктно дефинисана законским оквирима како не би долазило до злоупотреба и како би се заштитили корисници.

Одговарајућим законским актима и прописима нужно ја да се обезбеде услови за исправно руковођење објектом у циљу задовољавања потреба корисника, без угрожавања шире друштвене заједнице или природне околине у којој је објекат лоциран.

Законима и прописима се решава:

- коришћење, односно приступачност објекта (која категорија корисника и под којим условима може да га употребљава);
- функционалност објекта, кроз нормативе простора, посебно у вези са међусобним положајем и повезаношћу;
- величина објеката (вежбалишта дефинисана правилима спортских дисциплина, остали простори нормативима о квадратури по кориснику);
- заштита околине (посебно у вези са отвореним објектима који се смештају у природну средину);
- сигурност корисника и заштита објекта од намерних оштећења или оштећења проузрокованих временским и другим приликама;
- хигијена, у смислу обезбеђења чистог, здравог и угодног окружења за одговарајуће спортске или спортско-рекреативне активности;
- финансирање објекта кроз успешно пословање усклађивањем прихода и расхода;
- транспарентност рада објекта ради остваривања контролне функције, која повећава степен задовољења свих претходних захтева.

4.3.2. Техничко одржавање спортијских центара

Стање спортских објеката у нас је најчешће лоше. Инвестиционо и текуће одржавање се не спроводи редовно због недостатка финансијских средстава, како за одржавање кључних спортских објеката, тако и објеката физичког васпитања. Многи градови и немају неки већи спортски објекат или универзални простор на коме се могу успешно практиковати спорт и рекреација становништва. Спортски простори – отворени и затворени, са изузецима, недостају чак и у туристичким местима (бање, планинска одмаралишта) у којима би то била значајна допуна туристичкој понуди. Врло често ови објекти не задовољавају ни пројектантске параметре који се односе на сигурност приликом спортских активности, а нарочито на одигравање великих спортских такмичења и манифестација где постоји проблем у безбедности коришћења и приступачности прилаза појединим деловима објекта. Чест је и недостатак адекватних паркинга за путничка возила, као и за аутобусе који довозе спортске екипе.

Посебна карактеристика је недовољан број санитарних простора за гледаоце. Велики проблем је и неадекватан пратећи простор за кориснике спортских услуга и такмичаре – мали број свлачионица, неадекватни санитарни простори и простори за хигијену, и често у лошем стању које захтева поправку или замену водоводних и канализационих инсталација. Врло често не постоји посебна адекватна („чиста“) веза између свлачионица и спортских сала, што је неповољно са хигијенског аспекта.

Коришћење објекта мора се ускладити са реалним потенцијалима његовог програмираног капацитета, посебно с аспекта његове амортизације, јер успешно управљање објектом подразумева његово трајање, а то захтева обезбеђено финансирање замене свих дотрајалих делова, као и обнављања исслужене опреме новом и технолошки савременијом.

4.3.3. Експеријер и просторно уређење спортских центара

Спортски, тј. спортско-рекреативни објекат је материјални предуслов неопходан за реализацију спортских и рекреативних активности, али му се често, посебно при планирању, од стране стручњака из области спорта и рекреације, не поклања довољна пажња већ се његово постојање и функционисање узима као дато. Најчешће се о објекту размишља тек онда када се почне користити и када се покажу одређене мањкавости и проблеми у његовом функционисању, или када је потребно да се организује његово одржавање, управљање и финансирање. Занемаривање било које фазе процеса настанка објекта, међутим, унапред осуђује његово успешно функционисање, поготову што се објекат гради и уређује за дужи период.

Када потребе, жеље и интересовања будућих корисника објекта нису свеобухватно сагледане, ризикују се каснији сукоби интереса. Чести су случајеви у пракси измене намене објекта, јер за одређен вид активности не постоји довољан број корисника. Циљеви друштвене заједнице такође морају бити подвргнути експертским проверама, с обзиром на реалне потенцијале средине за коју се објекат гради. Ово се нарочито односи на капацитете спортских центара.

Према Зорици Петровић,⁴⁹ професору Факултета спорта и физичког васпитања у Београду, обезбеђење средстава често се поставља као највећи проблем у читавом процесу. Може се решавати на више начина: из државних фондова, од приватних инвеститора, спонзора, самодоприносом. Економски аспект планирања, поред обезбеђења средстава, односи се и на одређивање цене објекта, и то не само цене изградње објекта, већ и цене објекта у функционисању. Често објекат који је јефтинији при изградњи буде знатно скупљи при експлоатацији због скупљег одржавања, краће амортизације, већег броја радника потребних за одржавање итд.

⁴⁹ Петровић, З. (2005): *Менаџмент спортских и спортско-рекреативних објеката*, Факултет спорта и физичког васпитања, Београд.

Постоји низ захтева који се подразумевају при избору локације, почевши од одговарајућег земљишта (величина, сигурност, квалитет, инсолација, ружа ветрова и сл.), преко положаја у граду, односно насељу (утицај околних објеката и утицај самог објекта на околину, приступ, саобраћајне везе), до постојеће инфраструктуре и комуналне опремљености. Битно је истаћи неопходну усаглашеност између намене објекта и места које се бира за његову изградњу.

Изградња и опремање објекта обављају се по утврђеним нормама, али за сваки поједини објекат, с обзиром на профил будућих корисника, локацију, припадност, начин функционисања или слично, па је неопходно применити различите норме и стандарде, те учешће менаџера у овој фази настанка објекта знатно олакшава касније управљање/руковођење радом објекта.

4.3.4. Енџеријер и њорџорна орјанизација у оквиру сџорџској ценџира

Спортске дворане су наткривене грађевине за надметања и приредбе, са гледалиштем, за наставу физичког васпитања, рекреацију и вежбање. Стадиони су, по правилу, отворене грађевине, са великим борилиштем и великим, најчешће амфитеатралним гледалиштем. Изградњом потпуно наткривених стадиона са сталним или помичним кровом, као и дворана са великим капацитетом (и до 30.000 гледалаца) нестају чврсте разлике, па се и велике дворане називају затвореним стадионима.

Савремене спортске грађевине морају осигурати велики комфор корисницима, такмичарима и гледаоцима, могућност вишенаменске употребе и високог нивоа медијског преноса, као и одржавање музичких и сличних приредби и јавних скупова без обзира на сезону, доба дана или временске прилике. У последње време телевизија је ушла у свет спорта и постепено га комерцијализовала, па данас својим захтевима директно утиче на концепцију спортских грађевина, понашање гледалаца, поготову на фудбалским утакмицама, као и на доношење све строжих прописа на стадионима.

Према Николи Цекићу,⁵⁰ професору Грађевинско-архитектонског факултета у Нишу, под организацијом пословања спортског центра се подразумева анализа свих релевантних елемената који су у функцији садржаја у простору; потом, треба да се утврди технологија коришћења простора за поједине активности, да се утврде типови конструкција, распони, врсте материјала за поједине делове објекта, да се изврши архитектонско-грађевинска анализа простора, да се утврде технички и физички захтеви код пројектовања и грађења, као што су: акустика, осветљење, климатизација, сигурносни захтеви. Спортске активности се одвијају на следећим површинама:

- травнатим површинама – вежбалишта, игралишта, борилишта, тркалишта, бацалишта, стрелишта, летишта (отворени објекти);

⁵⁰ Цекић, Н. (2004): *Сџорџски објекти*, скрипта, Грађевинско-архитектонски факултет, Ниш.

- пешчаним површинама – игралишта, тркалишта, доскочишта (отворени објекти);
- површинама од шљаке – игралишта, тркалишта, залетишта, стазе (отворени објекти);
- бетонским површинама – клизалишта, стазе, стајанке, мини-голф, куглане (отворени објекти);
- асфалтним површинама – стазе, куглане (игралишта, отворени и затворени објекти);
- дрвеним подовима – вежбалишта, игралишта, борилишта, стазе, куглане (затворени објекти);
- подовима од вештачке материје – вежбалишта, игралишта, борилишта, тркалишта, залетишта, доскочишта, стазе (отворени и затворени објекти);
- воденим површинама – стазе: веслање, једрење, мотонаутика, скијање на води; пливалишта: пливање, скокови у воду, ватерполо (отворени објекти);
- снежним површинама – стазе, скијалишта, терени, скокови (отворени објекти – природни снег);
- леденим површинама – клизалишта: хокеј, карлинг, стазе за брзо клизање, гађање на леду (отворени и затворени објекти);
- активности у ваздуху – летишта: моторно летење, једриличарство, падобранство, летење у балону, летење на „змају“.

Методологија планирања и функционисања спортских центара заснива се на стандардима, нормативима за пројектовање и грађење објекта како би се задовољиле потребе појединаца – корисника: деце, омладине, рекреативаца (радних људи, грађана, рекреативаца у туризму, рекреативаца кроз рекреацију у посебним спортовима ван места становања: скијање, планинарење, једрење...).

4.3.5. Пројрамска шема и ѿројрамска ефикасност

Успешна организација активности, садржаја и догађаја претпоставља планирану шему остваривања, дефинисану с временског аспекта, затим с аспекта броја и категорија учесника (како оних који активност изводе, тако и оних који сачињавају службе које обезбеђују извођење активности), уз дефинисање њихових непосредних задатака, као и планирање одговора на све нежељене могућности, које би се током извођења активности могле догодити.

Менаџмент тако представља одлучујући фактор успеха не само објекта, већ и активности (спорта) којој је објекат намењен.

За кориснике, који се могу јавити као непосредни учесници у активности или као гледаоци – публика, значајни су ниво и обим услуга које менаџмент спортског објекта (МСО) обезбеђује. Истраживањима је утврђено да је корисницима важнији квалитет од квантитета услуга. Предвиђање жеља и

потреба корисника, ради планирања и организовања одговарајућих служби, обезбеђење сигурности и комфора корисника, представљају основе планирања МСО за овај аспект пословања.

Када су у питању запослени у објекту, њихови основни интерес представљају услови рада, са једне, и висина зараде, са друге стране, те се планирање овог облика МСО обавља у том смислу.

Власници објекта, поред одређене промоције објекта и стварања позитивне слике у јавности о његовом раду, теже профитабилности, односно заради. Због тога је нужно да се прецизира:

- програм рада објекта,
- број и категорије особља (запослених),
- обим служби и опис њихових задужења,
- капацитет објекта (минимални, максимални, оптимални).

У оквиру таквог планирања и спровођења МСО, одговорност менаџера подразумева:

- задовољавање потреба корисника;
- обезбеђење пријатног, угодног и чистог окружења;
- планирање и остваривање заштите и сигурности;
- обезбеђење хигијенског и осталог одржавања;
- планирање маркетинга и односа са јавношћу;
- избор одговарајућег особља;
- успешно финансијско пословање.

Принципи успешне политике пословања, посебно са финансијског аспекта, огледају се првенствено у:

- распореду приоритета при организацији активности;
- уговарању закупа и издавања објекта;
- прављењу одређених уговора (са корисницима, сервисима који се користе при одржавању објекта, са запосленима);
- планирању буџета;
- промоцији специјалних садржаја/активности објекта;
- контроли трошкова и губитака служби.

Организација програма допунских делатности требало би да је у функцији основног програма, а према врстама активности могла би се класификовати на програме:

- кинезиолошко-здравствених третмана;
- културе, забаве и разоноде;
- угоститељских и трговинских услуга;
- рекламе и пропаганде;
- осталих делатности (нпр. закупа).

У оквиру организационе структуре за поједине програме делатности, дефинише се ко је програмер, а ко организатор и извођач програма. Спортски објекат може само пружати услуге изнајмљивања простора, а може се појавити као субјекат у свим поменутих пословима. Без обзира на то о ком се облику пословања радило, битно је да се изврши стриктно усклађивање просторних и других могућности објекта са планираним програмом. Такође, значајно је и прецизно дефинисање међусобних односа, када се објекат изнајмљује носиоцима програма ван структуре самог објекта.

За поједине аспекте пословања именују се руководиоци, непосредно одговорни за планирање и извршавање послова у одговарајућем сектору. За послове на одржавању објекта, поред стално запослених, треба обезбедити и повремено ангажовање стручних радника, према потреби. Број и структура запослених дефинише се на основу планираног програма рада, у коме значајну ставку заузима планирање радног времена запослених, које треба да „покрије“ комплетно радно време објекта, као и евентуалне дежурне чуваре објекта, ван радног времена. Овде се опет наглашава максимално обезбеђење комфора и сигурности корисника, укључујући предвиђање ризика и изванредних околности.

Када је у нас престало буџетско финансирање спортских и спортско-рекреативних центара, када су управе морале да рачунају само са средствима која су саме оствариле, у бројним случајевима мењана је првобитна намена објекта, ради профита – фаворизовање пословног простора који се издаје – на рачун спортског простора и слично.

4.4. Менаџмент спортских објеката – управљање спортским објектима

Менаџмент спортских и спортско-рекреативних објеката подразумева следеће фазе:

- *п*ланирање објекта, које се остварује кроз анализу тражње и потреба, планирање њихове локације и економско планирање изградње и уређења објеката;
- *о*рганизација *п*рограма *с*адржаја објекта, у односу на категорију објекта и кориснике, уз поштовање одговарајућих стандарда;
- *из*градња и *о*државање објекта уз поштовање грађевинских стандарда у складу са намењеном функцијом и програмским садржајем објекта;
- *у*прављање објектом, које обухвата техничку и финансијску организацију спортских или спортско-рекреативних догађаја, функционисање техничко-технолошких система, хигијенско одржавање и текуће и инвестиционо одржавање, обезбеђење заштите и сигурности, као и обезбеђење материјалних средстава.

Као и у свим делатностима, тако и у спортској, важно је да је власничка структура одвојена од управљачке. То, на најширем нивоу, значи да је потребно да се управљањем спортским објектом баве школовани стручњаци – менаџери, а пословном политиком – власници.

Под *државним менаџментом* подразумева се да се држава појављује и као власник и као управљач објекта (на националном, регионалном или локалном нивоу). Овај менаџмент се најчешће јавља код објеката од општедруштвеног или државног значаја, на националном нивоу, али и код објеката на локалном нивоу, значајних за добробит локалне заједнице.

Код *приватног менаџмента*, и власништво и управљање су у приватним рукама, с тим што се у својству приватника могу појавити приватна лица, удружења, клубови или радне организације. Предности оваквог менаџмента су у томе што је могуће извршити брже прилагођавање објекта тренутним потребама корисника, а недостатак је у томе што често потреба за профитом доводи до занемаривања друштвено потребних спортских садржаја и функције, чак и до промене намене самог објекта.

Мешовити менаџмент је присутан у случајевима када власник и управљач нису из исте структуре, већ се држава јавља најчешће као власник, а управљање се поверава приватним рукама. Овај облик менаџмента се јавља када је објекат власништво локалне управе, а даје се на управљање спортском друштву или клубу, које је истовремено и корисник објекта.

Менаџер треба да је непосредно укључен у израду програмског задатка. Димензионисање вежбалишта, као и посебни услови у вези са техничким и технолошким системима објекта (осветљење, грејање, вентилација, акустика, али и посебни услови у вези са подлогом на којој се активност изводи), релативно су често подложни изменама, диктираним правилима појединих спортских дисциплина, о којима пројектанти нису увек довољно информисани. Специфична опрема која се поставља у објекте понекад захтева посебне услове изградње (ојачање зидова или таванице, слободне површине, анкере за фиксирање поједине опреме и справа или сл.), те је неопходно да се и опрема и начин њене уградње и коришћења планирају пре или у току пројектовања објекта.

Менаџмент (управљање) као процес може се посматрати кроз неколико међусобно повезаних фаза:

- *Планирање*, које подразумева менаџмент непосредне околине у којој се објекат налази (усклађивање функције објекта у односу на околину и заштиту околине од утицаја спортског објекта), менаџмент техничких система неопходних за функционисање спортског објекта, менаџмент клијената (корисника и публике), менаџмент сервиса и служби које опслужују спортске активности, менаџмент одржавања објекта, менаџмент трошкова и прихода, и менаџмент ризика; уз поштовање међународних и домаћих стандарда који се односе на димензије и процесе у циљу задовољења жеља клијената;

- *органитовање*, које подразумева процес обезбеђења материјалних услова како би објекат функционисао на оптималан начин, као и избор и организовање рада људи који треба да спроведу оптимално коришћење објекта у складу са *основним делатностима* (спортска такмичења, спортски тренинзи, спортске школе, програми наставе физичког васпитања за предшколски узраст, за ученике и студенте, програми за школски и студентски спорт, програми рекреације грађана за све узрасте), у складу са *дојунским делатностима* (кинезиолошко-здравствени третмани, култура, забава и разонода, угоститељске и трговинске услуге, рекламе и пропаганда, остале делатности, нпр. закуп), као и у складу са дефинисањем организационе структуре у односу на опрему (избор опреме за поједине програме, начин складиштења, одређивање броја и врсте према броју корисника и начину функционисања програма, планираним поправкама и замени делова опреме или целокупне опреме), *одржавање* (дефинисана задужења и одговорности, распоред рада, програм припрема за специфичне манифестације), *надзор* (непосредно *надгледање* и *ујозорења корисницима*), као и *распоред* коришћења простора;
- *руковођење*, које подразумева непосредан рад са људима и организацијама како би се постигли планирани циљеви уз постојање одговарајуће организационе шеме (маркетинг, рад тренера и спортских стручњака, динамика коришћења простора, администрација, медицинска служба и служба прве помоћи, одржавање, надзор, набавка);
- *контрола*, која подразумева уочавање разлике између планираних акција и остварених резултата, као и управљачке акције да се те разлике сведу на најмању меру (утврђивање стандарда које поједине врсте спортских објеката треба да задовоље), све у циљу задовољења жеља непосредних корисника и задовољства корисника резултатима функционисања објекта.

Осим редовних програма, на објектима се могу организовати и специфичне манифестације, које не чине саставни део свакодневног рада објекта, мада је објекат често планиран и уређен баш за потребе тих манифестација. Ту се убрајају различити облици такмичења и утакмице, манифестације типа спортске смотре, приредбе и манифестације у вези са културом и уметношћу и сл.

У том циљу је потребно сагледати следеће: да ли у објекту постоји све што је потребно за одржавање манифестације (простор, финансије за тај пројекат, одговарајућа структура запослених, слободно време тако да се не угрозе друге активности објекта); однос локалне околине према самој манифестацији (у смислу подршке); досадашње искуство у организацији, подршку одговарајуће спортске структуре (спортски савези и удружења).

Уобичајено за управљање спортском манифестацијом јесте формирање организационог комитета задуженог непосредно за поједине области планирања и припреме, односно целокупну логистику: објекат и опрема, технички аспекти манифестације (судије, распоред тренинга), повезивање са спортским телима и

учесницима (улазнице, информације, формулари за регистрацију), транспорт и смештај, штампа и реклама, протокол и церемоније (медаље и дипломе), снабдевање храном и пићем, финансије и финансијска контрола, специјални пратећи програми (забава у паузама), медицинска контрола,

Ризик (енгл. *risk*) јесте вероватноћа да ће доћи до неповољног исхода. Неповољни исходи су у организацији спортских догађаја, односно у менаџменту спортских објеката, најчешће повезани са безбедношћу и сигурношћу клијентата – корисника/играча и гледалаца. Због тога је значајно изучити факторе који утичу на повећање/смањење сигурности, у циљу повећања сигурности. На сигурност у спортском објекту утичу многобројни фактори, од којих су неки врло значајни. Пре свега, то је ниво опремљености адекватним справама и реквизитима. Квалитетна опрема смањује ризик, под условом да су на најмању меру сведене опасности од конструктивних делова објекта (ивице, подлога и др.). Све ово упућује на закључак да је потребан висок степен контроле и концентрације, као и избор адекватне стандардизоване опреме и материјала који се уграђују о објекат.

Свакако да је начин побољшања квалитета сигурности на спортским догађајима и манифестацијама зависан од конкретних услова. Организатор је дужан да осигура несметано и безбедно одржавање спортске приредбе и предузме мере које омогућавају да се предупреди ризик настанка штете за учеснике, гледаоце и трећа лица (упозорења, истицање забрана, давање обавештења и упутстава и сл.), као и мере којима се утиче на повећане ризике (безбедност спортског објекта, исправност и адекватност инсталиране и друге опреме, обезбеђење хитне медицинске помоћи, одвијање манифестације у складу са пропозицијама и др.).

Спортски објекти морају имати осигуране добре улазе/излазе ради евентуалне паничне ситуације (пожар, земљотрес, рушење). Потребно је, кад год је то могуће, спортски или спортско-рекреативни објекат одвојити од суседних објеката како корисници и публика не би реметили ред и комфор грађана у суседним објектима. Посебно, потребно је објекте обезбедити од пожара (јављачи пожара, противпожарна хидрантска водоводна мрежа, као и противпожарна комуникација). Посебно је потребно обезбедити контролу публике (петарде, пиштољи и сл.).

Неопходно је обезбедити довољан број санитарних кабина у време карактеристичних „шпицева“ – велики број корисника у кратком времену. Ови објекти су, такође, сложени по питању развода инфраструктуре и инсталационих водова. Код отворених објеката, нарочито затравњених, потребно је обезбедити дренажни систем за одвод атмосферских вода. Такође, потребно је обезбедити довољан број места за репортере и новинаре у ложама и прес-центру.

Код функционисања сигурносне шеме у време одржавања спортских манифестација потребно је обезбедити правилно „пуњење“ и „пражњење“ објекта. Потребно је ускладити ширину степеница, број гледалаца и време пражњења. Такође, ради удобности гледалаца, неопходно је осигурати добар угао гледања (хоризонтални и вертикални) са сваког места.

Посебно је важно осигурати објекте од штетних утицаја из спољне средине – нпр. чађ, разна испарења и сл.

Осветљење објекта је дневно и ноћно. Осветљење је важно, нарочито у затвореним просторима, како такмичарима не би реметило концентрацију у току игре/такмичења. Идеално је ако дању не треба користити додатне изворе светлости и ако је сала осветљена са северне стране. Вештачко осветљење је примењено код хала, стадиона и решава се на различите начине (преко високих стубова, прстенасто итд.).

Оптимална климатизација се регулише добрим грејањем, ветрењем, аерацијом (изменом ваздуха и регулисањем брзине измене ваздуха) у циљу постизања и одржавања оптималне температуре.

Будући да спортске и спортско-рекреативне објекте користи велики број корисника, уграђују се тврди и трајни материјали, неломљиви, са облицима без оштрих ивица.

Др Снежана Суботић, Зорица Арсенић Јовановић

5. ПОДИЗАЊЕ КАПАЦИТЕТА ЛОКАЛНИХ АКТЕРА У ОБЛАСТИ СПОРТА

5.1. Увод

5.1.1. *Шта је изградња капацитета у ЈЛС*

Изградња капацитета неке заједнице у одређеној области, у овом случају конкретно развој капацитета на пољу спорта, јесте систематичан приступ друштвеном и личном развоју што подразумева сагледавање препрека које ограничавају грађане, локалне власти, територијалне спортске савезе, спортске организације и организације цивилног друштва у области спорта да остваре своје циљеве. Уједно подразумева и предузимање одговарајућих корака како би се те препреке превазишле. То је, дакле, процес кроз који појединци, локална власт, територијални спортски савези и организације у области спорта усвајају, одржавају и јачају вештине, знања и искуство за постављање и остварење мерљивих и одрживих резултата у области спорта.

Изградња капацитета неке заједнице углавном се дефинише као процес развоја и јачања вештина, способности, процеса и ресурса које су организацијама и заједницама неопходне како би опстале, прилагодили се и напредовале у свету који се веома брзо мења.⁵¹

51 УНДП дефинише изградњу капацитета као дугорочан, континуирани развојни процес који укључује све заинтересоване стране: министарства, јединице локалне самоуправе, организације цивилног друштва и остале организације у датој области, стручњаке и академску заједницу, као и све заинтересоване грађане.

За Организацију за економску сарадњу и развој / Комитет за развојну помоћ (OECD/DAC), развој капацитета је процес у коме људи, организације и друштво у целини ослобађају, јачају, стварају, прилагођавају и одржавају капацитет током времена.

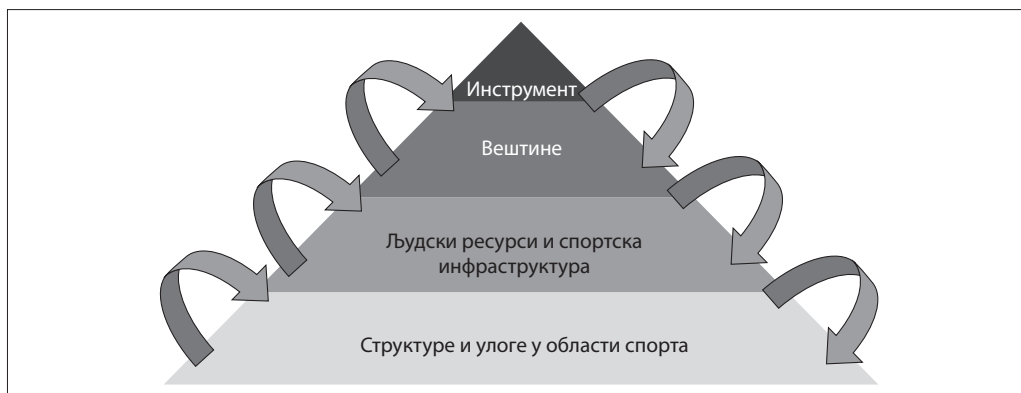
За Немачку организацију за техничку помоћ (GIZ) GmbH, изградња капацитета је процес јачања способности индивидуа, организација и друштва да на ефикасан начин троше ресурсе како би своје циљеве остварили на одрживој основи.

Заједнички елементи:

- Развој капацитета је процес који подразумева промене и управљање променама. Људски, институционални и свеукупни друштвени капацитети се мењају током времена. Дакле, развој капацитета никад није коначна и једнократна интервенција.
- Резултати у краћим роковима су могући и потребни, али морају бити подржани одрживим ресурсима и политичком посвећеношћу како би се испољили и на дуги рок и извршили суштински утицај на постојеће капацитете.
- Развој капацитета у непосредној је вези са тим ко, када и где доноси одлуке, како се тим процесом управља на нивоу ЈЛС у сарадњи са територијалним спортским савезима и организацијама у области спорта, које се услуге пружају и како се прати и оцењује учинак.

Системска изградња капацитета треба да започне од темељне дијагнозе развоја спорта на локалном нивоу, да буде саставни део програмског планирања и коришћења финансијских средстава као и праћења и довођења до ефективнијег коришћења капацитета и ресурса.

Системска изградња капацитета прилагођена на област спорта најбоље се може приказати као пирамида која обухвата четири хијерархијска нивоа и девет засебних, али узајамно зависних компоненти:⁵²

Хијерархијска логика која произилази из ове слике је следећа: структуре и системи (органи ЈЛС, територијални спортски савези и организације у области спорта, образовни систем) требало би да омогуће ефективну употребу људских ресурса и спортске инфраструктуре и посредно ефективније стицање вештина. Напокон, овладавање вештинама (стручним, менаџерским, методолошким, техничким и сл.) поспешује ефективније коришћење инструмената (регулаторних, финансијских,

52 CHRISTOPHER POTTER AND RICHARD BROUGH: Systemic capacity building: a hierarchy of needs, Health Policy and Planning 19(5), 336–345, © Oxford University Press, 2004

информативно-едукативних и организационо-управљачко-институционалних) којима треба да се спроводи политика развоја спорта. Посматрано од врха пирамиде надолу, оптимално коришћење расположивих инструмената захтева посебне вештине и људске ресурсе који су организовани/интегрисани у ефикасне функционалне системе и структуре, са јасном поделом улога. Капацитети који су пресудни за функционисање овог система јесу:

- Капацитет учинка: да ли постоје финансијски ресурси, опрема, потрошни материјал како би се обављао посао?
- Персонални капацитет: да ли запослени владају неопходним знањем и вештинама да суверено обављају посао; да ли су потребне обуке, искуство или мотивација; које вештине су дефицитарне: техничке, управљачке, интерперсоналне или неке друге посебне?
- Капацитет радног оптерећења: да ли постоји довољно радне снаге са широким спектром вештина како би се савладала радна оптерећења; да ли су описи радних места јасни и конкретни; да ли је мешавина вештина одговарајућа?
- Капацитет за надзор и праћење: да ли су у употреби системи за праћење и извештавање; да ли постоје јасне линије одговорности; да ли постоје ефективни подстицаји и санкције?
- Капацитет спортских објеката: да ли постоје адекватни спортски објекти за обављање делатности?
- Капацитет за помоћне услуге: да ли су за обављање делатности неопходне и неке помоћне услуге и да ли њих може да обезбеди приватни сектор (нпр. кроз спортске објекте)?
- Капацитет система: да ли проток информација и финансирање програма функционишу правовремено и на ефикасан начин; да ли постоји адекватна комуникација са свим заинтересованим странама у области спорта на нивоу јединица локалне самоуправе, укључујући и грађане?
- Структурни капацитет: да ли постоји радна група, комисија или друго радно тело које обухвата све актере у области спорта приликом одлучивања о програмима развоја спорта као кровном документу на локалном нивоу којим се спроводи национална стратегија спорта; да ли постоји јасна одговорност за активности и како се санкционише непостизање планираног учинка?
- Капацитет улога: односи се на индивидуе, тимове и структуре као што су радне групе, комисије и сл.; да ли сви имају одговарајући ауторитет и одговорност за одлучивање у области спорта како би се учинак постизао на ефикасан и ефикасан начин?

5.1.2. Нивои изградње капацитета

Изградња капацитета треба да користи хумане, научне, технолошке, организационе, институционалне и буџетске могућности и способности ЈЛС. Сврха изградње капацитета јесте у томе да се планирани циљеви у области развоја спорта ефикасније и учинковитије остварују, узимајући у обзир све расположиве потенцијале и ограничења као и потребе локалне заједнице.

Изградња капацитета се остварује на индивидуалном, организационом и институционалном, односно друштвеном нивоу.

Индивидуални ниво се односи на развој особина који појединцима омогућавају да стекну и унапређују знања и вештине. Развој људских ресурса може се схватити и као процес опскрбљивања индивидуа разумевањем, вештинама и приступом информацијама и знању које им омогућава да постижу жељени учинак. Развој људских ресурса има за циљ да побољша експертизу и вештине запослених и волонтера, пре свега запослених у ЈЛС, територијалним спортским савезима и организацијама у области спорта.

Организациони ниво подразумева развој и разраду управљачких структура, процеса и процедура, не само унутар саме организације већ и у погледу управљања односима између различитих организација и сектора (јавни, приватни, невладин, грађани). Сходно томе, организациони развој је више од подизања капацитета запослених и обухвата:

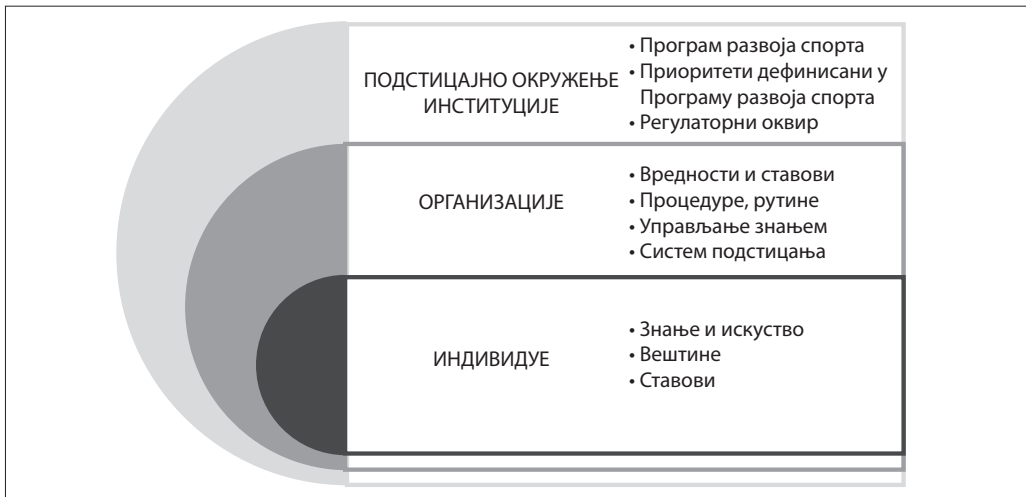
- развој стратегије и политика – развој кривог документа, у случају ЈЛС Програма развоја спорта и усаглашеност са осталим јавним политикама (дугорочно планирање, превођење мисије из Програма развоја спорта у конкретне циљеве и резултате);
- капацитет за организационо учење (способност да се учи из искуства и користе повратне информације у формулисању и спровођењу Програма развоја спорта);
- организациону структуру (формална и неформална подела и координација улога, позиција и одговорности);
- системе (интерни процеси који регулишу дневне процедуре у ЈЛС и територијалном спортском савезу – администрацију, планирање, припрему буџета и рачуноводство, праћење, извештавање и евалуацију);
- културу (вредности, принципи и стилови карактеристични за организацију);
- запослене (све активности и правила за мотивацију запослених);
- управљачки стил (улога већника задуженог за спорт, запослених у општинској управи и територијалним спортским савезима и других лидера, укључујући норме које се на њих односе, као што су оријентација ка реализацији Програма развоја спорта, матрице понашања и опхођење према свим заинтересованим странама интерно у организацији, као и у окружењу, квалитет, доследност, приступачност);

- финансијско управљање (финансијско планирање и рачуноводство, способност привлачења и обезбеђивања додатних фондова, пре свега фондова за развој спортске инфраструктуре и финансирање програма у области спорта);
- умрежавање (способност одржавања односа са другим релевантним актерима у датој области и координација активности ради постизања заједничких циљева, укључујући умрежавање са другим, околним ЈЛС, у циљу, нпр. спровођења заједничких обука);
- техничке компетенције (способност и средства да се спроводе специфични технички задаци у зависности од области/делатности).

Институционални ниво се односи на модернизацију постојећих институција на локалном нивоу да на одговарајући начин формулишу политике, организационе структуре унутар институција и примењују ефективне методе у контроли управљања и убирања средстава.⁵³ Развој институционалног и законског оквира, тј. доношење Програма развоја спорта, доследна примена Закона о спорту, усвајање одговарајућих подзаконских аката, морају да буду пропраћени развојем капацитета на нивоу ЈЛС и територијалног спортског савеза како би се ефикасно примењивали.

Дакле, изградња капацитета превазилази класичан појам обуке кадрова и обухвата следеће:

Графикон 15. Изградња капацитета запослених

⁵³ United Nations Committee of Experts on Public Administration (2006). "Definition of basic concepts and terminologies in governance and public administration". United Nations Economic and Social Council.

5.1.3. *Кораци у систематичном планирању изградње капацитета у ЈЛС*

Према Стратешком плану за развој за 2008–2013.⁵⁴ УНДП-а, изградња капацитета је пресудни допринос неке организације свеукупном развоју. Кључни фокус је притом на институционалном развоју за који ЈЛС треба да примене следеће кораке:

1. *Укључивање заинтересованих страна у изградњу капацитета*

Делотворан процес изградње капацитета мора да укључи све заинтересоване стране у области спорта. Уколико су укључене и деле власништво над развојним процесом у складу са усвојеним Програмом развоја спорта, утолико пре ће се осећати одговорним за постизање и одрживост резултата. Укључивање оних страна на које тренутна ситуација директно утиче омогућиће ефективније и транспарентније одлучивање (лобирање и јавно заговарање).

2. *Процена потреба за капацитетима*

Процена постојећих капацитета од стране ЈЛС у сарадњи са заинтересованим странама омогућава сагледавање потреба за додатним оснаживањем и њихову приоритизацију. Такође је важна анализа постојећих предности како би се на најефикаснији и најефективнији начин приступило планирању изградње капацитета и постизању одрживих резултата.

3. *Формулисање одговора на потребе за изградњом капацитета*

Након што је спроведена процена потреба од стране ЈЛС, могући одговор треба да се заснива на четири кључне теме:

– Институционални аранжмани

Процена потреба обично указује на то да су институције неефикасне на разним пољима, нпр. у сарадњи са територијалним спортским савезима, установама у области спорта, спортским организацијама, образовним установама, почев од неодговарајућег Програма развоја спорта или потребе да се Програм ревидира, преко процедура, управљања ресурсима, организације, комуникације и сл.

– Лидерство

Лидерство, било од стране појединца, нпр. већника задуженог за област спорта, било организације, нпр. територијалног спортског савеза, може знатно да убрза остварење постављених циљева. Прави лидери граде културу организације и усмеравају ресурсе и активности ка постизању резултата. Снажно лидерство и снажни лидери утичу на људе и у стању су да покрену целокупну локалну заједницу. Вештине које се односе на лидерство јесу: способност постављања приоритета, стратешко планирање, комуникација (менторинг, подучавање).

– Знање

Усвајање знања је основ изградње капацитета. Брзе промене у разним друштвеним областима и делатностима изискују приступ континуираног

54 *United Nations Development Programme. "Supporting Capacity Building the UNDP approach". UNDP.*

учења и развоја професионалних вештина, укључујући знања у вези са законском регулативом у области спорта (Стратегија развоја спорта на националном нивоу, Закон о спорту, Програм развоја спорта ЈЛС, подзаконска акта на нивоу ЈЛС).

– Одговорност

Сви доносиоци одлука морају да образлажу своје одлуке, извештавају о њима и преузму одговорност за њих. Одговорност се обезбеђује тиме што су активности и одлуке службеника институција предмет провере и могу бити санкционисане. Имплементација мера која се односи на одговорност омогућава бољи учинак и ефикасност и предупредује корупцију.

4. *Имплементација изградње капацитета*

Имплементација програма или плана изградње капацитета, када говори-мо о развоју спорта на локалном нивоу, треба да буде саставни део Програма развоја спорта који доносе ЈЛС. Реализација обухвата бројне актере: представнике ЈЛС, представнике Комисије за спорт / Секретаријат за спорт, територијални спортски савези, спортске установе, организације у области спорта, организације задужене за спровођење и унапређење спор-та у школама и школски спорт.

5. *Евалуација развоја капацитета*

Евалуација резултата изградње капацитета подразумева стално праћење и тумачење вредности индикатора како би се проценили релевантност, утицај, ефективност, ефикасност и одрживост резултата. Евалуација је такође механизам за унапређење одговорности. Предмет евалуације би требало да буде анализа мера које су реализоване ради побољшања учинка на поменута четири кључна поља: институционални аранжмани, лидерство, знање и одговорност у области спорта.

Графикон 16. Оквир за изградњу институционалних капацитета

5.1.4. Традиционални приступи и методе изградње капацитета

У овом поглављу је дат сажет преглед најзаступљенијих приступа у изградњи капацитета:

- Организациона процена
- Обука/тренинг и радионице
- Консултантска помоћ и персонално/тимско вођство (*coaching*)
- Менторство

Организациона процена

Организациона процена је систематичан процес у коме се прикупљају и анализирају све релевантне информације о пословању неке организације и разматрају фактори који утичу на учинак. Разликује се од других типова евалуације у томе што је фокус на организацији, као примарној јединици анализе. Овај дијагностички алат треба да помогне организацијама да прикупе корисне податке о учинку, идентификују кључне факторе који помажу, или ограничавају постизање резултата. Један од најобухватнијих концепцијских оквира за организациону и институционалну процену разрадили су *Universalis* и *International Development Resource Centre (IDRC)* са фокусом на четири велике теме: учинак организације, спољње окружење, мотивисаност унутар организације и организациони капацитет. Организациону процену је потребно радити понаособ за ЈЛС, територијални спортски савез, установу физичке културе и по процени осталих релевантних организација у области спорта.

Графикон 17. Организациона процена

Мерење организационог учинка: Свака организација би требало да постиже своје циљеве уз прихватљиво трошење ресурса и успостављање одрживости на дуги рок. Једноставно речено, добар учинак значи да се посао обавља планираном динамиком уз постизање очекиваних резултата (ефикасност и ефективност) и да је значајан (релевантан) за заинтересоване стране.

Сагледавање спољњег окружења организације: Повољно окружење чине бројни фактори који се односе на политику, администрацију, економију, технологије, социјални систем, културу и заинтересоване стране. Укључује *правила, етику и капацитете*. Правила, која се у многим концепцијама поистовећују са институцијама, односе се на законски оквир и подзаконску регулативу, подстицаје или ограничења која могу позитивно или негативно да утичу на понашање организација. Институционална етика углавном обухвата неформална друштвена правила која проистичу из историје, културних вредности, норми и табуа окружења док се капацитети односе на тржиште радне снаге, природне ресурсе, географске погодности или ограничења локалне средине, као и расположиве инфраструктуре и технологије.

Процена мотивисаности организације: Свака организација има своју историју, визију, мисију, културу, начин подстицања и награђивања запослених. Фактори који могу утицати на мотивисаност јесу дуга и успешна традиција организације (реноме), достигнућа, програмске промене, евентуални ломови и борбе, лидерство, организациона култура, радни став и навике, радна атмосфера, однос према заинтересованим странама, вредности и уверења. Мотивисаност може да се подстакне и учешћем у дефинисању циљева, суштинским разумевањем и прихватањем мисије, односно сврхе организације, могућностима даљег усавршавања и напредовања, системом награђивања и похвала.

Процена организационих капацитета: Организациони капацитет је кључни фактор за учинак организације. Граде га различите, узајамно повезане компоненте:

- стратешко лидерство – подразумева управљачку културу, стратешко планирање, усмеравање и израду тактике за остварење циљева, подстицање развоја ресурса;
- финансијско управљање – односи се како на финансијско планирање, тако и на финансијску одговорност и транспарентност;
- организациона структура – вертикално и хоризонтално устројство организације које подразумева и законски основ, процес одлучивања и степен ауторизације, методе за одабир правца, улоге и надлежности, координација посла, координација система, спољне везе;
- организациона инфраструктура – обухвата текуће одржавање расположивих простора/постројења и управљање расположивом технологијом, односно опремом и информационим системима;
- људски ресурси – односи се на планирање људских ресурса (запошљавање, селекцију, оријентацију), каријерни развој, обуку и теме које се тичу квалитета радног окружења као што су здравље и безбедност, родна и свака друга равноправност и сл.;

- управљање програмом и услугама – подразумева одговарајуће планирање (анализа потреба, дефинисање циљева, буџетирање, развој система за праћење), ефикасну имплементацију (координација активности и придржавање планиране динамике) и напослету праћење и евалуације програма/пројеката уз благовремено извештавање и обавештавање заинтересованих страна;
- процесно управљање – односи се на способност решавања проблема (прикупљање података и анализа проблема), одлучивање (развијање алтернатива, одабир решења), комуникацију (размена тачних и кључних информација са заинтересованим странама) и праћење и евалуацију;
- везе и односи са другим организацијама/институцијама – подразумева изградњу мрежа (тип, природу, чланство, координацију) и партнерстава (тип, природу и одрживост), као и електронску комуникацију са заинтересованим странама.

Обука/штренинї и радионице

Управљање људским ресурсима посматра обуку/тренинг као један од кључних инструмената организације усмерених на побољшање радног учинка појединаца и тимова. Обука се може описати као образовни процес у коме се оснажују вештине, унапређују приступи и ставови и стиче знање како би се повећао учинак запослених.⁵⁵ Ипак, обука је од свих могућих метода изградње капацитета најмање интерактивна. Тренери се не сматрају одговорним за резултате, већ је усвајање знања одговорност оних који похађају обуку. Радионице су интерактивније и препостављају много више практичних вежби него *екс каишегра* предавања.

Тренинг и радионице су, дакле, организоване активности како би се запосленима пружиле информације и дале инструкције уз помоћ којих ће остварити задовољавајући ниво знања и вештина за обављање тренутног посла. Обука/тренинг је само један сегмент развоја људских ресурса као ширег појма који се односи на свеукупни развој запослених и њихов каријерни пут.

У пракси је распрострањена и тзв. обука на радном месту (*training on the job*) која се одвија током обављања самог посла. Обично то раде професионални тренери или пак искусније колеге које дају конкретне, практичне инструкције. Чест случај је и да постоји тзв. индукциони тренинг који прати сет докумената, упутстава и приручника са којима запослени морају да буду упознати.

У већим организацијама је учестала пракса да се одржавају групни тренинзи за све новозапослене пре него што заиста почну активно да раде. У свету који се брзо мења све више се осећа потреба и за групним тренинзима који помажу запосленима да користе модерне технологије, стратегије, нове технике, инструменте и материјале како би на одговарајући начин могли да обављају свој посао.

Предуслов за коришћење обуке/тренинга као инструмента за изградњу људских капацитета јесте израда процене потреба запослених за обуком. Уобичајене

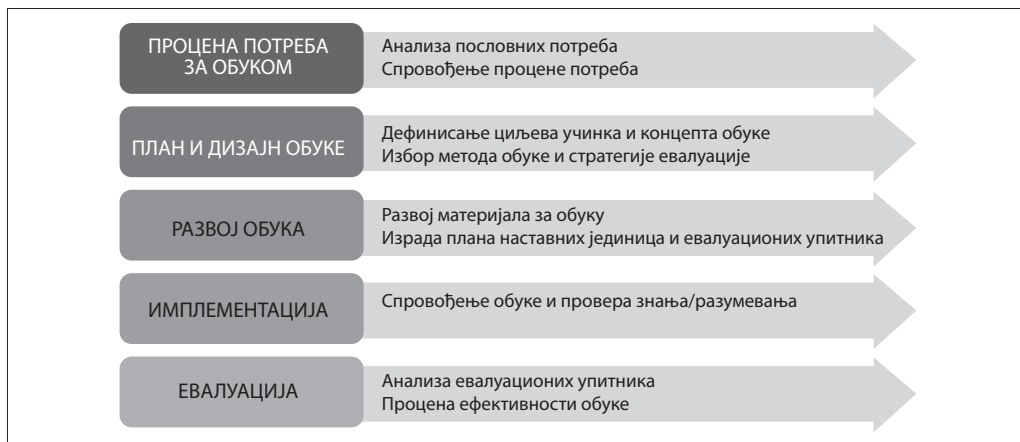
⁵⁵ *Benefits of Training & Development in an Organization*, Kashmir Observer, март, 2016.

технике које се користе при спровођењу процене потреба јесу: директна посматрања, упитници, консултације са запосленима на кључним позицијама или са специфичном експертизом, преглед релевантне литературе, интервјуи, фокус-групе, претходне студије и процене, студије случаја, пилот-програми и сл. То је процес идентификације потреба и тренутних недостатака у погледу компетенција запослених. Кључне теме ове анализе приказане су на слици која следи:

Графикон 18. Системска процена потребе за едукацијама

Процена потреба је тек први корак у одрживом планирању обуке. На слици која следи приказане су све фазе са кључним активностима које треба спроводити по планираној динамици:

Графикон 19. Фазе планирања, спровођења и евалуације обука кадрова

Консултантска помоћ и подучавање кроз персонално или тимско вођство (*coaching*)

Консултантска помоћ се састоји у томе да се ангажују стручњаци/експерти када је организацији/институцији потребна посебна експертиза у некој области, поглед и савет споља. За овакав вид помоћи најчешће се обраћа домаћој научној и стручној заједници, као и донаторским пројектима.

Персонално или тимско вођство (*coaching*) фокусира се на потребе појединца или тима, непосредно осматрање на радном месту и непристрасне повратне информације о анализи учинка.

Треба разликовати неколико појмова односно приступа код оваквог инструмената изградње људских капацитета. Постоје тзв. тим билдинг (*team building*) и тимска модерација (*team facilitation*) са сврхом да се усмери, освежи и мотивише тим како би се постигао што индивидуални, тако и тимски раст. Затим се користи и тзв. тимски консалтинг, који се од претходних приступа разликује у томе што се бави успостављањем тимских структура и система, као и метода и инструмената за унапређење тимског учинка. Тимско вођство (*team coaching*), напokon, усмерено је унапређењу људске динамике ради постизања тимских резултата.

Анализе⁵⁶ показују да вођство (*coaching*) као инструмент нарочито има смисла када треба да се оснажи лидерство, и то углавном кроз повећање самопоуздања у демонстрацији лидерства и вођењу организације ка остваривању циљева, као и бољу идентификацију са визијом организације. Такође се показао као добар инструмент за унапређење менаџерских вештина, укључујући и комуникационе вештине.

Ради лакше дистинкције, у табели која следи дате су разлике у приступу између вођства и консултантске помоћи.⁵⁷

⁵⁶ <https://www.compasspoint.org/coaching>, Coaching and Philanthropy Project

⁵⁷ leadwithgiantscoaching.com

Персонални/тимски тренер (<i>coach</i>)	Консултант
Најчешће ради на једној основи, али може да води и тимове, групе, одборе	Консултант обично ради са више особа, често у тиму, сектору, одсеку, групи
Подржава клијенте да остваре сопствене резултате и исходе	Фокусиран је на испоруку уговорних обавеза (студија, анализа и сл.)
Акцент ставља на снаге и предности клијента како би се превазишли идентификовани проблеми	Обично је фокусиран на проблем, идентификује га и покушава да исправи недостатке
Подржава клијента да решава проблеме и мења ствари набоље	Сматра се експертом који ће решити проблеме
Располаже експертизом за међуљудске односе и уграђује је у подршку клијентовим решењима	Консултант располаже стручном, често и техничком експертизом за проналажење решења
Концентрисан је на индивидуалну и интерперсоналну динамику како би подржао промене у перцепцији и понашању	Консултант углавном није заинтересован за промене понашања, али јесте за резултате организације
Олакшава професионални раст и развој	Прикупља податке и говори шта треба да се уради
Фокусиран је на дугорочне резултате и прати клијента у више наврата током извесног периода	Временски ограничена експертиза за постизање краткорочног или пројектног резултата
Циљеви се односе на исходе, резултате и учинак	Циљеви се везују за програме, процесе, системе
Максимизира клијентову посвећеност у спровођењу решења	Захтева ограничену посвећеност клијента у имплементацији решења

Сумарно може се констатовати да се персонални/тимски тренери (*coach*) и консултанти разликују по томе на шта стављају тежиште, различите су им улоге, приступ, методологија рада и коначно исходи. Тако је у вођству (*coaching*) тежиште на људима, а у консалтингу на организационим изазовима. Улога персоналног/тимског тренера је најпре модераторска с циљем да се побољшају вештине за решавање проблема, док консултант има саветодавну улогу и од њега се очекује да нуди решења и даје препоруке. У методолошком смислу персонални/тимски тренер даје оквир, инструменте и процену, док консултант управља процесом. Када се посматрају исходи ова два приступа у изградњи капацитета, онда вођство генерише индивидуални и тимски раст и учинак (најчешће кроз лидерске програме), а консалтинг нуди стратешке и акционе планове и специфична техничка и технолошка решења.

Најсажетије дистинкција између три претходно описана инструмента јесте следећа:

- Тренинг/обука = Инструкције
- Консултантска помоћ = Решавање проблема
- Вођство/*(coaching)* = Оснаживање

Менторинг

Менторинг је систем посебне обуке у коме је старијим и искуснијим индивидуама (ментори) додељена улога саветника и вође млађим колегама. Ментор је задужен да пружа подршку и даје повратне информације онима које обучава.⁵⁸

58 <http://www.businessdictionary.com/definition/mentoring.html>

Менторски програми имају смисла и дају опипљиве резултате у многим аспекти-ма који се односе на учинак запослених, а најпре за увођење у посао (индукцио-на обука), трансфер знања, реорганизације/реструктурирање, каријерни развој, подршка лидерству.

Постоје бројне дефиниције менторинга. Суштински, менторски програми подразумевају партнерства (краткорочна, или дугорочна, у зависности од потре-бе) у којима се преноси искуство, знање и мудрост за повећање учинка организа-ције/институције. Разликује се од вођства (*coaching*) утолико што је дубље и шире од трансфера знања и развоја вештина.

Менторинг може да поприми различите видове:

- један на један менторство, било да је „вршњачко“ или на релацији сениор–јуниор;
- групни, или мрежни менторинг на радном месту;
- тзв. радикални менторинг, који је краткорочан и усмерен на подизање вештина;
- формални или неформални менторинг.

Вршњачко менторство (*peer mentoring*) облик је помоћи и одиграва се између особе која је већ прошла кроз специфично радно (ћачко) искуство и особе која има потребу за тим искуством. При томе, узајамни однос није хијерархијски ус-ловљен. У најширем смислу, под овим се може подвести и помоћ које развијеније и напредније ЈЛС могу да пруже мање развијеним ЈЛС, или успешније спортске организације онима које имају проблема у добром функционисању.

Менторинг на радном месту је партнерство између запослених у сврхе раз-мене техничких и стручних информација и институционалног/организационог знања и памћења. То је заправо развојни процес који је динамичан и јединствен за сваку особу.

Формални менторски програми омогућавају организацијама да стварају и не-гују одговарајуће односе тако што упарују мање и више искусне колеге како би се остварили посебни циљеви организације/институције и уједно на најбољи начин идентификовали и искористили таленти, компетенције и предности запослених.

Неформални менторски односи могу да се развију у радном окружењу када иску-снији запослени „узме под своје окриље“ новозапосленог или мање искусног колегу.

Организације/институције на разне начине могу да имају корист од ментор-ских програма:

- промишљен, систематичан трансфер знања;
- метод за обезбеђење специфичног знања везаног за конкретно радно место и увид у оне позиције које захтевају посебно искуство, расуђивање, дискре-цију у одлучивању и тзв. „меке вештине“ како би били ефективни;
- средство да се креира и појача позитивна организациона култура;
- могућност да се обликује будућа радна снага на промишљен начин како би се остваривали циљеви организације/институције;

- структурирано учење запослених како да прихвате нове и проширене одговорности;
- идентификација талената и развој организационог лидерства.

5.2. Изградња капацитета у стратегији развоја спорта и АП

5.2.1. Изградња капацитета у стратегији развоја спорта и АП

Влада Републике Србије је, на седници одржаној 25. децембра 2014. године, усвојила нову Стратегију развоја спорта у Републици Србији за период од 2014. до 2018. године⁵⁹ (у даљем тексту: Стратегија). Саставни део Стратегије је и Акциони план за спровођење Стратегије (у даљем тексту: Акциони план). Даном објављивања, 6. јануара 2015. године, Стратегија и Акциони план су ступили на снагу и рокови за њихову реализацију почињу да теку од тог дана.

У овом поглављу поменућемо неке делове Стратегије који су од непосредног значаја за планирање и спровођење развоја спорта, а нарочито изградњу капацитета у јединицама локалне самоуправе, било зато што Стратегија описује негативна стања у области спорта у локалним заједницама која би морала бити елиминисана, било због тога што Стратегија одређује јединице локалне самоуправе као носиоца планираних активности на реализацији постављених приоритета и основних и посебних циљева. Када се погледа пратећи Акциони план за спровођење Стратегије, постаје јасно да су Програми развоја спорта у јединицама локалне самоуправе кључан системски инструмент како у спровођењу бројних приоритета Стратегије, тако и у планирању и спровођењу изградње капацитета на локалном нивоу.

Улога локалних власти у остваривању приоритета из Стратегије велика је и претпоставља низ мера и активности управо на јачању капацитета јединица локалне самоуправе, али и осталих актера на локалном нивоу.

Законом о спорту је дефинисано да је обавеза сваке јединице локалне самоуправе да утврди Програм развоја спорта на својој територији који је усмерен на остваривање приоритета и циљева из Стратегије. Програми развоја спорта треба обавезно да садрже и мере и активности које се односе на изградњу капацитета.

Пошто територијални спортски савези треба да успоставе ефикасну координацију свих спортских активности и програма у јединицама локалне самоуправе, упутно је да сагледају како своје капацитете, тако и капацитете ЈЛС и осталих заинтересованих страна који су неопходни за спровођење програма и преузму активну улогу у системском приступу планирању изградње капацитета на локалном нивоу.

⁵⁹ Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период од 2014. до 2018. године („Службени гласник РС”, број 1/15).

Поред четири кључна приоритета, Стратегија је усмерена и ка другим сегментима система спорта у Републици и укључује и поједине друге важне циљеве. У овом поглављу посебно је од интереса *Циљ 8.1. Подизање квалитета спорта на свим нивоима власти.*

Циљ Стратегије је да се систем спорта у Републици Србији састоји од способних, одрживих и координисаних спортских организација, друштава и савеза који обезбеђују квалитетне услове за бављење спортом у оквиру својих надлежности. Стога је потребно подићи укупне капацитете свих организација у области спорта.

До 2018. године путем реализације Стратегије очекивани исходи који су у вези са изградњом капацитета на локалном нивоу јесу:

- унапређење стручног рада у спорту и квалитета рада организација у области спорта, првенствено кроз повећање броја стручно школованих и стручно оспособљених спортских стручњака и стручњака у спорту;
- унапређење кохерентности система финансирања спорта на свим нивоима јавних власти, укључујући прецизније и јасније дефинисање критеријума и процедура за транспарентно финансирање програма у области спорта;
- успостављање система самоодрживости спортских организација, унапређењем и јачањем партнерства између спортског и пословног сектора;
- развој система доброг руковођења и управљања у спорту поштујући индикаторе утврђене на нивоу Савета Европе и Европске спортске комисије;
- повећање капацитета свих чинилаца система спорта у Републици Србији кроз организовање обука за писање програма и пројекта, како на националном нивоу, тако и на нивоу ЕУ;
- унапређења броја жена које се укључују како у бављење спортом, тако и у руководећи рад у организацијама у области спорта, укључујући и учешће најмање једне четвртине жена у управним органима и телима организација у области спорта;
- боља координација између свих чинилаца спортског система у Републици Србији и поштовање свих прописа и аката који регулишу област спорта, укључујући успостављање веће контроле примене и реализације како стратегије, тако и функционисање система спорта у свему у складу са законима и подзаконским актима у јединицама локалне самоуправе;
- да све јединице локалне самоуправе имају усвојене програме развоја спорта на својој територији, усклађене са овом стратегијом, уз уважавање потреба и специфичности локалне средине;
- побољшање и унапређење постојеће и изградња недостајуће спортске инфраструктуре, укључујући и завршетак започетих спортских објеката.

Министарство тежи да држи корак са променама у друштву и економији, да нађе начин да подигне капацитете у сарадњи са свим ресурсима на које је упућено, а приоритет је квалитетно повезивање људских ресурса са спортом на нивоу државе, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе. Важну улогу

у подизању нивоа рада Министарство испуњава давањем јасних смерница кроз стратешка документа и законска и подзаконска акта.

5.2.2. *Општи и посебни циљеви у АП и веза са Законом о спорту*

Поред наведених приоритета, Стратегија је усмерена и ка другим сегментима система спорта, па су дефинисани и додатни општи и посебни циљеви. У овом поглављу ћемо се бавити општим циљем: *Усвојављен конзистентан систем ујављања и финансирања система спорта у Републици Србији; перманентна едукација, више укључивање у систем спорта жена, маргинализованих група и волонтера.* У оквиру овог општег циља, посебни циљеви који се односе на јединице локалне самоуправе јесу:

- повећани капацитети организација у области спорта за програмско финансирање њихове активности и делатности из јавних прихода (планирање, реализација, контрола);⁶⁰
- повећани капацитети организација у области спорта за аплицирање ка фондовима Европске уније и другим приступним фондовима;
- унапређење стручности и капацитета спортских организација за писање пројеката и понуда ка спонзорима и донаторима;
- унапређење стручности и капацитета спортских организација у јединицама локалне самоуправе;
- усвојене категоризације спортских организација у јединицама локалне самоуправе;
- перманентно праћење и анализа односа остварених спортских резултата у односу на уложена средства из буџета и других извора финансирања;
- усвојени планови развоја спорта у јединицама локалне самоуправе;
- укључен већи број жена, маргинализованих група и волонтера у систем спорта у Републици Србији.

Једно од критичних питања сваког планирања стратешког развоја јесте законски оквир. Ниједна јединица локалне самоуправе не може деловати независно од постојеће законске регулативе. Оквир је увек одређен релевантним законима, подзаконским актима, уредбама итд.

Према члану 190. став 1. Устава Републике Србије: „Општина, преко својих органа, у складу са законом: [...] 4. стара се о задовољавању потреба грађана у области просвете, културе, здравствене и социјалне заштите, дечије заштите, *спорта и физичке културе* [...]”.⁶¹ Оваква улога и надлежности јединица локалне самоуправе разрађене су у Закону о локалној самоуправи и Закону о спорту.

60 Пројекат Институционална подршка СКГО друга фаза *Анализа стања и финансирања спорта у јединицама локалне самоуправе*, Стална конференција градова и општина, Београд, 2015.

61 Ненад Ђурђевић, *Приручник за израду програма развоја спорта у јединици локалне самоуправе*, Министарство омладине и спорта, Арт Принт Медиа, Београд, 2015.

Према члану 20. Закона о локалној самоуправи, општина и град преко својих органа у складу са законом:

- уређују и обезбеђују одржавање и коришћење рекреационих јавних површина, стварајући организационе, материјалне и друге услове;
- оснивају установе и организације у области физичке културе и спорта, и прате и обезбеђују њихово функционисање;
- обављају и друге послове од непосредног интереса за грађане, у складу с Уставом, законом и статутом.

Закон о спорту Републике Србије,⁶² који је ступио на снагу 16. фебруара 2016. године, знатно унапређује улогу јединица локалне самоуправе у систему спорта Републике Србије. Јединице локалне самоуправе, по овом закону, имају следећа права и обавезе:

- да у свом буџету обезбеде одговарајућа средства за задовољавање потреба и интереса грађана, које су утврђене у члану 137. став 1. Закона о спорту, јединица локалне самоуправе, уз поштовање приоритета утврђених овим законом;
- да обезбеде да потребе грађана које се односе на подстицање и стварање услова за што веће бављење грађана спортом, изградњу, одржавање и опремање спортских објеката и физичко васпитање деце предшколског узраста и школски спорт имају приоритет при избору програма којим се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе, односно да друге програме одобре тек након што се задовоље наведене потребе грађана;
- да утврде које су организације у области спорта са седиштем на територији јединице локалне самоуправе од посебног значаја за јединицу локалне самоуправе, поштујући критеријуме утврђене Законом о спорту, категоризацију организација у области спорта у јединици локалне самоуправе и програме развоја спорта у јединици локалне самоуправе;
- да преко надлежних органа уреде ближе услове, критеријуме и начин и поступак доделе средстава из буџета јединице локалне самоуправе, односно одобрење програма за задовољавање потреба грађана у области спорта на територији јединице локалне самоуправе и начин јавног објављивања података о предложеним програмима за финансирање, одобреним програмима и реализацији одобрених програма. При доношењу одговарајућег правилника јединице локалне самоуправе су у обавези да поштују одредбе Закона о спорту и подзаконских аката донетих на основу овог закона које се односе на услове, критеријуме и начин одобрења програма и пројеката, односно финансирање делатности којима се остварује општи интерес у области спорта, закључење уговора, подношење извештаја, контролу реализације и обавезу враћања добијених средстава, сходно се примењују и на програме, односно делатности којима се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединицама локалне самоуправе;

62 Закон о спорту Републике Србије („Службени гласник РС”, број 10/16).

- да једној организацији у области спорта не одобре путем финансирања одређеног програма више од 20% средстава од укупне суме средстава буџета јединице локалне самоуправе предвиђених за финансирање програма из области спорта, с тим да се трошкови одобреног програма морају односити, по правилу, најмање 15% на активности повезане са спортом деце;
- да обезбеди систем програмског финансирања задовољења потреба и интереса грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе, поштујући при томе разлике утврђене Законом о спорту између годишњих посебних програма организација у области спорта и права надлежног територијалног спортског савеза као овлашћеног предлагача;
- да достављају Министарству омладине и спорта извештаје о одобреним и реализованим програмима и пројектима којима се задовољавају потребе и интереси грађана у области спорта; ови подаци ће бити део јединственог информационог система о финансирању спорта из јавних прихода и од стране јавних предузећа;
- да донесу програм развоја спорта за територију јединице локалне самоуправе, који ће бити усклађен са Националном стратегијом развоја спорта;
- да утврде категоризацију организација у области спорта са своје територије, водећи рачуна о националним категоризацијама спортова и националних гранских спортских савеза и специфичним потребама и интересима аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе;
- да врше инспекцијски надзор над радом организација у области спорта на својој територији, осим оног надзора који је законом поверен Министарству и аутономној покрајини;
- да оснивају организације у области спорта у складу са законом и финансирају њихову делатност; ово укључује и могућност да у споразуму са одређеним спортским удружењем преузму оснивачка права над одређеним спортским привредним друштвом (спортским клубом) које настане променом правног облика спортског удружења у то привредно друштво, с тим да ова могућност у истој грани спорта постоји само у односу на једно спортско привредно друштво.

Остварењем наведених права и реализацијом обавеза јединица локалне самоуправе систем спорта у Републици Србији требало би да функционише на квалитетнији и транспарентнији начин, уз посебно квалитативно унапређење клубског спорта.

Закон о спорту утврђује и приоритете који морају бити поштовани при избору шта ће се у текућој години финансирати из буџета јединице локалне самоуправе. При избору програма којим се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе следеће потребе грађана у области спорта имају приоритет:

- подстицање и стварање услова за унапређење спорта за све, односно бављења грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом;

- изградња, одржавање и опремање спортских објеката на територији јединице локалне самоуправе, а посебно јавних спортских терена у стамбеним насељима или у њиховој близини и школских спортских објеката, и набавка спортске опреме и реквизита;
- предшколски и школски спорт (рад школских спортских секција и друштава, општинска, градска и међуопштинска школска спортска такмичења и др.).

Приоритет подразумева да се у претходно наведеним областима обавезно финансирају одређени програми, пре свих других, у мери која обезбеђује одговарајуће задовољавање потреба грађана, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом, да се лично баве спортом.

Акционим планом су предвиђене мере, активности, рокови, одговорни субјекти и ресурси који су неопходни за реализацију циљева које је поставила Стратегија, а предвиђени су и индикатори за праћење реализације активности и временски оквири. Јединице локалне самоуправе, кроз одговарајуће планирање и спровођење сопствених програма развоја спорта, носиоци су бројних активности на спровођењу Стратегије и Акционог плана.

5.2.3. Кључни актери и улога и надлежности ЈЛС у области изградње капацитета

Европска спортска повеља представља основни документ Савета Европе за вођење спортске политике. Члан 4. Европске спортске повеље који се односи на капацитете и активности гласи:

Будући да ниво бављења спортом у одређеној мери зависи од броја, разноврсности и доступности потребних спортистких капацитета, њихово оштећење планирање биће прихваћено као надлежност јавних власти. Сектор свеукупних капацитета који ће постојати зависиће од јавних, приватних, словних и других капацитета који постоје. Одговорни ће водити рачуна о националним, регионалним и локалним потребама и савесно мере чији је циљ обезбеђивање доброг управљања капацитетима и њихово безбедно и ефикасно коришћење.

Члан 9. Европске спортске повеље односи се на људске ресурсе и гласи:

Биће подржан развој тренинг-курсева које ће држати одговарајуће организације, и који ће водити до дипломе и квалификација које покривају све аспекте промоције спорта. Такви курсеви треба да одговарају потребама учесника у различитим врстама и нивоима спорта и рекреације, и да буду ефикасни како за професионалне, тако и волонтерски рад (лидери, тренери, уједначени, делегати, доктори, архитекти, инжењери итд.).

Учесници у вођењу или надгледању спортистких активности треба да имају одговарајуће квалификације, при чему посебну пажњу треба да поклањају заштити безбедности и здравља људи под њиховом контролом.

Чиниоци система спорта у Републици Србији делују у два сектора, јавном и невладином.

Јавни сектор чине Министарство омладине и спорта Републике Србије, Покрајински секретаријат за спорт и омладину, Завод за спорт и медицину спорта Републике Србије, Покрајински завод за спорт и медицину спорта, Антидопинг агенција Републике Србије и јединице локалне самоуправе са надлежним секретаријатима за спорт и омладину. Поред тога, важна тела у области спорта су Скупштински одбор за образовање, науку, технолошки развој и информатичко друштво, Национални савет за борбу против насиља и недоличног понашања гледалаца на спортским приредбама и Савет за спорт. Такође, битни чиниоци за ову област су акредитоване високошколске установе за спорт и менаџмент у спорту.

Стратегијом су предвиђени механизми који ће довести до повезивања науке и праксе и њиховог заједничког деловања ради унапређења области спорта и репрезентовања Републике Србије на светској спортској и научној сцени.

Задатак Спортског савеза Србије јесте да, користећи своју мрежу, учини спорт доступним у сваком кутку наше земље, координира активности националних и територијалних спортских савеза, да обавља послове којима се обезбеђују услови за праћење, развој и унапређење рекреативног спорта, школског спорта, спорта у дијаспори и врхунског спорта у неолимпијским спортовима и да остварује међународну спортску сарадњу у оквирима своје надлежности.

Јединице локалне самоуправе имају посебно значајно место у примени Стратегије. Законом о спорту је дефинисано да је обавеза сваке јединице локалне самоуправе да утврди Програм развоја спорта на својој територији који ће бити у сагласности са Стратегијом, а да ће се у расподели средстава водити рачуна о критеријума прописаним на републичком нивоу и да ће цео процес бити јаван и транспарентан. Циљ Стратегије је сужавање простора за коришћење тзв. дискреционих права која су често и извор корупције кроз вођење рачуна о томе како се троши новац из буџета и успостављање јасне и транспарентне процедуре за праћење токова новца у спорту и поштовање свих позитивних законских и подзаконских прописа.

Територијални спортски савези су организације у области спорта са одређене територије које се оснивају ради уређивања и остваривања спортских питања од заједничког интереса, који директно сарађују са јединицама локалне самоуправе и координишу активности између локалних власти и спортских организација. Територијални спортски савези треба да буду сервис својих чланова и због тога је потребно даље унапређење стручних и других капацитета територијалних спортских савеза. Посебно је потребно обезбедити да у свакој јединици локалне самоуправе постоји територијални спортски савез.

Спортске организације су основна ћелија система спорта у Републици Србији у којима се може сагледати реалан живот спортиста и које су данас оптерећене многим проблемима. Управо су спортске организације (клубови) тренутно највише

угрожене хроничним недостатком финансијских средстава. Највећи број клубова нема приступ средствима из приватног сектора, оптерећени су и одливом квалитетног спортског кадра у велике градове, који им пружају боље услове за живот, студирање и већу могућност у запошљавању.

Одговорности и част оних који су део система спорта у Републици Србији велике су, нарочито када се реално сагледају чињенице да располажемо веома ограниченим ресурсима.

Органи локалне самоуправе, њихова структура, надлежности и оквир деловања, као и улога осталих организација и институција на локалном нивоу регулисани су Законом о локалној самоуправи („Службени гласник РС”, бр. 129/07 и 83/14 – др. закон). Поред овог закона, рад локалне самоуправе је детаљније уређен и статутом који доноси скупштина општине/града, а који је највиши правни акт јединице локалне самоуправе.

Послови из надлежности локалне самоуправе дефинисани законом односе се између осталог и на оснивање установа у области физичке културе и спорта. У обавези су да, у складу са Законом о спорту, доносе програм развоја спорта на нивоу општине/града, оснивају установе и организације у области спорта, прате и обезбеђују услове за њихово функционисање, учествују у планирању, изградњи и одржавању спортских објеката од интереса за град/општину и изврше набавку спортске опреме и реквизита, обезбеђују средства за финансирање и суфинансирање програма у области спорта од интереса за град/општину.

На примеру Града Београда дефинисани су послови Секретаријата за спорт и омладину. Секретаријат врши послове који се односе на: одржавање и коришћење спортских објеката у којима се остварују потребе у области спорта на територији града и набавку спортске опреме и реквизита; подстицање и стварање услова за унапређење спорта за све, односно бављење грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом; учешће у обезбеђењу реализације међуопштинског нивоа предшколских и школских такмичења; обезбеђивање услова за рад младим спортским талентима и унапређење квалитета стручног рада са њима; обезбеђивање учешћа спортских организација са територије града у европским клупским такмичењима; финансирање делатности организација у области спорта које је основао град и остварење програма или делова програма других организација којим се доприноси задовољавању потреба грађана у области спорта на нивоу града; организацију и одржавање спортских такмичења и манифестација од значаја за град; унапређивање заштите здравља спортиста и обезбеђивање адекватног спортско-здравственог образовања спортиста, посебно младих укључујући и антидопинг образовање; спречавање негативних појава у спорту; едукацију, информисање и саветовање грађана, спортиста и осталих учесника у систему спорта о битним питањима за одговарајуће бављење спортским активностима; периодична тестирања, скупљање, анализу и дистрибуцију релевантних информација за адекватно задовољавање потреба грађана у области спорта на територији града, истраживачко-развојне пројекте и издавање

спортских публикација; обезбеђивање услова за рад спортских организација и стручњака у области спорта на територији града; обезбеђивање средстава за финансирање и суфинансирање програма и пројеката у области спорта; обезбеђивање реализације тренажног процеса београдских спортских организација; унапређење стручног рада учесника у систему спорта на нивоу града и подстицање запошљавања висококвалификованих спортских стручњака и врхунских спортиста; реализацију програма за децу и младе за време школског зимског и летњег распуста, стипендије за спортско усавршавање категорисаних спортиста, посебно перспективних спортиста и доделу награда и признања за постигнуте спортске резултате и допринос развоју спорта.⁶³

У већини градова/општина носилац ових послова је Одељење за друштвене делатности у сарадњи са Одељењем за финансије, Одељењем за локални економски развој, привреду и комуналне послове, Одељењем за урбанизам, грађевинарство, саобраћај и заштиту животне средине. Важан чинилац је лице именовано за спровођење Програма развоја спорта и његов заменик, а именовани су на иницијативу Министарства омладине и спорта и врше координацију између Министарства и јединице локалне самоуправе и старају се да се послови у вези са спровођењем и праћењем Стратегије извршавају ефикасно.

На нивоу јединице локалне самоуправе носиоци развоја спорта су и градоначелник/председник општине, члан Већа задужен за спорт у сарадњи са члановима Већа задуженим за ресоре омладине, просвете, културе и информисања, здравља, заштите животне средине, туризма, социјалних питања, одборници, као и скупштински савети за спорт, младе, образовање, родну равноправност, културу, заштиту животне средине.

Установе и организације у области спорта које чине мрежу спорта на локалу пре свега су територијални спортски савез, спортски клубови, организације у области спорта, спортски савези за одређену област спорта – спортска рекреација, школски и универзитетски спорт, као и стручна и друга удружења у одређеној области спорта.

Важан елемент институционалне структуре учешћа спортиста, спортских стручњака и стручњака у спорту у доношењу одлука на локалном нивоу представља и Комисија за спорт (или Радна група) формирана у већини јединица локалне самоуправе, и то у циљу праћења спровођења Програма развоја спорта.

Комисија доноси предлоге оперативних планова, одлука, уз укључивање кључних актера локалне самоуправе у области спорта. Комисију би по правилу требало да чине члан Већа задужен за спорт, представник Скупштине, директор установе за физичку културу, представници територијалног спортског савеза, представници актива директора основних и средњих школа, акредитованих високошколских установа, савеза за предшколски, школски и универзитетски

63 Град Београд, http://www.beograd.rs/images/file/e8bc01965f9da515e7e9d1326ecb45ef_3655580659.doc, Интернет, 16/11/2016

спорт, савеза за рекреативни спорт, а одговорно лице за спровођење Програма развоја спорта и његов заменик су координатори Комисије. Комисија има задатак да на годишњем нивоу усаглашава активности из Акционог плана, бави се праћењем, оцењивањем у складу са индикаторима и извештавањем у вези са Програмом развоја спорта. Административно-техничке послове за рад комисије обезбеђује стручна служба Одељења за друштвене делатности. Комисија за спорт на годишњем нивоу подноси извештај Већу.

5.3. Реализација изградње капацитета у програмима развоја спорта у ЈЛС

5.3.1. Изградња капацитета у програмима развоја спорта ЈЛС – општински ниво

У Стратегији, кроз општи циљ који се односи на подизање капацитета спорта на свим нивоима власти, жели се постићи то да се систем спорта у Републици Србији састоји од способних, одрживих и координисаних спортских организација, друштава и савеза који обезбеђују квалитетне услове за бављење спортом у оквиру својих надлежности.

У том циљу потребно је подићи укупне капацитете свих организација у области спорта у Републици Србији. Како тај циљ није могуће остварити без одговарајућих финансијских средстава, посебно је значајно унапређење капацитета свих чинилаца система спорта у Републици Србији који делују у два сектора, јавном и невладином.

На основу званично достављених програма развоја спорта Министарству, стање 2016. је следеће:

- Министарству је до сада достављено 140 усвојених програма развоја спорта;
- пет јединица локалне самоуправе је у процесу писања, или је Програм развоја спорта завршен и пред усвајањем је од стране надлежног органа јединице локалне самоуправе;
- са подручја Косова и Метохије достављено је 12 усвојених програма.

Увидом у програме развоја спорта утврђено је да су од 140 јединица локалне самоуправе свега 34, општи циљ 8.1. *Подизање капацитета спорта на свим нивоима власти*, препознале као значајан и као такав га уврстиле у Програм развоја спорта и планирале активности у оквиру Акционог плана. Такође је утврђено које су посебне циљеве АП јединице локалне самоуправе уврстиле у своје програме развоја спорта и акционе планове и у ком броју:

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ	БРОЈ ЈЛС	КОМЕНТАРИ
Повећани капацитети организација у области спорта за програмско финансирање њихове активности и делатности из јавних прихода – планирање, реализација, контрола	25	У складу са чланом 138. Закона о спорту предлог свог годишњег програма и годишњих програма организација у области спорта са седиштем на територији јединице локалне самоуправе подноси надлежни територијални спортски савез јединице локалне самоуправе, а предлог посебних програма територијални спортски савез јединице локалне самоуправе и друге организације у области спорта са седиштем на територији јединице локалне самоуправе.
Перманентно праћење и анализа односа остварених спортских резултата у односу на уложена средства из буџета и других извора финансирања	9	Стратегијом, националним категоризацијама и Програмом развоја спорта у јединици локалне самоуправе, а код годишњих програма и у односу на категоризације организација у области спорта у јединици локалне самоуправе. Да би систем програмског финансирања из јавних прихода функционисао оптимално, капацитете организација у области спорта треба јачати, пре свега едукацијама у овој области. Министарство омладине и спорта и Стална конференција градова и општина издале су Приручник за финансирање програма у области спорта у ЈЛС на основу којег ће се радити и едукације. Неопходно је да јединице локалне самоуправе препознају овај вид подршке као важан сегмент јачања капацитета организација у области спорта. Кроз едукације се може удружити више јединица локалне самоуправе ради рационалног коришћења средстава за ту намену.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ	БРОЈ ЈЛС	КОМЕНТАРИ
Повећани капацитети организација у области спорта за аплицирање ка фондовима Европске уније и другим приступним фондовима	14	<p>Пример добре праксе: Општина Пирот</p> <p>Пројекат: „Промоција прекограничне сарадње кроз развој социоспортске инфраструктуре у општинама Правец и Пирот“, 2009. са циљем промоције прекограничне сарадње кроз модернизацију социјалне инфраструктуре у области спорта у Правцу и Пироту.</p>
Унапређење стручности и капацитета спортских организација за писање пројеката и понуда ка спонзорима и донаторима	11	<p>Реализацијом пројекта вредности 246.237 евра (15% сопственог учешћа):</p> <ul style="list-style-type: none"> • реконструисан је Омладински стадион у Пироту – дом пиротских кошаркаша; • реконструисани су терени за рукомет и кошарку, зграда са свлачионицама, трибине; • у општини Правец у Бугарској изграђена је атлетска стаза. <p>Пројекат: „Развој мале спортске инфраструктуре у прекограничном региону Монтана–Пирот“, 2009. са циљем побољшања спортске инфраструктуре у пограничном региону и стварање услова за децу од три до 18 година да живе активније и здравије. Реализацијом пројекта вредности 165.345 евра (15% сопственог учешћа):</p> <ul style="list-style-type: none"> • у општини Пирот изграђени су спортски терени и дечје игралиште у насељу Танаско Рајић; • у Општини Монтана – Бугарска изграђена су два спортска објекта и игралиште. <p>Пројекат: „Модернизација и обнова спортске инфраструктуре у прекограничном региону Монтана–Пирот“, 2009. са циљем промоције прекограничне сарадње: успостављање дугорочног партнерства између спортских клубова са обе стране границе; успостављање система заједничке одговорности и приступа у циљу промоције спорта и здравих начина живота стварањем нових и атрактивних услова за бављење спортом. Реализацијом пројекта вредности 219.111 евра (15% сопственог учешћа):</p> <ul style="list-style-type: none"> • у општини Пирот набављено је савремено клизалиште и изграђен мултифункционални мини пич терен са мобилијаром у насељу Прчевац; • у општини Монтана – Бугарска реновиран је Градски стадион „Огоста“ и изграђена атлетска стаза, систем за наводњавање и савремена опрема на стадиону. <p>Пројекат: „Потенцијал прекограничне сарадње као основа одрживог развоја“, 2009. са циљем развоја социјалне инфраструктуре и стварања услова за квалитетније образовање младих и унапређење њихових физичких активности. Реализацијом пројекта вредности 208.638 евра (15% сопственог учешћа):</p> <ul style="list-style-type: none"> • у општини Пирот реконструисан је објекат за припреме спортиста „Караула“ у селу Дојкинци (са надоградњом спрата, разведено грејање, керамика и санитарije итд.); • у Бугарској општина Вршец – изграђена је бициклическа стаза и направљено клизалиште

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ	БРОЈ ЈЛС	КОМЕНТАРИ
Унапређење стручности и капацитета спортских организација у јединицама локалне самоуправе	4	Да би се систематично приступило овој теми, неопходно је: <ul style="list-style-type: none"> • пратити и мерити организациони учинак (да ли и како се постижу планирани резултати и циљеви организације); • проценити расположиве људске ресурсе (план потреба за стручним обукама); • анализирати мотивисаност организације и организационе капацитете (с посебним акцентом на финансијско и процесно управљање, као и везе и односе са другим организацијама и институцијама у области спорта); • проценити како се управља програмима и шта може да се унапреди.
Усвојене категоризације спортских организација у јединицама локалне самоуправе	8	У складу са чланом 138. Закона о спорту између осталог се каже да се одобравање годишњих програма врши и у односу на категоризације организација у области спорта у јединици локалне самоуправе. „Приручник за финансирање програма у области спорта у јединици локалне самоуправе“ ⁶³ садржи модел Правилника о категоризацији спортских организација, које делују на територији јединице локалне самоуправе.

Додатни посебни циљеви у оквиру општег циљ 8.1. Подизање капацитета спорта на свим нивоима власти, уочени анализом Програма развоја спорта 34 јединице локалне самоуправе, јесу:

- промотивни (отворени часови) спортских клубова;
- стипендирање врхунских спортиста;
- награђивање најбољих спортиста и спортских радника у општини;
- подршка функционисања (такмичења) регистрованих спортских клубова;
- унапређење координације локалних спортских организација са националним спортским савезима;
- учешће на конкурсима МОС-а за финансирање програма за унапређење женског такмичарског спорта и реализацију подржаних пројеката;
- организовање отворених врата за медије и припремање месечних извештаја за медије;
- јачање капацитета спортских радника;
- покренути програми систематског усавршавања стручног кадра ради преузимања добрих пракси из других средина, користећи и искуства успешних спортиста.

Анализом активности у оквиру поменутог циља уочава се намера јединица локалне самоуправе да своју улогу испуњавају давањем јасних смерница у подизању

⁶⁴ Бурђевић Ненад, Ивана Дукић, *Приручник за финансирање програма у области спорта у јединици локалне самоуправе*, Стална конференција градова и општина, Досије студио, Београд, 2016.

нивоа рада законским и подзаконским актима, градећи способност свих партнера у областима као што су руковођење, информативно технолошке области, организација спортских манифестација, спортски објекти, комерцијализација, људски ресурси, истраживање и праћење.

На основу изложеног могу се извести одређене препоруке у погледу даљих активности:

- неопходан је систематичан приступ свих јединица локалне самоуправе подизању капацитета локалних актера у области спорта; потребно је предузети мере да све јединице локалне самоуправе усвоје програме развоја спорта и да је осигурана њихова усаглашеност са Стратегијом; у складу са Законом о спорту потребно је усвојити Правилник о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта у јединици локалне самоуправе и модел Правилника о категоризацији спортских организација које делују на територији јединице локалне самоуправе;
- потребно је да мапирају капацитете и уоче недостатке, како људске (индивидуални, организациони и институционални ниво), тако и материјалне (инфраструктурне);
- треба да ураде анализу потреба за курсевима и обукама (укључујући посебно, у складу са Акционим планом за спровођење стратегије развоја спорта 2014–2018, оне које се односе на систем финансирања у спорту);
- треба да трагају за најбољим решењима која се односе на институционалне аранжмане, лидерство, знање и вештине и, напokon, одговорност;
- треба да имплементирају план изградње капацитета као саставни део Програма развоја спорта, да прате остварење резултата и евалуирају учинак, и сходно томе извештавају Министарство омладине и спорта о спровођењу;
- треба да предузимају мере ради превазилажења проблема у сарадњи органа надлежних за послове спорта са другим органима и организацијама који чине систем спорта на нивоу јединица локалне самоуправе; корисно је умрежавање са другим јединицама локалне самоуправе у циљу коришћења примера добре праксе, заједничких едукација, коришћење е-мреже за спорт Сталне конференције градова и општина;
- треба да предузму практичне мере ради обезбеђивања већег укључивања јавности у процедуре одлучивања у складу са прописима (уознавање са Програмом развоја спорта, са конкретним активностима које се предузимају, начином процене утицаја);
- треба да олакшају приступ информацијама и обавештавање заинтересованих субјеката о стању спорта; програми развоја спорта, извештаји о спровођењу програма, извештаји о реализацији годишњих и посебних програма у чијем финансирању учествује јединица локалне самоуправе јесу јавни документи, објављују се и на интернет сајту и морају бити доступни јавности током целе године.

5.3.2. Конкретни примери добре праксе планирања и изградње капацитета у ЈЛС

У поређењу начина на који је у програмима развоја спорта представљен општи циљ 8.1. *Подизање капацитета спортиста на свим нивоима власици*, а у циљу представљања конкретног примера добре праксе планирања, коришћени су следећи критеријуми за оцену опција:

- *релевантност* – у којој мери планиране мере и активности доприносе остварењу приоритета из националне Стратегије развоја спорта;
- *конзистентност* – у којој мери су планиране мере/активности конзистентне једна са другом, тј. којом опцијом се постиже највиши ниво усаглашености са општом политиком у области спорта на територији града/општине.

Неопходно је напоменути да се наведени критеријуми у овом моменту односе само на праксу планирања, док ће се спровођење Програма развоја спорта у годинама које следе мерити и додатним устаљеним критеријумима као што су:

- *ефикасност* – да ли се мере и активности спроводе према плану што се превасходно односи на трошкове спровођења и време (колики су били трошкови спровођења циља у односу на планиране и да ли је испоштована планирана временска динамика);
- *ефективност* – да ли су спроведене мере заиста биле одговарајуће и у којој мери воде постизању циљева и да ли су корисници услуга задовољни постигнутим исходима;
- *одрживост* – да ли су финансијски механизми успостављени како би користи од спроведених мера биле трајне, да ли су на снази одговарајући регулаторни оквир и подзаконска акта, да ли постоје одговарајући институционални капацитети (системи, структуре, људски ресурси и стручност) за трајно одржавање ефеката;
- *утицај* – који је дугорочни утицај спроведених мера и да ли су постигнуте и неке шире социјалне, здравствене, па и економске промене (утицај спровођења конзистентне политике у области спорта на локалном нивоу може да се испољи тек након више година спровођења мера и активности).

Руводећи се засад само критеријумима који се односе на планирање – *релевантност* и *конзистентност*, утврђено је да општина Аранђеловац, иако има још доста простора за унапређење и систематичнији приступ планирању изградње капацитета у области спорта, може да послужи као пример добре праксе и зато је приказан део Акционог плана који се односи на поменути циљ.⁶⁵

65 Општина Аранђеловац, [http://www.arandjelovac.rs/download/za%20sajt,%20novo/sport%20strategija/AP%20Arandjelovac%20-%20ostali%20ciljevi%20\(3\).doc](http://www.arandjelovac.rs/download/za%20sajt,%20novo/sport%20strategija/AP%20Arandjelovac%20-%20ostali%20ciljevi%20(3).doc), Интернет, 16/11/2016.

ЦИЉЕВИ, МЕРЕ, АКТИВНОСТИ	ПОКАЗАТЕЉИ	ИЗВОРИ ВЕРИФИКАЦИЈЕ	ПРЕТПОСТАВКЕ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА	БУЏЕТ + ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА
ОПШТИ ЦИЉ 8.1.1. УСПОСТАВЉЕН КОНЗИСТЕНТАН СИСТЕМ УПРАВЉАЊА И ФИНАНСИРАЊА СИСТЕМА СПОРТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ, ПЕРМАНЕНТНА ЕДУКАЦИЈА, УКЉУЧИВАЊЕ ВИШЕ У СИСТЕМ СПОРТА ЖЕНА, МАРГИНАЛИЗОВАНИХ ГРУПА, ВОЛОНТЕРА					
ПОСЕБАН ЦИЉ 8.1.1.1. Повећани капацитети организација у области спорта за програмско финансирање њихове активности и делатности из јавних прихода (планирање, реализација, контрола)					
Мера: 8.1.1.1.1. Подизање капацитета територијалних спортских савеза и спортских организација (клубова) који се финансирају у јединицама локалне самоуправе у области планирања, програмирања, праћења, реализације и извештавања за програме савеза средствима из буџета					
Активност 8.1.1.1.1.1. Анализа примене усвојеног Програма развоја спорта у општини Аранђеловац у сегменту финансирања програма	Израђена анализа програма развоја спорта на територији јединица локалне самоуправе у сегменту финансирања програма са предложеним препорукама	Годишњи извештај ССОА, ЈЛС	Заинтересованост ССОА, спортских клубова, СЦ и ЈЛС	ССОА, ЈЛС, СЦ	Нису потребна средства
Активност 8.1.1.1.1.2. Организација стручних скупова и семинара у области планирања, програмирања, праћења, реализације и извештавања за програме финансирање средствима из буџета	Број организационих стручних скупова и семинара у области планирања, програмирања, праћења, реализације и извештавања за програме финансирање средствима из буџета	Годишњи извештај ССОА	Заинтересованост ССОА, ЈЛС	ССОА, ЈЛС, СЦ	Буџет
ПОСЕБАН ЦИЉ: 8.1.1.3. Повећани капацитети организација у области спорта за аплицирање ка фондовима Европске уније и другим приступним фондовима					
Мера 8.1.1.4.1. Подизање капацитета Спортског савеза и спортских клубова у Општини Аранђеловац у области писања пројеката у ЕУ формату					
Активност 8.1.1.4.1.1. Организација стручних скупова и семинара у области писања пројеката у ЕУ формату	Број организационих стручних скупова и семинара у области писања пројеката у ЕУ формату	Извештаји са скупова	Заинтересованост ССОА, ЈЛС, СЦ	ЈЛС, ССОА, спортски клубови, СЦ	Буџет
Активност 8.1.1.4.1.2. Аплицирање за коришћење приступних фондова (Еразмус +, ИПА, погранична сарадња)	Број организација које су аплицирале за средстава из приступних фондова, број успешно реализованих пројеката	Израђени пројектни документ	Заинтересованост ССОА, ЈЛС, СЦ	ЈЛС, ССОА, спортски клубови, СЦ	Буџет

ЦИЉЕВИ, МЕРЕ, АКТИВНОСТИ	ПОКАЗАТЕЉИ	ИЗВОРИ ВЕРИФИКАЦИЈЕ	ПРЕТПОСТАВКЕ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА	БУЏЕТ + ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА
ПОСЕБАН ЦИЉ 8.1.1.4. Унапређење стручности и капацитета спортских организација за писање пројеката и понуда ка спонзорима и донаторима					
Мера 8.1.1.5.1. Подизање капацитета Спортског савеза Општине Аранђеловац за писање пројеката и понуда спонзорима и донаторима					
Активност 8.1.1.5.1.1. Креирање плана едукације у области писања пројеката и понуда спонзорима и донаторима	Број написаних пројеката	Извештај плана	Мотивисаност и стручност кадрова, мотивисаност донатора	ЈЛС, ССОА, спортски клубови, СЦ, донатори	Нису потребна средства
Посебан циљ 8.1.1.6. Усвојене категоризације спортских организација у јединицама локалне самоуправе					
Мера 8.1.1.6.1. Категорисање спортских организација на нивоу јединица локалне самоуправе					
Активност 8.1.1.6.1.1. Израда Правилника о критеријумима за категорисање спортских организација	Израђени критеријуми за категорисање спортских организација	Усвојен Правилник категоризације спортских клубова у општина Аранђеловац	Заинтересованост спортских организација	ЈЛС, ССАО спортски клубови	Нису потребна додатна средства
Активност 8.1.1.6.1.2. Симулација понуђених решења за категорисање у реалним условима	Извршена симулација и урађена анализа добијених резултата у односу на предложене критеријуме за бодовање	Извештај о симулацији	Заинтересованост спортских организација	ЈЛС, ССАО спортски клубови	Нису потребна додатна средства
Активност 8.1.1.6.1.3. Израда аката за категорисање спортских организација у ЈЛС	Израђена одговарајућа акта	Објављивање аката на сајту Општине Аранђеловац	Заинтересованост спортских организација	ЈЛС, ССАО спортски клубови	Нису потребна додатна средства
ПОСЕБАН ЦИЉ 8.1.1.7. Перманентно праћење и анализа односа остварених спортских резултата у односу на уложена средства из буџета и других извора финансирања					
Мера 8.1.1.7.1. Израда компаративне анализе улагања у спорт из свих извора са постигнутим резултатима					
Активност 8.1.1.7.1.1. Анализа финансирања спорта у Општини Аранђеловац из свих извора	Израђена анализа финансирања спорта из свих извора	Годишњи извештај ССОА	Заинтересованост ЈЛС, ССОА	ЈЛС, ССОА	Нису потребна средства
Активност 8.1.1.7.1.2. Анализа постигнутих спортских резултата спортиста Општине Аранђеловац	Израђена анализа постигнутих спортских резултата	Годишњи извештај ССОА	Заинтересованост ЈЛС, ССОА	ЈЛС, ССОА	Нису потребна средства
Активност 8.1.1.7.1.3. Компаративна анализа добијених резултата	Израђена компаративна анализа добијених резултата	Годишњи извештај ССОА	Заинтересованост ЈЛС, ССОА	ЈЛС, ССОА	Нису потребна средства

ЦИЉЕВИ, МЕРЕ, АКТИВНОСТИ	ПОКАЗАТЕЉИ	ИЗВОРИ ВЕРИФИКАЦИЈЕ	ПРЕТПОСТАВКЕ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА	БУЏЕТ + ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА
Активност 8.1.1.7.1.4. Израда плана финансирања за наредну годину на основу добијених резултата	Израђен план финансирања за наредну годину на основу добијених резултата	Годишњи извештај ССОА	Заинтересованост ЈЛС, ССОА	ЈЛС, ССОА	Нису потребна средства
ПОСЕБАН ЦИЉ 8.1.1.10. Укључен већи броја жена, маргинализованих група и волонтера у систем спорта у Републици Србији					
Мера 8.1.1.10.1. Израда програма за веће укључивања жена и маргинализованих група у спортски систем Општине Аранђеловац					
Активност 8.1.1.10.1.1. Припрема програма, анализа докумената и округли столови	Формирана радна група и завршене све радње у припреми и израђен Предлог програма	Годишњи извештај ССОА	Заинтересованост ЈЛС, ССОА	ЈЛС, ССОА	Буџет

5.3.3. *Праћење и извештавање – систем извештавања, инструменти, форми*

Примена Стратегије је дефинисана Акционим планом, који је саставни део Стратегије. Тим планом јасно су дефинисани општи и посебни циљеви, мере и активности за њихову реализацију, носиоци задужени за њихову реализацију, временски оквири и, коначно, процена да ли су за њихову реализацију потребна материјална средства. Ради успостављања јединственог и формалног система извештавања, Министарство је утврдило процедуру извештавања и формат у складу са добром праксом Европске уније.

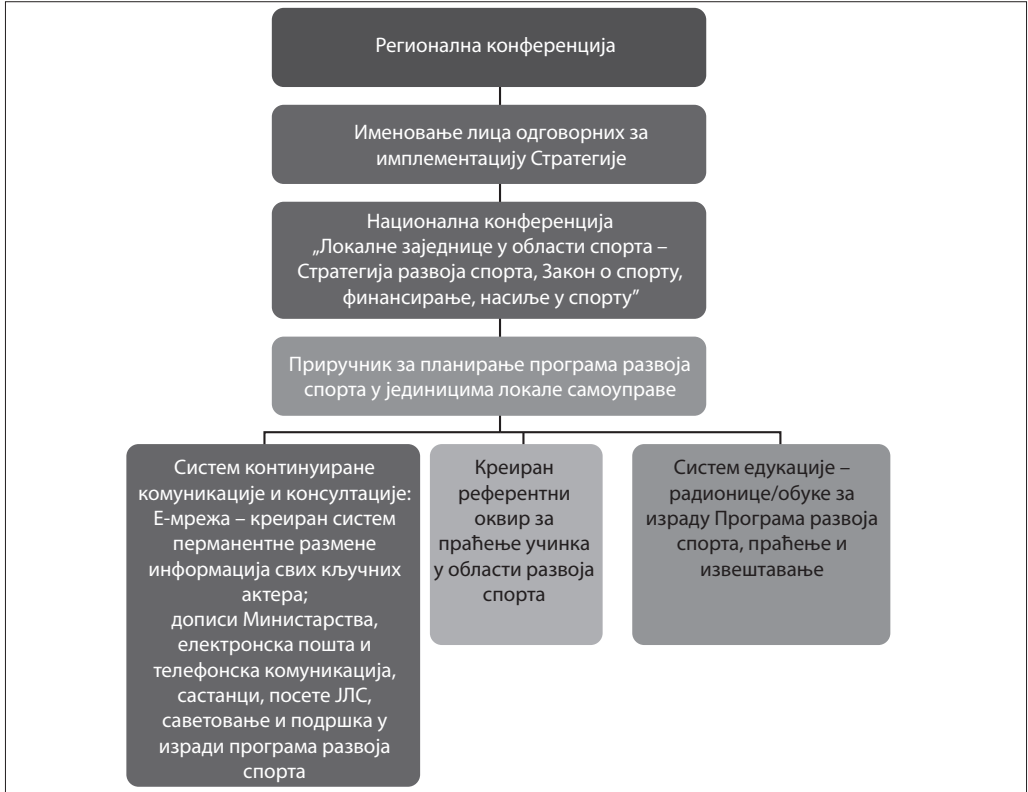
Један од приоритета у 2015. године била је изградња капацитета свих релевантних актера како би се обезбедио системски и одржив приступ у спровођењу, праћењу и извештавању о постигнутом учинку у спровођењу Стратегије и достизању циљева. У сарадњи са релевантним партнерима – Сталном конференцијом градова и општина и Спортским савезом Србије, то је изискивало:

- креирање институционалних механизма (фокалних тачака) и њихово формално препознавање на централном и локалном нивоу;
- изградњу капацитета за планирање, праћење и извештавање о спровођењу Стратегије.

Приступ изградњи капацитета кључних актера за спровођење Стратегије приказан је графиком који следи:⁶⁶

66 http://mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Sport/strategija-razvoja-sporta/Izvestaj%20o%20spvodjenju%20Strategije%20razvoja%20sporta%20u%20RS%20za%20period%202014%20-202018_%20godine%20i%20Akcionog%20plana%20za%20njenu%20primenu,%20za%202015_%20godinu.pdf

Графикон 20. Процес имплементације стратешког планирања на локалном нивоу

Бројни органи међу којима су и јединице локалне самоуправе, на захтев Министарства, најмање једном годишње достављају тражене информације у вези са спровођењем Стратегије и Акционог плана. Упитник⁶⁷ за извештавање доставља се, у начелу, почетком децембра текуће године, са роком за попуњавање до краја текуће године, свим одговорним институцијама. Када се устали пракса извештавања, планира се увођење извештавања уз помоћ софтвера.

Општи циљ 8.1. *Подизање капацитета спортиста на свим нивоима власици* за потребе извештаја Министарства о спровођењу Стратегије, извештајни период 2015. године, мерен је помоћу следећих пет показатеља:

1. Број волонтера укључених у систем спорта (АП 8.1.1.10.)
2. Усвојени правилници и процедуре у вези са финансирањем програма и радом спортских организација (АП 8.1.1.1. и 8.1.1.6.)
3. Усвојени програми развоја спорта у јединицама локалне самоуправе (АП 8.1.1.8.)
4. Усвојени програми развоја националних гранских спортских савеза (АП 8.1.1.9.)
5. Процент жена руководилица у организацијама у области спорта (АП 8.1.1.10.)

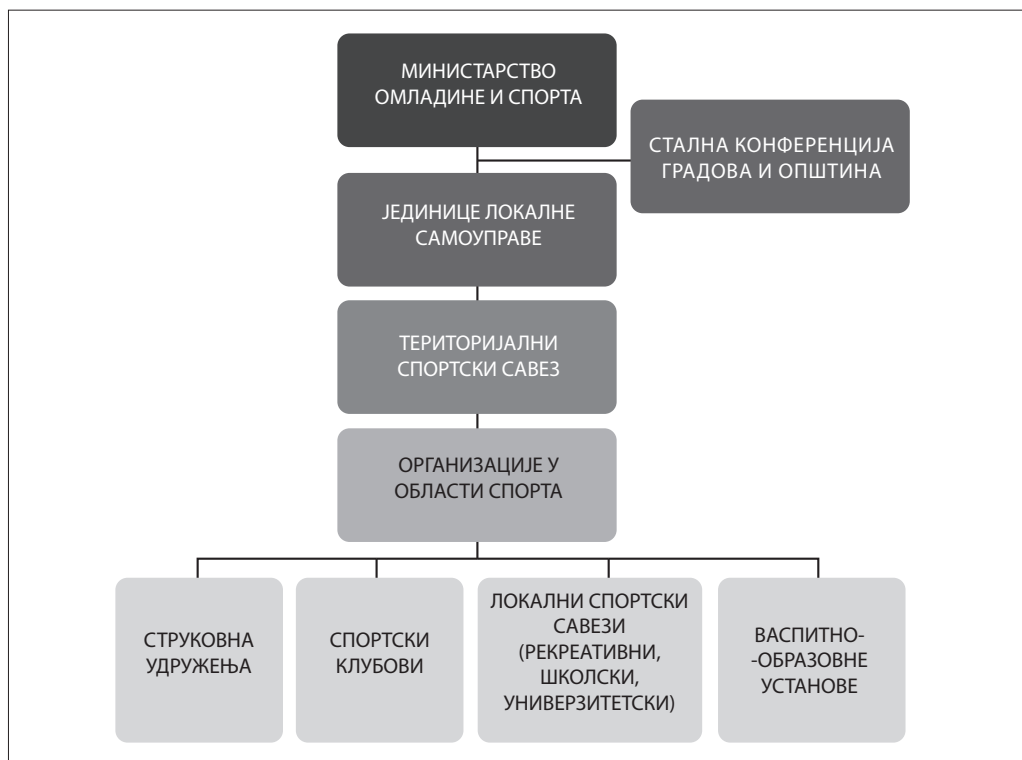
⁶⁷ Упитник приложен у Анексу бр. 8.

Годишњи извештај о спровођењу Програма развоја спорта на нивоу јединице локалне самоуправе за претходну годину очекује се у првом кварталу текуће године, што ће, како јединицама локалне самоуправе, тако и Министарству, омогућити да процене да ли су планиране мере спроведене и какве непосредне резултате дају.

Хијерархија извештавања о спровођењу програма развоја спорта, као кључног инструмента на нивоу градова и општина за спровођење крвоног националног стратешког документа у овој области, приказана је на слици која следи. План изградње капацитета је саставни део Програма развоја спорта, што Министарству, кроз извештавање о спровођењу Програма развоја спорта, треба да омогући увид не само у области покривене горенаведеним индикаторима, већ по потреби (у аналитичке сврхе) и у друге области које се тичу подизања капацитета спорта.

Хијерархија извештавања о спровођењу програма развоја спорта

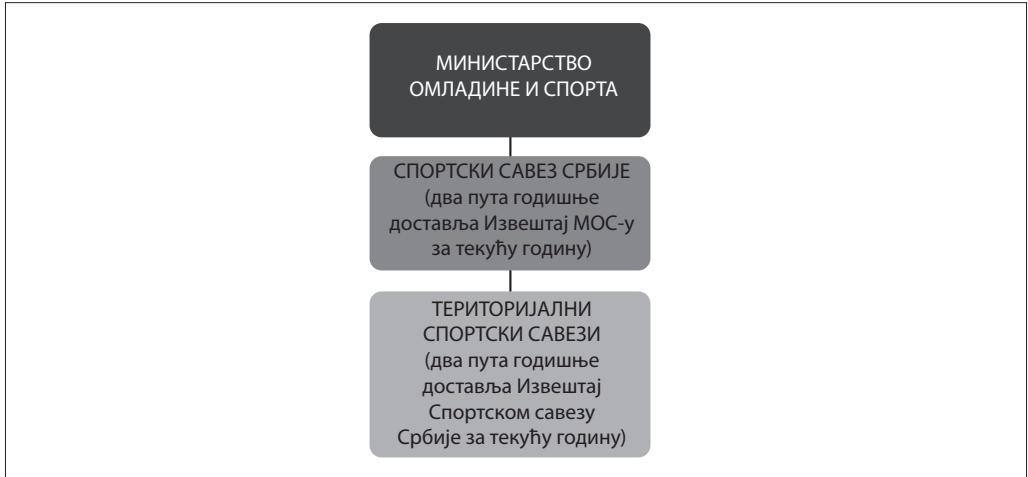
Графикон 21. Хијерархија извештавања о спровођењу програма развоја спорта

У складу са чланом 102. Закона о спорту, Спортски савез Србије прати остваривање функција територијалних спортских савеза у јединицама локалне самоуправе и одобравање и реализацију програма, односно пројеката који се финансирају

из јавних прихода у јединицама локалне самоуправе и два пута годишње подноси извештај о томе Министарству и јединицама локалне самоуправе.

Графикон 22. Хијерархија извештавања о спровођењу програма развоја спорта – спортски савези

Финансијско извештавање о спровођењу програма надлежних територијалних спортских савеза и организација у области спорта са седиштем на територији јединице локалне самоуправе приказано је графиконом који следи.

Графикон 23. Хијерархија извештавања о спровођењу програма развоја спорта у јединицама локалне самоуправе

6. ЛИТЕРАТУРА

6.1. Литература за поглавље I:

Унапређење дечијег спорта, укључујући и школски спорт

1. Аруновић, Д. (1998). *Циљеви и задаци школској сџорџиа*. Прилози о унапређивању наставе, физичког васпитања. Министарство просвете Републике Србије, Сектор за истраживање и развој образовања.
2. Живановић, Н. (1998). *Школски сџорџи*. Прилози о унапређивању наставе физичког васпитања. Министарство просвете Републике Србије, Сектор за истраживање и развој образовања.
3. Закон о спорту. [www.paragraf./RS/propis/zakon o sportu.htm](http://www.paragraf./RS/propis/zakon%20o%20sportu.htm).
4. Извештај о раду Савеза за школски спорт Србије за 2011, 2012, 2013, 2014. и 2015. годину
5. Кебин, В., Банићевић, Д., Чапрић, Г., Цида, Б., Пантић, Ј. (2008). Извештај „Истраживање стања у образовно-васпитним установама у Србији у вези са школским спортом”. Београд: Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.
6. Кебин, В. (2004). Развој школског спорта у Србији – идејни пројекат. Београд: Стручни спортски форум.
7. Митић, Д. (2000). Модел СПРЕТ-а: од идеје до реализације. У: Гавриловић, А. (ур.), Каменов, Е. (ур.). *Дејје и слободно време: окруџи сџио*. Београд: „Службени гласник”, стр. 87-97. [COBISS.SR-ID 79042050].
8. Правилник о организацији такмичења, Београд 29. 8. 2013.
9. Програм и пропозиције Савеза за школски спорт Србије. Београд. 2004.
10. Радојевић Ј., Милановић И., Петровић З., Вишњић Д., Митић Д., Кукољ М., Вукашиновић В., Митровић Д., Кебин В. (2002). Ревитализација школског спорта у Београду, елаборат пројекта. Факултет спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду.
11. Статут Међународне федерације школског спорта. Међународна федерација школског сорта (ISF) Портимао (Потругалија) 2000. – допуне 2002. – Каен (Француска), у 2004. – Каљари (Италија), у 2006. – Атина (Грчка), у 2008. години – Мао (Шпанија) и у 2010. години – Виласимиус (Италија).

12. Статут Савеза за школски спорт Србије, 20.12.2011. Савез за школски спорт Србије. Београд, 20.12.2011.
13. Стратегија развоја спорта у Републици Србији 2009–2014. Министарство омладине и спорта. Београд: „Службени гласник РС“, бр. 55/05 – исправка, 101/07 и 65/08.
14. Стратегија развоја школског спорта у АП Војводина 2013–2017. Стратегија и акциони план развоја школског спорта у Аутономној Покрајини Војводини за период 2013–2017. године.
15. Стратегија развоја школског спорта у Републици Србији 2014–2018. године и Акциони план за спровођење стратегије развоја школског спорта у Републици Србији за период 2014–2018.

6.2. Литература за поглавље II: Повећање обухвата бављења грађана спортом – рекреативни спорт

1. European Commission/EACEA/Eurydice, 2013. Physical Education and Sport at School in Europe
2. European Opinion Research Group 2003
3. Хрчка, др Ј., „Значај ширења знања о улози спортивно рекреативних активности“, ФИЗИЧКА КУЛТУРА, Београд, 1975-1-41
4. Илић, Н., Николић, З., Тодоровић, Б., *Физичка активност, физичка припремљеност и старање ФК-Биг*, вол. 48 (1994) св. 3, стр. 239-245
5. Матић, М., „Рекреација: у изразама за системском дефиницијом појма“, ФИЗИЧКА КУЛТУРА, Београд, 4/1990–1991, стр. 290
6. Матић, М., „Рекреација-алиас немир(ење)“, Годишњак 4, ФФК Београд, 1992, стр. 144
7. Вучковић, С., „Теорија и методика рекреације“, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, 1988.
8. Илка Вури, *Друштвени значај спорта: Зашто и како спорт и физичка активност доприносе јавном здрављу*, Часопис Физичка култура 4/1996, стр. 341–346
9. Закон о спорту, „Службени гласник РС“, бр. 10/2016
10. Истраживања Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, 2014.
11. Кебин В., Банићевић Д., Чапрић Г., Џида Б., Пантић Ј., *Истраживање стања у образовно-васпитним условима у Србији у вези са школским спортом*, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Београд, 2008.
12. Митић, Д. 2001., *Рекреација*, уџбеник, Факултет спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду
13. Митић, Душан, Радисављевић Јанић, Снежана, Милановић, Ивана, Пантелић, Саша, Марковић, Саша, Станковић, Ратко, Стојиљковић, Станимир, Микалачки, Милена, Чокорило, Небојша, Коровљев, Небојша, *Анажованост у рекреацији грађана Републике Србије: истраживање обављено за потребе Министарства омладине и спорта Републике Србије*. Београд: Факултет спорта и физичког васпитања: Министарство омладине и спорта, 2010. 111, [6] табли са прилозима, граф. прикази, табеле. [ЦОБИСС.СР-ИД 512865708]
14. Митић, Душан. *Модел СПРЕТ-а: од идеје до реализације*. У: Гавриловић, Ана (ур.), Каменов, Емил (ур.). *Дете и слободно време : округли сто*. Београд: Службени гласник, 2000, 2000, стр. 87-97. [СОБИСС.СР-ИД 79042050]
15. Образложење Предлога Закона о спорту у РС 2013.
16. Покрајац Б., *Психолошки смисао рекреације*, Годишњак 4, 1992, стр. 188–193.

17. Проф. др Ненад Ђурђевић, проф. др Душан Митић, мр Драган Атанасов, Бранко Вујовић проф. ФК: *Спорти у јединицама локалне самоуправе ириручник за финансирање програма и развој спорта*, Београд, 2014. Стална конференција градова и општина – Савез градова и општина Србије Вуори, 1996
18. Радојевић Ј., Милановић И., Петровић З., Вишњић Д., Митић Д., Кукољ М., Вукашиновић В., Митровић Д., Кебин В., *Ревитализација школског спорта у Београду*, елаборат пројекта, Факултет спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду, 2002.
19. Смодлака Војин – писмо од 11. IX 1995.
20. Смодлака, В., *Физичка активност и здравље – извештај „суреон генерал“*, 1996, часопис ФК, бр. 4, 1994, стр. 363–365
21. Стратегија развоја спорта у Републици Србији 2014–2018. г. Стратегија развоја школског спорта 2014–2018.
22. Стефановић, Тибор Немања, *Праћење ефеката СПРЕТ-а на ангажованост ученика у рекреацији*, магистарски рад. Београд: [Т. Н. Стефановић], 2010. 96 листова, граф. прикази. [ЦОБИСС.СР-ИД
23. Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период 2009–2013.
24. Стратегија развоја спорта у СР Србији 2009–2014. Министарство омладине и спорта Београд („Службени гласник РС“, бр. 55/05 – исправка, 101/07 и 65/08)
25. Стратегија развоја школског спорта у АП Војводина 2013–2017. Стратегија и акциони план развоја школског спорта у Аутономној Покрајини Војводини за период 2013–2017. године

6.3. Литература за поглавље III: Обогаћивање врхунских спортских постигнућа –врхунски спорт

1. Australian Sports Commission. (1999). National junior Sport Policy. A Review final report.
2. Retrieved February 6, 2007, from http://www.ausport.gov.au/fulltext/1999/ascpub/review_jsp.pdf
3. Bosscher, V., & Bingham, J., & Shibli, S., & Bottenburg, M., & Knop, P. (2002). The Sport Policy factors leading international sporting success. *European Sport Management Quarterly*, 6(2), 185-215.
4. Chappelet, J.L., & Bayle, E. (2005). *Strategic and Performance Management of Olympic Sport Organisations*. Champaign, IL: Human Kinetics.
5. Chelladurai, P., & Madella, A., E. (2005). *Human resource management in Olympic sport organizations*. Champaign, IL: Human Kinetics.
6. Collection of various authors works. (2005). *Management in Sport, 1st International conference*. Belgrade: Matica srpska.
7. Ferrand, A., & Torrigiani, L. (2005). *Marketing of Olympic Sport Organisations*. Champaign, IL: Human Kinetics.
8. Green, M., & Houlihan, B. (2005). *Elite sport development: Policy learning and political priorities*. London: Routledge.
9. Houlihan, B. (1997). *Sport, Policy and Politics: A Comparative analysis*. London: Routledge.
10. Madella, A., Bayle, E., & Tome, J. (2005). The organisational performance of nationalswimming federations in Mediterranean countries: A comparative approach.*European Journal of Sports Science*, 5(4), 207-220.
11. Oakley, B., & Green, M. (2001). The production of Olympic champions: International perspectives on Elite sport development system. *European Journal for Sport Management*, 8, 83-124.
12. Papadimitriou, D., & Taylor, P. (2000). Organizational effectiveness of Hellenic National Sport Organizations: A multiple constituency approach. *Sport Management Review*, 3, 23-46.
13. Pavlovic, D. (2000). Interorganizational relationship in the sport system. Guidelines for optimizing the relation between state and sport movement in Yugoslavia. Lyon: Universite Clade Bernard.
14. Perrow, C. (1961). The analysis of goals in complex organizations. *American Sociological Review*, 26, 854-866.

15. Sam, M., & Jackson, P., & Steven, J. (2004). Sport policy development in New Zealand: Paradoxes of an Integrative Paradigm. *International Review for the Sociology of Sport*, 39(2), 205-222; 257-258; 260.
16. Sports Organisations and Business in 2006. (2007, January 18). *Magazine for Economy and Trade in transitional societies*. 12, 46-50.
17. The Canadian Sport Policy. (2002). Canadian Heritage, Retrieved November 8, 2006, from http://www.pch.gc.ca/progs/sc/pol/pcs-csp/2003/polsport_e.pdf
18. Tomic, M. (2001). *Sport Marketing- the market and sports products*. Belgrade: Astimbo. Tomic, D. (1992). *Theory of Sport*. Belgrade: Faculty of sport.
19. Анализа спровођења Акционог плана Стратегије развоја спорта у Републици Србији за период 2009–2013, Министарство омладине и спорта, 2013. (интерни документ)
20. Анализа фискалне политике земаља ЕУ у области спорта и израда препорука за унапређење финансирања спорта у Републици Србији, Економски институт, Београд, 2011.
21. Ђурђевић, Н. (2007). Јавне власти и спорт. Крагујевац
22. Ђурђевић, Н., Митић, Д., Атанасов, Д., Вујовић, Б. (2014). Спорт у јединицама локалне самоуправе, Приручник за финансирање програма и развој спорта, Београд.

6.4. Литература за поглавље IV: Унапређење спортске инфраструктуре

1. aggfbl.org/wp-content/uploads/2016/01/01-Infrastruktura.pdf
2. Генерални урбанистички план Београда, Службени лист града Београда бр. 11/16
3. Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/2009, 81/2009 – испр., 64/2010 – одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – одлука УС, 50/2013 – одлука УС, 98/2013 – одлука УС, 132/2014 и 145/2014)
4. Закон о спорту („Службени гласник РС“, бр. 10/2016)
5. Илић, С. (1998): *Спортички објекти*, Београд
6. Митровић, М. (1981): *Спортички објекти*, Београд
7. *Обједињена процедура добијања грађевинске дозволе*, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, 2016.
8. Одлука о утврђивању доприноса за уређење грађевинског земљишта на територији Београда („Службени лист града Београда“, бр. 2/2015, 16/2015 и 74/2015)
9. Правилник о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности („Службени гласник РС“, бр. 17/2013)
10. Стандарди: ISO /TC 83 Sports and recreational equipment, CEN/TC 136/SC 1 Playground equipment for children, EN 1177:1997 Impact absorbing playground surfacing – Safety requirements and test methods, EN 12197:1997 Gymnastic equipment – Horizontal bars – Safety requirements and test methods
11. Петровић, З. (2005): *Менаџмент спортичких и спортичко-рекреативних објеката*, Факултет спорта и физичког васпитања, Београд
12. Ђировић, Г. (2014): *Управљање инвестицијама* (2014), Висока грађевинско-геодетска школа, Београд
13. Цекић, Н. (2004): *Спортички објекти*, Грађевинско-архитектонски факултет, Ниш

6.5. Литература за поглавље V:

Подизање капацитета локалних актера у области спорта

1. „*Benefits of Training & Development in an Organization*”, Kashmir Observer, март, 2016
2. Christopher Potter and Richard Brough: *Systemic capacity building: a hierarchy of needs*, Health Policy and Planning 19(5), 336–345, © Oxford University Press, 2004
3. http://mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Sport/strategija-razvoja-sporta/Izvestaj%20o%20spvodjenju%20Strategije%20razvoja%20sporta%20u%20RS%20za%20period%202014%20-202018_%20godine%20i%20Akcionog%20plana%20za%20njenu%20primenu,%20za%202015_%20godinu.pdf
4. <http://www.businessdictionary.com/definition/mentoring.html>
5. <https://www.compasspoint.org/coaching>, Coaching and Philanthropy Project
6. leadwithgiantscoaching.com
7. *United Nations Committee of Experts on Public Administration (2006). „Definition of basic concepts and terminologies in governance and public administration”. United Nations Economic and Social Council.*
8. *United Nations Development Programme. „Supporting Capacity Building the UNDP approach”. UNDP.*
9. Град Београд, http://www.beograd.rs/images/file/e8bc01965f9da515e7e9d1326cb45ef_3655580659.doc, Интернет, 16/11/2016
10. Ђурђевић, Ненад, *Приручник за израду програма развоја спортиа у јединици локалне самоуправе*, Министарство омладине и спорта, Арт Принт Медиа, Београд, 2015.
11. Ђурђевић, Ненад, Дукић, Ивана, *Приручник за финансирање програма у области спортиа у јединици локалне самоуправе*, Стална конференција градова и општина, Досије студио, Београд 2016
12. Закон о спорту Републике Србије („Службени гласник РС”, број 10/16)
13. Општина Аранђеловац, [http://www.arandjelovac.rs/download/za%20sajt,%20novo/sport%20strategija/AP%20Arandjelovac%20-%20ostali%20ciljevi%20\(3\).doc](http://www.arandjelovac.rs/download/za%20sajt,%20novo/sport%20strategija/AP%20Arandjelovac%20-%20ostali%20ciljevi%20(3).doc), Интернет, 16/11/2016
14. Пројекат Институционална подршка СКГО друга фаза *Анализа стања и финансирања спортиа у јединицама локалне самоуправе*, Стална конференција градова и општина, Београд, 2015 (необјављен)
15. Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период од 2014. до 2018. године („Службени гласник РС”, бр. 1/2015)

7. ПРИЛОЗИ

7.1. Анекс 1. Школски спорт - Оперативни модел оснивања Савеза за школски спорт у јединицама локалне самоуправе

1. Модел 1. Савез за школски спорт

1.1. Оснивање Савеза за школски спорт

Закон о спорту у члану 33. дефинише оснивања спортског удружења – „Ради обављања спортских активности и спортских делатности спортска организација може се основати као удружење (у даљем тексту: спортско удружење)“, а члан 38. каже: Спортско удружење могу основати најмање три оснивача. (Најмање три школе. Одлуку о потреби оснивања доноси школски одбор.)

Документа потребна за оснивање Савеза пред АПР-ом су:

1. Оснивачки акт са *овереним* потписима оснивача (оснивачки акт потписују заступници Удружења која оснивају Савез и стављају печат удружења која заступају);
2. Записник са седнице Оснивачке скупштине;
3. Статут (*сїаїиуїї њоїїїисују засїїуїници удружења која оснивају Савез и сваки засїїуїник њоред свої њоїїїиса сїавља њечатї удружења које засїїуїа*);
4. Одлука о избору, односно именовању лица овлашћеног за заступање;
5. Доказ о идентитету оснивача и лица овлашћеног за заступање (фотокопија личне карте или пасоша или извод из регистра у којем је регистровано правно лице ако је оснивач правно лице);
6. Пуномоћје адвокату за заступање (3 оригинална примерка) – не мора;
7. Оригинални доказ о уплати накнаде за упис у регистар у висини од 5.500,00 динара – *їредмеїну їаксу је њоїїребно уїлаїїїїїи їрема следеїим инсїїрукијама*: износ: 5.500,00 динара,
сврха уплате: накнада за упис савеза у Регистар,
прималац: АПР,
рачун примаоца: 840-29774845-80,
позив на број: 14.

ЗАКОН О СПОРТУ – одломак**Члан 39.**

Спортско удружење оснива се на оснивачкој скупштини, усвајањем и потписивањем оснивачког акта и статута и избором, односно именовањем лица овлашћеног за заступање.

Оснивачки акт спортског удружења сачињава се у писаној форми и садржи: пословно име, правну форму, седиште и матични број оснивача и потпис заступника оснивача ако је оснивач правно лице, односно лично име, адресу, јединствени матични број грађана и потпис оснивача ако је оснивач физичко лице; име, адресу и број и земљу издавања путне исправе ако је оснивач страно физичко лице; основне циљеве спортског удружења; назив и седиште спортског удружења; лично име, адресу, јединствени матични број грађана, односно број и земљу издавања путне исправе лица овлашћеног за заступање спортског удружења; датум доношења оснивачког акта.

Оснивачки акт из става 2. овог члана мора бити оверен у складу са законом.

У складу са одредбама члана 39. и члан 40. Закона о спорту („Службени гласник РС“, број 10 од 08. 02. 2016. у даљем тексту: „Закон“) на оснивачкој скупштини одржаној _____ године, у _____, усвојен је следећи:

ОСНИВАЧКИ АКТ⁶⁸

Члан 1.

Оснивачи:

1. (назив правног лица), спортско удружење, са седиштем у _____, општина _____, улица _____ број _____, ПИБ: _____, матични број: _____, чији је заступник _____,
2. (назив правног лица), спортско удружење, са седиштем у _____, општина _____, улица _____ број _____, ПИБ: _____, матични број: _____, чији је заступник _____,
3. (назив правног лица), спортско удружење, са седиштем у _____, општина _____, улица _____ број _____, ПИБ: _____, матични број: _____, чији је заступник _____.

оснивају грански спортски савез под називом „САВЕЗ ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____, са седиштем у _____, у улици _____ бр. _____.

Члан 2.

САВЕЗ ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____ се оснива ради остваривања, у складу са одговарајућим одредбама статута, следећих циљева у области школског спорта:

- Обезбеђење услова за развој школског спорта у _____,
- Унапређење и омасовљавање спорта и школског спорта,
- Пружање стручне помоћи својим члановима ради унапређења њиховог рада и школског спорта,
- Организује школска спортска такмичења као сталног система спортских активности ученика,
- Ширење идеје олимпизма и фер-плеја,
- Афирмација школског спорта.

⁶⁸ СТАТУТ САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ

Предлог Статута Савеза за школски спорт преузети са сајта <http://skolskisportsrbije.weebly.com/>

Члан 3.

Заступање САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____

овлашћени су:

- (име и презиме), са пребивалиштем у _____, улица _____ број _____, ЈМБГ: _____, председник Савеза и председник Управног одбора,
- (име и презиме), са пребивалиштем у _____, улица _____ број _____, ЈМБГ: _____, генерални секретар Савеза.

Члан 4.

Оснивачки акт је донет у 6 (шест) истоветних примерака, од којих по 1 (један) задржава сваки оснивач, 1 (један) остаје у Савезу за школски спорт _____, а остали примерци се користе за поступак овере и регистрације.

ОСНИВАЧИ:

1. ЗА (назив правног лица оснивача)
(место својеручног потписа лица за заступање правног лица)
(име и презиме заступника правног лица)
ЈМБГ: _____
2. ЗА (назив правног лица оснивача)
(место својеручног потписа лица за заступање правног лица)
(име и презиме заступника правног лица)
ЈМБГ: _____
3. ЗА (назив правног лица оснивача)
(место својеручног потписа лица за заступање правног лица)
(име и презиме заступника правног лица)
ЈМБГ: _____

Назив и адреса седишта клијента банке		САВЕЗ ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____ ул. _____ број _____, _____	
ОВЕРЕНИ ПОТПИСИ ЛИЦА ОВЛАШЋЕНИХ ЗА ЗАСТУПАЊЕ			
Редни број	Презиме и име	Лични број	Својеручни потпис
1.			
2.			
3.			
4.			
Потврђује се да су именовани својеручно потписали ову исправу. Истоветност именованих утврђена је на основу:			
Редни број	Презиме и име	Број личне карте, ко ју је издао, број пасоша и др.	
1.			
2.			
3.			
4.			
Оверено код надлежног органа			
..... (назив надлежног органа)			
..... (место и датум овере)			

З А П И С Н И К
СА ОСНИВАЧКЕ СКУПШТИНЕ
САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____

У складу са чланом 11. став 1. Закона о спорту („Службени гласник РС“, бр. 10 од 08. 02. 2016.) и у складу са чланом 4. Правилника о садржини и начину вођења Регистра удружења, друштава и савеза у области спорта, приступило се одржавању Оснивачке скупштине гранског спортског савеза – САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____

Оснивачки одбор САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____ у саставу:

1. (назив оснивача – правног лица), (место), (улица и број), матични број (оснивача – правног лица), чији је заступник (име и презиме),
2. (назив оснивача – правног лица), (место), (улица и број), матични број (оснивача – правног лица), чији је заступник (име и презиме),
3. (назив оснивача – правног лица), (место), (улица и број), матични број (оснивача – правног лица), чији је заступник (име и презиме).

сазвао је Оснивачку скупштину, на дан _____ године са почетком у _____ часова.

Заседање Оснивачке скупштине одржано је у _____, у улици _____

Присутни су

1. (име и презиме), из (назив правног лица којег заступа – делегат),
2. (име и презиме), из (назив правног лица којег заступа – делегат),
3. (име и презиме), из (назив правног лица којег заступа – делегат),
4. (име и презиме), из (назив правног лица којег заступа – делегат),
5. (име и презиме), из (назив правног лица којег заступа – делегат),
6. (име и презиме), из (назив правног лица којег заступа – делегат),
7. (име и презиме), из (назив правног лица којег заступа – делегат),
8. (име и презиме), из (назив правног лица којег заступа – делегат),
9. (име и презиме), из (назив правног лица којег заступа – делегат),
10. (име и презиме), из (назив правног лица којег заступа – делегат),
11. (име и презиме), из (назив правног лица којег заступа – делегат),
12. (име и презиме), из (назив правног лица којег заступа – делегат).

Иницијатор, (име и презиме), након што је утврђено да Оснивачкој скупштини присуствују сви оснивачи / делегати од стране оснивача, отворио је заседање Оснивачке скупштине и предложио дневни ред на усвајање.

Оснивачка скупштина САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____ је једногласно усвојила следећи дневни ред:

1. Избор председавајућег Оснивачке скупштине и записничара;
2. Задаци и циљеви САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____ и доношење акта о оснивању САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____
3. Представљање Предлога статута САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____, дискусија о Предлогу статута и усвајање Статута;
4. Избор органа САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____;
5. Разно.

Рад Оснивачке скупштине

Присутни оснивачи једногласно су усвојили, да председавајући Оснивачке скупштине буде (име и презиме), а записничар (име и презиме).

Председавајућа Оснивачке скупштине САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____ (име и презиме) одржала је уводну реч о задацима и циљевима САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____ и прочитала је присутним оснивачима Предлог оснивачког акта Савеза и ставила га на гласање. Сви присутни гласали су за усвајање оснивачког акта САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____.

Председавајућа Оснивачке скупштине (име и презиме), прочитала је и образложила Предлог статута САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____, а затим је ставила Предлог статута на гласање.

Статут САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____ усвојен је једногласно.

Након усвајања, Оснивачка скупштина је приступила избору органа САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____.

Органи САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____ су:

Скупштина, Управни одбор, Надзорни одбор, председник Савеза, генерални секретар Савеза

За чланове Скупштине изабрани су:

1. (име и презиме) – делегат (назив правног лица),

(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата).

2. (име и презиме) – делегат (назив правног лица),

(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата).

3. (име и презиме) – делегат (назив правног лица),
(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата).

4. (име и презиме) – делегат (назив правног лица),
(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата).

5. (име и презиме) – делегат (назив правног лица),
(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата).

6. (име и презиме) – делегат (назив правног лица),
(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата).

7. (име и презиме) – делегат (назив правног лица),
(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата).

8. (име и презиме) – делегат (назив правног лица),
(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата).

9. (име и презиме) – делегат (назив правног лица),
(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата).

10. (име и презиме) – делегат (назив правног лица),
(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата).

За чланове Управног одбора изабрани су:

1. (име и презиме) – председник Управног одбора

(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата)

2. (име и презиме)

(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата)

3. (име и презиме)

(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата)

4. (име и презиме)

(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата)

5. (име и презиме)

(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата)

За чланове надзорног одбора изабрани су:

1. (име и презиме) – председник

(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата)

2. (име и презиме) – члан

(адреса и место правног лица)

ЈМБГ: (делегата)

бр. Л.К: (делегата)

3. (име и презиме) – члан
(адреса и место правног лица)
ЈМБГ: (делегата)
бр. Л.К: (делегата)

На првој седници за председника Скупштине изабран је (име и презиме).
У складу са Статутом, за председника САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____
изабран је (име и презиме).

За генералног гекретара САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ _____
изабран је (име и презиме), који је овлашћен и за заступање савеза.

За председника Управног одбора, у складу са чланом 33. Статута, изабран је
(име и презиме).

На Оснивачкој скупштини, учесници Оснивачке скупштине једногласно су
изабрали све предложене кандидате.

За председника савеза, који је истовремено и председник Скупштине и
председник Управног одбора и заступник САВЕЗА ЗА ШКОЛСКИ СПОРТ
_____ изабран је (име и презиме) из (место), улица
(улица и број), ЈМБГ: (изабраног председника), бр. Л.К: (изабраног председника).

Пошто се у оквиру 5. тачке – разно, нико од присутних није јавио за реч, Ос-
нивачка скупштина завршена у _____ часова.

У _____, (датум) године.

Записничар

(име и презиме)

Председавајући
Оснивачке скупштине

(име и презиме)

Република Србија
Агенција за привредне регистре

Бранкова 25, 11000 Београд, www.apr.gov.rs

ПРИЈАВА ЗА РЕЗЕРВАЦИЈУ НАЗИВА

*** НАПОМЕНА:**

Уз пријаву за резервацију назива доставља се и доказ о ујлајди накнаде.

Обавезно означити једну од понуђених опција:

ПРАВНО ЛИЦЕ У РЕГИСТРУ
ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКТАТА

ПРЕДУЗЕТНИК

УДРУЖЕЊЕ, ДРУШТВО
И САВЕЗ У ОБЛАСТИ СПОРТА

РЕГИСТАР КОМОРА

Овом пријавом тражим да се изврши резервација назива:

НАЗИВ:

(читко уписати назив чија се резервација тражи)

**МЕСТО ЗА БАРКОД
додељује АПР**

ПОДАЦИ О ФИЗИЧКОМ ИЛИ ПРАВНОМ ЛИЦУ У ЧИЈУ СЕ КОРИСТ ВРШИ РЕЗЕРВАЦИЈА НАЗИВА

Име:

Презиме:

ЈМБГ:

Број пасоша и
држава издавања
(за странца):

ДОСТАВЉАЊЕ ПИСМЕНОГ ОТПРАВКА ОДЛУКЕ РЕГИСТРАТОРА

Захтевам да писмени отправак одлуке Регистратора буде достављен на **један** од следећих начина:

Поштом на адресу
за пријем поште:

Поштом на адресу
седишта:

Лично у ОЈ АПР:

Поштом на адресу
подносиоца у
Републици Србији:

Лично у седишту
АПР у Београду:

Електронском
поштом:

ПОДАЦИ О ПОДНОСИОЦУ

Име:

Презиме:

ЈМБГ:

Број пасоша и
држава издавања
(за странца):

**уносом ЈМБГ/броја пасоша подносиоцу се омогућава директна регистрација пријаве по подносиоцу на интернет страни АПР.*

Адреса подносиоца (у Републици Србији):

Општина:

Место:

Број и назив
поште:

Улица:

Број и слово:

Спрат и број
стана:

М.П.

Потпис подносиоца пријаве:

 <p>Република Србија Агенција за привредне регистре</p> <p>Бранкова 25, 11000 Београд, www.apr.gov.rs</p>	ЗАХТЕВ ЗА ИСПРАВКУ ГРЕШКЕ		
<p>Обавезно означити једну од понуђених опција:</p> <p> ☐ ПРАВНО ЛИЦЕ У РЕГИСТРУ ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКТА ☐ УДРУЖЕЊЕ, ДРУШТВО И САВЕЗ У ОБЛАСТИ СПОРТА ☐ ПРИВРЕДНЕ КОМОРЕ ☐ ПРЕДУЗЕТНИК ☐ ЈАВНА ГЛАСИЛА </p>			
<p>Подаци о субјекту код ког се захтева исправка:</p> <p> Назив/ пословно име: <input style="width: 400px;" type="text"/> Матични/ регистарски број: <input style="width: 250px;" type="text"/> </p> <div style="border: 1px solid black; padding: 10px; text-align: center; width: fit-content; margin-left: auto; margin-right: auto;"> МЕСТО ЗА БАРКОД додељује АПР </div>			
<p>Број решења на које се захтев односи: <input style="width: 150px;" type="text"/></p> <p>Опис грешке:</p> <div style="border: 1px solid black; height: 40px; width: 100%;"></div> <table style="width: 100%; border: 1px solid black;"> <tr> <td style="width: 50%; border: 1px solid black; height: 80px; vertical-align: top;">Уместо:</td> <td style="width: 50%; border: 1px solid black; height: 80px; vertical-align: top;">Треба да стоји:</td> </tr> </table>		Уместо:	Треба да стоји:
Уместо:	Треба да стоји:		
<p>НАЧИН ДОСТАВЉАЊА ОДЛУКЕ РЕГИСТРАТОРА (изабрати један од понуђених начина):</p> <p> ☐ Поштом на адресу за пријем поште: ☐ Поштом на адресу седишта: ☐ Лично у ОЈ АПР: <input style="width: 100px;" type="text"/> ☐ Поштом на адресу подносиоца у Републици Србији: ☐ Лично у седишту АПР у Београду: ☐ Електронском поштом: <input style="width: 100px;" type="text"/> </p>			
<p>ПОДАЦИ О ПОДНОСИОЦУ</p> <p> Име: <input style="width: 250px;" type="text"/> Презиме: <input style="width: 250px;" type="text"/> ЈМБГ: <input style="width: 250px;" type="text"/> Број пасоша и држава издавања (за странца): <input style="width: 250px;" type="text"/> <small>*уносом ЈМБГ/броја пасоша подносиоцу се омогућава преширање сајаш уса захтева до подносиоцу на интернет страни АПР.</small> </p> <p>Адреса подносиоца (у Републици Србији):</p> <p> Општина: <input style="width: 250px;" type="text"/> Место: <input style="width: 250px;" type="text"/> Број и назив поште: <input style="width: 50px;" type="text"/> <input style="width: 50px;" type="text"/> Улица: <input style="width: 250px;" type="text"/> Број и слово: <input style="width: 50px;" type="text"/> <input style="width: 50px;" type="text"/> Спрат и број стана: <input style="width: 50px;" type="text"/> <input style="width: 50px;" type="text"/> </p>			
М.П. _____			
Потпис подносиоца захтева: _____			

**АКЦИОНИ ПЛАН ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА
ШКОЛСКОГ СПОРТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
за период 2014–2018.**

8.1. ОПШТИ ЦИЉ: Унапређен школски спорт

8.1.1.	Посебан циљ: Дефинисање правног оквира школског спорта
8.1.2.	Посебан циљ: Побољшани материјално-технички услови за реализацију активности школског спорта
8.1.3.	Посебан циљ: Повећан број спортских секција и других ваннаставних спортских и рекреативних активности у оквиру школског спорта
8.1.4.	Посебан циљ: Повећано учешће ученика и студената на школским спортским приредбама (спортским манифестацијама и спортским такмичењима)
8.1.5.	Посебан циљ: Побољшан стручно-педагошки рад и унапређена институционална сарадња у оквиру школског спорта
8.1.6.	Посебан циљ: Подстакнуто значајније укључивање јединица локалне самоуправе у реализацију и унапређење предшколске физичке активности и школског спорта
8.1.7.	Посебан циљ: Унапређење медијског праћења и промоција школског спорта у циљу неговања културе спортског понашања, фер плеја, сарадње, толеранције и поштовања различитости на спортским теренима и поред њих
8.1.8.	Посебан циљ: Унапређене везе између школа и организација у области спорта и подстакнути програми у спортовима који привлаче децу и омладину

ПОСЕБАН ЦИЉ: 8.1.2. Побољшани материјално-технички услови за реализацију активности школског спорта					
АКТИВНОСТИ	МЕРЕ/ЗАДАЦИ	ИНДИКАТОРИ АКТИВНОСТИ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА И ПАРТНЕРИ	РОКОВИ АКТИВНОСТИ	РЕСУРСИ
Опремање школа функционалним справама и реквизитима према претходно утврђеним приоритетима.	Израда анализе стања опремљености спортских објеката при школама справама и реквизитима.	Урађена анализа стања справа и реквизита.	СШСС	2016.	Нису потребна средства.
	Израда плана континуираног опремања спортских објеката при школама справама и спортским реквизитима.	Израђен план за опремање спортских објеката реквизитима и справама.	СШСС	2016.	Буџет, Фонд за развој школског спорта

ПОСЕБАН ЦИЉ: 8.1.3. Повећан број спортских секција и других ваннаставних спортских и рекреативних активности у оквиру школског спорта					
АКТИВНОСТИ	МЕРЕ/ЗАДАЦИ	ИНДИКАТОРИ АКТИВНОСТИ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА И ПАРТНЕРИ	РОКОВИ АКТИВНОСТИ	РЕСУРСИ
<p>Стварање услова за испуњење критеријума да за свако дете/ученика буде обезбеђена минимум једна спортска секција.</p> <p>Повећање броја школских спортских секција које заједно финансирају Министарство омладине и спорта и јединица локалне самоуправе уз друштвено одговорне компаније.</p> <p>Повећање броја спортова и активности које се дешавају на отвореном.</p>	Проширење понуде спортских секција у школи.	Повећана понуда спортских секција у школама.	СШСС, ЈЛС, ПССО, МОС, МПНТР	Континуирано	Буџет МОС, ПССО, ЈЛС
	Проширење понуде ваннаставних спортских активности у оквиру школе.	Повећана понуда ваннаставних спортских активности у школама.	СШСС, ЈЛС, ПССО, МОС, МПНТР	Континуирано	Буџет МОС, ПССО, ЈЛС
	Проширење понуде физичких активности у предшколским установама.	Повећана понуда физичких активности у предшколским установама.	ПССО, СШСС, ЈЛС	Континуирано	Буџет МОС, ПССО, ЈЛС
	Неговање нових модела који ће повећати број активности у школским салама и спортским теренима у току викенда, летњег и зимског распуста, школске недеље спорта, развој нових модела СПРЕТ-а (спортско- рекреативних такмичења).	Повећан број реализованих програма и пројеката спортских активности.	СШСС, ЈЛС, ПССО, МОС, МПНТР	Континуирано	Буџет МОС, ПССО, ЈЛС
	Јачање сарадње школе и спортских организација у циљу унапређења школског спорта.	Повећан број реализованих програма и пројеката у сарадњи спортских организација и школа.	СШСС, ЈЛС, МПНТР	Континуирано	Нису потребна средства.
	Доношење плана за остваривање принципа „Један ученик – једна секција“.	Обезбеђени услови за реализацију програма „Један ученик – једна секција“.	СШСС, ЈЛС, МОС	2016.	Буџет МОС, ПССО, ЈЛС
	Унапредити пројекат „Спорт у школе“.	Повећан број школа и јединица локалне самоуправе које су се укључиле у реализацију пројекта „Спорт у школе“.	СШСС, ЈЛС, МПНТР	2016.	Буџет МОС, ПССО, ЈЛС

ПОСЕБАН ЦИЉ: 8.1.3. Повећан број спортских секција и других ваннаставних спортских и рекреативних активности у оквиру школског спорта					
АКТИВНОСТИ	МЕРЕ/ЗАДАЦИ	ИНДИКАТОРИ АКТИВНОСТИ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА И ПАРТНЕРИ	РОКОВИ АКТИВНОСТИ	РЕСУРСИ
	Реализација курсних облика наставе – пливање, вожња бицикла, ролера, стони тенис, веслање, скијање, шах, бадминтон и други спортови у зависности од услова и интересовања деце а у складу са програмом развоја спорта донетим од стране јединице локалне самоуправе.	Повећање броја курсних облика наставе.	ШСУ, Стручно веће наставника физичког васпитања, СШСС, ОСС, ЈЛС	Континуирано	Буџет МОС, ПССО, ЈЛС
	Развој пројеката вршњачке подршке редовном вежбању и неговању такмичарског духа.	Број реализованих програма и пројеката.	ШСУ, Стручно веће наставника физичког васпитања, СШСС, ОСС, ЈЛС	Континуирано	Нису потребна средства.
	Едукација волонтерског рада ученика као аниматора спорта за све, помоћних тренера, судија, записничара, делегата и других укључених у систем школског спорта.	Број едукованих аниматора, помоћних тренера, судија, записничари, делегата и др.	ШСУ, Стручно веће наставника физичког васпитања, СШСС, ОСС, ЈЛС	Континуирано	Буџет МОС, ПССО, ЈЛС
	Купон за вежбање средњошколаца	Повећање броја ученика који користе купоне за вежбање.	МОС, СШСС, ОСС, ЈЛС	Континуирано	Буџет МОС, ПССО, ЈЛС
	Израда информационог система у области школског спорта који треба да прикупља податке са редовних тестирања и даје повратну информацију напредовању ученика, одељења, разреда, школе, општине, округа, републике.	Израда информационог система.	РЗСМС, СШСС	2016.	Буџет

ПОСЕБАН ЦИЉ: 8.1.4. Повећано учешће ученика на школским спортским приредбама (спортским манифестацијама и спортским такмичењима)					
АКТИВНОСТИ	МЕРЕ/ЗАДАЦИ	ИНДИКАТОРИ АКТИВНОСТИ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА И ПАРТНЕРИ	РОКОВИ АКТИВНОСТИ	РЕСУРСИ
Стварање услова за испуњење основних приоритета школског спорта: свеобухватност, здравствени аспект и препознавање талената.	Квалитетнијим праћењем система школских спортских такмичења обезбедити неопходност организовања међуодељењских, међуразредних и унутаршколских такмичења.	Израђен систем за спровођење, праћење и координацију школских спортских такмичења унутар школа.	СШСС, МОС, МПНТР, ПССО	Континуирано	Нису потребна средства.
	Унапређење система школских такмичења кроз школска спортска такмичења, организована по моделу лигашких такмичења, мењања спортских дисциплина, полне заступљености и равномерности.	Израђени савременији и функционалнији системи спортских школских такмичења.	СШСС, МОС, МПНТР	Континуирано	Нису потребна средства.
	Системом школског спорта обезбедити социјалну интеграцију ученика са инвалидитетом.	Обезбеђени услови за интеграцију ученика са инвалидитетом у системе спортских такмичења.	СШСС, ЈЛС, ПССО, МОС, МПНТР	Континуирано	Нису потребна средства.
	Проширење обима и садржаја здравствених услуга обухваћених обавезним здравственим осигурањем.	Унапређен систем обавезног здравственог осигурања.	МЗ, МОС, МПНТР	Континуирано	Буџет

ПОСЕБАН ЦИЉ: 8.1.5. Побољшан стручно-педагошки рад и унапређена институционална сарадња у оквиру школског спорта					
АКТИВНОСТИ	МЕРЕ/ЗАДАЦИ	ИНДИКАТОРИ АКТИВНОСТИ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА И ПАРТНЕРИ	РОКОВИ АКТИВНОСТИ	РЕСУРСИ
Подизање нивоа стручног рада у школском спорту, тако да су испуњени законски и квалитативни услови у погледу потребних стручних квалификација и знања за рад са децом и омладином.	Организација стручних трибина, семинара и симпозијума у циљу едукације наставника разредне наставе, наставника физичког васпитања, координатора школског спорта, секретара школских спортских савеза и директора школа.	Организоване стручне трибине, семинари и симпозијуми на тему школског спорта.	СШСС, ЗУОВ, ЈЛС, МОС, МПНТР, ПССО, ФСФВ	Континуирано	Нису потребна средства.
	Развити стални систем сертификације програма и пројеката школског спорта, органа и организација.	Развијен систем сертификације програма и пројеката унутар школског спорта.	СШСС, УЗСС, СУ, НИ, ЗУОВ, МПНТР	Континуирано	Нису потребна средства.
	Развој модела едукације и подстицања на физичку активност помоћу електронских медија а посебно коришћењем друштвених мрежа које окупљају највећи број младих.	Број реализованих програма и пројеката.	СШСС, РЗСМС, УПФК, ЗУОВ, ЗВКОВ, ФСФВ	Континуирано	Буџет МОС и ЈЛС
	Едукативни програми превенције насиља за децу кроз школски спорт („навијај фер“, „креативни навијачи“, смањивање насиља у спортским организацијама).	Број реализованих програма и пројеката.	СШСС, РЗСМС, УПФК, ЗУОВ, ЗВКОВ, ФСФВ	Континуирано	Буџет МОС и ЈЛС

ПОСЕБАН ЦИЉ: 8.1.6. Подстакнуто значајније укључивање јединица локалне самоуправе у реализацију и унапређење предшколског и школског спорта					
АКТИВНОСТИ	МЕРЕ/ЗАДАЦИ	ИНДИКАТОРИ АКТИВНОСТИ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА И ПАРТНЕРИ	РОКОВИ АКТИВНОСТИ	РЕСУРСИ
Стварање услова за развој предшколске физичке активности и школског спорта на нивоу ЈЛС, као приоритета.	Израда анализе стања предшколске физичке активности и школског спорта и услова за његово спровођење на нивоу локалне самоуправе (обухват деце, стручни потенцијали, спортска и педагошка друштва, спортска инфраструктура, спортске справе и реквизити).	Урађена анализа стања.	ЈЛС, СКГО, СШСС, ЗУОВ, МОС, МПНТР, ПССО,	2017.	Нису потребна средства.
	Одређивање носиоца предшколске физичке активности и школског спорта на нивоу ЈЛС у циљу реализације свих програмских активности школског спорта.	Идентификовани и одређени носиоци предшколске физичке активности и школског спорта.	ЗУОВ, ПССО, ЈЛС, МОС, МПНТР	2017.	Нису потребна средства.

ПОСЕБАН ЦИЉ: 8.1.7. Унапређење медијског праћења и промоција школског спорта у циљу неговања културе спортског понашања, фер плеја, сарадње, толеранције и поштовања различитости на спортским теренима и поред њих					
АКТИВНОСТИ	МЕРЕ/ЗАДАЦИ	ИНДИКАТОРИ АКТИВНОСТИ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА И ПАРТНЕРИ	РОКОВИ АКТИВНОСТИ	РЕСУРСИ
Популарисање предшколске физичке активности и школског спорта кроз већу медијску присутност и истицање јавног значаја школског спорта.	Израда медијског плана у циљу популаризације предшколске физичке активности и школског спорта.	Израђен медијски план праћења и извештавања о предшколској физичкој активности и школском спорту.	СШСС, ЗУОВ, ЈЛС, ТСС, СУ, МОС, МПНТР, ПССО	Континуирано	Нису потребна средства.
	Реализовање програма и пројеката у циљу промоције фер плеја, толеранције и поштовања различитости.	Број реализованих програма и пројеката.	СШСС, ЗУОВ, ЈЛС, ТСС, СУ, МОС, МПНТР, ПССО	Континуирано	Буџет МОС, ЈЛС
	Израда дечјих репортажних емисија о школским спортским догађајима.	Број реализованих програма и пројеката.	СШСС, ЗУОВ, ЈЛС, ТСС, СУ, МОС, МПНТР, ПССО	Континуирано	Нису потребна средства.
	Недељно објављивање дечјих новинарских извештаја, репортажа и занимљивих прича са школских спортских терена.	Број реализованих програма и пројеката.	СШСС, ЗУОВ, ЈЛС, ТСС, СУ, МОС, МПНТР, ПССО	Континуирано	Нису потребна средства.

ПОСЕБАН ЦИЉ: 8.1.8. Унапређене везе између школа и организација у области спорта и подстакнути програми у спортовима који привлаче децу и омладину					
АКТИВНОСТИ	МЕРЕ/ЗАДАЦИ	ИНДИКАТОРИ АКТИВНОСТИ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА И ПАРТНЕРИ	РОКОВИ АКТИВНОСТИ	РЕСУРСИ
Подизање нивоа сарадње између школа и организација у области спорта у циљу повећања обухвата бављења деце и младих спортским активностима и физичким вежбањем.	Успостављање сарадње и партнерских односа између школа и организација у области спорта на популарисању спортских активности и укључивању деце и младих у организоване облике бављења спортом и физичким вежбањем у оквиру организација у области спорта.	Број деце и младих који су се укључили у спортске активности у организацијама у области спорта кроз сарадњу тих организација и школа.	СШСС, ЈЛС, ТСС, ННГС, АВУ	Континуирано	Буџет ЈЛС
	Реализовање програма и пројеката унапређења спортских активности деце и младих у спортовима који их привлаче.	Број реализованих програма и пројеката.	СШСС, ЈЛС, ТСС, ННГС, АВУ	Континуирано	Буџет ЈЛС

7.2. Анекс 2. Извод из генералног урбанистичког плана града Београда

4.7. Спорт и спортски објекти и комплекси

Спорт је дефинисан као: спортско образовање (обучавање у физичком вежбању, развој физичких способности и стицање спортских навика); такмичарски спорт (активности усмерене на постизање спортских резултата); рекреативни спорт (спортске активности усмерене на рекреацију која се изводи самостално или у спортским и другим организацијама), као и школска спортска такмичења (спортска такмичења ученика и студената).

Спортски објекат је грађевина, односно простор (грађевински објекат, односно његов део или уређена површина), намењен за спортске активности, који може да има пратећи простор (санитарни, гардеробни, спремишни, гледалишни и други) и уграђену опрему (грађевинску и спортску).

4.7.1. Постојеће стање

Материјалну базу и потенцијал за даљи развој, како аматерског и врхунског спорта, тако и спортско-рекреативних активности грађана свих узраста, на територији 16 београдских општина чини 17 спортско-рекреативних центара, око 600 објеката и око 1.000 терена и борилишта за различите спортове. Укупна површина спортских објеката и терена крајем 1996. године у Београду износила је око 2.046.300 m². По врстама спортских активности највише су заступљени фудбалски терени (20%) и терени за тенис (20%), а следе терени за кошарку (18%). Од свих врста подлога највише је заступљена трава (74%). Техничка опремљеност постојећих спортских објеката углавном не задовољава потребне стандарде, јер је највећи број спортских центара и објеката изграђен до 1976. године. Стање спортских терена и објеката изражено у m² по појединим општинама не задовољава потребе потенцијалних корисника. Од осталих спортских површина, постоји 211 спортских сала у саставу школских установа, што, према расположивим подацима, указује да око 22% школа немају своју спортску салу, те имају потребу за коришћењем расположивих спортских објеката у најближем окружењу.

Изузимајући изградњу неколико објеката у приватном сектору и спортске хале „Лимес” на Новом Београду, може се закључити да је у протеклом вишегодишњем периоду неповољна економска ситуација онемогућила изградњу значајних и спортских објеката (атлетски стадион, велодром, аутодром, голф терени, потребне спортске хале и дворане и др.), а резултирала је урушавањем просторне, функционалне и техничке опремљености постојећих спортско-рекреативних објеката тако да су на готово свим значајним објектима потребне мање или веће опсежне интервенције да би се у складу са међународним стандардима довели у стање спремности за одржавање врхунских такмичења, тренинга и кондиционих припрема.

4.7.2. Циљеви

Основни циљеви су:

- обезбеђивање мреже разнородно опремљених и уређених спортских објеката и простора за масовније укључивање становника у спортско-рекреативне активности,
- њихова равномернија дистрибуција у простору,
- јачање компаративних предности Београда унапређивањем квалитета природних потенцијала (шуме, језера, лековите воде, културно-историјски садржаји и др.) за разноврсне облике рекреативних активности (лов, риболов, туризам, школе спортова, кампуси и сл.),
- очување, проширење и ревитализација, подизање нивоа квалитета и техничке опремљености постојећих спортских објеката, центара, терена, игралишта и садржаја у објектима, а свуда где је то могуће постизање нивоа који омогућава међународна такмичења и
- усаглашеност са регулативом земаља Европске уније.

Значајни задаци су:

- очување, реконструкција и враћање у функцију свих постојећих објеката и терена дечијих игралишта у оквиру других намена (у оквиру стамбених блокова, зона пословања, специјализованих установа и центара),
- завршетак започетих објеката,
- реализација нових објеката и садржаја који имају за циљ правилан развој деце и омладине, даљу афирмацију врхунског спорта, а при томе су економски исплативи,
- усмеравање развоја нових спортских центара и објеката ка коришћењу природних ресурса и њиховом даљем унапређењу и
- укључивањем обала река и језера афирмисати развој спортова и рекреацију на води.

4.7.3. Концепција развоја

Овим планом се задржавају постојећи спортски објекти и комплекси, уз могућност реконструкције и повећања техничке и просторне опремљености, у складу са међународним правилима и прописима за поједине категорије спортских објеката. Планским решењем је формирана мрежа спортско-рекреативних објеката и центара на општинском и градском нивоу који треба да релативно равномерно покрију територију града и омогуће омасовљавање рекреативног, такмичарског и школског спорта. Укупно је планирано око 32 спортска центра са укупном површином од око 2003 ха. Овде се мора напоменути да су урачунати и специфично велики простори зеленила и акваторије које заузимају острво „Чапља” (око 580 ха), спортско-рекреативни центар „Велико блато” (око 250 ха), као и три планирана голф терена укупне површине од око 300 ха и нови хиподром од око 50 ха.

Нове спортске површине и објекти, као и дечија игралишта, планирају се у оквиру простора посебно опредељених за ту намену, као и уз све будуће дечије установе, школске објекте, стамбене зоне, зоне делатности и треба их обезбедити регулационим плановима и условима за уређење простора.

Специјализовани спортско-рекреативни центри и објекти представљају категорију специјализованих простора планираних за такмичарски спорт, који имају градски и републички значај, а могу бити поливалентни, са вишенаменским спортским објектима или специјализовани за поједине гране спорта (атлетски комплекс, нова ледена дворана, аутодром, картодром, голф терени, стрелишта и велодром, дворане за мале спортове и друго).

Недостатак спортско-рекреативних центара у градском простору на десној обали Саве и Дунава надокнадиће се на банатској страни формирањем нових значајних зона, као што је формирање спортско-рекреативног центра на локацији „Велико блато” којим би се афирмисали природни садржаји за све облике неорганизоване рекреације, стварање туристичко-рекреативног комплекса „Чапља” на левој обали Дунава, као и активирањем приобаља Саве и Дунава различитим видовима рекреације и спортова на води. Планира се и организација СРЦ у залеђу Макишког поља, СРЦ на Милићевом брду, могућег простора резервисаног за голф између планиране обилазнице и насеља Рушањ и између насеља Котеж и Борча (укупно 200 ха, који су приказани као површине за спорт и рекреацију), атлетског комплекса и СРЦ у Новом Београду (иза насеља у Ул. др Ивана Рибара) и туристичко-рекреативног комплекса Сремачки рт (28 ха).

У првом планском периоду развој спортско-рекреативних објеката треба усмерити ка реконструкцији, обнови, доградњи постојећих капацитета и то тако да објекти који већ имају за то предуслове доведу до стандарда прописаних за међународна такмичења, а остали да пруже могућност квалитетних тренинга, припрема, локалних такмичења и различитих спортских као и рекреативних

активности. Пренаменом „напуштених” или неактивних индустријских хала или хангара добили би се простори за борилачке спортове, гимнастичке сале и сале за стони тенис, куглање и друго. У истом периоду треба створити планске предуслове за изградњу нових спортско-рекреативних центара и капиталних спортских објеката (атлетски комплекс, куглана, веслачки комплекс на Ади Циганлији и др.).

4.7.4. *Врсте простора намењених спорту*

У овом ГП постоје, посматрано са морфолошког становишта, две основне врсте физичких структура које су намењене спорту. Једно су спортски објекти и комплекси у градском ткиву у коме доминирају изграђене структуре (стадиони, спортски центри, спортске дворане, комплекси базена и сл.), а друго су комплекси у којима доминира зеленило (као штосу Кошутњак, Ада Циганлија и сл.).

Спортски објекти се у овом ГП деле, по типу организовања спортских активности, на:

- рекреативне спортске објекте,
- такмичарске спортске објекте и
- школске спортске објекте.

4.7.5. *Рекреативни спортски објекти*

У зависности од облика рекреативне, односно спортске активности грађана (потенцијалних корисника), ови објекти се деле у две категорије:

- спортске површине за активности усмерене на рекреацију која се изводи самостално - спонтана рекреација: шетња, забава, игра, разонода, одмор у природи, пливање и сунчање и сл. и
- спортске површине за активне облике рекреације, односно спорта, који се одвијају у спортским и другим организацијама или за то посебно уређеним површинама, просторијама и објектима.

У прву категорију спадају оне спортске површине и простори који не изискују посебно изграђене и опремљене површине и објекте. Ове активности се одвијају у оквиру: јавних зелених површина, шума, паркова, резервата природе, излетиштау рубној и ванградској зони, приобаљу, обалама река и језера. По правилу се не нормирају. За све наведене просторе императив је очување природе. За потенцијалне кориснике степен атрактивности квалитативно се увећава пажљиво одабраним садржајима који би се инкорпорирали или афирмисањем затечених природних потенцијала који би се учинили лако доступним: видиковци и осматрачнице, пешчане плаже, терени за лов

и риболов, каптирани извори, лековите воде, историјски и етнографски значајна места, споменици природе, трим стазе, стазе здравља, стазе за рекреативни бициклизам, национални ресторани, планинарски и ловачки домови, уређени кампови. За овај облик спортско-рекреативних активности посебно су значајни шумски комплекси. Од градских шума посебно су значајне: Манастирска шума, Бањичка шума, Топчидер, Кошутњак, Звездарска шума, шуме у приобаљу Саве и Дунава, а од приградских шума за рекреацију и спорт посебно треба активирати Липовачку шуму, Сремачки рт, Степин гај, шуму Горица као и подручје Авале. Шуме у дубљем залеђу Београда подесне су за спортски, привредни и туристички лов (Губеревачке шуме...).

У *групу* категорију спадају спортски објекти, спортска игралишта, фитнес центри и сале, теретане и простори за рекреацију, обучавање, тренинге, припреме за такмичења, као и такмичења на локалном нивоу или општинска, градска и међуградска. Могу бити отворени, затворени, специјализовани за одређени спорт или поливалентни. Могу бити у оквиру спортско-рекреативних центара или других намена (становање, делатности) и садрже игралишта за фудбал, рагби, хокеј, тенис, кошарку, рукомет и сл., спортске хале, базене, објекте за гимнастику, борилачке спортове, стонитенис, куглање и друго. Спортско-рекреативни центри су у функцији спортских активности грађана, тренинга, припрема и такмичења спортиста, наставе физичког образовања и спортске школе, корективне гимнастике, спортске акције и манифестације и здравствене заштите за кориснике спортских центара. Могу их оснивати правна или физичка лица, а имају јавни или селективни (клубски) режим коришћења. Ове јединице могу се комбиновати са свим врстама намена и објеката.

Постојећи спортско-рекреативни центри се задржавају. Планирани спортско-рекреативни центри на нивоу општина се нормирају са минимумом укупне површине 4 m² по становнику и 1,2 m² по становнику корисне површине, а препоручује се и више, уколико се укаже потреба, интерес или могућности.

Дозвољава се рушење дотрајалих објеката, изградња нових објеката, доградња, надградња, реконструкција, адаптација, употпуњавање потребним спортским садржајима - отвореним или затвореним спортским објектима. На локацијама предвиђеним за спортске комплексе или објекте не дозвољава се привремена изградња објеката друге намене која није у функцији спорта. До привођења коначној намени на локацијама за спорт и рекреацију могу се привремено уређивати и градити само спортска игралишта и објекти.

Постојеће спортско-рекреативне површине и дечија игралишта у оквиру уређења стамбених блокова се задржавају и не дозвољава се њихова пренамена у друге намене. Постојеће спортске површине и дечија игралишта, или оне које су планиране важећим планским документима а нису реализоване, треба дефинисати у оквиру јавне или посебне парцеле са јавним режимом коришћења. Дозвољени су изградња, реконструкција, адаптација и поправка

дечијих и спортско-рекреативних игралишта у стамбеном блоку. Омогућава се и изградња спортских терена у приватном власништву (фитнес клубови, тениски терени, куглане, базени и др). У зависности од потреба потенцијалних корисника, могуће је спортске терене и објекте реализовати и у оквиру комерцијалних зона, радних зона или комплекса, туристичких објеката и комплекса и др.

Табела 70:

Преглед минималних стандарда за дечија игралишта и спортске површине у зони колективног становања

Назив површине	Максимално удаљење	Минимално потребна површина
	m	m ² /стан.
Игралишта за децу од 3-6 год	50 - 300	0,40
Игралишта за децу од 6-11 год	50 - 500	0,60
Игралишта и спортске површине за децу од 11-14 год.	100 - 1.000	1,00
Игралишта и спортске површине за узраст изнад 14 год.	1.000 - 1.500	4,00

Нормативи су дати на нивоу препорука за минималне стандарде и односе се на пратеће рекреативне садржаје стамбених целина.

4.7.6. Такмичарски спортички објекти

Такмичарски спортски објекти, односно простори или комплекси, деле се у две подврсте специјализованих објеката, односно комплекса и то:

- специјализоване спортске комплексе на отвореном простору који захтевају велике уређене комплексе који омогућавају спортске и такмичарске активности, али не захтевају велике посебно уређене просторе за публику и
- специјализоване спортске објекте за организовање спортских такмичења и спортских манифестација на националном и интернационалном нивоу који захтевају велики капацитет простора за публику и сложене грађевине и инфраструктуру.

У прву категорију спадају: голф терени, стрелишта, ловишта, акваторије за научке спортове и сл.

Голф терени су предвиђени на локацији између насеља Ресник и Рушањ, на локацији Пећани - Умка и левој обали Дунава, између насеља Котеж и Борча. Имајући у виду да су голф терени превасходно зелене површине, подизање и уређење ових терена може се вршити и у оквиру других одговарајућих зелених површина које ће се накнадно утврдити изградом посебних студија подобности.

Стрелиштиа. Задржава се постојеће стрелиште код Цареве ћуприје. Постојеће стрелиште у Миријеву се задржава и предвиђа потпуна обнова и осавременивање уз услове остваривања максималних мера безбедности. Централно стрелиште у зони између шуме Сремачки рт и Ибарске магистрале треба да задовољи све облике спортских итакмичарских захтева.

Акватјорије и љисџани за наутичке и мотонаутичке спортове (веслање, кајакаштво, једрење једрилицама, једрење на дасци, скијање на води, јет-ски) формираће се уређењем приобалног појаса Земуна, Новог Београда, Дорћола, Вишњићке бање и даље према Гроцкој.

Сјорџски риболов одвијаће се у оквиру канала у рубној зони града на постојећим језерима и рекама Саве и Дунава.

Ови комплекси се нормирају и дефинишу према спортским прописима и правилима за дату категорију спортских боришта у складу са правилницима надлежних спортских организација, националних и међународних савеза власти датог спорта.

Својом организацијом, садржајима и начином коришћења не смеју угрозити или погоршати животну или природну средину (нпр: за стрелишта је обавезна израда балистичких пројеката оверена од надлежних институција, за голф игралиште анализа утицаја на животну средину).

Садржај, величина, капацитет, опрема и сл. за планиране спортске објекте дефинишу се на основу Закона о спорту, спортским прописима и правилима надлежних спортских организација, националних, односно међународних савеза у области дате категорије спорта. Објекти и комплекси морају бити снабдевени одговарајућом инфраструктуром, површинама за паркирање или гаражирање. Зеленило у комплексу износи минимум 40% од укупне површине. Ово правило важи за нове спортске центре са претежно отвореним спортским теренима.

Дозвољени радови на постојећим објектима и парцели су: рушење неодговарајућих објеката, изградња нових објеката, реконструкција, адаптација и поправка, надзиђивање објеката, доградња постојећих објеката, изградња отворених спортских терена, уређење зелених површина, изградња подземних гаража или паркинга.

Специјализовани спортски објекти који захтевају сложене грађевине и инфраструктуру су: стадиони за атлетiku, фудбал, рагби, хокеј на трави, тенис и сл., дворане и палате спортова за кошарку, рукомет, одбојку, стони тенис, гимнастику, борилачке спортове и друго, веледроми, аутодроми, хиподроми, писте за картинг, олимпијски базени, ледене дворане и друго.

Предвиђени нови специјализовани објекти и комплекси су:

Ајлџски комџлекс - Специјализовани комплекс за развој врхунског спорта -атлетике (на локацији западно од Улице др Ивана Рибара), садржи: атлетски стадион, помоћни терен са атлетском стазом, бацалиште, халу за атлетiku, хотел и све потребне садржаје у функцији спорта;

Нова ледена дворана и кулана - на локацији у делу Блока 67, поред школског центра у Новом Београду;

Аутодром - Мањи комплекс стаза за трке аутомобила и развој аутомобилског и мотоциклистичког спорта, могуће је организовати у зони између Аеродрома "Београд" и аутопута, у оквиру комплекса предвиђеног за спорт и рекреацију. У оквиру комплекса, могућа је изградња картодрома, као и стаза за остале аутомобилске трке са свим пратећим садржајима према прописаним стандардима.

За формирање комплекса аутодрома ранга европских и светских такмичења највише класе потребно је одредити и опремити локацију изван подручја Генералног плана Београда, а у оквиру подручја града Београда, уколико се пружи могућност за преузимање и овог нивоа.

Картодром - Једна од локација је у оквиру специјализованих центара код Аеродрома "Београд". Друга локација је у оквиру планираног СРЦ на Ада Хуји.

Велодром - Бициклистичка писта могућа је на локацији СРЦ "Видиковац", или у оквиру другог спортско-рекреативног центра где за то постоје просторне могућности;

Центар за коњички спорт и трке - Задржава се постојећи хиподром код Цареве ћуприје. Локација другог центра за коњички спорт и трке је планирана на банатском правцу у зони Спортско-рекреативног комплекса "Велико блато".

4.7.7. Школски спортски објекти

Уз основне, средње и високе школе планиране су покривене и отворене површине за школски спорт.

Изразит је дефицит спортских објеката у оквиру високошколских установа. Студенти за спорт и рекреацију користе објекте у Спортском центру "Косутњак" за који се планира изградња, доградња, реконструкција и проширење садржаја. Постојећи Студентски центар на Бежанијској коси планира се за проширење до Улице Тошин бунар, уз могућност изградње отворених и затворених спортских објеката и пратећих садржаја у функцији спорта.

Спортски кампови се планирају у подручју квалитетне животне средине (шумских комплекса, обала река, подручја са термалним и лековитим водама и сл.). У функцији су спортског образовања, кондиционих припрема спортиста, рекреације, рекреативног туризма и сл. Могу бити специјализовани за одређене спортске дисциплине или поливалентни. Могу имати локални или регионални значај. Дозвољена изградња спортских објеката, терена и пратећих садржаја: медицински центар, хотел, центар за снабдевање и сл.

Школски објекти се тако нормирају да омогуће редовно одвијање наставе физичког васпитања. У складу са капацитетом школе (броја разреда), минимална покривена површина за физичку културу мора да се састоји из простора за вежбање минимум 32 x 18 x 7 m висине и пратећих помоћних просторија.

Табела 71:
Рекапитулација површина планираних спортско-рекреативних центара

Ред бр.	Назив локације СРЦ	Намена	Површ. ha	Напомена
1	Камендин	Поливалентни сдржај	26	Насељски СРЦ
2	Беларица	Марина, спорт. на води	0,8	Насељски СРЦ
3	Блок 44	Поливалентни сдржај	7	Насељски СРЦ
4	Западно од Улице др Ивана Рибара	Поливалентни сдржај	34,6	Градски СРЦ
5	Сурчин	Поливалентни сдржај	28,3	Насељски СРЦ
6	Прегревица	Поливалентни сдржај	3,8	Насељски СРЦ
7	Железник	Поливалентни сдржај	33	Градски СРЦ
8	Сремачки рт	Поливалентни сдржај	28	Градски СРЦ
9	Церак	Поливалентни сдржај	6,3	Насељски СРЦ
10	Видиковац	Поливалентни сдржај	47	Градски СРЦ
11	Миљаковац	Поливалентни сдржај	15	Насељски СРЦ
12	Сремчица	Поливалентни сдржај	8	Насељски СРЦ
13	Кумодраж -Торлак	Поливалентни сдржај	7,7	
14	Ресник - акумулација	Поливалентни сдржај	10	
15	Ада Хуја	Мотонаутички центар, марина и сл.	10	Специјализ. СЦ
16	Милићево брдо	Поливалентни сдржај	46,4	Градски СРЦ
17	Раковица - Скојевска	Поливалентни сдржај	9	Насељски СРЦ
18	Раковица	Поливалентни сдржај	3,5	Насељски СРЦ
19	Остружница	Поливалентни сдржај	4	Насељски СРЦ
20	Умка	Поливалентни сдржај	5	Насељски СРЦ
21	Рушањ - Ресник	Голф терен	90	Специјализ. СЦ
22	Пећани - Умка	Голф терен	116	Специјализ.СЦ
23	Котеж - Борча	Голф терен	103	Специјализ.СЦ
24	Котеж	Поливалентни сдржај	12	Насељски СРЦ
25	Стрелиште Сремачки рт	Спортско стрелиште	28	Специјализ. СЦ
26	Радмиловац	Поливалентни сдржај	1,4	Турист.-рекр. цен.
27	Овча	Поливалентни сдржај	16	Градски СРЦ
28	Борча	Поливалентни сдржај	20	Насељски СРЦ
29	Велико блато	Рекреација	350	Градски СРЦ
30	Острво Чапља	Поливалентни сдржај	582	Градски СРЦ
31	Крњача	Центар за коњички спорт и трке	51,6	Специјализ. СЦ
32	Блок 67	Ледена дворана	5	Градски СРЦ

Осим поменутих локација и планираних спортско-рекреативних центара велики потенцијал за развој спорта и рекреације планиран је у спортско-рекреационим зонама на великом броју локација. Пошто у овим зонама доминира зеленило у разним облицима оне су као површине приказане и билансиране у оквиру зеленила али су посебном ознаком на графичким прилозима означене

као спортско-рекреативне зоне у секторској карти. Планирано је 15 оваквих локација са укупно 2003 ha а најзначајније и најкарактеристичније су: Ада Циганлија, Велико ратно острво, Ада Хуја, ново острво Чапља, Велико блато између Крњаче и Овче, зоне са обе стране аутопута, зона у Батајници, Реснику и на Савској тераси. Локације предвиђене за могуће голф терене приказане су у овој категорији површина.

4.8. Систем зелених површина

Посебан систем, који је предложен у Генералном плану Београда, јесте систем зеленила. Њега чине делови у различитом власништву, почев од приградских шума, приватних шума и шикара, градских шума, градских башта, преко градских паркова, до дрвореда у појединим улицама. За разлику од многих других градских сектора, чији су финасирање и изградња регулисани различитим мерама, систем јавног зеленила, мада представља климатску инфраструктуру, нема иза себе ни финасијске...

7.3. Анекс 3. Пример инвестиционог програма

INVESTICIONI PROGRAM		DATUM	10/12/16
PODACI O LOKACIJI		KURS eura	123,35
Lokacija	Beograd		
Opština	Vračar		
Zona po Odluci o GZ	II zona		
Namena Lokacije	Javna namena sportski objekti		
Vlasništvo / pravo svojine	Investitor		
Površina GP	880,00 m2		
URBANISTIČKI PARAMETRI			
Stepen zauzetosti:	60%		
Koeficijent izgrađenosti:	2,50		
Spratnost:	Po+Pr+1+Pk		
POSTOJEĆE STANJE			
Objekti za rušenje	135,00 m2		
Stanje infrastrukture	potrebna rekonstrukcija		
PLANIRANO STANJE			
BRGP nadzemno	2.200,00 m2		
Podzemne etaže	528,00 m2		
UKUPNO	2.728,00 m2		
KOMERCIJALNE POVRŠINE			
	POVRŠINA/KOM	CENA Eura/m2	UKUPNO
SPORTSKI SADRŽAJI neto površina	1.408,00 m2	800 EUR/m2	1.126.400 EUR
POSLOVNI SADRŽAJI neto površina	352,00 m2	1.500 EUR/m2	528.000 EUR
PODZEMNA GARAŽA (30 P mesta po 12m ²)	422,40 m2	500 EUR/m2	211.200 EUR
UKUPNO tržišna vrednost	2.182,40 m2		1.865.600 EUR
I. TROŠAK PRIBAVLJANJA LOKACIJE (KUPOVINA LOKACIJE)			
		CENA PO m ² zemljišta	% od tržišne cene
VREDNOST LOKACIJE			
Vrednost zemljišta	880,00 m2	477,27 EUR/m ²	420.000 EUR 22,51%
Vrednost objekata na parceli - raseljavanje	135,00 m ²	1.500,00 EUR/m ²	202.500 EUR 10,85%
			622.500 EUR 33,37%
TROŠKOVI INVESTICIJE - PROIZODNA VREDNOST OBJEKTA			
A. DOPRINOSI ZA OPREMANJE GRADJEVINSKOG ZEMLJIŠTA			
I DIREKCIJA ZA GRAĐEVINSKO ZEMLJIŠTE (Doprinos za magistralnu, primarnu i sekundarnu mrežu)			
Sportski javni objekti	1.408,00 m2	0,00 EUR/m2	0 EUR
Poslovno - komercijalni	352,00 m2	206,75 EUR/m2	72.775 EUR
PODZEMNA GARAŽA	422,40 m2	0,00 EUR/m2	0 EUR
UKUPNO I	1.760,00 m2		72.775 EUR 6,90%
II ELEKTRODISTRIBUCIJA - (EDB)			
uslovi			100 EUR
takse za odobrenje za priključenje			50 EUR
troškovi priključka po brojilu	10	462,00 EUR/brojilu	4.620 EUR
izvođenje spoljne mreže			800 EUR
trošak trafo stanice		-	10.000 EUR
UKUPNO II			15.570 EUR 1,48%

III	TOPLANA (Participacija po ugovoru, takse za energetska saglasnost na projekat, pregled instalacija, probno grejanje)				
	Sportski sadržaji	1.408,00 m ²	6,75 EUR/m ²	9.504 EUR	
	Poslovno - komercijalni	352,00 m ²	11,75 EUR/m ²	4.136 EUR	
	UKUPNO III	1.760,00 m²		13.640 EUR	1,29%
IV	TT mreža				
	uslovi	10	34,50 EUR/st jed	345 EUR	
	UKUPNO IV			345 EUR	0,03%
V	VODOVOD I KANALIZACIJA (uslovi, saglasnost na priključak, vodomer)			2.100 EUR	0,20%
VI	GASNI PRIKLJUČAK (takse za priklj, projekat, instal.)			0 EUR	0,00%
	UKUPNO A I - VI			104.430 EUR	9,90%

B. PROJEKTOVANJE PRIPREMANJE I OPREMANJE IZVOĐENJE

I	PROJEKTOVANJE				
	Urbanistička dokumentacija			250 EUR	
	Geodetske podloge, sinhron plan			550 EUR	
	Projekat osiguranja temeljne jame			400 EUR	
	Urbanistički projekat			1.600 EUR	
	Idejno rešenje za lokacijske uslove	2.182,40 m ²	2,00 EUR/m ²	4.365 EUR	
	Projekat za gradjevinsku dozvolu	2.182,40 m ²	6,00 EUR/m ²	13.094 EUR	
	Elaborat o energetskej efikasnosti elaborat zaštite od požara	2.182,40 m ²	1,00 EUR/m ²	800 EUR	
	Tehnička kontrola			262 EUR	
	UKUPNO B. I			23.503 EUR	2,23%
II	TROŠKOVI PRIPREMANJA I OPREMANJA LOKACIJE				
	Rušenje postojećih objekata	135,00 m ²	6,00 EUR/m ²	810 EUR	
	rekonstrukcija podzemnih instalacija, sanacije		1,0%	7.912 EUR	
	interne saobraćajnice		0,3%	2.374 EUR	
	slobodne površine sa ozelenjavanjem		0,2%	1.582 EUR	
	lokalna vodovodna mreža u kompleksu		0,8%	6.330 EUR	
	lokalna kanalizaciona mreža kišna i fekalna u kompleksu		0,8%	6.330 EUR	
	nepredviđeni radovi		1%	7.912 EUR	
	prateći troškovi		2%	15.824 EUR	
	UKUPNO B. II	2.182,40 m ²	22,49 EUR/m ²	49.073 EUR	4,65%
III	TROŠKOVI IZGRADNJE				
	PRIPREMNI I ZEMLJANI RADOVI	2.182,40 m ²	14,66 EUR/m ²	32.000 EUR	
	GRUBI GRAĐEVINSKI RADOVI	2.182,40 m ²	120,00 EUR/m ²	261.888 EUR	
	INSTALATERSKI RADOVI	2.182,40 m ²	100,00 EUR/m ²	218.240 EUR	
	GRAĐEVINSKO ZANATSKI RADOVI	2.182,40 m ²	120,00 EUR/m ²	261.888 EUR	
	NADZOR	2.182,40 m ²	5,00 EUR/m ²	10.912 EUR	
	PRATEĆI TROŠKOVI REALIZACIJE	2.182,40 m ²	2,00 EUR/m ²	4.365 EUR	
	TEHNIČKI PRIJEM	2.182,40 m ²	0,87 EUR/m ²	1.900 EUR	
	UKUPNO B. III	2.182,40 m²	362,53 EUR/m²	791.193 EUR	75,02%
	UKUPNO B I - III			863.769 EUR	81,91%
IV	TROŠKOVI FINANSIRANJA		10%	86.377 EUR	8,19%
	UKUPNO B I - IV			950.146 EUR	90,10%

	% od proizvodne cene		% od tržišne cene
II. PROIZVODNA CENA INVESTICIJE A+B (BEZ TROŠKOVA PRIBAVLJANJA LOKACIJE)	62,88%	1.054.576 EUR	56,53%
I + II UKUPNA PROIZVODNA VREDNOST INVESTICIJE (SA TROŠKOVIMA PRIBAVLJANJA LOKACIJE)	100,00%	1.677.076 EUR	89,89%
PROJEKTOVANA TRŽIŠNA VREDNOST (KOMERCIJALNIH POVRŠINA)	111,24%	1.865.600 EUR	100,00%
RAZLIKA PROIZVODNE CENE I TRŽIŠNE VREDNOSTI	11,24%	188.524 EUR	10,11%

7.4. Анекс 4. Београд - одлука о утврђивању доприноса за уређивање грађевинског земљишта

Скупштина Града Београда, на седници одржаној 21. јануара 2015. године, на основу члана 97. став 8. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09, 64/10, 24/11, 42/13, 50/13, 98/13, 132/14 и 145/14) и чл. 25. и 31. Статута Града Београда ("Службени лист Града Београда", бр. 39/08, 6/10 и 23/13), донела је

ОДЛУКУ О УТВРЂИВАЊУ ДОПРИНОСА ЗА УРЕЂИВАЊЕ ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА

Одлука је објављена у "Службеном листу града Београда", бр. 2/2015 од 21.1.2015. године, сјуйила је на снагу 29.1.2015, а примењује се од 1.3.2015.

І. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овом одлуком уређује се начин и поступак утврђивања и плаћања доприноса за уређивање грађевинског земљишта, за територију града Београда (у даљем тексту: град).

Члан 2.

Грађевинско земљиште може бити уређено и неуређено.

Уређено грађевинско земљиште је земљиште које је комунално опремљено за грађење и коришћење, у складу са важећим планским документом (изграђен приступни пут, електромрежа, обезбеђено снабдевање водом и обезбеђени други услови).

Неуређено грађевинско земљиште које није опремљено у смислу ове одлуке, а налази се у обухвату планског документа на основу кога се могу издати локацијски услови, може се комунално опремити и средствима физичких и правних лица.

Уређивање грађевинског земљишта обухвата његово припремање и опремање.

Припремање земљишта обухвата истражне радове, израду геодетских, геолошких и других подлога, израду планске и техничке документације, програма за уређивање грађевинског земљишта, расељавање, уклањање објеката, санирање терена и друге радове.

Опремање земљишта обухвата изградњу објеката комуналне инфраструктуре и изградњу и уређење површина јавне намене.

Уређивање грађевинског земљишта врши се према средњорочним и годишњим програмима уређивања.

Финансирање уређивања грађевинског земљишта обезбеђује се из доприноса за уређивање грађевинског земљишта, закупнине за грађевинско земљиште, отуђења или размене грађевинског земљишта, претварање права закупа у право својине у складу са законом и других извора у складу са законом.

Члан 3.

Допринос за уређивање грађевинског земљишта утврђује се на основу просечне цене квадратног метра станова новоградње на територији града, укупне нето површине објекта који је предмет градње, коефицијента зоне и коефицијента намене објекта.

Члан 4.

Зоне и границе зона утврђене су посебном одлуком Скупштине Града.

Члан 5.

Намена објекта - простора за који се утврђује допринос за уређивање грађевинског земљишта може бити:

- стамбена: стамбени објекти, стамбени простор у стамбено-пословним објектима и пратећи гаражни простор у стамбеним објектима, као и припадајући део гаражног простора у стамбено-пословним објектима;
- комерцијална: пословни објекти, хотели, угоститељски објекти, трговински објекти-простори са пратећим простором, пословно-стамбени апартмани, бензинске пумпе без и са надстрешницом, атељеи, објекти-простори услужног занатства, мењачнице, канцеларије, кладионице, коцкарнице, видео клубови и сл. и остали простори пословно-комерцијалног карактера у оквиру стамбено-пословних, привредно-производних и осталих објеката, складишта, стоваришта и магацини у оквиру комерцијалне намене, као и припадајући гаражни простор у овим објектима;
- производна: привредно-производни објекти, складишта, стоваришта и магацини у оквиру производне намене, наткривена производна постројења, као и објекти производног занатства, индустрије и грађевинарства, пољопривредни објекти, економски објекти и гаражни простор у овим објектима;
- јавна: објекти намењени за јавно коришћење, објекти јавне намене у јавној својини по основу посебних закона (линијски инфраструктурни објекти, објекти за потребе државних органа, органа територијалне аутономије и локалне самоуправе итд.) и остали објекти јавне намене који могу бити у свим облицима својине (болнице, домови здравља, домови за старе, објекти образовања, отворени и затворени спортски и рекреативни објекти, објекти културе, саобраћајни терминали, поште и други

објекти) пијаце, гараже као посебни објекти, објекти - простори традиционалних цркава и традиционалних верских заједница у смислу Закона о црквама и верским заједницама ("Службени гласник РС", број 36/06) и објекти за службене потребе дипломатско-конзуларних представништава страних држава, односно канцеларија међународних организација у Републици Србији.

Објекти - простори који нису наведени у ставу 1. овог члана, уподобиће се најсличнијој наведеној намени.

Члан 6.

Површина објекта - простора за који се утврђује допринос за уређивање грађевинског земљишта једнака је укупној нето површини објекта који је предмет градње изражен у метрима квадратним, а према СРПС У.Ц2.100: 2002.

Члан 7.

Допринос за уређивање грађевинског земљишта плаћа инвеститор.

Износ доприноса се утврђује решењем о издавању грађевинске дозволе, а на основу обрачуна доприноса који врши Дирекција за грађевинско земљиште и изградњу Београда ЈП (у даљем тексту: Дирекција) и доставља надлежним органима градске, односно општинске управе.

Обрачун доприноса за уређивање грађевинског земљишта врши се на основу акта надлежног органа градске, односно општинске управе за спровођење поступка обједињене процедуре, који се са изводом из пројекта за издавање грађевинске дозволе доставља Дирекцији.

Надлежни органи градске, односно општинске управе дужни су да одмах по подношењу захтева за издавање решења о грађевинској дозволи, документацију из става 3. овог члана доставе Дирекцији ради обрачуна доприноса. Дирекција је дужна да најкасније у року од два радна дана од дана пријема документације, достави обрачун доприноса за уређивање грађевинског земљишта надлежним органима градске, односно општинске управе.

Обавезни елементи обрачуна који сачињава Дирекција су:

- подаци о инвеститору,
- локацијски услови,
- катастарска парцела и адреса на којој се гради објекат,
- укупна нето површина објекта који је предмет изградње,
- коефицијент зоне и коефицијент намене објекта,
- износ, начин и рокови плаћања доприноса,
- средства обезбеђења у случају плаћања на рате,
- прописани уплатни рачун са обавезним позивом на број

Уколико инвеститор поднесе захтев за измену грађевинске дозволе и достави нови пројекат, односно сепарат за измену грађевинске дозволе, сачини ће се нови обрачун доприноса који ће бити саставни део измењеног решења о грађевинској дозволи.

II. УТВРЂИВАЊЕ И ПЛАЋАЊЕ ДОПРИНОСА ЗА УРЕЂИВАЊЕ ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА

Члан 8.

Износ доприноса се утврђује тако што се основица коју чини просечна цена квадратног метра станова новоградње на територији града Београда, према последњим објављеним подацима Завода за информатику и статистику градске управе помножи са укупном нето површином објекта који је предмет градње, израженом у метрима квадратним, и са коефицијентом зоне и коефицијентом намене објекта.

Коефицијенти намене објеката:

Комерцијална	1,50
Стамбена	1,00
Производна	0
Јавна	1,20

Коефицијент намене за објекте станоградње у зони заштите зеленила и екстра I зони повећава се за 20%, односно износи 1,20.

Коефицијенти зона:

Зоне	Зона заштите зеленила	Екстра I	I	II	III и Зона улазних праваца	IV	V	VI	VII	VIII	Зона специфичних намена
Коефицијент зоне	0,1000	0,1000	0,1000	0,0968	0,0742	0,0534	0,0402	0,0281	0,0141	0,0042	0,0534

Члан 9.

Допринос за уређивање грађевинског земљишта не обухвата трошкове електродистрибутивне мреже и објеката, ТТ мреже и објеката, кабловске дистрибутивне системе, мреже и објекте топлификације и гасификације и друго.

Радови на изградњи инфраструктуре, који нису садржани у плану детаљне регулације, а налазе се у граници пројекта препарцелације и парцелације, односно комплекса инвеститора и изводе се у циљу повезивања објеката инвеститора са одговарајућим системом мреже инфраструктуре, изводе се у оквиру изградње објеката којима служе.

Трошкове из ст. 1. и 2. овог члана сноси инвеститор.

Члан 10.

Укупно обрачунати допринос за уређивање грађевинског земљишта, за земљиште које је непотпуно опремљено комуналном инфраструктуром, а која не представља неопходан услов за функционисање објекта који се гради, умањује се за одређени проценат, у складу са следећом табелом:

Недостајућа комунална инфраструктура	Процент умањења
Недостајућа саобраћајница	20
Недостајућа канализациона мрежа	10
Недостајућа водоводна мрежа	10

Инвеститор је дужан да у захтев за издавање грађевинске дозволе, ако је земљиште непотпуно опремљено комуналном инфраструктуром, а која је неопходан услов за функционисање објекта који се гради, што је утврђено локацијским условима сагласно члану 135. став 10. Закона, достави уговор о регулацији међусобних обавеза у вези припремања и опремања грађевинског земљишта закључен са Дирекцијом, којим ће се дефинисати обавезе уговорних страна на комуналном опремању земљишта.

Инвеститору се обрачунава пун износ доприноса у случају да су испуњени услови да, најкасније до истека рока за завршетак радова на изградњи објекта за који инвеститор тражи грађевинску дозволу, Дирекција изгради инфраструктуру потребну за његово прикључење.

У случају испуњености услова за закључење уговора о заједничком опремању локације, сагласно члану 92. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09 - испр, 64/10 - одлука УС, 24/11, 121/12, 42/13 - одлука УС, 50/13 - одлука УС, 98/13 - одлука УС, 132/14 и 145/14), Инвеститор има право на умањење доприноса за процене умањења недостајуће комуналне инфраструктуре утврђених у ставу 1. овог члана.

Члан 11.

Допринос за уређивање грађевинског земљишта не обрачунава се:

- за објекте јавне намене у јавној својини, објекте комуналне и друге инфраструктуре, производне и складишне објекте, подземне етажне објеката високоградње (простор намењен за гаражирање возила, подстанице, трансформаторнице, оставе, вешернице и сл.), осим за делове подземне етажне које се користе за комерцијалне делатности, отворена дечја игралишта, отворене спортске терене и атлетске стазе;
- за адаптацију и реконструкцију у оквиру постојећег габарита и волумена легално изграђеног објекта, без повећања укупне нето површине и без промене намене;
- за станове и пословни простор које гради Дирекција, за потребе расељавања, а у циљу реализације програма уређивања грађевинског земљишта;

- за изградњу или извођење радова на изградњи објеката за службене потребе дипломатско-конзуларних представништава страних држава, односно канцеларија међународних организација у Републици Србији, уколико је то прописано билатералним споразумом, ако постоји реципроцитет са том страном државом, о чему потврду издаје министарство надлежно за спољне послове.

Члан 12.

Допринос за уређивање грађевинског земљишта се плаћа када се намена објекта, односно дела објекта, мења из једне намене у другу намену за коју је прописан већи износ доприноса.

Члан 13.

Инвеститор који уклања постојећи објекат који је изграђен у складу са законом, у циљу изградње новог објекта на истој грађевинској парцели, плаћа допринос за уређивање грађевинског земљишта за разлику у нето површини између објеката који планира да изгради и објекта који се уклања.

Уколико на грађевинској парцели постоји изграђени објекат који се руши за исти се доставља документација којим се доказује легалност и површина објекта.

III. НАЧИН ПЛАЋАЊА ДОПРИНОСА ЗА УРЕЂИВАЊЕ ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА И СРЕДСТВА ОБЕЗБЕЂЕЊА

Члан 14.

Допринос за уређивање грађевинског земљишта плаћа се једнократно или у ратама, у периоду од 36 месеци.

Допринос за уређивање грађевинског земљишта усклађује се према званично објављеном показатељу раста потрошачких цена, Завода за информатику и статистику градске управе, од дана обрачуна до дана плаћања.

У случају плаћања доприноса једнократно, до пријаве радова, инвеститор има право на умањење од 30%.

Право на умањење из става 3. овог члана има и инвеститор који плаћање врши у ратама у случају једнократног плаћања преосталих недоспелих рата, а на основу обрачуна испостављеног од стране Дирекције.

У случају плаћања доприноса у ратама, инвеститор врши плаћање тако да плаћа прву рату у висини од 10% утврђеног доприноса најкасније до подношења захтева за пријаву радова, а преостали износ доприноса у месечним ратама.

Рате ће се усклађивати према званично објављеном показатељу раста потрошачких цена Завода за информатику и статистику градске управе, за период од базног датума обрачуна до последњег дана у месецу, а уплаћују се до 15. у наредном месецу.

Плаћање рата инвеститор врши на основу обрачуна испостављеног од стране Дирекције.

Инвеститор је дужан да пре пријаве радова прибави доказ о регулисању обавеза у погледу доприноса за уређивање грађевинског земљишта од стране Дирекције.

За период кашњења у плаћању, инвеститору се обрачунава камата за неблаговремено плаћене јавне приходе у складу са законом.

Износ, начин плаћања доприноса за уређивање грађевинског земљишта и средства обезбеђења плаћања, уколико се допринос плаћа на рате, су саставни део решења о грађевинској дозволи.

Износ доприноса за уређивање грађевинског земљишта који је утврђен обрачуном који је саставни део решења о грађевинској дозволи подлеже валоризацији до дана израде коначног обрачуна доприноса.

Саставни део решење о употребној дозволи је коначни обрачун доприноса.

Инвеститор је дужан да најкасније у року од 15 дана од дана пријема решења о употребној дозволи измири укупан износ доприноса за уређивање грађевинског земљишта.

У случају плаћања доприноса за уређивање грађевинског земљишта на рате, инвеститор је дужан да до момента пријаве радова, као средство обезбеђења плаћања достави:

- неопозиву банкарску гаранцију, наплативу на први позив, без приговора која гласи на укупан износ недоспелих рата и која је издата на рок који мора бити дужи три месеца од дана доспећа последње рате или
- успостави хипотеку на објекту који вреди најмање 30% више од укупног износа недоспелих рата у корист Града Београда.

У случају плаћања доприноса за уређивање грађевинског земљишта на рате за изградњу објеката чија укупна бруто развијена грађевинска површина не прелази 200 m² и који не садржи више од две стамбене јединице, не достављају се средства обезбеђења.

Члан 15.

Инвеститор је дужан да изврши уплату доприноса за уређивање грађевинског земљишта у целости, односно ако плаћа на рате да уплати прву рату и достави средства обезбеђења, најкасније до подношења пријаве радова.

Дирекција, у име и за рачуна Града Београда води евиденцију о обрачунатом доприносу, динамици измиривања доприноса, роковима плаћања месечних рата, издаје потврду о извршеној обавези на име плаћеног доприноса, покреће поступке за активирање средстава обезбеђења у случају неплаћања доприноса и покреће друге поступке ради наплате доприноса.

IV. УГОВОР О РЕГУЛИСАЊУ МЕЂУСОБНИХ ОДНОСА У ВЕЗИ ПРИПРЕМАЊА И ОПРЕМАЊА ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА СРЕДСТВИМА ФИЗИЧКИХ ИЛИ ПРАВНИХ ЛИЦА

Члан 16.

Грађевинско земљиште које није уређено у смислу ове одлуке, а налази се у обухвату планског документа на основу кога се могу издати локацијски услови, односно грађевинска дозвола, може се припремити, односно опремити средствима физичких или правних лица.

Лице које гради објекат на неуређеном грађевинском земљишту подноси Дирекцији предлог о финансирању припремања, односно опремања грађевинског земљишта.

Уз предлог о финансирању лице из става 2. овог члана доставља:

- локацијске услове,
- доказ о решеним имовинско правним односима за парцелу на којој намерава да гради објекат,
- копију плана,
- предлог динамике и рокова изградње објекта

Члан 17.

Дирекција након разматрања предлога лица из члана 16. става 2. ове одлуке, а на основу прибављене документације, припрема елаборат о заједничком припремању и опремању грађевинског земљишта са предлогом уговора о заједничком припремању, односно опремању грађевинског земљишта.

Елаборат из става 1. овог члана садржи:

- податке о локацији, односно зони у којој се планира опремање грађевинског земљишта,
- податке из планског документа и техничке услове за изградњу недостајуће инфраструктуре,
- податке из програма уређивања грађевинског земљишта,
- границу локације која се припрема, односно опрема са пописом катастарских парцела,
- динамику и рок изградње недостајуће инфраструктуре,
- обавезу Дирекције да обезбеди стручни надзор у току извођења радова,
- одређивање учешћа сваке уговорне стране у обезбеђивању, односно финансирању израде техничке документације и стручне контроле техничке документације, извођењу радова и избору извођача радова, као и других трошкова у вези са опремањем грађевинског земљишта, укључујући висину и рокове обезбеђивања финансијских и других средстава,

- одређивање објеката који се граде и који ће прећи у јавну својину Града Београда
- одређивање износа учешћа лица из члана 16. став 2. ове одлуке у финансирању припремања, односно опремања грађевинског земљишта,
- средства обезбеђења испуњења обавеза уговорних страна.

На предлог Надзорног одбора Дирекције на елаборат из става 1. овог члана сагласност даје Градско веће.

Члан 18.

На основу елабората из члана 17. ове одлуке Дирекција и лице из члана 16. става 2. закључују уговор о заједничком припремању, односно опремању грађевинског земљишта.

Уговор из става 1. овог члана нарочито садржи:

- податке о локацији, односно зони у којој се планира опремања грађевинског земљишта;
- податке из планског документа и техничке услове за изградњу;
- податке из програма уређивања грађевинског земљишта;
- границу локације која се припрема, односно опрема са пописом катастарских парцела;
- динамику и рок изградње недостајуће инфраструктуре;
- обавезу Дирекције, као инвеститора, да обезбеди стручни надзор у току извођења радова;
- одређивање учешћа сваке уговорне стране у обезбеђивању, односно финансирању израде техничке документације и стручне контроле техничке документације, извођењу радова и избору извођача радова, као и других трошкова у вези са опремањем грађевинског земљишта, укључујући висину и рокове обезбеђивања финансијских и других средстава;
- одређивање објеката који се граде и који ће прећи у јавну својину Града Београда;
- средства обезбеђења за испуњење обавеза уговорних страна.

Лицу које учествује у заједничком припремању, односно опремању грађевинског земљишта износ доприноса за уређивање грађевинског земљишта може се умањити највише до износа умањења за недостајућу комуналну инфраструктуру утврђено чланом 10. став 1. ове одлуке.

V. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 19.

У случају када инвеститор, који је извршио уплату средстава на име накнаде за уређивање грађевинског земљишта оствари право на повраћај уплаћених средстава на име накнаде за уређивање грађевинског земљишта, повраћај ће се, уз сагласност инвеститора, извршити на следећи начин:

- за уплате извршене пре 24. јануара 1994. године (до ступања на снагу новог динара) повраћај ће се извршити у износу који ће се утврдити тако што ће се номинално уплаћени износ прерачунати методом ревалоризације према показатељу стопа раста цена на мало према подацима Савезног завода за статистику до дана 24. јануара 1994. године и увећати за 50% од обрачунате валоризације према показатељу стопа раста цена на мало које објављује Завод за информатику и статистику градске управе за период од 25. јануара 1994. године до 13. маја 2003. године,
- за уплате извршене у периоду после 24. јануара 1994. године повраћај ће се извршити у номинално уплаћеном износу увећаном за 50% од обрачунате валоризације према показатељу стопа раста цена на мало које објављује Завод за информатику и статистику градске управе за период од дана уплате до 13. маја 2003. године,
- за уплате извршене након 13. маја 2003. године повраћај уплаћених средстава на име накнаде за уређивање грађевинског земљишта ће се извршити у висини номинално уплаћених средстава.

Изузетно од одредби става 1. овог члана, инвеститору који не може да оствари право градње на додељеној локацији, а из разлога што је планским документом промењена првобитна намена у јавну намену земљишта, повраћај уплаћених средстава на име накнаде за уређивање грађевинског земљишта, извршиће се на следећи начин:

- за уплате извршене пре 24. јануара 1994. године (до ступања на снагу новог динара) повраћај ће се извршити у износу који ће се утврдити тако што ће се номинално уплаћени износ прерачунати методом ревалоризације према показатељу стопа раста цена на мало према подацима Савезног завода за статистику до дана 24. јануара 1994. године и увећати за укупан износ обрачунате валоризације према показатељу стопа раста цена на мало које објављује Завод за информатику и статистику градске управе за период од 25. јануара 1994. године до дана обрачуна,
- за уплате извршене у периоду после 24. јануара 1994. године повраћај ће се извршити у номинално уплаћеном износу увећаном за укупан износ обрачунате валоризације према показатељу стопа раста цена на мало које

објављује Завод за информатику и статистику градске управе за период од дана уплате до дана обрачуна.

Повраћај уплаћених средстава ће се извршити са уплатног рачуна накнаде за уређивање грађевинског земљишта.

Уколико инвеститор, из става 2. овог члана, који не може да оствари право градње на додељеној локацији, а из разлога што је планским документом промењена првобитна намена земљишта у јавну намену, а има обавезу плаћања доприноса на другој локацији, обрачун ће се вршити тако што ће се уплаћена средства на дан уплате прерачунати у плаћену површину на локацији на којој инвеститор има обавезу плаћања доприноса.

Инвеститору који оствари право на повраћај уплаћених средстава на име накнаде за уређивање грађевинског земљишта, а који је земљиште добио после 13. маја 2003. године јавним надметањем или прикупљањем понуда јавним огласом, повраћај средстава ће се извршити у складу са ст. 1, 2. и 3. овог члана, уз његову сагласност, након отуђења или доделе земљишта другом инвеститору, а најкасније у року од 18 месеци од дана закључења уговора којим се регулише право инвеститора на повраћај уплаћених средстава.

Инвеститору који оствари право на повраћај уплаћених средстава на име накнаде за уређивање грађевинског земљишта, на износ већи од 5.000.000,00 динара, по било ком основу, а да није обухваћен одредбама претходног става овог члана, повраћај средстава ће се извршити у складу са ст. 1, 2. и 3. овог члана, а најкасније у року од 120 дана од дана закључења уговора којим се регулише право инвеститора на повраћај уплаћених средстава.

Члан 20.

Инвеститори који су закључили уговоре о регулисању накнаде за уређивање грађевинског земљишта за изградњу објеката према одредбама Закона о посебним условима за издавање грађевинске, односно употребне дозволе за одређене објекте ("Службени гласник РС", број 16/97), а кроз поступак легализације нису испунили услове за добијање трајног одобрења за изградњу и употребну дозволу, као и инвеститори који су закључили уговор за изградњу објеката привременог карактера, немају право на повраћај уплаћених средстава.

Члан 21.

Инвеститор који је извршио уговарање накнаде за уређивање грађевинског земљишта, на основу решења о одобрењу за изградњу, односно локацијске дозволе, има право на раскид уговора и повраћај уплаћених средстава, уколико од надлежног органа за грађевинске послове достави доказ да није издата потврда о пријему документације, односно грађевинска дозвола и од надлежног инспекцијског органа доказ да није започето грађење објекта, односно

извођење радова одобрених решењем о одобрењу за изградњу, односно локацијском дозволом.

Инвеститор који је извршио уговарање накнаде за уређивање грађевинског земљишта, на основу решења о одобрењу за изградњу, односно на основу локацијске дозволе, има право на раскид уговора и повраћај уплаћених средстава уколико достави правноснажно решење надлежног органа за грађевинске послове којим се утврђује престанак важење решења о одобрењу, односно престанак важења грађевинске дозволе и од надлежног инспекцијског органа достави доказ да није започео са грађењем објекта, односно да је извео само припремне радове који се односе: на рушење постојећих објеката на парцели, измештање постојеће инфраструктуре на парцели, рашчишћавање терена на парцели, земљане радове, радове којима се обезбеђује сигурност суседних објеката, односно сигурност и стабилност терена (шипови, потпорни зидови и сл.) или радове на обезбеђивању несметаног одвијања саобраћаја и коришћења околног простора.

Инвеститор који је извршио уговарање накнаде за уређивање грађевинског земљишта и обавезао се на предају одређене стамбене, односно површине пословног простора на име накнаде за уређивање грађевинског земљишта, односно на име датих станова за расељавање и поред испуњења услова из претходних ставова овог члана, нема право на раскид уговора, уколико не изврши своју уговорену обавезу предаје стамбеног, односно пословног простора.

Инвеститор коме после закључења уговора о регулисању накнаде за уређивање грађевинског земљишта, престане правни основ на основу кога је уговор закључен, има право на раскид уговора и повраћај уплаћених средстава, уколико од надлежног органа за инспекцијске послове достави доказ да је изграђени објекат, односно део објекта уклоњен.

Члан 22.

Инвеститори који су закључили уговоре о регулисању накнаде за уређивање грађевинског земљишта са умањењем за недостајућу инфраструктуру по раније важећим одлукама о утврђивању накнаде за уређивање грађевинског земљишта, остају у обавези да накнаду за недостајућу инфраструктуру регулишу посебним анексом уговора када иста буде у програму уређивања грађевинског земљишта.

Члан 23.

До усаглашавања Закона о легализацији објеката (“Службени гласник РС”, бр. 95/13 и 117/14) са Законом о планирању и изградњи (“Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - испр, 64/10 - одлука УС, 24/11, 121/12, 42/13 - одлука УС, 50/13 - одлука УС, 98/13 - одлука УС, 132/14 и 145/14), Дирекција, у поступку накнадног издавања грађевинске и употребне дозволе, врши обрачун и уговара накнаду за уређивање грађевинског земљишта на основу Одлуке о мерилима за утврђивање накнаде за уређивање грађевинског земљишта (“Службени

лист Града Београда”, бр. 60/09, 6/10, 16/10, 41/10, 45/10, 18/11, 54/11, 17/12, 42/12, 65/12, “Службени гласник РС”, бр. 64/13 - Ус, “Службени лист Града Београда”, бр. 78/13, 24/14 и 97/14).

Члан 24.

Инвеститор коме је дато земљиште у закуп после спроведеног поступка јавног надметања или прикупљања понуда, који након закљученог уговора о давању земљишта у закуп, у складу са Одлуком о критеријумима и мерилима за утврђивање закупнине и накнаде за уређивање грађевинског земљишта (“Службени лист Града Београда”, бр. 16/03, 22/03, 24/03, 2/04, 12/04, 19/05, “Службени гласник РС”, број 68/05 - одлука УСРС и “Службени лист Града Београда”, бр. 3/06 и 2/08), на основу акта надлежног органа оствари право на изградњу веће површине од уговорене, за њу, као и за површину по коначном обрачуну, плаћа при пресечном односно коначном обрачуну, јединични износ закупнине и накнаде утврђене уговором који подлежу усклађивању према показатељу раста потрошачких цена Завода за информатику и статистику градске управе, од дана закључења уговора о давању земљишта у закуп до дана плаћања, без узимања у обзир увећаног коефицијента оствареног у поступку давања земљишта у закуп.

Члан 25.

Инвеститори који су закључили уговоре са Дирекцијом о регулисању накнаде за уређивање грађевинског земљишта или исте закључе до 1. марта 2015. године у обавези су да плаћају накнаду за уређивање грађевинског земљишта у свему у складу са закљученим уговором.

Члан 26.

Ова одлука примењују се од 1. марта 2015. године.

Даном примене ове одлуке престаје да важи Одлука о мерилима за утврђивање накнаде за уређивање грађевинског земљишта (“Службени лист Града Београда”, бр. 60/09, 6/10, 16/10, 41/10, 45/10, 18/11, 54/11, 17/12, 42/12, 65/12, “Службени гласник РС”, бр. 64/13 - Ус, “Службени лист града Београда”, бр. 78/13, 24/14 и 97/14), осим одредби које се односе на накнадно издавање грађевинске и употребне дозволе.

Члан 27.

Ова одлука ступа на снагу осам дана од дана објављивања у “Службеном листу Града Београда”.

Скупштина Града Београда
Број 418-31/15-С, 21. јануара 2015. године

Председник
Никола Никодијевић, с.р.

ИЗМЕНЕ

Скупштина Града Београда, на седници одржаној 2. априла 2015. године, на основу члана 97. став 8. Закона о планирању и изградњи (“Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - испр, 64/10 - одлука УС, 24/11, 121/12, 42/13 - одлука УС, 50/13 - одлука УС, 98/13 - одлука УС, 132/14 и 145/14) и чл. 25. и 31. Статута града Београда (“Службени лист Града Београда”, бр. 39/08, 6/10 и 23/13), донела је

Одлуку о изменама и допунама Одлуке о утврђивању доприноса за уређивање грађевинског земљишта

Одлука је објављена у “Службеном листу града Београда”, бр. 16/2015 од 2.4.2015. године, а сачувано је на снагу 3.4.2015.

Члан 1.

У Одлуци о утврђивању доприноса за уређивање грађевинског земљишта (“Службени лист Града Београда”, број 2/15) у члану 2. став 7. иза речи “уређивања” додају се речи “и доделе грађевинског земљишта које доноси надлежан орган града Београда а на предлог Дирекције за грађевинско земљиште и изградњу Београда ЈП, а у складу са чланом 94. Закона о планирању и изградњи (“Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - испр, 64/10 - одлука УС, 24/11, 121/12, 42/13 - одлука УС, 50/13 - одлука УС, 98/13 - одлука УС, 132/14 и 145/14 - у даљем тексту: закон).”.

Члан 2.

У члану 7. став 3, иза речи: “изводом из пројекта за издавање грађевинске дозволе”, додају се речи: “односно идејним пројектом”, а у ставу 4, истог члана после речи: “захтева за издавање решења о грађевинској дозволи”, додају се речи: “односно захтева за издавање решења о одобрењу извођења радова”.

Члан 3.

Иза члана 7. додаје се нови члан 7а, који гласи:

“Накнаду за уређивање грађевинског земљишта плаћа инвеститор који је поступак за издавање грађевинске дозволе, пријаве почетка извођења радова или решења којим се одобрава извођење радова започео пре ступања на снагу Закона о изменама и допунама закона о планирању и изградњи.

Накнаду за уређивање грађевинског земљишта обвезници плаћања из става 1. овог члана плаћају по основу уговора о регулисању накнаде за уређивање грађевинског земљишта који закључују са Дирекцијом.

Дирекција издаје потврду о уређености односа у погледу плаћања накнаде за уређивање грађевинског земљишта по уплати целокупне накнаде једнократно, а у случају да је уговорено плаћање у ратама по уплати прве рате.

Износ накнаде за уређивање грађевинског земљишта се утврђује сходном применом члана 8, 9. и 10. ове одлуке, а плаћа сходном применом члана 14. ове одлуке.”

Члан 4.

У члану 8. став 4. мења се и гласи:

Коефицијенти зона за градске општине Врачар, Стари град, Савски венац, Звездара, Вождовац, Палидула, Чукарица, Раковица, Нови Београд и Земун:

Зоне	Зона заштите зеленила	Ек-стра I	I	II	III и Зона улазних праваца	IV	V	VI	VII	VIII	Зона специфичних намена
Коефицијент зоне	0,1000	0,1000	0,1000	0,0916	0,0742	0,0507	0,0382	0,0267	0,0134	0,0040	0,0507

Коефицијенти зона за градске општине Лазаревац, Младеновац, Обреновац, Барајево Сопот, Гроцка и Сурчин:

Зоне	Зона заштите зеленила	Ек-стра I	I	II	III и Зона улазних праваца	IV	V	VI	VII	VIII	Зона специфичних намена
Коефицијент зоне	0,1000	0,1000	0,1000	0,0916	0,0742	0,0406	0,0306	0,0214	0,0107	0,0032	0,0406

Члан 5.

У члану 10. став 4. иза речи “заједничком”, додају се речи “припремању и”, иза речи “доприноса” додаје се реч “највише”, а речи “за проценте” замењују се речима “до процената”.

Иза става 4. додаје се нови став који гласи:

“Инвеститору који реализује пројекат који је од посебног значаја за Републику Србију или Град Београд, односно пројекат регулисан посебним актом (споразум, меморандум, и др.) где се Република Србија или Град Београд, појављују као један од потписника, износ доприноса за уређивање грађевинског земљишта може се умањити за трошкове инфраструктурног припремања и опремања локације, као и за вредност земљишта које инвеститор уступа Граду Београду за изградњу инфраструктурних објеката, а највише до укупног износа доприноса.”

Члан 6.

У члану 11. став 1. алинеја 1. иза речи “за објекте јавне намене у јавној својини”, додају се речи “објекте станоградње намењене за социјално становање чији је инвеститор Град или Република.”

Члан 7.

Иза члана 11. додаје се нови члан 11а. који гласи:

“Износ доприноса утврђен у складу са чланом 8. ове одлуке за објекте - просторе традиционалних цркава и традиционалних верских заједница у смислу Закона о црквама и верским заједницама (“Службени гласник РС”, број 36/2006) умањује се:

- 90% за изградњу храмова и других здања за богослужбене потребе;
- 80% за изградњу осталих верских објеката (парохијски домови, манастирски конаци, административне зграде, школе, интернати, болнице и други пратећи објекти), укупне нето површине до 400 m² и
- 50% за изградњу осталих верских објеката, из претходне алинеје, укупне нето површине преко 400 m².”

Члан 8.

У члану 13. после става 1. додаје се нови став који гласи:

“Инвеститор који уклања постојећи објекат из члана 11. став 1. Одлуке, изграђеног у складу са законом, а за који допринос није обрачунат, ни плаћен, у циљу изградње новог објекта друге намене, плаћа укупан допринос за уређивање грађевинског земљишта, без признавања површине објекта који уклања.”

Досадашњи став 2. постаје став 3.

Члан 9.

У члану 17. став 3. мења се и гласи:

“На елаборат из става 1. овог члана сагласност даје Надзорни одбор Дирекције за вредност радова до 5.000.000,00 динара, а на износ већи од 5.000.000,00 динара на предлог Надзорног одбора Дирекције сагласност даје Градско веће.”

Члан 10.

Иза члана 25. додаје се нови члан 25 а. који гласи:

“Инвеститори који остваре право да закључе уговор са Дирекцијом о регулацији накнаде за уређивање грађевинског земљишта, сагласно одредбама чланова 23, 24. и 25. ове одлуке, у случају плаћања накнаде једнократно у року од 15 дана од дана обрачуна стичу право на умањење накнаде од 60%.”.

Члан 11.

Ова одлука ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у “Службеном листу Града Београда”.

Скупштина Града Београда
Број 418-249/15-С, 2. априла 2015. године

Председник
Никола Никодијевић, с.р.

Скупштина Града Београда, на седници одржаној 7. децембра 2015. године, на основу члана 97. став 8. Закона о планирању и изградњи (“Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 - одлука УС, 24/11, 121/12, 42/13 - одлука УС, 50/13 - одлука УС, 98/13 - одлука УС, 132/14 и 145/14) и чл. 25. и 31 Статута Града Београда (“Службени лист Града Београда”, бр. 39/08, 6/10 и 23/13), донела је

**Одлуку о изменама и допунама Одлуке о утврђивању доприноса
за уређивање грађевинског земљишта**

Одлука је објављена у “Службеном листу града Београда”, бр. 74/2015 од 7.12.2015. године, а ступила је на снагу 15.12.2015.

Члан 1.

У Одлуци о утврђивању доприноса за уређивање грађевинског земљишта (“Службени лист Града Београда”, бр. 20/15 и 16/15), у члану 10. после става 2. додају се нови ставови који гласе:

“Физичка и правна лица која имају правни интерес, могу да закључе уговор о финансирању радова на изградњи недостајуће комуналне инфраструктуре, неопходне за функционисање објекта за који се издаје грађевинска дозвола, уколико је у јавним исправама локација односно земљиште које је предмет опремања уписано као јавна својина Града Београда и уколико су испуњени формално-правни и технички услови. Потписивањем уговора, инвеститор физичко или правно лице нема права на умањење доприноса за уређивање грађевинског земљишта нити на рефундирање трошкова изградње недостајуће комуналне инфраструктуре.

Инвеститори којима је приликом обрачуна доприноса за уређивање грађевинског земљишта у поступку прибављања грађевинске дозволе, умањен допринос у складу са ставом 1. овог члана, за одређени проценат, због недовољне опремљености локације комуналном инфраструктуром, дужни су да исту плате, уколико се у поступку прибављања употребне дозволе утврди да је Дирекција извела радове на изградњи недостајуће инфраструктуре, односно да је у току извођење радова на изградњи објекта недостајуће инфраструктуре у складу са програмом.

Обрачун доприноса из претходног става врши се на основу обрачуна доприноса из Решења о грађевинској дозволи и подлеже валоризацији до дана израде коначног обрачуна доприноса.”

У ставу 4. после тачке, додају се речи које гласе “Уколико уговорена вредност радова прелази проценат умањења доприноса за недостајућу комуналну инфраструктуру, инвеститори немају право на признавање већег износа на име радова на изградњи комуналне инфраструктуре. Уколико је уговорена вредност радова мања од утврђеног процента умањења на име недостајуће комуналне

инфраструктуре приликом обрачуна доприноса израчунаће се тачан проценат за који се врши умањење доприноса”.

Досадашњи ст. 4. и 5. постају ст. 6. и 7.

Члан 2.

Иза члана 2. додаје се нови члан 2а, који гласи:

“Део средстава од доприноса за уређивање грађевинског земљишта може се користити ради изградње објеката јавне намене, у делу припремања и опремања грађевинског земљишта на коме ће бити грађени објекти у складу са важећим планским документом.”

Члан 3.

У члану 14. после става 14. додаје се нови став који гласи:

“У случају успостављања хипотеке, као средства обезбеђења плаћања доприноса за уређивање грађевинског земљишта на рате, процену вредности хипотековане непокретности врши орган управе Града Београда надлежан за послове финансија”.

Члан 4.

У члану 15. после става 1. додаје се нови став који гласи:

“Инвеститор који на име обезбеђења плаћања доприноса успоставља хипотеку на објекту у складу са чланом 14. став 14. тачка 2. дужан је да заложну изјаву, сачињену у свему у складу са законом којим се уређује хипотека, заједно са извршеном проценом органа управе града Београда надлежним за послове финансија, достави Дирекцији. Дирекција је овлашћена да у име и за рачун Града Београда, као хипотекарног повериоца изврши упис хипотеке првог реда у регистар непокретности”.

Досадашњи став 2. постаје став 3.

Члан 5.

Иза члана 21. додаје се нови члан 21а, који гласи:

“Инвеститору коме после уплате доприноса за уређивање грађевинског земљишта престане правни основ, решење о грађевинској дозволи, решење о одобрењу извођења радова, односно акт о пријави радова, на основу одлуке надлежног органа градске, односно општинске управе, има право на повраћај уплаћених средстава у номиналном износу, уколико од надлежног органа за инспекцијске послове градске односно општинске управе, достави доказ да објекат није изграђен или да је изграђени објекат или део објекта уклоњен”.

Члан 6.

Члан 24. мења се и гласи:

“Инвеститор који по закљученом уговору о давању земљишта у закуп, а коме је земљиште дато у поступку јавног надметања или прикупљања понуда, у складу са одлукама које су биле на снази у моменту закључивања уговора, измири укупну уговорену обавезу на име закупа за период трајања закупа, за површину објекта ради чије изградње је добио земљиште у закуп, а оствари право на изградњу објекта веће површине од уговорене, у складу са актом надлежног органа управе и за увећану површину, као и за површину по коначном обрачуну плаћа јединични износ накнаде утврђен уговором, који подлеже усклађивању према показатељу потрошачких цена Организационе јединице Градске управе Града Београда задужене за послове статистике, од дана закључења уговора о давању земљишта у закуп до дана плаћања. Коефицијент увећања накнаде остварен у поступку давања земљишта у закуп не обрачунава се за више пројектовану и изграђену површину од површине објекта утврђене у поступку давања земљишта у закуп.”

Члан 7.

Иза члана 24. додаје нови члан 24а. који гласи:

“Инвеститори који су закључили уговор о закупу грађевинског земљишта у складу са раније важећим одлукама, а уговором није утврђен јединични износ накнаде за уређивање грађевинског земљишта, у поступку добијања грађевинске дозволе, обрачун и уговарање накнаде за уређивање грађевинског земљишта извршиће се у складу са овом одлуком.

Инвеститори са којима је закључен уговор о закупу грађевинског земљишта у складу са раније важећим одлукама и уговором је утврђен јединични износ накнаде за уређивање грађевинског земљишта, у поступку добијања грађевинске дозволе, обрачун и уговарање накнаде за уређивање грађевинског земљишта, извршиће се по ценама из уговора уз валоризацију уговорене јединичне цене по метру квадратном намене објекта, са правом умањења од 60% у случају плаћања накнаде једнократно у року од 15 дана од дана обрачуна.”

Члан 8.

У члану 25. после става 1. додају се нови ст. 2. и 3. који гласе:

“Инвеститори из става 1. овог члана, који су закључили уговоре са обавезом плаћања накнаде за уређивање грађевинског земљишта на рате или фазе, имају право на умањење уговорене накнаде за уређивање грађевинског земљишта за 60% за недоспеле рате, односно фазе, уколико закључе анекс уговора и по истом изврше једнократно плаћање, у року од 15 дана од дана обрачуна.

Умањење накнаде из става 2. овог члана, инвеститори могу да остваре под условом да су платили све доспеле обавезе, односно да немају неплаћених доспелих обавеза на име накнаде за уређивање грађевинског земљишта уговорене рате, односно фазе.”

Члан 9.

Члан 25а мења се и гласи:

“Инвеститори који остваре право да закључе уговор са Дирекцијом о регулацији накнаде за уређивање грађевинског земљишта, сагласно одредбама чл. 23. и 24. ове одлуке, у случају плаћања накнаде једнократно у року од 15 дана од дана обрачуна, стичу право на умањење накнаде од 60%.”

Члан 10.

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у “Службеном листу Града Београда”.

Скупштина Града Београда
Број 418-1040/15-С, 7. децембра 2015. године

Председник
Никола Никодијевић, с.р.

7.5. Анекс 5. Табела са прегледом висине доприноса за уређивање грађевинског земљишта - пример градских општина града Београда

ДОПРИНОС ЗА УРЕЂИВАЊЕ ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА ГРАДСКЕ ОПШТИНЕ ВОЈДОВАЦ, ВРАЧАР, ЗЕМУН, ЗВЕЗДАРА, НОВИ БЕОГРАД, ПАЛИЛУЛА, РАКОВИЦА, САВСКИ ВЕНАЦ, СТАРИ ГРАД, ЧУКАРИЦА

Просечна цена 1 м² станоградње за прво попутодиште 2016. године 185.605,00

Ред. Бр.	НАМЕНА ОБЈЕКТА	ВРСТА НАКНАДЕ	I		II	III и зона улазних праваца	IV	V	VI	VII	VIII	ЗОНА СПЕЦИЈАЛНИХ НАМЕНА
			зеленила и водоразводништва	Екстра зона- становања и пословања								
1	СТАНОВАЊЕ	Коefицијент намене	1,20	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
		Коefицијент зоне	0,1000	0,1000	0,0916	0,0742	0,0507	0,0382	0,0267	0,0134	0,0040	0,0507
		Допринос дин/м ²	22.272,60	18.560,50	17.001,42	13.771,89	9.410,17	7.090,11	4.955,65	2.487,11	742,42	9.410,17
2	КОМЕРЦИЈАЛНА ДЕЛАТНОСТ	Коefицијент намене	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
		Коefицијент зоне	0,1000	0,1000	0,0916	0,0742	0,0507	0,0382	0,0267	0,0134	0,0040	0,0507
		Допринос дин/м ²	27.840,75	27.840,75	25.502,13	20.657,84	14.115,26	10.635,17	7.433,48	3.730,66	1.113,63	14.115,26
3	ПРОИЗВОДНА ДЕЛАТНОСТ	Коefицијент намене	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
		Коefицијент зоне	0,1000	0,1000	0,0916	0,0742	0,0507	0,0382	0,0267	0,0134	0,0040	0,0507
		Допринос дин/м ²	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4	ЈАВНА НАМЕНА	Коefицијент намене	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20
		Коefицијент зоне	0,1000	0,1000	0,0916	0,0742	0,0507	0,0382	0,0267	0,0134	0,0040	0,0507
		Допринос дин/м ²	22.272,60	22.272,60	20.401,70	16.526,27	11.292,21	8.508,13	5.946,78	2.984,53	890,90	11.292,21

ДОПРИНОС ЗА УРЕЂИВАЊЕ ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА ГРАДСКЕ ОПШТИНЕ БАРАЈЕВО, ГРОЦКА, ЛАЗАРЕВАЦ, МЛАДЕНОВАЦ, ОБРЕНОВАЦ, СОПОТ, СУРЧИН
 Просечна цена 1 м² станоградње за прво попугодиште 2016. године 185.605,00

Ред. Бр.	НАМЕНА ОБЈЕКТА	ВРСТА НАКНАДЕ	I		II	III и зона улазних праваца	IV	V	VI	VII	VIII	ЗОНА СПЕЦИЈАЛНИХ НАМЕНА
			зеленила и водоизворишта	-Ек1 ра зона- становања и пословања								
1	СТАНОВАЊЕ	Коефицијент намене	1,20	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
		Коефицијент зоне	0,1000	0,1000	0,0916	0,0742	0,0406	0,0306	0,0214	0,0107	0,0032	0,0406
		Допринос дин/м2	22.272,60	18.560,50	17.001,42	13.771,89	7.535,56	5.679,51	3.971,95	1.985,97	593,94	7.535,56
2	КОМЕРЦИЈАЛНА ДЕЛАТНОСТ	Коефицијент намене	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
		Коефицијент зоне	0,1000	0,1000	0,0916	0,0742	0,0406	0,0306	0,0214	0,0107	0,0032	0,0406
		Допринос дин/м2	27.840,75	27.840,75	25.502,13	20.657,84	11.303,34	8.519,27	5.957,92	2.978,96	890,90	11.303,34
3	ПРОИЗВОДНА ДЕЛАТНОСТ	Коефицијент намене	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
		Коефицијент зоне	0,1000	0,1000	0,0916	0,0742	0,0406	0,0306	0,0214	0,0107	0,0032	0,0406
		Допринос дин/м2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4	ЈАВНА НАМЕНА	Коефицијент намене	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20
		Коефицијент зоне	0,1000	0,1000	0,0916	0,0742	0,0406	0,0306	0,0214	0,0107	0,0032	0,0406
		Допринос дин/м2	22.272,60	22.272,60	20.401,70	16.526,27	9.042,68	6.815,42	4.766,34	2.383,17	712,72	9.042,68

7.6. Анекс 6. Врњачка Бања - Студија оправданости Спортска хала

1. UVOD

1.1. Ciljevi investiranja

Izrada urbanističko-tehničkih uslova za izgradnju privremene sportske hale na kp.br. K.O. Vrnjačka Banja pristupa se na zahtev Opštinske uprave Skupštine opštine Vrnjačka Banja brojod godine.

Odlukom Skupštine opštine Vrnjačka Banja broj od godine pokrenuta je procedura revizije GUP-a Vrnjačke Banje, pa postoji opravdanje za izradu urbanističko-tehničkih uslova da se ovako kapitalni objekat gradi kao privremeni, s obzirom da će se pomenutom revizijom urbanistička namena prostora uskladiti sa namenom objekta.

Vrnjačka Banja raspolaže smeštajnim kapacitetima od preko 15.000 ležajeva, od čega se oko 4.500 nalazi u hotelima, pansionima i apartmanima, 850 ležajeva u zdravstvenim centrima i oko 10.000 u domaćoj radinosti.

U Vrnjačkoj Banji strateško opredeljenje, zbog poznatog prirodno-lekovitog faktora je razvoj turizma.

Savremeni trendovi ukazuju na potrebu razvoja multifunkcionanog turizma i to:

- zdravstveno-preventivnog
- sportsko-rekreativnog
- kulturno-manifestacionog i kongresnog
- seoskog
- lovnog
- tranzitnog, itd

Pri tome je sportsko-rekreativni turizam komplementaran svim ostalim vidovima turizma. Atraktivnost ovoga vida turizma proističe iz činjenice da se Vrnjačka Banja u svojoj ponudi, osim na lekovite vode, može osloniti i na razvoj sportsko-rekreativnog turizma koristeći pogodnosti planine Goč, blizinu Zapadne Morave, kao i neposrednu blizinu Kopaonika.

Postojeći sportsko-rekreativni kapaciteti se nalaze u okviru sportskih centara: "Olimpijski bazen" i "Raj".

S obzirom da ne postoji sportska dvorana u samoj Vrnjačkoj Banji, koja bi zadovoljila razvojne potrebe sportsko rekreativnog turizma izgradnja sportske dvorane spada u prioritetne zadatke.

Izgradnjom sportske hale postiže se:

1. Dalji razvoj sportsko-rekreativnog turizma koji je komplementaran ostalim vidovima turističke ponude.
2. Omogućilo bi se praktično produženje turističke sezone na celu godinu, jer bi se na ovaj način obogatila turistička ponuda Vrnjačke Banje sportsko-rekreativnim sadržajima, kao i sadržajima za pripremu vrhunskih sportista..
3. Izgradnjom sportske dvorane turistička ponuda postaje raznovrsnija.
4. Zadovoljile bi se naročito i potrebe domaćeg stanovništva, s obzirom da na teritoriji opštine Vrnjačka Banja egzistira nekoliko perspektivnih sportskih klubova, koji nemaju potpuno adekvatan prostor.

1.2. Podaci o investitoru i autorima studije

INVESTITOR: S.O. Vrnjačka Banja

1.2.1. Položaj i saobraćajne veze

Vrnjačka Banja se nalazi u centralnoj Srbiji, 200 km od Beograda, na šumovitim padinama planine Goč, na nadmorskoj visini od 230 m. U Vrnjačku Banju se može stići: magistralnim putem preko Kraljeva i autoputem preko Pojata, železnicom (Beograd-Kraljevo)

1.2.2. Prirodni lekoviti faktori

Mineralne vode Vrnjačke Banje spadaju u dve kategorije: topla mineralna voda (36,5oS), hladne mineralne vode (14oS, 17oS i 25,7oS).

1.2.3. Medicinske indikacije

Šećerna bolest, čir želuca i dvanaestopalačnog creva, stanje posle operacije na želucu i crevima, funkcionalna oboljenja organa za varenje, hronično oboljenje pankreasa, bolesti žučne kese i žučnih puteva, oboljenja jetre, oboljenja bubrega i mokraćnih puteva, hronična ginekološka oboljenja i sterilitet, hronična reumatska i koštano - zglobna oboljenja.

1.2.4. Način lečenja

Lečenje se sprovodi u Specijalnoj bolnici za prevenciju, lečenje i rehabilitaciju oboljenja organa za varenje i šećerne bolesti "Vrnjačka Banja". Ustanova je opremljena najsavremenijom medicinskom opremom za brzu i tačnu dijagnostiku i terapiju koja se vrši pod nadzorom lekara specijalista.

1.2.5. Kulturno-zabavni i sportsko-rekreativni sadržaji

Vrnjačka Banja ima lepo uređen park, pogodan za šetnju i odmor. U okolini Banje prostiru se šume pogodne za duže šetnje, izlete i lov, a zimi je moguće skijanje na planini Goč. Gostima Banje su na raspolaganju otvoreni i zatvoreni bazeni, pokriveni i nepokriveni teniski tereni, uređene biciklističke staze. *Nedostaje sportska dvorana.*

U blizini Vrnjačke Banje nalazi se veliki broj kulturno-istorijskih spomenika - srednjovekovni manastiri Žiča (13. vek), Ljubostinja (14. vek) i srednjovekovni gradovi Maglič i Koznik.

1.2.6. Podaci o investitoru

Investitor je Skupština opštine Vrnjačka Banja.

Na teritoriji opštine živi 25.875 stanovnika.

Opština Vrnjačka Banja je iznad proseka razvijenosti područja u Republici.

Sintetički izrazi 40 najreprezentativnijih indikatora nivoa razvijenosti (F-skorovi u faktorksoj analizi, stepwisse analiza sa Deknifajd-Mahalanobisovim koeficijentom) svrstavaju opštinu Vrnjačka Banja u kategoriju područja čiji se stepen razvijenosti kreće iznad proseka Srbije, što je rangira na 11 do 13 mesto u Republici. Na grafiku je prikazan odnos razvijenosti opštine Vrnjačka Banja i ostalih opština u susudstvu.

Područje opštine je prosečno naseljeno područje u Republici, ali gustina naseljenosti od 108 stanovnika/km², svrstava opštinu Vrnjačka Banja, pored opštine Novi Pazar u najgušće naseljena mesta Raškog okruga.

U opštini je registrovano 4.846 zaposlenih., a na birou za zapošljavanje registrovano 2.265 nezaposlenih.

Sigurno da novi investicioni programi, kao što je i ovaj treba da omoguće otvaranje novih radnih mesta.

AUTORI STUDIJE:

.....

Podaci i analiza ekonomskih pokazatelja

.....

Podaci i analiza ekonomskih pokazatelja

.....

Analiza mogućnosti realizacije i ocena projekta

.....

Analiza mogućnosti realizacije i ocena projekta

1.3. Metodološke osnove i podloge za izradu studije

Studija opravdanosti je urađena u skladu sa zahtevima i sadržinom *Pravilnika o sadržini i obimu prethodne studije opravdanosti i studije opravdanosti* (Službeni glasnik Republike Srbije 39/99) i *Zakonom o izgradnji objekata* (Službeni glasnik Republike Srbije 44/95).

U izradi ove studije opravdanosti korišćeni su tehnički, ekonomski, tehnološki, energetski, urbanistički, geološki, geotehnički, seizmički, geodetski, meteorološki, hidrološki, vodoprivredni i saobraćajni uslovi i podaci, uslovi zaštite od požara, zaštite životne sredine i drugi uslovi od uticaja na izgradnju i korišćenje objekta sportske hale.

Posebno je analiziran uticaj na životnu sredinu, kao i *mogućnost građenja u etapama*. Sastavni deo ove studija je i idejni projekat.

Posebno su korišćene ekonomske analize i savremene metode planiranja.

1.4. Kratak prikaz osnovnih elemenata i rezultata prethodne studije opravdanosti

Prethodna studija opravdanosti nije rađena.

1.5. Kratak prikaz osnovnih elemenata i rezultata studije opravdanosti

Objekat sportske dvorane, sa pratećim sadržajima, smešten je na lokaciji postojeće proizvodne hale "ETC"-a, na K.P. 503/1 i 503/12 K.O Vrnjačka Banja sa severoistočne strane upravne zgrade Preduzeća "Energotehnik" u ulici Vojvođanskoj.

Objekat je gabarita 74,80m x 40,20m.

Sportska hala će se prostorno i funkcionalno uklopiti u sistem zdravstvenih, rekreativnih i turističkih objekata u Vrnjačkoj Banji. Kao što je u uvodnom delu studije naglašeno, gostima i stanovnicima Banje su na raspolaganju otvoreni i zatvoreni bazeni, pokriveni i nepokriveni teniski tereni, uređene biciklističke staze. Međutim, nedostaje sportska dvorana, koja bi upotpunila ovaj sistem.

U visinskom pogledu oba *aneksa* su spratnosti P+S, dok je hala sastavljena iz dva podtribinska nivoa i nivoa tribina (prostor dvorane).

Pregled korisnih neto površina po etažama:

-prizemlje	2.948,65 m ²
-podtribinski nivo	1.007,95 m ²
-nivo tribina	<u>702,65 m²</u>

Ukupna neto površina objekta iznosi: 4.659,25 m²

Ukupna bruto građevinska površina iznosi 4.228,25 m²

Za prognozirani *prosečni* nivo korišćenja prostora za *sportske manifestacije i priredbe*, a uzimajući u obzir sezonu, godišnje doba, mesečnu frekvenciju, kao i stepen popunjenosti gledališta, mogu se uzeti očekivane prodajne cene:

Ukupno: 12.460.000 din/god.

Hala je namenjena za: sportske aktivnosti, rekreaciju, priredbe, zabavu, ugostiteljstvo, trgovinu, i ostalo.

Godišnje Vrnjačku banju poseti između 360.000 i 400.000 turista i banjskih gostiju. Može se očekivati *prihod od sportskih sadržaja, rekreacije i priredbi od 10.560.000 din./god.*

Analiza uticaja objekta sportske hale sa aneksom i pratećim objektima na životnu sredinu je pokazala da se, s obzirom na sve posledice i njihov značaj, može smatrati da razmatrani objekti i procesi u njima imaju nizak nivo uticaja u redovnom režimu rada na životnu sredinu.

Analiza mogućnosti izvođenja objekata data je tehničkim izveštajem uz idejni projekat organizacije i tehnologije građenja, kao i tehnološka rešenja izvođenja radova, i projektovane faze izvođenja radova.

Urađen je dinamički plan realizacije radova na objektu sportska hala. Planirano je da se objekat izvede u periodu *od 1. novembra 2002. godine do 31 jula.*

Ukupna vrednost radova na izgradnji objekta je 143.031.342 dinara (bez opreme). Potrebna ulaganja u realizaciju celokupnog predmetnog projekta je 165.273.84 dinara. Objekat sportske hale finansira se iz budžeta Opštine Vrnjačka Banja. Pozicija investicije iz oblasti društvene delatnosti je u 2002. godini bilansirana u iznosu 20.000.000 dinara.

U korist budžeta Opštine iz republičkog budžeta planirano je 15.000.000 dinara.

Izvršni savet Opštine je doneo odluku da se iz poslovnih banaka povuče proizvodni kredit u iznosu od 60.000.000 dinara, na period od 5 godina, sa mesečnom kamatom od 1%.

Ovako se obezbeđuje 95.000.000 dinara.

Takođe, planirano je da se u 2003. godini iz budžeta Opštine i ostalih izvora izdvoji suma koja treba da pokrije ostatak – 60.000.000 dinara.

Planirano je obezbeđenje dela donacijama, oko 10.000.000 dinara, koji deo treba da pokrije nabavku opreme.

PLANIRANI PRIHOD (u skladu sa tačkom 4.5.)	IZNOS DINARA
Prihod od ulaznica	5.280.000
Prihod od iznajmljivanja prostora za trening i ostali prihod (teretana, masaža, i sl.)	5.280.000
Prihod od iznajmljivanja prostora	900.000
Prihod od reklama	1.000.000
Dotacije iz budžeta	2.013.154
Ukupno prihod	14.473.154

FIKSNI TROŠKOVI	UKUPNO DINARA
Troškovi amortizacije	3.100.000
Nadoknade radnicima	2.570.400
Troškovi održavanja 1% od vrednost investicije	1.550.000
Troškovi osiguranja imovine	80.000
Ukupno fiksni troškovi	7.300.400

VARIJABILNI TROŠKOVI	UKUPNO DINARA
Troškovi materijala za higijenu	540.000
Troškovi pomoćnog materijala	185.000
Troškovi goriva i energije	472.500
PTT troškovi	36.000
Transportne usluge	56.000
Ukupno varijabilni troškovi	1.289.500
SVE UKUPNO	8.589.900

Obračunati prihodi i troškovi dati su po godinama i veku eksploatacije projekta, sa neto dobitkom od 4.706.604 dinara.

Planirano je upošljavanje **11 radnika**.

Planirana dobit po radniku iznosi 427.873 dinara.

Razmatrajući period od 10 godina, a za godišnju diskontnu stopu od 6% može se izračunati neto sadašnja vrednost:

$$NSV = 34.641.015 \text{ dinara}$$

Vreme povraćaja je **35 godina**.

Prosečna stopa prinosa je **3,56%**

Prag rentabilnosti iznosi **55%** (odnos neto dobitka i ukupnih rashoda – 4.706.604 / 8.589.900), što znači da najniži ukupan prihod treba da se ostvari u iznosu od 7.960.235 dinara; odnosno, kritična tačka rentabilnosti je:

$$Ktr = 55\%$$

Cost – benefit faktor:

$$\text{faktor BCR} = 1,17 \geq 1 \Rightarrow$$

projekat je prihvatljiv, pogotovu ako se uzmu u obzir i ostali teško merljivi benefiti

2. OPIS OBJEKTA

2.1. Prostorna lokacija objekta

Objekat sportske dvorane, sa pratećim sadržajima, smešten je na lokaciji postojeće proizvodne hale "ETC"-a, na K.P. 503/1 i 503/12 K.O Vrnjačka Banja sa severoistočne strane upravne zgrade Preduzeća "Energotehnik" u ulici Vojvođanskoj.

Objekat je gabarita 74,80m x 40,20m.

Prilazne saobraćajnice, kao i priključci na vodovodnu, kanalizacionu, niskonaponsku EE i TT mrežu su izvedene. Prilaz objektu je iz pomenutih saobraćajnica koje po dužini, i sa jedne i sa druge strane, tangiraju objekat. Ceo raspoloživi prostor oko dvorane organizovan je za potrebe dobrog funkcionisanja hale, u smislu pešačkog i kolskog saobraćaja, sa potrebnim brojem parking prostora za putničke automobile i autobuse. Komunalna opremljenost lokacije je zadovoljavajuća.

Projektovana sportska dvorana se direktno nastavlja na postojeći aneks ETC-a. S obzirom na to objekat će biti sastavljen iz tri dela: postojeći aneks, sportska hala i novoprojektovani aneks.

U perspektivi razvoja Sportskog centra "Raj", treba obezbediti vezu otvorenih terena sa sportskom dvoranom.

2.2. Značaj u sistemu

Sportska hala će se prostorno i funkcionalno uklopiti u sistem zdravstvenih, rekreativnih i turističkih objekata u Vrnjačkoj Banji. Kao što je u uvodnom delu studije naglašeno, gostima i stanovnicima Banje su na raspolaganju otvoreni i zatvoreni bazeni, pokriveni i nepokriveni teniski tereni, uređene biciklističke staze. Međutim, nedostaje sportska dvorana, koja bi upotpunila ovaj sistem.

Osim ovog suštinskog značaja, izgradnja ovog objekta bi imala i nekoliko pozitivnih posledica, kao što je npr. zapošljavanje – otvaranje novih radnih mesta, i razvoj lokalnog sporta i rekreacije.

2.3. Funkcija objekta

S obzirom na prilike i vreme u kome se sportska hala planira, zamišljena je kao objekat *multifunkcionalnog* karaktera, što obezbeđuje održavanje svih sportskih manifestacija, počev od državnih prvenstava za male sportove (košarka, rukomet, mali fudbal, odbojka) do koncerata i bioskopskih predstava. Sa posebnom pažnjom je tretirana mogućnost treninga ekipa koje su na pripremama u Vrnjačkoj Banji, pa je shodno tome i omogućeno korišćenje čak tri košarkaška igrališta, po širini hale, u isto vreme, kao i korišćenje fitness sale i teretane.

U visinskom pogledu oba *aneksa* su spratnosti P+S, dok je hala sastavljena iz dva podtribinska nivoa i nivoa tribina (prostor dvorane).

Na *prvom podtribinskom nivou (prizemlje)* smešteni su svi prateći sadržaji koji omogućuju neometano obavljanje svih sportskih aktivnosti (priprema sportista, treninga i održavanje takmičenja). U ovaj prostor ulazi se preko dva službena ulaza na kojima se nalazi kontrola.

Ovaj prostor sačinjavaju svlačionice sa sanitarnim čvorovima iz kojih se kroz čist hodnik ulazi u prostor sportske dvorane. Broj svlačionica je 10, sa ukupnim kapacitetom od 110 mesta. Osim svlačionica za sportiste ovaj prostor sačinjavaju i svlačionica za sudije, ambulanta, fitness, teretana i sanitarni čvor za gledaoce. Na ovom nivou predviđen je poseban ulaz za invalide, koji izlaze na nivo borilišta.

Postojeći aneks sačinjavaju prostori za policiju, prostor za sprave, i ostali pomoćni prostori. Novoprojektovani aneks sačinjava sala za borilačke veštine sa pomoćnom prostorijom i zasebnim ulazom.

Podtribinski nivo dva omogućuje pristup gledaocima, koji preko ulaznih holova dolaze na nivo tribina. Prostor ispod tribina zamišljen je kao mesto za odmor publike u pauzama sportskih i drugih manifestacija. Iz ovog prostora dolazi se u prostor sport-cafea koji se nalazi u postojećem aneksu, iz koga takodje postoji mogućnost praćenja manifestacija. Osim ovog prostora postojeći aneks sačinjava i višenamenska sala kao

i kancelarijski prostori. Prostor novoprojektovanog aneksa, u ovom nivou, sačinjava prostorija namenjena za smeštaj klima-komore.

Nivo tribina sačinjavaju teleskopske (pokretne) i fiksne tribine, svećane lože i prostori za smeštaj novinara i kamera.

Ukupan broj fiksnih mesta je 1.500 plus 700 pokretnih, što ukupno čini 2.200 mesta.

Pregled korisnih neto površina po etažama:

• prizemlje	2.948,65 m ²
• podtribinski nivo	1.007,95 m ²
• nivo tribina	<u>702,65 m²</u>

Ukupna neto površina objekta iznosi: 4.659,25 m²

Ukupna bruto građevinska površina iznosi: 4.228,25 m²

2.4. Planirani vek objekta

Urbanističko-tehnički uslovi izdaju se za *privremenu* izgradnju objekta, s obzirom da je po GUP-u Vrnjačka Banja do 2018. godine ("Službeni list Opštine Kraljevo", br. 12/96) uže područje kome pripadaju predmetne parcele predviđen za zonu ostalih komunalnih delatnosti, što je prikazano u izveštaju o urbanističkoj nameni izdatom od strane nadležnog Odeljenja Opštinske uprave Skupštine opštine Vrnjačka Banja.

Odlukom Skupštine opštine Vrnjačka Banja broj 350-730/01 od 26.12.2001. godine pokrenuta je procedura revizija GUP-a Vrnjačke Banje, pa postoji opravdanje za izradu urbanističko-tehničkih uslova da se ovako kapitalni objekat gradi kao privremeni, obzirom da će se pomenutom revizijom urbanistička namena prostora *uskладiti sa namenom objekta*.

Inače, planirani vek ovakvih objekata je oko 50 godina.

3. ANALIZA I OCENA RAZVOJNIH MOGUĆNOSTI INVESTITORA

3.1. Opšti podaci o investitoru

Podaci o investitoru dati su u *prilogu* i to:

- RJR – obaveštenje o razvrstavanju (izvod iz registra Republičkog zavoda za statistiku)
- Bilans prihoda i rashoda budžeta Opštine za 2001. godinu odnosno Odluka o budžetu Opštine za 2002. godinu (Službeni list opštine Kraljevo, br. 8/2002).

3.2. Analiza i ocena dosadašnjeg razvoja

Opština Vrnjačka Banja je bila investitor značajnih investicionih projekata koji su u neposrednoj funkciji razvoja turizma, kao što su infrastrukturni projekti na izradi vodovodne mreže, saobraćajnica, telekomunikacija; sportskih objekata kao što je olimpijski bazen, sportski kompleks »Raj« i »Kocka«, ski-lift na Goču; odnosno objekata u oblasti kulture, kao što je letnja pozornica u Vrnjačkoj Banji; uređenje šetališta – »Promenade« ; dovođenje gasa iz pravca Kraljeva do Vrnjačke Banje u dužini od 22 km.

3.3. Prognoza budućeg razvoja

Opština Vrnjačka Banja je poznato banjsko-turističko mesto. Očigledno je da objekti kao što je ovaj o kome se radi u studiji doprinosi budućem razvoju sportske, rekreativne i turističke ponude. Dalje, očigledno je da ovakvi sadržaji prirodno iniciraju i razvoj ostalih delatnosti (trgovina, ugostiteljstvo, medicinske usluge, kultura i razonoda, itd.).

4. ANALIZA PRODAJNOG TRŽIŠTA

4.1. Osnovne karakteristike usluga

Osnovne karakteristike usluga u kontekstu sagledavanja opšte turističke ponude, usluge koje pruža sportska hala su od izuzetnog značaja.

Te usluge se kreću od organizacije zvaničnih sportskih takmičenja (košarka, rukomet, odbojka i sl.), pa do mogućnosti bavljenja rekreativnim sportskim aktivnostima i pripremama ekipa za vrhunska sportska takmičenja.

Ukoliko se stvore odgovarajući uslovi moguće je bavljenje bodi-bildingom, organizovanjem fizioterapeutske službe, i slično.

4.2. Analiza i procena tražnje

Tražnja za ovim tipom usluga je u poslednje vreme povećana. Razlozi za to su postojeći uslovi života (stres, nedovoljno kretanje, itd). Gosti koji dolaze u banju, bilo zbog rasonode ili lečenja, treba da imaju mogućnost da vreme provedeno u banji iskoriste i za sadržaje raznolike i bogate ponude.

Kada se govorili o distribuiranosti nosilaca tražnje po segmentima, dominantan je rekreativni faktor, a zatim veza između rekreativnog i zdravstvenog turizma. Osim toga ovaj vid turizma sve više i podjednako traže i domaći i strani gosti.

4.3. Analiza i procena ponude

Ne treba posebno naglašavati do postoji komplementarnost između rekreativnog i zdravstvenog turizma. U Vrnjačkoj Banji ne postoji u dovoljnoj meri turistička ponuda u segmentu rekreativnog turizma i sporta. Jedan od bitnih, ako ne i odlučujućih razloga je i nedostatak sportske hale.

U Kraljevu i Trsteniku postoje odgovarajući objekti, ali ti objekti zbog svoje koncepcije i udaljenosti ne mogu da zadovolje sve zahteve koje ima jedno turističko mesto kao što je Vrnjačka Banja.

4.4. Procena moguće prodaje

Sagledavajući opciju tražnje i opciju ponude, mogućnost prodaje svih vidova usluga koje pruža jedan sportski objekat sasvim su izvesni i realni.

4.5. Prognoza prodajnih cena

Za prognozirani prosečni nivo korišćenja prostora za *sportske manifestacije i priredbe*, a uzimajući u obzir sezonu, godišnje doba, mesečnu frekvenciju, kao i stepen popunjenosti gledališta, mogu se uzeti očekivane prodajne cene:

$$1.100 \text{ mesta (popunjenost 50\%)} \times 200 \text{ din/mesto} \times 2 \text{ (puta mesečno)} \times 12 \text{ (meseci)} \\ = 5.280.000 \text{ din./god.}$$

Za iznajmljivanje sportskih terena, teretana, saune i ostalog - prosečno:
 $10 \text{ (sati)} \times 2.000 \text{ din/sat} \times 22 \text{ (radna dana)} \times 12 \text{ (meseci)} = 5.280.000 \text{ din./god.}$

Za iznajmljivanje malih poslovnih prostora i ugostiteljskih objekta):
 $5 \text{ (prostora)} \times 15.000 \text{ din/mesec} \times 12 \text{ (meseci)} = 900.000 \text{ din./god.}$

Reklame:
 paušalno

$$= 1.00.000 \text{ din./god.}$$

Ukupno: 12.460.000 din/god.

5. PRIKAZ IDEJNIH PROJEKTA

5.1. Program usluga

Program – višenamensko korišćenje: vrhunaska sportska takmičenja, treninzi vrhunskih sportista, rekreativne aktivnosti, priredbe, ugostiteljstvo, trgovina, prateće delatnosti.

5.2. Proces izrade idejnih projekata

Projektna dokumentacija urađena je po osnovu Urbanističko-tehničkih uslova za izgradnju privremene sportske hale. Uslove je izdala Direkcija za urbanizam i građevinsko zemljište JP Vrnjačka Banja u junu 2002. godine (*Broj: 350-572/2002*).

Izrada urbanističko-tehničkih uslova za izgradnju privremene sportske hale na kp.br. 503/1 i 503/12 K.O. Vrnjačka Banja pristupa se na zahtev Opštinske uprave Skupštine opštine Vrnjačka Banja broj 350-572 od 13.06.2002. godine.

Urbanističko-tehnički uslovi izdaju se za privremenu izgradnju objekta, S obzirom da je po GUP-u Vrnjačka Banje do 2018 godine ("Sl.list Opštine Kraljevo", br. 12/96) potes kome pripadaju predmetne parcele predviđen za zonu ostalih komunalnih delatnosti što se vidi iz izveštaja o urbanističkoj nameni izdatog od strane nadležnog Odeljenja Opštinske uprave Skupštine opštine Vrnjačka Banja.

5.3. Prikaz idejnog tehnološkog projekta

Postojeći objekat potrebno je rekonstruisati i dograditi tako da se omogući formiranje prostora polivalentne namene, a prevashodno za sportska takmičenja najvišeg ranga.

Obzirom na mogućnosti konstrukcije postojećeg objekta i zahteve koje nameće namena planiranog objekta, bez obzira što zauzimaju isti prostor i mogu se zadržati pojedini delovi (zidovi) postojećeg objekta, obim radova će svakako biti takav da se predviđeni radovi ne mogu smatrati rekonstrukcijom, već gradnjom novog objekta.

Konstruktivni raspon sportske hale treba da iznosi oko 40 metara.

Gabariti hale treba da budu oko 40x72 metara.

Predviđeni prostor treba da omogući okupljanje više od 2000 ljudi.

Visina hale treba da zadovolji standarde za takmičenje u sportovima koja će se odvijati u njoj.

Predvideti izgradnju tribina za gledaoce koje omogućuju predviđeni kapacitet i dobru preglednost.

Racionalno iskoristiti prostor ispod tribine.

Aneksni deo objekta adaptirati u potrebne prateće službene prostorije (kancelarije za uprave klubova, novinare, garderobe, sanitarni blok i sl.).

Enterijer, osvetljenje, ozvučenost, klimatizaciju i drugo prilagoditi višenamenskom korišćenju objekta. Objekat treba da čini skladnu arhitektonsku celinu.

Investitor je u obavezi da u skladu sa članom 19. Zakona o izgradnji objekata ("Sl. glasnik RS", br. 44/95) izradi Idejni projekat i pribavi mišljenje revizione komisije a potom izradi i Glavni projekat sa svim detaljima potrebnim za izvođenje i u skladu sa svim zakonima, i propisima i standardima koji važe za ovu vrstu objekata.

5.4. Prikaz idejnog arhitektonsko-građevinskog projekta

U visinskom pogledu oba aneksa su spratnosti P+S, dok je hala sastavljena iz dva podtribinska nivoa i nivoa tribina (prostor dvorane).

Na prvom podtribinskom nivou (prizemlje) smešteni su svi prateći sadržaji koji omogućuju neometano obavljanje svih sportskih aktivnosti (priprema sportista, treninga i održavanje takmičenja). U ovaj prostor ulazi se preko dva službena ulaza na kojima se nalazi kontrola. Ovaj prostor sačinjavaju svlačionice sa sanitarnim čvorovima iz kojih se kroz čist hodnik ulazi u prostor sportske dvorane. Broj svlačionica je 10, sa ukupnim kapacitetom od 110 mesta. Osim svlačionica za sportiste ovaj prostor sačinjavaju i svlačionica za sudije, ambulanta, fitness, teretana i sanitarni čvor za gledaoce. Na ovom nivou predviđen je poseban ulaz za invalide, koji izlaze na nivo borilišta. Postojeći aneks sačinjavaju prostori za policiju, prostor za sprave i ostali pomoćni prostori. Novoprojektovani aneks sačinjava sala za borilačke veštine sa pomoćnom prostorijom i zasebnim ulazom.

Podtribinski nivodva omogućuje pristup gledaocima, koji preko ulaznih holova dolaze na nivo tribina. Prostor ispod tribina zamišljen je kao mesto za odmor publike u pauzama sportskih i drugih manifestacija. Iz ovog prostora dolazi se u prostor sport-cafea koji se nalazi u postojećem aneksu, iz koga takodje postoji mogućnost praćenja manifestacija. Osim ovog prostora postojeći aneks sačinjava i višenamenska sala kao i kancelarijski prostori. Prostor novoprojektovanog aneksa, u ovom nivou, sačinjava prostorija namenjena za smeštaj klima-komore.

5.5. Prikaz idejnih projekta instalacija

Unutrašnje instalacije vodovoda i kanalizacije

Glavni projekat unutrašnjih instalacija vodovoda i kanalizacije i tople potrošne vode, rađen je na osnovu urbanističko-tehničkih uslova, uslova za projektovanje

vodovoda i kanalizacije komunalnog preduzeća Holding JP “Beli izvor” Vrnjačka Banja i arhitektonskog rešenja Sportske dvorane.

Sportska dvorana u okviru kompleksa budućeg sportskog centra u Vrnjačkoj Banji, locirana je u neposrednoj blizini autobuske stanice koja se nalazi u Ul. Vojvođankoj, odakle je i prilaz glavnom ulazu u halu.

Sportska dvorana svojim sadržajem sadrži sledeće prostorije:

- borilište za male sportove
- fiksne i teleskopske tribine
- dva aneksa (postojeći i novoprojektovani) sa ulaznim holom, garderobom, kancelarijama, svlačionicama, teretanom, trim kabinetom i sanitarnim čvorovima.

Projektom unutrašnjih instalacija vodovoda i kanalizacije tretirane su instalacije snabdevanja pijaćom i protiv-požarnom vodom kao i kanalisanje kišnih i fekalnih voda svih sanitarnih i ostalih objekata u sklopu sportske dvorane.

Priključci se vrše na spoljne instalacije vodovoda i kanalizacije Sportske dvorane.

Prilikom projektovanja unutrašnjih instalacija vodovoda i kanalizacije vođeno je računa o mogućnosti priključenja na gradsku mrežu u tačkama ŠV, a prema uslovima dobijenim od komunalnog preduzeća “Beli izvor”.

Kanalizacija

Celokupna kanalizaciona mreža projektovana je po separacionom sistemu, odnosno, posebno će se kanalisati fekalna, a posebno kišne vode.

Projektom se tretira kanalisanje kišnih-atmosferskih voda sa krovnih površina Sportske dvorane.

Kanalisanje se vrši preko horizontalnih oluka, olučnih vertikalna, livenih olučnjaka i dalje u zemlju keramičkim cevima u spoljnu kišnu kanalizaciju.

Cevi u zemlji moraju biti položene u sloju peska od 10cm, a onda vršiti zatrpavanje sitnom zemljom u slojevima od po 30cm, sa istovremenim kvašenjem i nabijanjem radi što kvalitetnijeg sleganja.

Po izvršenoj montaži, mreža se mora ispitati i utvrditi kvalitet izvedenih radova.

Hidraulički proračun kišnih voda izvršen je prema slivnim površinama, intezitetu računске kiše i koeficijenta oticanja u zavisnosti od vrste krovnog pokrivača.

Fekalna kanalizacija kanališe sve fekalne otpadne vode od sanitarnih objekata u okviru Sportske dvorane.

Priključci se ostvaruju na postojeću spoljnu fekalnu kanalizaciju u neposrednoj blizini.

Celokupna unutrašnja mreža predviđena je da bude od keramičkih cevi i fazonskih elemenata u zemlji, kao i liveno-gvozdениh cevi i fazonskih delova u objektu.

Svi ostali zahtevi za izradu instalacija su isti kao i kod kišne kanalizacije, s tim što se umesto otvorenog sistema sa kinetama mora izvesti zatvoreni sistem sa revizionim komadima.

Na krajevima kanala predviđene su ventilacione vertikale koje se produžuju van krovne površine i završavaju ventilacionim kanalima. Ventilacije služe radi neutralisanja neprijatnih i štetnih gasova koji se pojavljuju u mreži fekalne kanalizacije.

Hidraulički proračun količine fekalne vode izvršen je po sistemu prof.ing. Sligin-a, dok je dimenzionisanje mreže izvršeno prema tablicama Kuter-a za $m=0,35$.

Prilikom projektovanja instalacija kanalizacije korišćeni su postojeći tehnički propisi i norme za ovu vrstu radova.

Vodovod

Snabdevanje Sportske dvorane hladnom vodom rešeno je sa dva sistema, odnosno, posebno se snabdevaju sanitarni, a posebno protiv-požarni objekti.

Projekat unutrašnjih instalacija predviđa razvod mreže u objektu, kao i priključak na spoljnu mrežu vodovoda. Celokupna unutrašnja mreža projektovana je od pocinkovanih i TPE cevi i delova, s tim što se cevi u zemlji moraju zaštititi propisnom izolacijom.

Polaganje cevovoda u zemlji vrši se na sloju peska od 10cm, pokriva se slojem peska takođe od 10cm, a dalje zatrpavanje se vrši sitnom zemljom u slojevima od 30cm, sa istovremenim kvašenjem i nabijanjem radi što kvalitetnijeg sleganja.

O ispitivanju i hlorsisanju instalacije treba sastaviti potrebne zapisnike.

Hidraulički proračun vodovodne mreže izvršen je na bazi potreba sanitarnih objekata i objekata protiv-požarne zaštite, dok su ogranci dimenzionisani na osnovu proračuna D. ing. Jozepha BRIX-a.

Da bi se zadovoljili ovi uslovi potrebno je obezbediti u spoljnoj mreži količinu vode $Q=10$ l/sek. i pritisak 3-5 bara.

Prilikom projektovanja instalacija vodovoda korišćeni su postojeći tehnički propisi u norme za ovu vrstu radova.

Priprema tople potrošne vode vrši se u stojećem (kombinovanom) grejaču-bojleru, koji je lociran u podstanici grejanja i ventilacije u prizemnom delu objekta.

Toplom potrošnom vodom snabdevaju se svi sanitarni objekti a prema sanitarnim propisima. Razvod tople potrošne vode vrši se pocinkovanim cevima i fazonskim elementima, koji moraju biti izolovani propisnom izolacijom. Topli i cirkulacioni vod ugraditi u betonski kanal dimenzija 40/30cm, a cevi termički izolovati.

Recirkulacija tople potrošne vode vrši se prinudnim putem, cirkulacionom cevnom pumpom. Dimenzionisanje cevovoda izvršeno je na osnovu proračuna gubitka po tablici Dr.ing. BRIX-a.

Prilikom izrade projekta instalacije tople potrošne vode korišćeni su postojeći tehnički propisi i norme.

Električne instalacije

Projektno tehničkom dokumentacijom je obuhvaćeno:

- instalacije unutrašnjeg i spoljnog osvetljenja
- instalacije priključnica

- instalacija dizel električnog agregata (DEA)
- instalacija telefonije
- instalacija ZATV
- instalacija dojave požara
- instalacija ozvučenja
- instalacija semaforiskog sistema
- temeljni uzemljivač i gromobrnska instalacija

Napajanje električnom energijom:

Napajanje objekta električnom energijom predviđeno je iz obližnje trafostanice napojnim kablom položenim u iskopani rov 0,4x0,8 m u PVC cevi $\Phi 100$ mm, a sve prema propisima i uslovima nadležne elektrodistribucije.

Priključivanje objekta na kablovsku mrežu biće izvedeno preko kablovskog priključnog ormara-KPK sa osiguračima i to tako da je ista postavljena u spoljni zid objekta u ravni fasade u neposrednoj blizini ulaza u objekat.

Od KPK do GRO-a polože se kabl u tvrdom PVC crevu $\Phi 100$ mm u podu prizemlja. Postojeći GRO se izmešta u prostor "ENERGOTEHNIC-a" (restoran za ishranu radnika), a na njegovo mesto postavlja novi GRO koji će služiti za merenje i razvod utrošene električne energije sportske dvorane.

GRO je metalni sa vratima i elzet bravom u zaštiti IP40. Urađen je u svemu prema uslovima elektrodistribucije U GRO je smešteno: sabirnice sa glavnom sklopkom, merna grupa, glavni osigurači (odakle se napajaju ostali razvodni ormani u objektu), instalacioni osigurači dela prizemlja i priključne stezaljke za napojne vodove instalacionih razvodnih tabli, sabirnica za "nulu" i sabirnica zaštitnih vodova za "uzemljenje".

Instalisana snaga objekta je $P_i = 300$ kW, a maksimalno očekivano jednovremeno opterećenje $P_{jm} = 200$ kW uz koeficijent jednovremenosti $j=0,65$.

Raspodela i koncentracija potrošača električne energije izvršena je na prikazani broj razvodnih ormara kao što se vidi iz "blok šeme niskonaponskog razvoda".

Svi napojni kablovi su tipa PP00-Y i polažu se delom po PNK regalima, delom na objumnice a delom u zidu ispod maltera.

U slučaju da dođe do nestanka mrežnog napona, predviđena je ugradnja dizel električnog agregata (DEA). Isti je opremljen uređajem za samostartovanje koji mu omogućuje startovanje i napajanje prioriternih potrošača po nestanku električne energije.

Pojedini razvodni ormani imaju mrežno i agregatsko napajanje, pa su samim tim podeljeni na mrežni i agregatski deo, koji su odvojeni pregradama.

Instalacija osvetljenja priključnica i ostalih potrošača:

Ukupan broj svetiljki biće odabran je prema nameni prostorija, zahtevima vodećeg arhitekta projekta, JUS standardima i preporukama JKO.

Osvetljenje sportske dvorane planirano je reflektorima sa metal-halogenim sijalicama, postavljenim na čeličnoj rešetki krovne konstrukcije. Isti se uključuju dvostrano, sa razvodnih ormara smeštenih u "prostoriju za komandovanjem rasvete" i

“prostoriju za kontrolu ulaza”. Moguća su 8 režima rada rasvete sportske dvorane i to: rukomet (trening, takmičenje, TV prenos domaći i TV prenos internacionalni) i košarka (trening, takmičenje, TV prenos domaći i TV prenos internacionalni). Osvetljenje sale za fitness, sale za borilačke veštine, kancelarija i ostalih prostorija vrši se svetiljkama sa fluo cevima. Sve svetiljke su za montažu na plafon.

U slučaju da dođe do nestanka mrežnog napona startuje se dizel električni agregat, koji omogućuje rad sigurnosne rasvete. U sportskoj hali uključuju se halogeni reflektori, a u ostalim prostorijama nastavlja se napajanje potrošača koji su tako priključeni da se u normalnom pogonu napajaju iz električne NN mreže, a po nestanku mrežnog napona iz dizel električnog agregata.

Kao spoljno osvetljenje objekta predviđeno je postavljanje NAVT-70W svetiljki na svakom betonskom stubu, kao i dva izvoda za spoljne kandelaberske svetiljke. Uključivanje spoljnog osvetljenja vrši se iz prostorije za kontrolu ulaza.

U svim prostorijama predviđen je dovoljan broj monofaznih i trofaznih priključnica sa zaštitnim kontaktom.

Instalacija će biti izvedena provodnicima tipa PP00-Y i PP-Y položenim delom na PNK regalima, delom na odstoynim bakelitnim obujmicama, a delom u zidu ispod maltera.

Prekidači će biti montirani na visini $h=1.5$ m, priključnice u suvim prostorijama na $h=0.30$ m, a u vlažnim prostorijama na $h=1.0$ m od kote poda. Za svaki izvod iz poda biće ostavljen kabl u slobodnoj dužini od 1 m, a kabl iz poda završiti u gibljivoj crevu u dužini od 20 cm.

Instalaciju rasvete i priključnica prostorije za smeštaj bojlera za zagrevanje tople potrošne vode i prostorije za klimatizaciju, biće izvedena kablovima tipa PP00-Y položenim po zidu na odstoynim bakelitnim obujmicama, sa razvodnim kutijama i priključnicama u vodonepropusnoj izradi koje se postavljaju na zid.

Za slučaj da dođe do nestanka mrežnog napona u hodnicima, stepeništima, u blizini protivpožarnih aparata i hidranata, i na ostalim pogodnim mestima za obeležavanje najkraćih izlaza iz objekta, predviđena je panik rasveta. Ugrađeni NI-Cd akumulatori preuzimaju napajanje u narednih 3h.

Za napajanje električnih potrošača scenske rasvete, predviđeno je postavljanje razvodnog ormana RO-SR. U orman će biti ugrađen glavni prekidač i bakarne sabirnice, a ostalu opremu prema posebnom projektu scenske rasvete, koji će biti urađen naknadno.

Za funkcionisanje zapisničkog stola predviđeno je postavljanje razvodnog ormana RO-ZS. Isti je metalni sa bravom i ključem, ugradnog tipa. U orman će biti ugrađeno: 3 kom. monofaznih OG priključnica 220V, 16A, 2 kom. telefonskih priključnica, konektore za rad semaforiskog sistema i konektore za priključenje mikrofona.

Zaštita od opasnog napona dodira će se izvesti po uslovima nadležne elektrodistribucije.

Zaštita od preopterećenja i kratkog spoja biće rešena je selektivnim izborom osigurača za pojedine strujne krugove.

U svim mokrim čvorovima predviđene su i mere izjednačavanja potencijala provodnikom P/F 4 mm². Svi metalni delovi biće povezani u kutiji PS-49, a istu povezati na zaštitnu sabirnicu u RT-ima provodnikom P/F 6 mm².

Zaštita od atmosferskog pražnjenja rešena je klasičnom gromobranskom instalacijom. Krovni pokrivač je TR lim i isti će se koristiti kao prihvatni sistem.

Kao gromobranski spustovi biće položena traka Fe/Zn 20 x 3 mm na zid na odgovarajuće potpore.

Kao uzemljenje spustova biće urađen delom prstenasti, delom temeljni, a delom postojeći uzemljivač i svi će biti međusobno spojeni.

Sve uzemljivače, i ostale metalne mase u objektu (postojeći metalni stubovi, metalna vrata, oluci i dr.) potrebno je povezati na sabirnicu za izjednačenje potencijala koja će se nalaziti u prizemlju, blizu niskonaponskog energetskog napojnog bloka.

Grejanje i ventilacija

Za zagrevanje i ventilaciju objekta koristiće se vazdušni sistem.

Električno napajanje potrošača grejanja i ventilacije vršiće se iz RO-KL smeštenim u prostoriji za klima-komore.

Razvodni ormani su metalni sa elzet bravom, u zaštiti IP44. Za automatsku regulaciju rada sistema grejanja i ventilacije predviđeni su mikroprocesorski digitalni upravljački uređaji proizvodnje firme "FENIKS"-Niš. U razvodnim ormanima predviđena je kompletna oprema za zaštitu, puštanje u rad, signalizaciju i regulaciju rada sistema. Sa razvodnih ormara biće moguće pojedinačno puštanje u rad elemenata sistema kada je sistem u ručnom radu.

Elektroinstalacija elektromotornog pogona grejanja i ventilacije vršiće se kablovima PP00-Y određenog preseka i broja žila, koji se polažu po zidu na obujmicama, ili ispod maltera. Na mestima gde su moguća mehanička oštećenja kablove položiti u savitljive čelične cevi.

Biće izvršeno uzemljenje svih metalnih masa, kao i premošćenja cevovoda, prirubnica i dr.

Grejanje tople potrošne vode

Za zagrevanje tople potrošne vode koristiće se kombinovani kotao na električno i toplovodno grejanje.

Električno napajanje potrošača na električnom kotlu vrši se iz RO-B smeštenim u posebnoj prostoriji za ovu namenu.

Razvodni orman je metalni sa elzet bravom, u zaštiti IP44. Za automatsku regulaciju rada sistema predviđen je mikroprocesorski digitalni upravljački uređaj proizvodnje firme "FENIKS"-Niš. U razvodnom ormanu biće ugrađena kompletna oprema za zaštitu, puštanje u rad, signalizaciju i regulaciju rada sistema. Sa razvodnih ormara predviđeno je pojedinačno puštanje u rad elemenata sistema kada je sistem u ručnom radu.

Elektroinstalacija elektromotornog pogona vršiće se kablovima PP00-Y određenog preseka i broja žila, koji se polažu po zidu na obujmicama, ili ispod maltera. Na mestima gde su moguća mehanička oštećenja kablove položiti u savitljive čelične cevi.

Biće izvršeno uzemljenje svih metalnih masa, kao i premošćenja cevovoda, prirubnica i dr.

Projekat instalacije grejanja i ventilacije objekta hale obrađuje sledeće prostore:

a) Prostorija dvorane - hale

Predviđa se vazdušno grejanje sa provetravanjem. Usvojena je količina svežeg vazduha od 20m³/h po osobi, što za ukupan broj posetilaca 2.200 iznosi 44.000m³/h. Ova količina vazduha se priprema, filtrira, zagreva, ubacuje i odsisava pomoću dve klima komore. Komore mogu raditi sa svežim i sa recirkulacionim vazduhom. Učešće svežeg vazduha zavisi od broja posetilaca što će se preko automatike regulisati.

Od klima komore vode kanali ("spiro") za ubacivanje i odsisavanje vazduha. Kanali se vode kroz rešetkastu konstrukciju pokrivača hale i to ubacni vazduh u uglovima hale a odsisni vazduh u vrhu hale. Duž kanala predviđene su rešetke za vazduh sa regulacijom protoka vazduha.

Usvojene klima komore imaju u svom sastavu i hladnjak vazduha kojim se može vršiti i hlađenje vazduha kada bude na raspolaganju hladna voda (II faza izgradnje). Predviđeni su i regulatori toplote u sastavu klima komore radi povratnog iskorišćenja toplote (od otpadnog vazduha). Rad klima komora i regulacije temperature vazduha je automatski pomoću odgovarajuće automatike.

b) Prostorija fitnesa

Predviđa se vazdušno grejanje prostorije sa ventilacijom prostorije. Usvojeno je 5 izmena vazduha na sat. Za pripremu i ubacivanje vazduha usvojena je klima komora kapaciteta 3000m³/h vazduha.

Odsisavanje vazduha se vrši posebnom komorom. Sistem radi uvek sa svežim vazduhom (bez recirkulacije). Komore su smeštene u istoj prostoriji gde su i komore za halu. Kanali za vazduh se vode u uglu ispod plafona prostorije fitnesa.

c) Prateće prostorije (garderobe, tuševi, hodnici) ispod tribina

Predviđeno je da sve prostorije ispod tribina kao osnovno grejanje imaju radijatorsko grejanje a sve prostorije koje nemaju spoljne otvore i prostorije kupatila imaju i ventilaciju. Usvojeno je da se vazduh ubacuje u prostoriju hodnika uz halu, a odsisavanje vazduha se vrši posredno iz prostorija koje se ventiliraju. Dovod vazduha u ove prostorije je putem rešetki u vratima kroz koje vazduh prolazi usled podpritiska.

Priprema i ubacivanje vazduha vrši se u klima komori kapaciteta V=1610m³/h od koje vodi kanal ispod plafona hodnika, duž koga su postavljene rešetke za vazduh.

Odsis vazduha se vrši kanalom koji se vodi iznad tavanke ploče (ispod tribina) a rešetke su u prostorijama (prolazi kroz ploču).

Odsisna komora je razdvojena od potisne i sistem radi uvek sa svežim vazduhom (bez recirkulacije).

d) Prostorija za borilačke veštine

Ova prostorija ima osnovno radijatorsko grejanje a ventilacija se obezbeđuje ubacivanjem vazduha pomoću kalorifera i odsisavanjem pomoću aksialnog ventilatora.

e) Prostorija sport-kafea

Prostorija ima osnovno radijatorsko grejanje a ventilacija se obezbeđuje odsisavanjem vazduha pomoću krovnog ventilatora. U ovom prostoru predviđene su i dve zidne klima jedinice ("Split" sistem) za hlađenje u letnjem periodu.

f) Ostale prostorije

Prostorije koje nisu navedene u predhodnom opisu (kancelarije i dr.) imaju radijatorsko grejanje.

Priprema tople grejne vode 90/70 C za potrebe radijatorskog grejanja I grejača klima komora vrši se u postojećoj kotlarnici ENERGOТЕHNIKA (ETC) a ovaj projekat obrađuje cevni razvod do potrošača.

Klima komore za halu (2 kom.) i fitness imaju u svom sastavu i hladnjake koji se u ovom momentu neće koristiti ali je moguće nekada ako bude na raspolaganju hladna voda (potrebno rashladno postrojenje) postići i hlađenje ovih prostorija.

Telefonska instalacija

Od postojećeg okna M do revizionog okna ispred sportske dvorane potrebno je uraditi kablovsku kanalizaciju za uvod privodnog telefonskog kabla, a sve prema tehničkim uslovima "TELEKOM SBIJA" A.D..

Od revizionog telefonskog okna (dim. 0,9x0,9x0,9 m) koje će se nalaziti ispred objekta do telefonskih ormana u ulaznom delu objekta u prostoriji za kontrolu ulaza biće postavljene dve PVC cevi (50mm u podu prizemlja. Jedna PVC cev se završava u izvodno-telefonskom ormanu, a druga u ormanu za buduće širokopojasne usluge. Od okna M9, preko okna M10 (reviziono okno) do izvodno-razvodnog telefonskog ormana u objektu dovesti kabl TK 59 GM 10x4x0,4 mm². Razvodno izvodni orman je metalni sa 9 regleta 10x2 LSA PLUS. Pored izvodnog ormana u prizemlju ugraditi još jedan orman dimenzija 830x590x300 mm koji će služiti za buduće širokopojasne usluge. Obavezno napraviti vezu sa izvodno razvodnim ormanom telefona jednim PVC crevom (36 mm. Oba ormana trebaju se uzemljiti preko šine za izjednačenje potencijala. U prostoriji za kontrolu ulaza biće montirana telefonska centrala potrebnog kapaciteta.

Na spratu objekta postaviti metalni razvodni orman sa 3 reglete 10x2 LSA PLUS.

Od telefonske centrale do većine telefonskih priključnica biće postavljen telefonski kabl sa jednom paricom tako da će biti omogućeno: interna telefonska komunikacija i spoljni pozivi preko telefonske centrale. Do telefonskih priključnica u kancelarijama, zapisničkog stola, komentatorskih kabina i dr. biće postavljen telefonski kabl sa dve parice, tako da će biti omogućeni i direktne telefonske linije ukoliko postoji potreba korisnika.

Svi kablovi su tipa IY(St)Y i položeni u PVC rebrastim cevima delom na PNK regalima, delom na odstoynim bakelitnim obujmicama delom ispod maltera.

Telefonske priključnice tipa "Panasonic" sa konektorima RJ11 biće montirane na $h=0,3\text{m}$ od kote poda.

Na spratu objekta biće postavljen prazni razvodni metalni orman za buduće telekomunikacione usluge. Od ovog razvodnog ormara do poslovnih prostorija postaviti prazne PVC cevi $\Phi 29$ mm, a završiti ih u kutijama 100×100 mm Uraditi duplu instalaciju (telefonsku i za buduće širokopojasne usluge).

Instalacija zajedničke televizije

Projektom je predviđena instalacija zajedničke televizije (ZATV) koju čine: sistem za prijem TV programa na krovu zgrade, pasivna RTV instalacija, RTV pojačalo sa antenskim razdelnicima smešteni u ormanu ZATV u kancelarijama uprave i RTV priključnice raspoređene u kancelarijama, portirnici i komentatorskim kabinama.

Izbor antena, opreme za pojačanje i razvođenje RTV signala moguće je tek posle merenja nivoa pojedinih signala na krovu objekta na mestu postavljanja antena, uređajem atestiranim za ovu vrstu merenja. Zato projekat nije obuhvatio pomenute uređaje. Potrebno je sve isprojektovati, ugraditi i podesiti u skladu sa željama Investitora za prijemom određenog broja signala. To je neophodno da uradi preduzeće koje je specijalizovano za ovakve radove i poseduje za to odgovarajuću licencu od nadležnog ministarstva.

Veza između antenskog pojačala i antena biće izvedena koaksijalnim kablom RF 75-7-9 uvučenim u rebrasta PVC creva i položenim u zid ispod maltera. Instalacija zajedničke televizije izvodi se kablovima RF75-5-1/ $\Phi 16$ mm položeni ispod maltera.

Od ormara ZATV do ormara RO-TV/T smeštenim kod komentatorskih kabina polože se kabl RF 75-7-9 uvučen u rebrasta PVC creva, tako da je u ormanu ZATV moguće i buduće priključivanje na reportažna kola prilikom TV prenosa, kako bi se signal iz reportažnih kola mogao emitovati u objektu.

Instalacija dojave požara

U prostoriji portira predviđena je ugradnja mikroprocesorske adresibilno-analogne protiv požarne centrala tipa BMZ 8000M ESSER, sa 2 modula adresne petlje i napojnom jedinicom sa aku baterijama 2h, 12V, 26A.

U svim prostorijama i hodnicima predviđeni su adresni optički detektori dima sa procesorskom analizom OD-9200 ESSER u kombinaciji sa adresnim ručnim javljačima požara 9200 ESSER. Ručni javljači požara postavljaju se na $h=1,5$ m od kote poda.

U dvorani će biti montirana 3 kom. aktivnih barijera za zaštitu od požara FR 2000 koje se sastoje iz prijemnika i predajnika postavljenih na suprotnim zidovima na $h=9\text{m}$ od kote poda

U objektu za signalizaciju požara, će biti postavljene alarmne sirene 98dB, na zidu na $2,2\text{m}$ od kote poda.

Instalacija dojava požara izvodi se kablovima IY(St)Y 2x0,8 mm², položenim u PVC crevu Φ 13,5mm.

Instalacija ozvučenja

Predviđen je kompletan razglasni uređaj zajedno sa napojnom jedinicom, tjunecom, CD plejerom, duplim dekom, mikrofonom, profesionalnom miksetom, pojačalom, a sve smešteno u metalni orman – rek sa staklom i bravicama za zaključavanje. Ovaj uređaj smešten je u prostoriji za komandovanje zvuka i svetla.

Na metalnoj rešetki krovne konstrukcije predviđeno je postavljanje potrebnog broja dvosistemskih bass-refleks zvučnih kutija.

Povezivanje zvučnih kutija sa centralnim uređajem biće izvedeno zvučnim kablom preseka 6 mm².

U ormanu RO-ZS biće smešteni konektori za priključivanje mikrofona na zapisničkom stlu. Povezivanje sa ovih konektora sa centralnim uređajem biće izvedeno kabl (za profesionalnu upotrebu) malošumni, sa zaštitnim omotačem i balansirane impedanse.

Instalacija semaforškog sistema

U cilju prikazivanja rezultata i praćenja vremena igre, u sportskoj dvorani je predviđena montaža semaforškog sistema koji čine semaforška tabla IS2-50, dva pokazivača vremena napada i glavnog vremena FPK-1 i komandni pult, sve proizvodnje firme "FAZI" iz Niša.

Semaforška tabla biće montirana tako da joj donja ivica bude na h=8m od kote poda na zidu tako da bude lako vidljiva sa svih tribina..

Pokazivače vremena napada i glavnog vremena montirati na konstrukcijama koševa.

Komandni pult se postavlja za zapisničkim stolom.

Konektori za povezivanje komandnog pulta i semafora semaforške table i pokazivača vremena napada i glavnog vremena su ugrađeni u RO-ZS smeštenim u zidu iza zapisničkog stola.

Instalacija semaforškog sistema se izvodi kablovima tipa LiYCY 5x0,5 mm² položenim u PVC crevu Φ 16 mm.

6. ANALIZA NABAVNOG TRŽIŠTA

6.1. Opis, karakteristike, procena i prognoza potrebnih inputa

Godišnje Vrnjačku banju poseti između 360.000 i 400.000 turista i banjskih gostiju. Po pokazateljima je od toga oko 1/2 turista (u oblasti sportsko rekreativnog, kulturno-manifestacionog, kongresnog i lovnog turizma), koji se prosečno zadržavaju 5

dana, što čini oko 950.000 turista-dana, ili oko 2.600 dnevno. Neka od toga svega oko 3% poseti sportsku halu po raznim osnovama (rekreacija, ili kao gledaoci) – to je oko 80 posetilaca dnevno. Neka je još 40 posetilaca dnevno iz zdravstveno-preventivnog turizma (kao gledaoci), što je oko 1,5 %; i 80 posetilaca – stanovnika Vrnjačke Banje i okoline (svega 0,3% od broja stanovnika). Neka ovih 200 posetilaca potroši u sportskoj hali po 200 dinara – to je

$$200 \text{ (posetilaca)} \times 200 \text{ din/posetilac} \times 22 \text{ (radna dana mesečno)} \times 12 \text{ (meseci)} = 10.560.000 \text{ din./god.}$$

što je potpuno u skladu sa računicom sprovedenom u poglavlju 4.5. PROGNOZA PRODAJNIH CENA, koje su sračunate na osnovu kapaciteta sportske hale.

7. PROSTORNI I LOKACIJSKI ASPEKTI

7.1. Usaglašenost sa prostornim i urbanističkim planovima

Kao što je prethodno naglašeno, urbanističko-tehnički uslovi izdaju se za *privremenu* izgradnju objekta, s obzirom da je po GUP-u Vrnjačka Banja do 2018. godine (“Službeni list Opštine Kraljevo”, br. 12/96) uže područje kome pripadaju predmetne parcele predviđen za zonu ostalih komunalnih delatnosti, što je prikazano u izveštaju o urbanističkoj nameni izdatom od strane nadležnog Odeljenja Opštinske uprave Skupštine opštine Vrnjačka Banja.

Odlukom Skupštine opštine Vrnjačka Banja broj 350-730/01 od 26.12.2001. godine pokrenuta je procedura revizije GUP-a Vrnjačke Banje, pa postoji opravdanje za izradu urbanističko-tehničkih uslova da se ovako kapitalni objekat gradi kao privremeni, obzirom da će se pomenutom revizijom urbanistička namena prostora *uskладiti sa namenom objekta*.

7.2. Posledice raseljavanja i eksproprijacije

Objekat sportske dvorane, sa pratećim sadržajima, smešten je na lokaciji postojeće proizvodne hale “ETC”-a, na K.P. 503/1 i 503/12 K.O Vrnjačka Banja sa severoistočne strane upravne zgrade Preduzeća “Energotehnik” u ulici Vojvođanskoj, koje parcele predstavljaju gradsko građevinsko zemljište. Na ovim parcelama nema korisnika, nije predviđeno nikakvo raseljavanje niti eksproprijacija. Odlukom SO Vrnjačka Banja ne plaća se naknada za primarnu infrastrukturu i pogodnost lokacije.

7.3. Uticaj na prostorni i urbanistički razvoj područja

Odlukom Skupštine opštine Vrnjačka Banja broj 350-730/01 od 26.12.2001. godine pokrenuta je procedura revizije GUP-a Vrnjačke Banje, kojim će se definisati urbanistički razvoj ovog područja.

7.4. Analiza makrolokacije

Sa stanovišta svojstva i izbora lokacije i tla za izgradnju sportske dvorane, varijantna rešenja nisu razmatrana iz razloga što je izabrana lokacija ponuđena kao jedina mogućnost, sa namerom da se iskoriste svi potencijali i resursi koje ona pruža.

7.5. Analiza mikrolokacije

U funkcionalnom pogledu razmatrano je više varijantnih rešenja, i izabrano je najfunkcionalnije koje je zadovoljilo i potrebe održavanja sportskih takmičenja i manifestacija, i mogućnost iskorišćenja potencijala Vrnjačke Banje za pripreme i treninge sportista.

Procena uticaja na prirodna i nepokretna kulturna dobra nije vršena, jer ista ne postoje u bližem okruženju.

Raznim varijantnim rešenjima vršena je procena racionalnosti izgradnje i eksploatacije, transporta, održavanja, obezbeđenja energije i drugih troškova i na osnovu predračunske vrednosti objekta došlo se do najrentabilnijeg i najisplativijeg rešenja.

Proverom seizmike tla utvrđeno je da nosivost predloženog tla u potpunosti zadovoljava potrebe novoprojektovanog objekta.

7.5. Ocena podobnosti lokacije

U istim gabaritima novoprojektovane hale nalazila se proizvodna hala sa pratećim aneksom, tako da je projektom omogućeno iskorišćenje položaja i gabarita, kao i nekih elemenata prethodnog objekta (postojeći obodni zidovi), kao i rekonstrukcija i privođenje nameni postojećeg aneksa. Postojeća infrastrukturna mreža (prilazne saobraćajnice, kao i priključenje na vodovodnu, kanalizacionu, niskonaponsku EE i TT mrežu) u mnogim aspektima zadovoljava potrebe novoprojektovanog objekta, a u obzir je uzeta i mogućnost veze sportske dvorane sa otvorenim terenima na Raju, kao i eventualno povezivanje istih u vidu sportskog kompleksa.

8. ANALIZA ŽIVOTNE SREDINE I ZAŠTITE NA RADU

8.1. ANALIZA UTICAJA INVESTICIJE NA ŽIVOTNU SREDINU

Analiza uticaja objekta sportske hale sa aneksom i pratećim objektima na životnu sredinu je pokazala da se, s obzirom na sve posledice i njihov značaj, može smatrati da razmatrani objekti i procesi u njima imaju nizak nivo uticaja u redovnom režimu rada na životnu sredinu.

Bez obzira na predhodno iznesene opšte zaključke postoje određeni uticaji za koje je neophodno preduzeti određene mere zaštite kako bi se moguće negativne posledice svele u prihvatljive granice.

Uvažavajući prethodne napomene, kao i podatke koji su dobijeni u okviru idejnog rešenja, kao i lokalne prostorne uslove koji bitno određuju moguće akcije, potrebno je sagledati mere zaštite životne sredine i sistematizovati ih u okviru određenih grupa.

8.2. PREDLOG MERA ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

8.2.1. Mere predviđene zakonskim i podzakonskim aktima

U mere predviđene zakonima i drugim propisima podrazumeva se primena normativa i standarda kod izbora i nabavke uređaja i opreme za funkcionisanje sportske hale (voda, kanalizacija, el. energija, grejanje, ventilacija i sl.), kao i primena svih mera u toku izgradnje koje će biti definisane u opštim tehničkim uslovima gradnje.

Mere iz ove tačke obuhvataju i uslove koje utvrđuju nadležni državni organi i organizacije kod izdavanja odobrenja i saglasnosti za izgradnju objekata, izvođenja radova i upotrebu objekata.

8.2.2. Dopunske mere zaštite

- predmetna lokacija nije u stambenom delu Vrnjačke Banje,
- sportska hala je zatvorenog tipa, pa u vreme održavanja sportskih aktivnosti buka se neće emitovati u životnoj sredini,
- po završetku radova, okolni teren urediti i privesti nameni (pristupni plato izbetonirati, ostale površine ozeleniti),
- u blizini (na platou ispred) zabranjena je manipulacija naftnim derivatima,

- такође, zabranjen je remont kamiona i vozila na platou, obzirom da se u blizini nalazi autobuska stanica, komunalne buke u okolini sportske hale i aerozagade-nje izduvnim gasovima,
- neophodno je predvideti stabilnu protivpožarnu mrežu koja bi “pokrivala” objekat sportske hale,
- obaveza je korisnika da se redovno održava pristupni plato, zelenilo, odvozi komunalni otpad,
- po puštanju objekta u eksploataciju, neophodno je izvršiti jednokratno merenje buke u komunalnoj sredini i zavisno od rezultata merenja preduzeti dalje mere koje predloži ovlašćena institucija koja i vrši merenja. O rezultatima merenja obavestiti nadležnog ekološkog inspektora.
- protiv-požarna zaštita ostvaruje se rasporedom zidnih P.P. hidranata 50mm. Za sve ove hidrante predviđena je potrebna oprema koja je locirana u limenoj kutiji dimenzija 50x50cm. Sportska hala pokrivena je sa 6 nadzemnih hidranata (videti situaciju).
- za potrebe P.P. zaštite potrebno je obezbediti količinu vode za rad dva najudaljenija zidna protiv-požarna hidranta, odnosno $Q=2 \times 5.00 \text{ l/sek} = 10 \text{ l/sek}$. s tim što raspoloživi nadpritisak u najudaljenijem P.P. hidrantu mora da iznosi min. 25m VS.

8.2.3. *Zaštita od elementarnih nepogoda*

Zaštita o elementarnih nepogoda regulisana je Zakonom o zaštiti od elementarnih nepogoda kao što su: poplave, nagomilavanje leda, olujni vetrovi, zemljotresi, veliki požari, zagađenje vode i vazduha i slične pojave koje ugrožavaju ljude i nanose veliku materijalnu štetu.

8.2.4. *Uslovi za nesmetano kretanje invalidskih kolica*

U toku izrade tehničke dokumentacije za ovaj objekat i uređenje prostora (slobodne zelene površine, površine pešačkih komunikacija) potrebno je omogućiti neometano kretanje invalidnih lica u skladu sa Pravilnikom o uslovima za planiranje i projektovanje objekata u vezi sa nesmetanim kretanjem dece, starih, hendikepiranih i invalidnih lica (“Sl.glasnik RS”, br.18/97).

Obezbeđenje pristupa invalidnih lica planiranim sadržajima predvideti projektovanjem trotoara bez većih stepenika, zakošavanjem ivičnjaka, trotoara i staza, kao i odgovarajućim rampama uz stepeništa pešačkih komunikacija na prilazima u zgradu.

8.2.5. *Uslovi za evakuaciju otpadaka*

Za ovaj objekat bruto površine oko 4.300 m² obezbediti potreban broj kontejnera. U okviru projekta uređenja slobodnih zelenih površina, odnosno projekta saobraćajnih površina potrebno je predvideti odgovarajući plato za postavljanje kontejnera sa prilaznim putem radi pražnjenja istih.

8.2.6. Protivpožarna zaštita

Elaborat zaštite od požara za objekat Sportske dvorane u Vrnjačkoj Banji biće urađen na osnovu čl. 12 Zakona o zaštiti od požara (Sl. Glasnik SRS br. 37/88) u skladu sa tehničkim propisima i standardima za ovu vrstu objekta.

Elaborat predstavlja integralni prikaz svih mera zaštite od požara predviđenih tehničkom dokumentacijom i potrebnih mera neophodnih za bezbedan rad objekta.

Elaborat naročito obrađuje sledeće:

- makro i mikro lokacija objekta
- procena i proračun ugroženosti od požara u zavisnosti od namene celog objekta i pojedinih prostora i podela objekta na požarne sektore
- evakuacija posetilaca i protivpožarni putevi
- snabdevanje vodom za gašenje požara
- tehničke mere zaštite od požara (elektro instalacije i termomašinske instalacije)
- instalacije za dojavu i gašenje požara.

Obratiti pažnju, što je više moguće, na očuvanje zelenih površina i rastinja u okruženju.

8.3. Ocena ekološke podobnosti

Budući da je ekološka analiza uticaja objekta sportske hale sa aneksom i pratećim objektima pokazala da se, s obzirom na sve posledice i njihov značaj, može smatrati da razmatrani objekti i procesi u nima imaju nizak nivo ekološkog uticaja u redovnom režimu rada. Budući da se ne radi o objektu u kojem se ne obavlja industrijska proizvodnja, ili koji je tehnološki povezan sa opasnim materijama, to se može zaključiti da je *objekat ekološki podoban*, uz uvažavanje svih zahteva koji se tiču preventive, a koji su navedeni u tački 8.2. PREDLOG MERA ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE.

8.4. Analiza uticaja delatnosti na radnike

U hali se ne odvija proizvodnja koja bi mogla štetno da utiče na zaposlene radnike. Uobičajena pažnja mora da se obrati prilikom obavljanja poslova čišćenja (pranje prozora na visini, slabo dostupna mesta, itd...).

8.5. Predlog mera zaštite na radu

Mere zaštite na radu zavise od poslova koje zaposleni obavljaju. Predviđeno je da se u objektu zaposle sportski treneri, administrativni službenici, fizioterapeuti, radnici za održavanje instalacija, ugostiteljski radnici, čuvari i radnici koji održavaju higijenu.

Zaštita na radu je sastavni deo organizacije rada i radnog procesa, u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu («Službeni glasnik RS» br. 42/91, 53/93, 67/93, 48/94, 42/98).

Projektom treba da se predvidi bezbedan pristup kritičnim mestima za održavanje instalacija i higijene, da bi radnici obavljali ove poslove u optimalnom položaju. U projektu zaštite na radu, i internim propisima treba predvideti nabavku zaštitne opreme i odeće za radnike koji rade na ovim poslovima.

Naročito treba obratiti pažnju:

- da električne instalacije i instalacije fluida budu projektovane, izvedene i održavane u skladu sa tehničkim propisima, JU standardima i propisima o zaštiti na radu, na način koji obezbeđuje odgovarajuću sigurnost radnika;
- da mikroklima i osvetljenje budu u skladu sa propisanim normativima, tehničkim merama, JU standardima i propisima o zaštiti na radu za delatnost koja se obavlja u tim prostorijama i na tim radni mestima;
- da oprema i druga tehnička sredstva budu projektovana, postavljena i upotrebljavana na način koji obezbeđuje odgovarajuću sigurnost radnika;
- da se sredstva i oprema lične zaštite upotrebljavaju samo kada ne postoji mogućnost primene drugih odgovarajućih mera zaštite na radu.

Naročito je potrebno projektom predvideti i obeležiti mesta koja su važna za bezbednost publike – naročito prolaze na tribinama, ulaze/izlaze, itd, kako prilikom redovnog korišćenja, tako i za brzu evakuaciju u slučaju požara i nepogoda.

Posebno, elaboratom zaštite na radu, kao sastavnom delu projekta organizacije građenja, predvideti zaštitu radnika – izvođača (opasna mesta prilikom iskopa, montaže stubova i konstrukcije hale, rada na visini, rada sa mašinama, itd.).

9. ANALIZA ORGANIZACIONIH I KADROVSKIH ASPEKATA

9.1. Predlog makroorganizacije

Sportska hala zaokružuje objekte i delatnost fizičke kulture, jedinstveno organizovane na nivou SO Vrnjačka Banja.

9.2. Predog mikroorganizacije

Sportska hala je organizovana kao samostalna jedinica, u okviru celokupne sportske delatnosti SO Vrnjačka Banja.

9.3. Organizovanje i funkcionisanje delatnosti

Hala je namenjena za: sportske aktivnosti, rekreaciju, priredbe, zabavu, ugostiteljstvo, trgovinu, i ostalo.

9.4. Određivanje potrebnih kadrova

Predviđeno je upošljavanje 11 radnika:

- 1 direktor objekata,
- 1 menadžer objekta,
- 4 čuvara,
- 1 trener,
- 1 maser,
- 1 čistačica (po potrebi se uzima za te poslove kao povremeni radnici još 2 radnika), i
- 1 lekar po potrebi ili sa skraćenim radnim vremenom

9.5. Obuka, specijalizacija i usavršavanje kadrova

Kadrovi se zapošljavaju kao obučeni za poslove koje će obavljati, sa odgovarajućom školskom spremom i specijalizacijom.

9.6. Obezbeđenje kadrova

Kadrovi se zapošljavaju sa biroa rada, preuzimanjem ili po konkursu.

10. ANALIZA IZVODLJIVOSTI I DINAMIKA REALIZACIJE PROJEKTA

10.1. Analiza mogućnosti izvođenja projekta

Analiza mogućnosti izvođenja objekata data je tehničkim izveštajem uz idejni projekat organizacije i tehnologije građenja, kao i tehnološka rešenja izvođenja radova, i projektovane faze izvođenja radova.

Posebno, prikazano je:

- prostor za skladištenje materijala i opreme,
- prostor za skladištenje čelične konstrukcije,
- prostor za opremu i mehanizaciju potrebnu za izvođenje radova,
- prostor za svlačionice i priručni alat izvršioca,
- sanitarne uređaje za izvršioca,
- prostor za ishranu izvršioca,
- prostor za upravu gradilišta,
- priključci na vodovodnu i kanalizacionu mrežu i električnu energiju za potrebe gradilišta,
- transportni pravce za potrebe gradilišta u cilju formiranja gradilišnih saobraćajnica.

Priložena je šema organizacije gradilišta.

TEHNIČKI IZVEŠTAJ UZ IDEJNI PROJEKAT ORGANIZACIJE GRAĐENJA SPORTSKE DVORANE U VRNJAČKOJ BANJI

UVOD

Na osnovu raspoložive projektne dokumentacije za izgradnju sportske dvorane u Vrnjačkoj Banji dimenzija 74.70x40.20m izvršena je analiza tehnoloških i organizacionih rešenja i urađen idejni projekat organizacije izvođenja objekta.

SKLADIŠTENJE MATERIJALA I ALATA

Za skladištenje materijala predviđeno je jedno pokriveno i jedno nepokriveno skladište i prostor za deponiju rešetki.

Na gradilištu su predviđene prostorije za radnike, menza i baraka, kao i sanitarni čvor.

INSTALACIJE NA GRADILIŠTU

Snabdevanje električnom energijom vršiće se posebno izvedenim instalacijama od

energetskog bloka koji se nalazi u neposrednoj blizini gradilišta. Vodovodna mreža će se izvesti iz postojećeg objekta prema šemi organizacije gradilišta.

TEHNOLOGIJA IZVOĐENJA RADOVA

Po završetku zemljanih radova na celoj površini hale, izvodi se betoniranje temelja, temeljnih greda i monolitnih čašica za stubove. Zatim sa radi konstrukcija poda, nakon čega se pristupa montaži stubova i glavnih nosača. Stubovi hale su prefabrikovani, udvojeni betonski 50x50cm i visine 7,07m. Dopremaju se na gradilište i montiraju pomoću autodizalice.

Glavni nosač hale je čelična rešetka raspona 40,20m . Izrađuje se u radionici i doprema na gradilište u dva dela. Montaža se vrši pomoću dve autodizalice i montažne skele koja se postavlja na sredini raspona.

Autodizalica mora imati sledeće karakteristike:

- max visina dizanja : 20 m
- max daljina zahvata : 10 m
- max nosivost : 40.000 kg

Potrebno je obezbediti da dizalica može prići nosaču da bi se postigla što veća sigurnost pri dizanju.

Dok se ne postave stabilizirajući spregovi, nosače treba obezbediti zategama. Spajanje delova nosača vrši se na licu mesta na skeli.

10.2. Faze i etape izvođenja projekta

Projektovanje, obezbeđenje finansijskih sredstava, izvođenje objekta [zemljani radovi, konstrukcija objekta (armirano betonska i čelična), grubi građevinski radovi sa pratećim radovima prvih faza instalacija, završni zanatski i instalaterski radovi], opremanje objekta.

10.3. Terminski plan realizacije projekta

Urađen je dinamički plan realizacije radova na objektu sportska hala. Planirano je da se objekat izvede u periodu od 1. novembra 2002. godine do 31 jula. Plan je urađen u programskom paketu MS PROJECT.

Priloženi su sledeći izveštaji:

- mrežni plan,
- gantogram,
- dinamički plan ulaganja finansijskih sredstava po mesecima
- dinamički plan ulaganja finansijskih sredstava po vrstama radova

Ukupno je definisano 26 aktivnosti na nivou idejnog plana.

Proračunom iz mrežnog plana dobijeno vreme potrebno za izvođenje radova iznosi 36 radnih nedelja.

Na kritičnom putu se nalazi 14 aktivnosti i na njihovu realizaciju treba posebno obratiti pažnju da ne bi došlo do kašnjenja u ukupnoj realizaciji radova.

Prilog: mrežni plan i gantogram.

10.4. Dinamika ulaganja bazirana na terminskom planu

U prilogu je dat dinamički plan ulaganja finansijskih sredstava po mesecima. Ukupna vrednost radova na izgradnji objekta je 143.031.342 dinara (bez opreme).

10.5. Dinamika ulaganja po nameni

U prilogu je dat dinamički plan ulaganja finansijskih sredstava po vrstama radova i mesecima – *Cash Flow*. Na sledećoj tabeli je prikazano ulaganje po vrstama radova.

ULAGANJE PO VRSTAMA RADOVA

Br.	Vrsta rada	Iznos u dinarima
	Pripremni radovi	187,231
	Zemljani radovi	993,972
	Betonski radovi	15,799,811
	Zidarski radovi	7,739,523
	Pokrivački radovi	11,792,562
	Izolaterski radovi	8,687,645
	Stolarski radovi	703,339
	Bravarski radovi	12,225,053
	Limarski radovi	446,467
	Keramičarski radovi	6,192,331
	Molersko farbarski radovi	1,332,848
	Fasaderski radovi	2,380,273
	Podopolagački radovi	4,499,515
	Čelična konstrukcija	20,033,627
	Armirački radovi	4,499,515
	Razni i završni radovi	7,704,325
	Vodovod i kanalizacija	6,227,372
	Elektro instalacija	16,200,861
	Mašinske instalacije	15,385,072
	Radovi na opremanju objekta (semafor, opremanje sportskim rekvizitima. nabavka mobilijara. klima uređaji i slično)	Posebno analizirano
	SVE UKUPNO ULAGANJA	143.031.342

Napomena: U zbiru nije prikazana vrednost radova na opremanju objekta, koja iznosi, zavisno od nivoa opreme,orijentaciono oko 10.000.000 dinara.

10.6. Organizacija i sistem upravljanja realizacijom projekta

Osim uobičajenih relacija između Opštine kao investitora i njegovog stručnog tima, projektanta i izvođača radova, kao i stručnog nadzora, budući da se radi o objektu koji podleže reviziji od strane Republičke revizione komisije, to je potrebno da se opštinski organi dodatno angažuju ne samo u smislu inspekcijiskog nadzora, već i u smislu kontrole finansijskih sredstava koja su velikim delom iz budžeta.

11. EKONOMSKO-FINANSIJSKA ANALIZA

11.1. Proračun potrebnih ulaganja u osnovna sredstva i obrtna sredstva

Potrebna ulaganja u realizaciju predmetnog projekta su prikazana tabelarno:

Br.	Vrsta troškova	Iznos u dinarima
1.	Naknada za primarnu infrastrukturu i pogodnost lokacije	Ne plaća se odlukom SO Vrnjačka Banja
2.	Participacije	
2.1.	EDB (obezbeđen priključak)	Po posebnom ugovoru
2.2.	Telefon	Po posebnom ugovoru
3.	Radovi na sekundarnom uređivanju	
3.1.	Radovi na pripremanju	Teren je pripremljen
3.2.	Radovi na opremanju	Teren je opremljen
4.	Izgradnja i opremanje objekta	153.031.342
4.1.	Izgradnja	143.031.342
4.2.	Oprema	10.000.000
5.	Projektovanje	4.590.940
6.	Stručni nadzor nad izvođenjem	3.060.626
7.	Troškovi upravljanja projektom i ostali prateći troškovi	4.590.940
	SVE UKUPNO ULAGANJA	165.273.848

11.2. Izvori finansiranja i obaveze prema izvorima

Objekat sportske hale finansira se iz budžeta Opštine Vrnjačka Banja. Pozicija investicije iz oblasti društvene delatnosti je u 2002. godini bilansirana u iznosu 20.000.000 dinara.

U korist budžeta Opštine iz republičkog budžeta planirano je 15.000.000 dinara.

Izvršni savet Opštine je doneo odluku da se iz poslovnih banaka povuče proizvodni kredit u iznosu od 60.000.000 dinara, na period od 5 godina, sa mesečnom kamatom od 1%.

Ovako se obezbeđuje 95.000.000 dinara.

Takođe, planirano je da se u 2003. godini iz budžeta Opštine i ostalih izvora izdvoji suma koja treba da pokrije ostatak – 60.000.000 dinara.

Planirano je obezbeđenje dela donacijama, oko 10.000.000 dinara, koji deo treba da pokrije nabavku opreme.

Kamata na sredstva iz kredita iznosi $1.01^{60} - 1 = 0.81$ od $50.000.000 = 40.500.000$ dinara

11.3. Obračun rezultata poslovanja (ukupan prihod, materijalni troškovi, amortizacija, plate, i dr.)

11.3.1. Planirani prihod

Kod planiranja ukupnih prihoda pošlo se od realne pretpostavke izvedene iz postojećih tržišnih uslova i mogućnosti hotelskih objekata da organizuju pripreme sportista i sportska takmičenja, kao i od broja sportskih klubova koji postoje u Vrnjačkoj Banji, a imaju potrebu za korišćenjem sportske hale.

Opština Vrnjačka Banja se obavezuje da u budžetu Opštine obezbedi poziciju za finansiranje materijalnih rashoda, bez nadoknada zaposlenim radnicima.

PLANIRANI PRIHOD (u skladu sa tačkom 4.5.)	IZNOS DINARA
Prihod od ulaznica	5.280.000
Prihod od iznajmljivanja prostora za trening i ostali prihod (teretana, masaža, i sl.)	5.280.000
Prihod od iznajmljivanja prostora	900.000
Prihod od reklama	1.000.000
Dotacije iz budžeta	2.013.154
Ukupno prihod	14.473.154

VAŽNA NAPOMENA: Ukoliko bi se kapacitet povećao sa oko 50% na 70%, došlo bi do povećanja prihoda u prve dve stavke za $0.7/5 = 40\%$, pa bi prihod od rekreativnih i sportskih usluga i manifestacija bio $(5.280.000 + 5.280.000) \times 1.4 = 14.784.000$, pa bi ukupni prihod bio 18.697.154 dinara.

11.3.2. Planirani troškovi

Kao ukupni troškove poslovanja posmatraju se sledeće kategorije troškova:

- direktni materijalni troškovi
- nematerijalni troškovi
- drugi poslovni troškovi
- troškovi amortizacije

Plan ovih troškova baziran je na sledećim elementima:

- a) plan je rađen u stalnim cenama
- b) iznosi troškova dinamizirani su prema dinamičkom planu realizacije projekta
- c) u određivanju iznosa pojedinih troškova korišćeni su prirodni pokazatelji i jedinične cene iz analize tržišta nabavke

Plan troškova sirovine planiran je prema normativima troškova potrebnim za planiranu realizaciju.

MATERIJALNI TROŠKOVI	UKUPNO DINARA
Troškovi materijala za higijenu	540.000
Troškovi pomoćnog materijala	185.000
Troškovi goriva i energije	472.500
Troškovi održavanja 1% od vrednosti objekta	1.550.000
Ukupno materijalni troškovi	2.747.500
NEMATERIJALNI TROŠKOVI	UKUPNO DINARA
Nadoknade radnicima	2.570.400
Troškovi osiguranja imovine	80.000
PTT troškovi	36.000
Transportne usluge	56.000
Ukupno nematerijalni troškovi	2.742.400
UKUPNO TROŠKOVI	5.489.900
TROŠKOVI AMORTIZACIJE	3.100.000
SVE UKUPNO	8.589.900

Kod troškova zarada vodilo se računa o planiranom upošljavanju 11 radnika sa minimalno srednjom stručnom spremom, prosečne zarade koja će pratiti uspešnost poslovanja preduzeća, uz sadašnji nivo poreskih opterećenja, kao i uz vraćanja isplata u redovne tokove.

F	NETO REZULTAT PREDUZEĆA										
I	NETO DOBITAK	4.706.604	4.706.604	4.706.604	4.706.604	4.706.604	4.706.604	4.706.604	4.706.604	4.706.604	4.706.604
II	NETO GUBITAK										
	UKUPNI PRIHODI	14.473.154	14.473.154	14.473.154	14.473.154	14.473.154	14.473.154	14.473.154	14.473.154	14.473.154	14.473.154
	UKUPNI RASHODI	8.589.900	8.589.900	8.589.900	8.589.900	8.589.900	8.589.900	8.589.900	8.589.900	8.589.900	8.589.900

11.5. Finansijski tok projekta

U tački 11.2 IZVORI FINANSIRANJA I OBAVEZE PREMA IZVORIMA analiziran je program finansiranja. U tački 10.4. DINAMIKA ULAGANJA BAZIRANA NA TERMINSKOM PLANU prikazana je finansijska dinamika realizacije objekta.

Racionalnost ulaganja se temelji na kombinovanju izvora trajnog i dugoročnog kapitala.

11.6. Ekonomski tok projekta

Očigledno se radi o projektu koji treba da obezbedi ne materijalni opstanak, ili samo rast proizvodnih faktora, već kvalitativni razvoj. U tom smislu ova investicija predstavlja ulaganje radi uvećanja dobara.

11.7. Društveni tok projekta

Očigledno je da predmetna investicija treba da doprinese zadovoljenju strateških ciljeva razvoja kroz povećanje životnog standarda, zaposlenosti (iako u relativno malom obimu, i ovdje će biti novih radnih mesta), poboljšanje kvaliteta života. Radi se o društvenoj koristi (koristi opštine i okoline).

12. FINANSIJSKA (KOMERCIJALNA) OCENA

12.1. Statička ocena (pokazatelji efikasnosti i opremljenosti)

Sa stanovišta gotovosti postupaka koji prethode realizaciji radova na objektu urađeno je sledeće: projektna dokumentacija, studija opravdanosti, elementi koji se tiču oslobađanja od troškova građevinskog zemljišta, izvršena analiza mogućnosti za obezbeđenjem nepovratnih sredstava i dugoročnih sredstava, izvršena priprema za konkretno izvođenje radova.

Sa stanovišta lokacije, postoji nekoliko preduslova koji u finansijskom smislu utiču pozitivno. To je mogućnost priključenja na postojeći energetska blok, priključak na vodovod i kanalizaciju, zatim komunalno opremljeno zemljište.

Takođe, pokazatelji dobijeni u delu 11. EKONOMSKO-FINANSIJSKA ANALIZA nisu nepovoljni, iako su rađeni za prosečan režim korišćenja sportske dvorane.

12.2. Dinamička ocena (neto sadašnja vrednost, jedinična neto sadašnja vrednost, interna stopa rentabilnosti, rok vraćanja)

Neto sadašnja vrednost

metoda neto sadašnje vrednosti sve troškove i prihode svodi na prilive i odlive novca, odnosno novčanih tokova u predviđenom periodu eksploatacije. Prema literaturi 2, to je sadašnja vrednost neto primanja ekonomskog toka projekta uz diskontnu stopu koja je jednaka pozitivnoj realnoj kamatnoj stopi na investicione kredite kojima se projekta finansira. Važi formula:

$$NVS = \sum_{i=0}^n \frac{NP_i}{(1+p/100)^i}$$

gde je: NSV – neto sadašnja vrednost

NP_i – neto primitak i-toj godini eksploatacije projekta (i = 1,2, ... n)

p- diskontna stopa

Razmatrajući period od 10 godina, a za godišnju diskontnu stopu od 6% može se izračunati NSV:

$$\begin{aligned} NSV &= 4.706.604/1,06 + 4.706.604/1,1236 + 4.706.604/1,191 + 4.706.604/1,262 + \\ & 4.706.604/1,338 + 4.706.604/1,418 + 4.706.604/1,504 + 4.706.604/1,594 + \\ & 4.706.604/1,689 + 4.706.604/1,791 = 4.440.192 + 4.188.860 + 3.951.808 + \\ & 3.729.480 + 3.517.641 + 3.319.185 + 3.129.391 + 2.952.700 + 2.786.622 + \\ & 2.627.920 = \mathbf{34.641.015 \text{ dinara}} \end{aligned}$$

Evidentno je da se u analizu ušlo sa srednjom vrednosti popunjenosti sportske dvorane. Otuda se mogu varirati neto primitak i diskontna stopa i u odnosu na njih dobiti odgovarajuće neto sadašnje vrednosti.

Ova analiza je urađena u prilogu. Za veće vrednosti neto primitka, za istu diskontnu stopu, potreban je manji broj godina da se izjednači razlika između sadašnje vrednosti neto novčanog toka i vrednosti investicionih troškova ili kapitalnog izdatka nastalog realizacijom investicije, svedenim na vreme samog početka eksploatacije

(kako je neto sadašnja vrednost definisana u literaturi 1) . Takođe, evidentno je da je potreban veći broj godina da se ova razlika izjednači ukoliko je diskontna stopa veća.

Napomena: Urađena je varijanta za neto sadašnju vrednost koja se odnosi samo na sredstva planirana u tački 11.2. IZVORI FINANSIRANJA I OBAVEZE PREMA IZVORIMA. To je proizvodni kredit od 60.000.000 dinara sa rokom otplate od 5 godina, sa mesečnom kamatom od 1%, tj. godišnjom od $1,01^{12} = 12,68\%$.

Računica je sprovedena u listu 7 prethodnog priloga, za neto primitak od 4.706.604 dinara i period od 5 godina. U tom slučaju je NSV = 16,684,289 dinara. Ukoliko se neto primitak rasporedi samo za deo koji se odnosi na proizvodni kredit, a to iznosi oko 1.700.000 dinara, onda je NSV = 6,026,275 dinara – list 8 priloga.

Jedinična neto sadašnja vrednost

Prethodna analiza može se sprovesti i kao jedinična, u kom slučaju bi bila, za dobijenu vrednost NSV:

prema predviđenoj strukturi izvršilaca (11)	3.149.436 dinara
prema broju korisnika (200 dnevno)	173.219 dinara
prema neto površini objekta (4.659,25 m ²)	7.435 dinara

Interna stopa rentabilnosti

Prema literaturi 2, interna stopa rentabilnosti je ona vrednost diskontne stope kojom se vrši izjednačavanje sadašnje vrednosti budućih primitaka i izdataka sa vrednošću početnih ulaganja, pri kojoj je neto sadašnja vrednost jednaka nuli.

Prema literaturi 1 interna stopa rentabilnosti može se razumeti kao proračunata maksimalna kamatna stopa koja se može platiti za pozajmljeni kapital, a da se ta ulaganja ne završe gubitkom. Iznalazi se interpolacijom. U već prethodnom prilogu (slučaj 6) može se zaključiti da bi ona, za usvojeni neto primitak, bila oko 80%, što je mnogo, ali treba imati u vidu da u konkretnom slučaju veliki deo finansijskih sredstava nije pozajmljeni kapital (već nepovratni deo iz budžeta).

Rok vraćanja

Period povraćaja investicionih ulaganja , ili amortizacija investicionih ulaganja, kao statistička metoda, određuje vreme izraženo brojem godina, koje je potrebno da bi se investiciono ulaganje isplatilo, najmanje u visini inicijalnog ulaganja, znači investicioni izdaci se vraćaju u obliku neto prinosa od eksploatacije investicionog projekta.

Analički izraz za period povraćaja je (prema literaturi 1):

$$\sum_{i=1}^n IT_i = \sum_{i=0}^{tp} NP_i$$

gde je: IT – inicijalna vrednost investicionog ulaganja
 i – godine veka trajanja projekta
 NPi – neto primici od prinosa u i -toj godini eksploatacije projekta
 tp – period povraćaja investicionog ulaganja

Prema ovoj definiciji, vreme vraćanja investicionog ulaganja se izračunava jednostavnije na sledeći način:

Vreme povraćaja u godinama = Inicijalno investiciono ulaganje / Godišnji iznos neto gotovine (prinosa)

U konkretnom slučaju:

Vreme povraćaja = $165.273.848 / 4.706.604 = 35$ godina

Napomena: Radi se o niskoprofitnoj investiciji koja ima više društveni i socijalni značaj, pa je zbog toga dug period povraćaja. Takođe, u analizi nabavnog tržišta – prihoda, uzeta je srednja vrednost popunjenosti kapaciteta hale. Međutim, ako se menadžment hale opredeli za organizovanje atraktivnih događaja koji bi povećali broj korisnika hale, što bi rezultiralo značajnim finansijskim efektima, vreme povraćaja bi moglo da se značajno smanji. Naravno, to bi išlo na štetu rekreativnog korišćenja hale.

12.3. Ocena likvidnosti

Likvidnost je odnos sredstava kojima raspolaže neko preduzeće/ustanova prema obavezama kojima uskoro dolazi rok plaćanja. Pojam likvidnost je u vezi sa sposobnošću vraćanja ovih obaveza u celini u dospelom roku. Ovde se radi o delu sredstava koji je nepovratno obezbeđen iz budžeta. Proizvodni (dugoročni) kredit služi za finansiranje dela investicije. Ovo je potpuno u skladu sa pravilom finansiranja investicija iz dugoročnih i trajnih izvora. Naravno, ovde treba uvažiti činjenicu da je neophodno da se održi dugoročna likvidnost.

13. DRUŠTVENA OCENA

13.1. Ekonomska stopa prinosa

Stopa prinosa (ili rentabilnosti) ulaganja sredstava (kapitalja) se svodi na izračunavanje kriterijuma za ocenu prihvatljivosti projekta – to je stepen rasta uložених sredstava za poslovnu godinu, na osnovu bilansa uspeha.

Stopa prinosa se definiše kao odnos DOBITAK/ULOŽENI KAPITAL

U konkretnom slučaju, prosečna stopa prinosa je $5.883.254/165.273.848 = 3,56\%$

Prema literaturi 1, teorija računovodstva ne pruža jedinstveno rešenje, budući da promene u obračunu i načinu bilansiranja mogu znatno da utiču na na promenu oba elementa u prethodnom obrascu.

13.2. Učinak na zaposlenost

U opštini je registrovano 4.846 zaposlenih., a na birou za zapošljavanje registrovano 2.265 nezaposlenih.

Sigurno da novi investicioni programi, kao što je i ovaj treba da omoguće otvaranje novih radnih mesta.

Predviđeno je otvaranje novih 11 radnih mesta. Ukoliko 7 njih bude novozaposleno onda to iznosi 0,3% otvaranja novih radnih mesta u odnosu na broj nezaposlenih. Ukoliko svi budu novozaposleni, to iznosi oko 0,5% otvaranja novih radnih mesta u odnosu na broj nezaposlenih.

14. OCENA U USLOVIMA NEIZVESNOSTI

14.1. Statička ocena (metoda praga rentabilnosti projekta)

Prag rentabilnosti iznosi 55% (odnos neto dobitka i ukupnih rashoda – $4.706.604 / 8.589.900$), što znači da najniži ukupan prihod treba da se ostvari u iznosu od 7.960.235 dinara. Ukoliko se ne ostvari planirani minimalni ukupan prihod neće moći da se pokriju fiksni i varijabilni troškovi. što znači da bi se u poslovanju iskazao gubitak.

14.2. Dinamička ocena (analiza osetljivosti, analiza verovatnoće)

Analiza osetljivosti projekta ima za cilj da proceni prihvatljivost projekta ukoliko se vrednosti ključnih parametara budu drugačije kretale od planirane vrednosti. Pod ključnim parametrima projekta podrazumevaju se oni njegovi elementi koji značajno utiču na njegovu efikasnost, ali istovremeno sadrže u sebi značajnu dozu neizvesnosti.

Vodeći računa o tome potrebno je oceniti posledice koje bi nastale u slučaju nepovoljnih kretanja ključnih parametara.

U tački 12.12. u prilogu je izvršena analiza osetljivosti, pri čemu su menjani određeni parametri sa kojima se u tački 4.5. ANALIZA PRODAJNIH CENA ušlo

u razmatranje. Iz ovoga se može zaključiti da je neophodno da se budući sportsko rekreativni kapaciteti koriste više od polovine, da se akcijama rukovodeće strukture budućeg objekta nastoji da poseta bude ne prosečna nego veća, u smislu postizanja većeg praga rentabilnosti.

Logično je da će i postignuti odnos sredstava koja se trajno prenose iz budžeta, i sredstava iz dugoročnog plasmana uticati na finansijski tok.

U smislu neutralisanja mogućih posledica prouzrokovanih eventualnim zastojem investicije, potrebno je vršiti stalnu kontrolu planiranog fizičkog i finansijskog obima realizacije.

U uslovima neizvesnosti može se koristiti metoda *kritične tačke rentabiliteta*, a prema formuli (izvor: literatura 1):

$$Ktr = Ft / (UP - Vt) \times 100$$

gde je: Ktr – kritična tačka rentabiliteta

Ft – fiksni troškovi

Vt – varijabilni troškovi

Up – ukupan prihod

pri čemu je to procenat koji označava procenat iskorišćenja kapaciteta, odnosno prihoda od realizacije.

Konkretno: $Ktr = 7.300.400 / (14.473.154 - 1.289.500) = 55\%$

NAPOMENA: Evidentno je da je dobijen isti rezultat kao u tački 14.1. METODA PRAGA RENTABILNOSTI PROJEKTA.

14.3. Kvalitativni pokazatelji

Evidentno je da u projektima ovakve namene, u kojima je dominantan uticaj društvene korisnosti, i u kojima ne može uvek isključivo finansijski efekat da bude merilo uspešnosti, treba uvesti kriterijume kao što su: *razvoj turizma, poboljšanje mogućnosti kvaliteta života u Banji i okolini, uticaj na sveopšti razvoj (urbanistički, itd.), poboljšavanje performansi turističke i zdravstvene delatnosti*, i slično.

Ovi faktori se, principijelno, ne mogu sa sigurnošću kvantifikovati, kao što je to slučaj sa finansijsko- ekonomskim pokazateljima, pa je neophodna kvalitativna ocena, kao merilo njihovog poboljšanja. Teškoće predstavlja što se ta ocena može izraziti opisno, kao poboljšanje, sveopšta korist, itd. Drugu teškoću predstavlja to što su efekti ovih faktora, osim što su konkretno teško merljivi, dugoročni, tako da je, praktično, njihove promene moguće sagledati u određenim vremenskim periodima.

14.4. Cost-benefit analiza

Prema literaturi 2 u toku životnog veka projekta moguće je odrediti koristi (benefits), štete (disbenefits) i troškove (costs), izračunavajući faktor BCR (Benefit-Cost Ratio):

$$BCR = (B - C)/C$$

gde su: B – koristi
C – troškovi

Zavisno od vrste investicije, kao što je i ova, osim konkretnih finansijskih pokazatelja, teško je kvantifikovati neke specifične benefite, kao što je npr. društvena korisnost, razvoj turističke privrede, podsticanje rekreacije i sporta.

Ako se u razmatranje uzmu samo finansijski efekti – ukupni prihod i ukupni troškovi (fiksni i varijabilni), onda je

$$\text{faktor BCR} = (14.473.154 - 8.589.900) / 8.589.900 = 0,68$$

Ukoliko bi se u analizu uzelo da hala radi ne sa prosečnim kapacitetom, kao što je napomenuto u tački 4.5. PROGNOZA PRODAJNIH CENA, npr sa 70% kapaciteta, a ne sa 50%, onda bi došlo do povećanja prihoda od sportskih i rekreativnih usluga i priredbi za $0.7/0.5 = 40\%$, što bi rezultiralo povećanjem ukupnog prihoda na vrednost 18.697.154 dinara, kako je to izračunato u tački 11.3.1.UKUPAN PRIHOD, uz zane-marljivo povećanje troškova, pa bi bilo:

$$\text{faktor BCR} = (18.697.154 - 8.589.900) / 8.589.900 = 1,17$$

Očigledno je $BCR \geq 1$ => projekat je prihvatljiv, pogotovu ako se uzmu u obzir i ostali teško merljivi benefiti

Prema literaturi 1, uobičajeno je potrebno u benefit-cost analizi primeniti određene modifikacije.

15. ZAKLJUČAK

15.1. Zaključna razmatranja

Da bi se dobila objektivna i celovita slika o svim aspektima efikasnosti nekog investicionog projekta potrebno je izvršiti kompleksnu ocenu njegovih planiranih efekata.

Planirana dobit po radniku iznosi 427.873 dinara.

Posmatrajući razliku između primitaka i izdataka može se konstatovati da su neto primitci pozitivni, što pokazuje da projekat doprinosi jačanju materijalne osnove, jer je ekonomski tok u svakoj godini, sem u godini ulaganja pozitivan.

Društvena ocena projekta proizilazi iz okruženja i činjenice da izgradnjom sportske hale povećava se konkurentnost turističke ponude Vrnjačke Banje, poboljšavajući efekte korišćenja tih kapaciteta. Procenjeno je da ti efekti mogu uticati na ukupno korišćenje postojećih kapaciteta, uzimajući u obzir da postoje prateći sadržaji (lekar-ski timovi, odgovarajući smeštajni kapaciteti) koji obezbeđuju optimalno korišćenje postojećih objekata u funkciji jačanja sportsko-rekreativnog turizma.

Prag rentabilnosti iznosi 55% .

FIKSNI TROŠKOVI	UKUPNO DINARA
Troškovi amortizacije	3.100.000
Nadoknade radnicima	2.570.400
Troškovi održavanja 1% od vrednost investicije	1.550.000
Troškovi osiguranja imovine	80.000
Ukupno fiksni troškovi	7.300.400

VARIJABILNI TROŠKOVI	
Troškovi materijala za higijenu	540.000
Troškovi pomoćnog materijala	185.000
Troškovi goriva i energije	472.500
PTT troškovi	36.000
Transportne usluge	56.000
Ukupno varijabilni troškovi	1.289.500
SVE UKUPNO	8.589.900

15.2. Zaključna ocena projekta

Vrnjačka Banja ako želi da zadrži vodeće mesto u kontinentalnom turizmu, mora da izgradi jedan takav objekat kao što je sportska hala.

Opravdanost investiranja u izgradnju sportske hale proizilazi iz dugoročne razvojne politike, koja se oslanja na postojeće trendove, gde sportsko-rekreativni turizam predstavlja dopunu zdravstvenom turizmu, ali i deo celokupne turističke ponude.

Ostali segmenti ozbiljne turističke ponude uz postojeće smeštajne kapacitete i prirodno okruženje su komplementarni sa nameravanom investicijom, tako da u celini daju zadovoljavajući okvir za posetu sportista i sportskih ekipa, jer do sada jedan takav objekat nije bio dostupan kako domaćim tako niti sportskim ekipama sa strane.

Ekonomsko-finansijski pokazatelji, odnos sredstava koja se obezbeđuju iz trajnih i dugoročnih izvora, plan ulaganja finansijskih sredstava i ukupna dinamika realizacije, uz poštovanje uslova okruženja, mogu da doprinesu uspešnom ishodu, uz permanentno praćenje i kontrolu celokupne investicije.

Kratak prikaz osnovnih elemenata i rezultata dat je u tački 1.5. KRATAK PRIKAZ OSNOVNIH ELEMENATA I REZULATAT STUDIJE OPRAVDANOSTI.

Korišćena literatura:

1. Malešević. Đ., Malešević. E.: »Analiza investicija«. Univerzitet »Braća Karić«. Beograd. 2001.
2. Praščević. Ž.: »Osvrt na neke probleme izrade prethodne studije opravdanosti i studije opravdanosti investicionih projekata«. Zbornik radova Procedure. regulativa i menadžment u građevinarstvu. Arandelovac. 2002.

7.7. Анекс 7. Циљеви, мере и активности за приоритет обогаћивање врхунских спортских постигнућа

ЦИЉЕВИ, МЕРЕ, АКТИВНОСТИ	ПОКАЗАТЕЉИ	ИЗВОРИ ВЕРИФИКАЦИЈЕ	ПРЕТПОСТАВКЕ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА	БУЏЕТ/ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА
ПРИОРИТЕТ 3/ОПШТИ ЦИЉ ИЗ СТРАТЕГИЈЕ: 7.3.1: НАСТАВАК ОБЕЗБЕЂИВАЊА УСЛОВА ЗА РАЗВОЈ ВРХУНСКОГ СПОРТА И СТВАРАЊЕ УСЛОВА ЗА РАЗВОЈ ПРОФЕСИОНАЛНОГ СПОРТА					
ПОСЕБАН ЦИЉ 7.3.1.1: Подизање капацитета и даље унапређење стручног рада у области врхунског спорта					
Мера 7.3.1.1.1: Образовни континуитет и процес континуираног усавршавања	Број лиценцираних тренера и образовни ниво	Документација образовних институција, националних гранских савеза и осталих надлежних институција	Поштовање законске регулативе	МОС, национални грански савез, акредитоване образовне институције	МОС, буџет Града, ГО, грански спортски савези
Активност 7.3.1.1.1.1: Унапређење образовне и струковне компетентности спортских стручњака и стручњака у спорту	Ниво професионалне компетентности спортских стручњака и стручњака у спорту. Број струковних, академских и мастер специјализација, број организованих семинара	Извештаји образовних институција, националних гранских савеза и осталих надлежних институција	Заинтересованост свих релевантних чинилаца	МОС, национални грански савез, акредитоване образовне институције	Буџет града Београда, ГО и грански спортски савези
ПОСЕБАН ЦИЉ 7.3.1.2: Стварање услова за одржавање и даље постизање врхунског спортског резултата					
Мера 7.3.1.2.1: Обезбеђивање техничких, ситуационих и такмичарских услова за реализацију врхунског спортског тренинга	Број опремљених спортских објеката по међународним стандардима	Документација институција у чијој су надлежности спортски објекти	Усклађеност са међународним стандардима	ГРАД, ГО	Буџет Града и ГО
Активност 7.3.1.2.1.1: Обезбеђивање термина за тренинг београдским спортским клубовима у спортским објектима	Број категоријаних клубова у Граду и ГО	План о рационалном коришћењу термина клубова у спорт. центрима	Заинтересованост власника спортских објеката и спортских организација	Секретаријат за спорт, ГО, ССАБ и ТСС	Град Београд – Секретаријат за спорт и ГО

ЦИЉЕВИ, МЕРЕ, АКТИВНОСТИ	ПОКАЗАТЕЉИ	ИЗВОРИ ВЕРИФИКАЦИЈЕ	ПРЕТПОСТАВКЕ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА	БУЏЕТ/ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА
Активност 7.3.1.2.1.2: Стварање услова за рад са младим спортским талентима	% спортских клубова са млађим спортским категоријама	Званични извештаји са међународних такмичења	Обезбеђени услови за одласке на међународна такмичења	Секретаријат за спорт градски грански савези	Град Београд – Секретаријат за спорт и ГО
Активност 7.3.1.2.1.3: Обезбеђивање стабилног финансирања спортског развоја младих спортиста (стипендије)	Број потписаних уговора са младим врхунским спортистима	Одлука о задовољавању потреба и интереса у области спорта у Београду	Заинтересованост Града и ГО и обезбеђена средства за реализацију	Град Београд, ГО	Буџет града Београда и ГО
Активност 7.3.1.2.1.4: Обезбеђивање стабилног финансирања за рад врхунских спортских тренера са млађим категоријама спортиста	Број врхунских спорт.тренера у клубовима који раде са млађим категоријама спортиста	Потписани уговори између Града и гранских савеза	Заинтересованост спортских тренера и обезбеђена средства	Град Београд и ГО	Буџет Града и ГО
Активност 7.3.1.3.1.5.: Праћење и анализа спортских резултата спортиста млађих категорија	Резултати са међународних , регионалних и националних такмичења	Грански спортски савези и клубови	Заинтересованост Града и академских акредитованих институција	ССАБ, академске акредитоване институције	Буџет града Београда
Мера 7.3.1.2.2: Одржавање међународних такмичења у граду Београду	Број добијених кандидатура и број одржаних међународних такмичења (2016-2018)	Закључак Владе Републике Србије	Формиран организациони одбор, израђен финансијски план прихода и расхода, елаборат такмичења	Градски грански савез у делу за који је одговоран у реализацији такмичења	Буџет Града Београда, средства од спонзора и донатора
Активност 7.3.1.2.2.1: Обезбеђивање средстава за одржавање међународних такмичења у граду Београду (квалитетне турнире и званична такмичења)	Број такмичења која се одржавају у Београду	Одлука Града о суфинансирању	Заинтересованост Града и ГО Обезбеђена средства за реализацију	Секретаријат за спорт и омладину , Грански савез, ССАБ	Буџет Града Београда, ГО средства од спонзора и донатора

ЦИЉЕВИ, МЕРЕ, АКТИВНОСТИ	ПОКАЗАТЕЉИ	ИЗВОРИ ВЕРИФИКАЦИЈЕ	ПРЕТПОСТАВКЕ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА	БУЏЕТ/ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА
Мера 7.3.1.2.3: Обезбеђивање услова београдским клубовима који учествују у европским лигама и куповима и регионалним такмичењима	Спортски клубови који су остварили пласман у националном првенству	Градски грански спортски савез и Спортски савез Београда	Правилник Секретаријата за спорт и омладину	Секретаријат за спорт у омладину. Градски грански спортски савез и Спортски савез Београда	Град Београд – Секретаријат за спорт
Активност 7.3.1.2.3.1: Суфинансирање за учествовање у европским лигама и куповима и регионалним такмичењима	Број клубова који учествују и пласман	Правилник Секретаријата за спорт и омладину	Заинтересованост града и обезбеђена средства	Секретаријат за спорт, ССАБ, грански савез	Град Београд – Секретаријат за спорт
Мера 7.3.1.2.4: Обезбеђивање услова београдским клубовима који постижу изузетне спортске резултате у оквиру наступа националних репрезентација и репрезентативних клупских такмичења (изузев професионалних селекција)	Резултати београдских клубова	Спортски савез Београда и градски грански спортски савези	Заинтересованост Града и клубова Правилник ССАБ	Секретаријат за спорт у омладину. Спортски савез Београда, грански спортски савези	Град Београд – Секретаријат за спорт и ГО (Градска општина)
Активност 7.3.1.2.4.1: Суфинансирање програмских активности клубова који постижу изузетне спортске резултате	Листа категоријаних спортских клубова који остварују изузетне резултате	Одлука Града о суфинансирању	Заинтересованост клубова и обезбеђена средства	Секретаријат за спорт, ССАБ, градски грански спортски савез,	Град Београд – Секретаријат за спорт и омладину
Мера 7.3.1.2.5: Афирмација женског спорта	Број клубова који имају све такмичарске категорије спортисткиња	Градски грански спортски савез и Спортски савез Београда	Заинтересованост Града и клубова	Секретаријат за спорт, ССАБ и градски грански спортски савези	Град Београд

ЦИЉЕВИ, МЕРЕ, АКТИВНОСТИ	ПОКАЗАТЕЉИ	ИЗВОРИ ВЕРИФИКАЦИЈЕ	ПРЕТПОСТАВКЕ	ОДГОВОРНА ИНСТИТУЦИЈА	БУЏЕТ/ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА
Активност 7.3.1.2.5.1. Суфинансирање програмских активности клубова са женским такмичарским селекцијама	Листа категори-саних спортских клубова	Одлука Града о суфинансирању	Заинтересованост клубова и обезбеђена сред-ства	Секретаријат за спорт, ССАБ, градски гран-ски спортски савез,	Град Београд – Секретаријат за спорт и омладину
ПОСЕБАН ЦИЉ 7.3.1.3: Унапређење услова за развој спортисте до врхунског резултата					
Мера 7.3.1.3.1: Задржавање талентованих врхунских спортиста у граду	Број врхунских талентованих спортиста који наступају за клубове у граду	Књиге чланова у спортским клубовима, извештај гранског спортског савеза	Средства опредељена у буџету	Секретаријат за спорт и омладину и Секретаријат за образовање и дечју за-штиту	Град Београд
Активност 7.3.1.3.1.1: Обезбеђивање школских стипендија за пер-спективне врхун-ских спортиста у граду	Број одобрених стипендија и ефикасност образовања	Извештаји рад-ских гранских спортских савез	Средства опредељена у буџету	Секретаријат за спорт и омладину и Секретаријат за образовање и дечју за-штиту.	Град Београд

**7.5. Анекс 8. Упитник за извештавање о
результатима спровођења Акционог плана за
имплементацију програма развоја спорта**

Упитник за јединице локалне самоуправе

У овој анкети постоји 29 питања.

Основне информације

* () Име јединице локалне самоуправе

Молимо унесите свој одговор овде:

* () Ваша позиција

Молимо унесите свој одговор овде:

Приоритет 1 - Развој спорта деце и омладине, укључујући и школски спорт

*** () Процент деце и омладине које се организовано баве спортом, дечаци/девојчице (7.1.1)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** () Број школских спортских секција, дечаци/девојчице (7.1.1.2.)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** () Процент ученика који похађа спортске секције, дечаци/девојчице (7.1.1.2.)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** ()**

Број ванаставних школских спортских активности (7.1.1.2)

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** () Број деце и младих који учествују у ваннаставним спортским школским активностима, дечаци/ девојчице (7.1.1.2.)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** () Број ваншколаских спортских активности дечаци/ девојчице (7.1.1.2.)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** () Процент деце и младих (основношколски средње-школски узраст) који се баве школским спортским такмичењима, дечаци/ девојчице (7.1.1.3.)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** () Процент студената који се баве спортским такмичењима, жене/мушкарци (7.1.1.3.)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

Приоритет 2 – Повећање обухвата бављења грађана спортом кроз развој и унапређење спортске рекреације

*** () Процент рекреативаца до 65 година, жене/мушкарци (7.2.1)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** () Процент рекреативаца преко 65 година, жене/мушкарци (7.2.1) (7.2.1.6)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** () Процент особа са инвалидитетом укључених у спортске активности, жене/мушкарци (7.2.1.5)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** () Процент лица са сметњама у развоја укључених у спортске активности, жене/мушкарци (7.2.1.5)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** () Процент жена које се баве спортским активностима
(7.2.1.5)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

Приоритет 3 – Развој и унапређење врхунског спорта

*** () Број освојених медаља на великим међународним такмичењима, жене/мушкарци (ОИ, светска, европска првенства...) (7.3.1) (7.3.1.2)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** () Број спортских организација који се финансирају преко буџета Републике / јлс (7.3.1.2)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** () Број лица са инвалидитетом у области врхунског спорта (7.3.1.3)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** () Број стипендираних категорисаних спортиста – жене/мушкарци (7.3.1.2)(7.3.1.3.)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

Приоритет 4 – Развој и унапређење спортске инфраструктуре

* () Усвојен правилник о категоризацији спортских објеката, да/не (7.4.1.1.)

Молимо Вас да изаберите **само једно** од понуђеног:

- Да
- Не

Одговорите са ДА или НЕ

* () Извршена анализа стања спортске инфраструктуре, да/не (7.4.1.1.)

Молимо Вас да изаберите **само једно** од понуђеног:

- Да
- Не

Одговорите са ДА или НЕ

* () Процент броја објеката унетих у матичне евиденције (7.4.1.1)

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

* () Број адаптираних и реконструисаних отворених и затворених спортских објеката (7.4.1.2.)

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** () Број спортских објеката са припремљеном просторно планском и пројектно техничком документацијом (мисли се на пројекте који се кандидују у ИПА/билатерали или домаћим фондовима)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

8.1. Подизање капацитета спорта на свим нивоима власти

*** () Број волонтера укључених у систем спорта – жене/ мушкарци (8.1.1.10.)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

*** () Усвојени програми развоја спорта у јлс да/не (8.1.1.8)**

Молимо Вас да изаберите **само једно** од понуђеног:

- Да
- Не

Одговорите са ДА или НЕ

*** () Процент жена руководилица у организацијама у области спорта (8.1.1.10.)**

У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

8.6. Спортски туризам и партнерство између спорта и животне средине

*** () Спорт препознат у туристичкој понуди јлс, да/не (8.6.1.1.)**

Молимо Вас да изаберите **само једно** од понуђеног:

- Да
- Не

Одговорите са ДА или НЕ

*** () Број спортских објеката са унапређеном енергетском ефикасношћу (8.6.1.1.)**

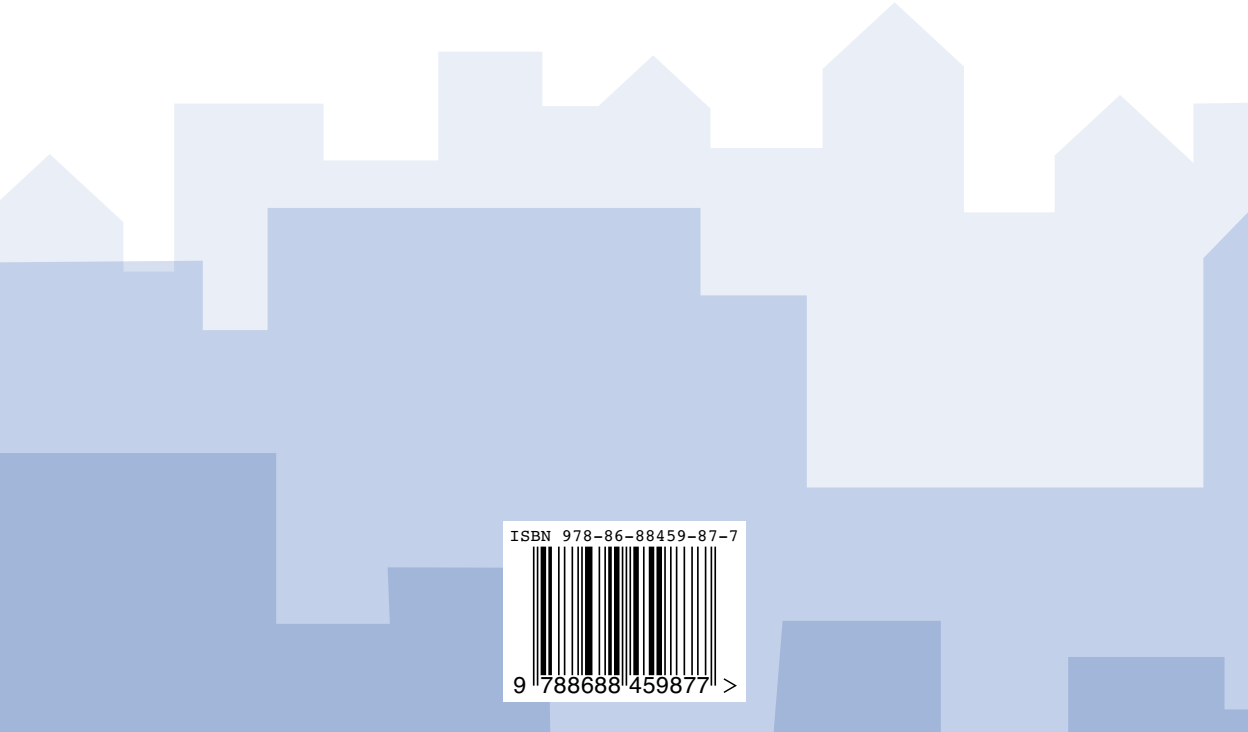
У ово поље могу бити унети само бројеви.

Молимо унесите свој одговор овде:

ХВАЛА!

Проследите своју анкету.

Хвала Вам на завршавању ове анкете.

ISBN 978-86-88459-87-7

9 788688 459877 >